

הישיבה המאתיים-ושש-עשרה של הכנסת השביעית

יום שלישי, ה' אב תשל"א (27 יולי 1971)

ירושלים, הכנסת, שעה 12.00

א. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

מוועדת החוקה, חוק ומשפט; 2. חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות שוחד) (תיקון מס' 5), תשל"א-1971 - שחזר מוועדת החוקה, חוק ומשפט; 3. חוק מועצת הרבנות הראשית (הוראות שעה) (תיקון), תשל"א-1971 - שחזר מוועדת הפנים.

כן הונח על שולחן הכנסת דין-וחשבון על פעולות ועדות הכנסת במושב השני של הכנסת השביעית.

היו"ר מ. ביבי:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. ראשונה נשמע הדעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מוזכר הכנסת ת. ליאור:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי היום הונחו על שולחן הכנסת, לקריאה שנייה ושלישית: 1. חוק השכירות והשאלה, תשל"א-1971 - שחזר

ב. שאלות ותשובות

2. מגעים לשם חידוש היחסים הדיפלומטיים עם ברית-המועצות

חברי הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום כ' בסיון תשל"א (13 ביוני 1971):

אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיבני:

1. האם מקיימת ישראל מגעים שמטרתם חידוש היחסים הדיפלומטיים עם ממשלת ברית-המועצות?
2. אם כן - עם מי מקויימים מגעים אלה?
3. האם ראש הממשלה שותפה למגעים?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

1. אין מגעים רשמיים. לעומת זאת יש מפעם לפעם פניות לישראלים, בעיקר עתונאים. פניות אלה נעשות בדרך כלל על-ידי עתונאים סובייטיים וגם על-ידי אישים סובייטיים אחרים שלא בצורה רשמית. בשיחות אלה הם מעלים גם את שאלת חידוש היחסים. אין אנו רואים מגעים אלה כמשא-ומתן בין מדינות.
2. ראה תשובתי לעיל.

3. במידה שישראלים אלה מדווחים על פגישות אלה, הרי הן ידועות לי.

3. דברי ראש הממשלה בראיון בשבדיה על הגבולות העתידיים של ישראל

חברי הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום כ' בסיון תשל"א (13 ביוני 1971):

בידיעה בעתון "הארץ" מיום 31 במאי 1971 נמסר כי בראיון טלוויזיה בשבדיה אמר ראש הממשלה שישראל לא תוותר על שארם-א-שייך, הגולן, רצועת-עזה וירושלים - בכל הסדר עם ארצות ערב.

אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?
2. האם תכנית המקסימום של ישראל היא שיש להשאיר ביד ישראל בכל הסדר עם ארצות ערב את ירושלים, שארם-א-שייך, רצועת עזה ורמת הגולן?

היו"ר מ. ביבי:

לפנינו סעיף א' בסדר-היום: שאלות ותשובות.

1. חלוקת ירושלים למזרח ולמערב בפירסומי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה

חברי הכנסת ת. קורנו שאל את ראש הממשלה ביום ג' בסיון תשל"א (27 במאי 1971):

הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה מפרסמת עד היום את נתוניה בעניין ירושלים על-פי חלוקתה למזרח ומערב.

בחלוקה זו יש משום ביטוי לפיצולה של העיר, וייתכן כי מוצדקת היתה מיד עם שיחזור של ירושלים, אולם לא כיום, ארבע שנים לאחר איחודה.

אודה לכבוד ראש הממשלה אם תואיל להשיבני:

1. האם קיימים פירסומים מפוצלים כאלה לגבי איוו עיר מעורבת אחרת במדינה?
2. מה בדעת ראש הממשלה לפעול בנדון?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

הלשכה מפרסמת את כל הנתונים על ישראל כשהם כוללים את מזרח ירושלים.

למטרות של השוואה עם המצב שמלפני 1967 פורסמו נתונים גם על אוכלוסיית ישראל בלי מזרח ירושלים.

אין זה נכון איפוא שהלשכה "מפרסמת עד היום את נתוניה בעניין ירושלים על-פי חלוקה למזרח ומערב", כפי שנאמר בשאלתה. רק בפירסום אחד - בנוגע לתכונות כוח-העבודה בשנת 1969 - ניתנו נתונים נפרדים למזרח העיר ומערבה. יש טעם לכן משום ההבדל הרב בתכונות כוח-העבודה של האוכלוסיה בשני אזורים אלה של ירושלים. לגבי ערים מעורבות אחרות, הרי במידה שהאוכלוסיה הלא-יהודית גדולה כל צרכה ויש ביד הלשכה די נתונים (כמו למשל בנתוני מיפקד), ניתן להציג נתונים לכל קבוצת אוכלוסיה בנפרד ולאזורים שונים בערים.

5. דברי שר החוץ על האפשרות שבדית-המועצות תחדש מגיעה עם ישראל

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

ב"מעריב" מיום ט' בתמוז תשל"א, 2 ביולי 1971, כותב מר יוסף חריף: "בבוקר ה-21 ביוני טילפנה ראש הממשלה הגברת גולדה מאיר אל שר החוץ אבא אבן ושאלה אותו בתמיחה רבה לפשר הכרזתו אשר הדהימה ככל הנראה גם אותה, בדבר האפשרות שבדית-המועצות תבוא למסקנה חיובית לגבי הצורך בחידוש מגיעה עם ישראל".

אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיבני:

1. האם מדויקת הידיעה שפירסם סופר "מעריב"?
2. אם לא, מה בידיעה אינו מדויק?
3. האם הכרזתו של שר החוץ מתבססת על נתונים עובדתיים?

4. אם כן, האם יכולה ראש הממשלה למסור על נתונים אלה לכנסת?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אין לי מה להוסיף על תשובת שר החוץ ביום 14 ביולי 1971 על שאילתה של חבר-הכנסת שמואל תמיר באותו הנושא.

6. בטחונה של ישראל ובריתות ההגנה של המערב

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

בעקבות ביקורו של ראש שירותי הביון של ארצות-הברית בישראל מר ריצ'ארד הלמס נמסר על האפשרות של שילוב ישראל במערך בריתות ההגנה של המערב. אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיבני:

1. האם נכונות הידיעות בדבר דיונים לגבי שילוב ישראל במערך בריתות ההגנה של המערב?
2. אם כן, היש מגמות ספציפיות בתחום זה?
3. אם לא, האם קיימת מגמה ליצור הסדרים חד-שיים בין גורמים מערביים אשר יבטיחו את בטחונה של ישראל?
4. אם כן, מה הן מגמות אלה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

1. התשובה שלילית.

2. השאלה אינה תופסת.

3-4. במגעינו עם גורמי חוץ טבעי הדבר שעניין בטחונה של ישראל יתפוס מקום עיקרי, וזאת בלי להציע הסדרים הקובעים שבטחנונו יושבת על כוח מבחוץ.

7. ביקורו של ראש סוכנות הביון של ארצות-הברית בישראל

חבר-הכנסת מ. וילנר שאל את ראש הממשלה ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

ב"הארץ" מיום 30 ביוני 1971 פורסם כי "מר ריצ'ארד הלמס, מנהל סוכנות הביון המרכזית של ארצות-הברית (סי.איי.אי.), הגיע לישראל לפגישות עם יועצים של הממשלה - מסרו כאן מקורות ישראלים מהימנים". אי לכך אבקש לדעת:

3. האם לפי תכניתה של ראש הממשלה, החזקת השטחים האמורים כוללת גם ריבונות ישראלית עליהם?
4. אם לא, מה בדיוק כוונת דבריה של ראש הממשלה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לשאלה 1: התשובה חיובית.

לשאלות 2-4: הציטוט של השואל איננו מלא. בתשובה לשאלה, כשנתבקשתי לשרטט מפות, אמרתי כפי שפורסם באותו עתון את הדברים הבאים - ואני מצטטת מן הפירסום בעתון:

"לא עשינו זאת עד עכשיו. זה עניין בינוני ובין שכנינו. אולם לא נשוב לגבול ה-4 ביוני. הגבול הסופי לא יהיה זהה לגבול ה-4 ביוני 1967. לא נוותר על שארם-א-שייך, ירושלים, רמת הגולן ועזה. חודש מאי 1967 נתן לנו לקח בלתי-נשכח. לא נוכל לתת אמון בהגנת כוח של אום".

4. ביקורו של העתונאי הסובייטי ויקטור לואיס בישראל

חבר-הכנסת ש. ג. גרוס שאל את ראש הממשלה ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

"ידיעות אחרונות" מיום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971) מוסר: "העתונאי הסובייטי ויקטור לואיס ביקר החדש בישראל... הוא ביקש להתקבל אצל ראש הממשלה, אך היא מיאנה להיפגש עמו". בהמשך הידיעה מוסר העתון: "אחת הידיעות אשר לא אושרו אומדת, כי לואיס קיים שיחה מפורטת עם יועץ ראש הממשלה מר שמחה דיניץ".

אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיבני:

1. האם ביקר העתונאי הסובייטי ויקטור לואיס בישראל?
2. אם כן - האם נכון שביקש להתקבל אצל כבוד ראש הממשלה, וראש הממשלה סירבה לקבלו?
3. האם נפגש מר לואיס עם יועצה של ראש הממשלה מר דיניץ וקיים עמו שיחות מדיניות?
4. מה עמדת כבוד ראש הממשלה לגבי חידוש היחסים הדיפלומטיים עם ברית-המועצות?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

1-3. אין לי מה להוסיף על הדעת דובר משרד החוץ בנדון, שפורסמה ביום 28 ביוני 1971 לאמור:

"בראשית יוני פנה העתונאי הסובייטי ויקטור לואיס בבקשה לבקר בארץ למטרות רפואיות. רשות זו ניתנה לו, והוא שהה בארץ כשבוע ימים במחצית יוני. בעת שהותו נפגש עם כמה ממכריו אשר שירתו בזמנו בשגרירות ישראל במוסקבה וכן עם שמחה דיניץ, יועצה המדיני של ראש הממשלה. האיש איננו בעל מעמד רשמי כל-שהוא ולא הציג עצמו בתור שכזה, וממילא השיחות עמו לא נשאו אופי של משא-ומתן, וההזדעקות כאילו התקיים או מתקיים משא-ומתן בין ממשלת ישראל וממשלת ברית-המועצות משוללות כל יסוד".

4. עמדת ישראל על נכונותנו לחדש את היחסים הדיפלומטיים עם ברית-המועצות נמסרה בפומבי כמה פעמים. מובן מאליו שמשא-ומתן על כך חייב להתנהל בין נציגים רשמיים משני הצדדים.

האם מוכנה ראש הממשלה למסור לכנסת פרטים בקשר לביקור זה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

אין לי מה להוסיף על הודעת דובר משרד החוץ מיום 30 ביוני 1971 בגדון.

10. נסיבות ביקורו של מר ריצ'ארד הלמס בישראל

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את ראש הממשלה ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

ידיעות בעתונות מוסרות כי ראש שירות הביון המר-כזי של ארצות-הברית מר ריצ'ארד הלמס ביקר בישראל. אבקש את כבוד ראש הממשלה להשיבני:

1. האם נכונות ידיעות אלה?
2. אם כן, האם ביקר מר הלמס על-פי הזמנה רשמית של ממשלת ישראל?
3. האם נשלח מר הלמס לבקשת גורם רשמי כל-שהוא בארצות-הברית?
4. אם כן, על-ידי מי?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

1. התשובה חיובית, והודעה רשמית על כך נמסרה ביום 30 ביוני 1971 על-ידי דובר משרד החוץ.
2. מר הלמס לא הזמין לביקור רשמי על-ידי ממשלת ישראל, אלא ביקש לפגוש עם רעייתו לביקור פרטי. מובן שקיבלנו זאת ברצון.
3. לא חשבונו שמעניינו לבדוק אצלו נקודה זו.
4. לאור תשובה 3 — השאלה אינה תופסת.

11. פגישת ראש סוכנות הביון האמריקנית עם ראש הממשלה

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את ראש הממשלה ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

"הארץ" מיום 1 ביולי 1971 מוסר כי ראש סוכנות הביון המרכזית של ארצות-הברית מר ריצ'ארד הלמס נפגש בביקורו האחרון בישראל עם ראש הממשלה. הנני מבקש לדעת:

1. היש אמת בידיעה הנ"ל? אם כן —
2. האם נערכה הפגישה בזמנתו או בזמנת ראש הממשלה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

1. התשובה חיובית.
2. בזמנת שני הצדדים.

היו"ר מ. ביבי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

כבוד ראש הממשלה, האם זה מקובל שראשי ממשלות נפגשים עם ראשי שירותי ריגול זרים?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

לא עשיתי מחקר בעניין זה, אבל אני בטוחה שכבר קרו מקרים כאלה בעבר.

1. האם הזמן מר ריצ'ארד הלמס על-ידי ממשלת ישראל?

2. מה היתה מטרת ביקורו בארץ?
3. האם ביקר מר הלמס בישראל בכל מועד קודם אחר?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

1. התשובה שלילית.
2. זה היה ביקור פרטי.
3. התשובה חיובית.

8. ידיעה בשבועון האמריקני "טיים" על החלשת פעולתה של ממשלת ישראל למען יהודי ברית-המועצות

חבר-הכנסת י. בן-מאיר (רוזנברג) שאל את ראש הממשלה ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

בשבועון האמריקני "טיים" מתאריך 5 ביולי 1971 הופיעה ידיעה האומרת שממשלת ישראל האטה את פעילותה למען יהודי ברית-המועצות מתוך מאמץ לחדש את היחסים הדיפלומטיים עמה. כדוגמות לתופעה זו מביא השבועון טענה של פקיד ישראלי העוסק בהסברה למען יהודי ברית-המועצות והאומר שהוא קיבל נזיפה מן הממונים עליו על שאירגן הסברה נגד מדיניות ברית-המועצות בקשר למשפטי הראווה בקישניוב. כמו כן טוען השבועון שראש הממשלה נמנעה בוועידת האינטרנציונל הסוציאליסטי להעלות הצעות בעניין יהודי ברית-המועצות. כן טוען השבועון שבוטלו פעולות רבות בנושא יהדות ברית-המועצות שהיו מתוכננות בארצות-הברית ובאירופה, בסיוע ישראלי.

רצוני לשאול את כבוד ראש הממשלה:

מדוע לא ידאג משרדך שנציג בכיר ומוסמך של ממשלת ישראל יכחיש בפומבי ידיעות ורמזים אלו?

ראש-הממשלה ג. מאיר:

הידיעה, כפי שצוטטה מן השבועון "טיים", משוללת כל יסוד. לא היתה ואין כל החלשה בהזדהותה של ישראל עם מאבקם של יהודי ברית-המועצות וזכותם לעלות לישראל.

בוועידת מועצת האינטרנציונל הסוציאליסטי בהל-סינקי דיבר חבר-הכנסת אריה אליאב במיוחד בנושא זה, והמועצה אישרה פה אחד את דין-וחשבון יושב-ראש האינטרנציונל המתייחס לנושא זה בהרחבה.

לשם הכחשת כל הידיעות הלא-נכונות המתפרסמות בעתונות חוץ ובעתונות הארץ דרוש יותר מפקיד בכיר אחד.

9. מטרת ביקורו של ראש שירות הביון האמריקני בישראל

חבר-הכנסת ש. לורנץ שאל את ראש הממשלה ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

ביקורו של ראש שירות הביון האמריקני מר ריצ'ארד הלמס בישראל ופגישותיו עם ראש הממשלה, עם שר החוץ ועם שר הבטחון, עוררו נחושים שונים, והשערות רבות בקשר לביקור זה נתפרסמו בעתונות.

הנני מתכבד לשאול:

14. נתונים על מקרי המיקוש בשטח הסמוך לרצועת עזה

חבר-הכנסת י. בן-מאיר (רוזנברג) שאל את שר הבטחון ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):

רצוני לשאול את כבוד שר הבטחון:

1. כמה מקרי מיקוש היו, מאז ראשית שנה זו, בשטח ישראל הסמוך לרצועת עזה?
2. כמה אנשים עליה או נפצעו במקרים אלה?
3. האם קיימת עלייה או ירידה בחודשים האחרונים במקרים מסוג אלה?

שר-הבטחון מ. דיין:

1. 8.

2. נהרגו 3 ונפצעו 18.

3. אין שינוי במספר מקרי המיקוש שקרו בחודשים האחרונים. מספר זה הוא שליש ממקרי המיקוש בתקופה המקבילה אשתקד.

15. מספר הנרצחים ברצועת עזה

חבר-הכנסת ז. המר שאל את שר הבטחון ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

בעתונות נמסר על גל מעשי רצח המבוצעים על-ידי המחבלים ברצועת עזה. בין היתר גדל מספר הרציחות בתוך בתי-החולים.

אבקש לדעת:

מה מספר הנרצחים על-ידי מחבלים ברצועת עזה בשבועיים האחרונים?

שר-הבטחון מ. דיין:

בשבועיים שבין 27 ביוני ו-11 ביולי 1971 נרצחו 9 אנשים, מהם 4 גברים ו-5 נשים.

16. טיפול של לשכת השיקום בחייל המילואים

מוהנא מוחמד מועדי

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הבטחון ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

מוהנא מוחמד מועדי, מן הכפר ירכא, שירת בצבא שירות חובה מ-22 בנובמבר 1966 עד 20 בפברואר 1968. הוא נקרא לשירות מילואים ב-19 ביוני 1969 וב-7 ביולי 1969, נפצע בעת שירותו בצבא ונגרם נזק לרגלו השמאלית. מאז הוא נמצא בטיפול רפואי וסובל מאבדן אחוז גבוה מכושר עבודתו.

לפני שהלך לשירות המילואים ונפצע עבד ב"וולקאן" שבמפרץ חיפה בעבודה קבועה, והשתכר 500 לירות לחודש. מאז פציעתו לא יכול היה לחזור לעבודתו. במשך שישה חודשים לאחר הפציעה קיבל ממשרד הבטחון 300 לירות לחודש, ואחרי כן, עד ה-30 במאי 1971, קיבל תמיכה חודשית בסך 120 לירות לחודש.

בתחילת חודש יוני 1971 קיבל עבודה בבית-החרושת לגלילה "שטראוס" שבעכו, ושם הוא מקבל שכר נמוך ממה שהשתכר לפני פציעתו.

החייל הנכה פנה כמה פעמים למנהל המדור לגבי צה"ל בבקשה כי ישמע את תלונתו על דרכי הטיפול בו כנכה, והגיש את הצעותיו לשיקום. הוא ביקש לעזור לו להשלים את לימודיו התיכוניים, ללמוד נהגות, להעניק

12. ידיעה בעתונות על העמדת מיתקנים בישראל לרשות חיל-האוויר האמריקני

חבר-הכנסת ש. לורנץ שאל את ראש הממשלה ביום ד' באב תשל"א (26 ביולי 1971):

ביום כ"ו בתמוז תשל"א (19 ביולי 1971) נמסר ב"שידורי ישראל", במהדורת החדשות של השעה 7.00 בבוקר, בשם השבועון האמריקני "טיים", כי ארצות-הברית וישראל הגיעו לכלל הסכם על העמדת מיתקנים בישראל לרשות מטוסי ריגול אמריקניים.

אבקש לדעת:

האם ידיעה זו נכונה?

ראש-הממשלה ג. מאיר:
התשובה שלילית.

13. הופעתם של חברי הכנסת בגלי צה"ל

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר הבטחון ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):

הובא לידיעתי כי כל הופעה של חבר כנסת בתכנית מותכנית גלי צה"ל מותנית באישור מוקדם ואישי של התת-אלוף יצחק ארד, קצין חינוך ראשי בצה"ל.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?

2. אם כן — מה היא בדיוק סמכותו של קצין החינוך הראשי לגבי הופעת מוזמנים בתכניות גלי צה"ל?

3. האם האישור המוקדם הנדרש לגבי חברי הכנסת חל גם על אישים אחרים?

4. אם כן, על מי?

5. האם קרו בעבר מקרים שלא אושרה הופעתם, כאורחים, של חברי כנסת בתכניות גלי צה"ל?

6. היכול כבוד השר לפרט את המקרים הנ"ל ונסיבותיהם?

7. האם קיים קו מנחה לגבי בחירת המועמדים לשידור מבין חברי הכנסת?

8. אם כן, מהו?

שר-הבטחון מ. דיין:

1. לא.

2. "גלי צה"ל" הם חלק מצה"ל, והסמכויות הקשורות בהופעת אישים ב"גלי צה"ל" מתחלקות בין כמה דרגים צבאיים, אשר קצין החינוך הוא אחד מהם.

3. כן.

4. כל מרואייני, אורח או חייל, המופיע בתחנת "גלי צה"ל", זקוק לאישור דרג זה או אחר בצה"ל.

5. כן.

6-8. איני רואה לנכון לפרט ולפרסם את המקרים שלא אושרו הופעות של אישים, בין חברי כנסת בין אחרים. לחברי הכנסת אין בהקשר זה כל סטטוס מיוחד. השיקולים לגבי חברי הכנסת, כמו לגבי מרואיינים אחרים, הם אם יש בהופעתם בנושא המסויים תרומה חיובית לחינוכם של חיילי צה"ל ולהשכלתם.

18. מחיקת קטעים מן התכנית "שיח מזרחנים"**בגלי צה"ל**

חברי הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

"הארץ" מיום 30 ביוני 1971 טוען כי תכניתו של המפיק יעקב אגמון "שיח מזרחנים", ששודרה בגלי צה"ל ביום 28 ביוני 1971 במסגרת התכנית "השעה ה-25", "צנוורה" במידה רבה, ומתוך התכנית שנמשכה במקור יותר משלוש שעות נפסל קטע של יותר משעה, על-פי הוראת קצין החינוך הראשי בצה"ל.

הקטעים שנפסלו דנו במחדלים במדיניות הממשלה לגבי יזמות שלום מצד ישראל, וכן שאין להתעלם מקיום הבעיה הפלשתינאית.

הנני מבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?
2. אם נפסלו קטעים — במה דנו הקטעים?
3. מה היו העילות לפסילת הקטעים הנדונים?

שר-הבטחון מ. דיין:

לא אוכל להוסיף על הנאמר בתשובה שהשיבותי ביום 14 ביולי 1971 על השאלתה של חברי הכנסת טובי באותו העניין.

היו"ר מ. ביבי:

שאלה נוספת לחברי הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

נאמר לי שהקטע שהוצא נוגע לבעיית ההכרה בישות הפלשתינית. האם מחיקת קטע זה דווקא יש בה משום קביעת עמדה או הבעת דעה מטעם שר הבטחון או הממשלה לגבי סוגיה זו של הישות הפלשתינית?

שר-הבטחון מ. דיין:

כל נושא הפסילה לא הובא לידיעתי לא לפני הפסילה ולא אחריה.

19. שמועה על היאחזות חברי בית"ר ממזרח לשכם

חברי הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

נמסר לי כי צעירים חברי תנועת בית"ר העומדים לפני גיוס יתיישבו בישוב אשר יוקם ממזרח לשכם, אם במסגרת היאחזות ואם במסגרת אחרת (המסגרת טרם נקבעה).

הנני מבקש לדעת:

1. האם ידוע הדבר למשרד הבטחון ולשלטונות צה"ל, ואם כן — מה בדיק עומדים להקים?
2. האם ניתן לכך אישור של שר הבטחון?

שר-הבטחון מ. דיין:

1—2. לי לא ידוע דבר על כך.

20. מאזן הכוחות באזור

חברי הכנסת א. אבנרי שאל את שר הבטחון ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

"ידיעות אחרונות" מיום 9 ביולי 1971 קובע, כי למעשה הופר מאזן הכוחות באזור לדעת ישראל עם הגיע הרכבות האוויריות הסובייטיות למצרים, לפני חוד-שיים בקירוב.

לו רשיון לרכישת מוגית, או לקבל עבודה מתאימה כמו מכירת כרטיסים ב"אגד". הוא פנה גם לדמטכ"ל ולשר הבטחון, אך לא נענה.

הנני מבקש לדעת:

1. האם הסתיים הטיפול הרפואי בחייל הנ"ל, ואם כן — מה היא מידת הנכות שנקבעה לו?
2. מה היו הצעות השיקום שהוצעו לחייל הנ"ל?
3. האם נכון שפניותיו של החייל הנ"ל להתקבל על-ידי מנהל המדור לנכים בצה"ל נדחו ולא נענו, ואם כן — מדוע?

4. האם נכון שהחייל הנ"ל פנה בתלונותיו אל שר הבטחון ואל הרמטכ"ל ולא נענה, ואם לא — מה ידוע לכבוד השר על פניותיו של החייל הנ"ל ודרכי הטיפול בהן?

5. האם מוכן כבוד השר לעיין בפניותיו של החייל הנכה הנ"ל ולמצוא דרך לשקמו, תוך שמירה על זכויותיו ותוך התחשבות באחוז נכותו?

שר-הבטחון מ. דיין:

1. הטיפול הרפואי נסתיים. אחוז הנכות שנקבע לנכה על-ידי ועדה רפואית מוסמכת הוא אפס.

2. האיש הופנה תחילה לעבודה במפעל ארנקים בכרמיאל. לאחר שעוב עבודתו זו סודר בעבודה בבית-החרושת "שטראוס" בעכו.

3. לא ידוע למנהל לשכת השיקום בחיפה על פנייה כזאת.

4. פניותיו של הנכה אלי נענו על-ידי אגף השיקום בימים 15 באוקטובר 1970 ו-18 במאי 1971.

5. נכותו של מר מוהנא מוחמד מועדי היא, כא-מור, אפס, ואין זה מזכה אותו לטובות-הנאה כלשהן פרט לסידורו בעבודה, ובכך טיפלו הגורמים המוסמכים.

17. הדפסת החוברת "אהלן וסהלן"**ואי-הדיוקים שבה**

חברי הכנסת ש. ארבל-אלמוזליו שאלה את שר הבטחון ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

בעתון "דבר" פורסם שחוברת ההסברה "אהלן וסהלן", שהוצאה על-ידי מפקדת אוזר יהודה ושומרון לשם חלוקה בין המבקרים הערביים הבאים דרך גשרי הירדן, נגנזה מפאת שיבושים ואי-דיוקים שנכללו בה על חיי המיעוטים בישראל.

רצוני לשאול את כבוד שר הבטחון:

1. האם הפירסום בעתון תואם את המציאות?
2. כמה עותקים של החוברת הודפסו?
3. כמה עלתה הדפסת החוברת?
4. כמה עותקים חולקו?
5. האם הודפסה חוברת חדשה?
6. אם לא — מה הסיבות לכך?
7. מי נושא באחריות לשיבושים בחוברת?

שר-הבטחון מ. דיין:

אין לי מה להוסיף על הנאמר בתשובה שהשיבותי ביום 14 ביולי 1971 על השאלתה של חברי הכנסת וילנר באותו עניין.

חוברת ל"ו, ישיבה רט"ז

— שאילתות ותשובות (אבנרי, דיין, ביבי, בן-מאיר (רוזנברג), לורנץ, בן-פורת, הלל) —

הגני מבקש לדעת:

היש אמת בידיעה זו?

שר-הבטחון מ. דיין:

אם תימשך אספקת המטוסים החד-צדדית, כלומר לארצות ערב ולא לישראל — ישתנה מאזן הכוחות לרעת ישראל.

הי"ר מ. ביבי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה — כוח חדש):

אולי אפשר לקבל הגדרה של המושג "מאזן הכוחות"?

שר-הבטחון מ. דיין:

התשובה שלילית.

21. צוללות סובייטיות בים התיכון

חבר-הכנסת י. בן-מאיר (רוזנברג) שאל את שר הבטחון ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

בעתון "הצופה" מיום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971) פורסמה ידיעה האומרת ששתי-עשרה צוללות סובייטיות שטות בים התיכון, ומקצתן נושאות נשק גרעיני. כן נמסר שהרוסים העבירו למצרים מטוסים המסוגלים לשאת נשק גרעיני.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה אמת יש בידיעות אלו?
2. היש גידול מהותי בכוחו של הצי הסובייטי בים התיכון בחודשים האחרונים?
3. אם כן — היש בכך שינוי מהותי במאזן הכוחות באזור?

שר-הבטחון מ. דיין:

1-3. אינני יכול לאשר או להכחיש את הנאמר בעניין זה בעתון "הצופה".

22. אספקת מטוסי קרב מברית-המועצות לסוריה ולמצרים

חבר-הכנסת ש. לורנץ שאל את שר הבטחון ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

"הארץ" מיום י"ט בתמוז תשל"א (22 ביולי 1971) מוסר בשם חוגי מודיעין אמריקניים: "ברית-המועצות הגבירה ביותר בחודשים האחרונים את קצב האספקה של מטוסי סילון חדשים ומסוקים נושאי גייסות לסוריה ולמצרים". אותם המקורות מוסרים: "בשלושת החודשים האחרונים קיבלה סוריה 21 מטוסי "מיג 21", 9 מטוסי "מיג 17", 5 מטוסי "סוחוי 7" ו-22 מסוקים מדגם "מ8"; ואילו מצרים קיבלה מאז ספטמבר אשתקד: "כמעט 100 מטוסי "מיג 21".

הגני מבקש לדעת:

1. האם הידיעות שבידנו מאשרות את אספקת סוגי הנשק הנ"ל על-ידי ברית-המועצות לסוריה ולמצרים?
2. האם הן מאשרות גם את הכמויות כפי שפורטו על-ידי חוגי המודיעין האמריקניים?
3. אם לא — מה הידיעות שבידנו בנושא זה?
4. האם גרמו משלוחי נשק אלה להפרה במאזן הכוחות בינינו ובין מדינות האזור?

שר-הבטחון מ. דיין:

לא אוכל להוסיף על הנאמר בתשובה שהשיבות לפני דקות ספורות על שאילתה של חבר-הכנסת אבנרי באותו עניין.

23. תקדיט בין המשטרה וחבר-הכנסת דוד לוי ברחבת הכנסת

חבר-הכנסת מ. בן-פורת שאל את שר המשטרה ביום ב' בתמוז תשל"א (25 ביוני 1971):

בעתון "הארץ" קראתי כתבה שכותרתה היתה "קצין משטרה הכה את חבר-הכנסת דוד לוי ברחבת משכן הכנסת". מלבד זאת האזנתי לדבריו של חבר-הכנסת דוד לוי ב"שידורי ישראל" שתאמו את הכותרת הנ"ל. באותו שידור מסר ניצב-משנה דניאל בראלי, כי המשטרה חוקרת.

אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. האם נגבו עדויות עד כה?
2. אם כן — האם הן תואמות את הפירסום או שותרות אותו?

שר-המשטרה ש. הלל:

1. בתאריך 21 ביוני 1971, בשעה 14.30 לערך, נתקבלה קריאה במשטרת ירושלים, תחילה ממפקח משמר הכנסת ואחר-כך מקצין הכנסת, אשר ביקשו כי כוח משטרה יגיע לרחבת הכנסת.

בהגיע השוטרים בפיקודו של קצין בדרגת מפקח-משנה למקום נאמר להם מפי קצין הכנסת ומפקד משמר הכנסת, שהיו אותה עת ברחבת הכנסת, כי על-פי הנחיות יושב-ראש הכנסת הם מתבקשים לפנות ולעצור את הגברים מתוך 18 השובתים שהפרו את הסדר וחסמו את שערי הכניסה לכנסת.

כשהתחילו השוטרים בפינוי הגברים, התפרעו השובתים, לרבות הנשים שבתוכם, הקיפו את השוטרים, דחפום ותקפום. כתוצאה מהתפרעויות של השובתים נזקקו שני שוטרים לטיפול רפואי. בשלב מסוים שפך אחד השובתים נפט על השוטרים, על אנשי משמר הכנסת, על עצמו, על ילדי השובתים ועל שערי הכנסת והתעורר חשש שיערך נסיון של הצתה. לבסוף הצליחו השוטרים לעצור כמה גברים מבין השובתים המתפרעים ולהכניסם לתוך ג'יפ משטרה אשר המתין בקרבת מקום למען העברתם למטה המרחב לשם חקירה.

עם מעצרו של אחד השובתים ניגש אל קצין המש-טרה גבר, אשר אחר-כך נודע לקצין המשטרה שהוא חבר-הכנסת דוד לוי, דחף את הקצין וטען נגד התנהגות המשטרה. הקצין עמד להגיב, אך בהתערבות קצין הכנסת, אשר הסביר לקצין המשטרה כי האיש הוא חבר כנסת, נמנעה תגובתו.

להלן אצטט מתוך עדות קצין הכנסת, כפי שהיא מופיעה בהודעתו החתומה שמסר למשטרה: "רצתי מיד קדימה למקום. שם כבר היו שוטרים ליד המתקהלים שחסמו את הכביש. גם שוטרים וגם אנשי משמר הכנסת עסקו בפינוי הגברים, והיתה התאבקות ליד אחת המכוניות של המשטרה. ראיתי את הקצין שושן ומולו חבר-הכנסת לוי, וידו של חבר הכנסת על בטנו של הקצין שושן, והבחנתי מיד שיש מתח ביניהם. בכדי למנוע אי-נעימויות בין השניים, אמרתי מיד לקצין שושן שהאיש שמולו וידו עליו הוא חבר-הכנסת דוד לוי, ופניתי אל

עצורים ומוכן לנסיעה. אני גיגשתי לחבר הכנסת ואמרתי לו כי באם רוצה לנסוע למשטרה, אנחנו נסיע אותו בגיגש שלנו. חבר הכנסת ירד ונכנסתי אותו לכיוון (שער) פולומבו. אני לא ראיתי שוטרי נוגע בחבר הכנסת דוד לוי".

המסקנות שהגעתי אליהן הן: —

חבר הכנסת לוי הפריע לקצין שושן למלא את תפקידו, גם לאחר שהסביר לו קצין הכנסת כי המשטרה פועלת ברחבת הכנסת לפי הזמנה מפורשת של יושב ראש הכנסת. תמורה במיוחד נראית לי כניסתו של חבר הכנסת לוי לגיגש של המשטרה בזמן היות השוטרים עסוקים במילוי תפקידם (תפקיד לא נעים ולא קל לכל הדעות; אך הוטל עליהם לפי בקשת יושב ראש הכנסת), וסירובו לרדת ממנו על אף דרישתו של קצין המשטרה האחראי לפעולה; וזאת כאמור לאחר שהיה ידוע לו כי המשטרה פועלת כחוק, ולפי בקשת יושב ראש הכנסת. אין ספק כי התנהגותו זו של חבר הכנסת לוי התסיסה את המפגינים והקשתה על השוטרים את מילוי חובתם.

2. לפי כל העדויות שבידנו, אין כל יסוד לטענה שחבר הכנסת דוד לוי "הוכה" על ידי קצין משטרה, או כי נפגע על ידו.

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):
אין יסוד למרכאות?

שר המשטרה ש. הלל:
שאלו שאלתה, אז אענה.

24. **שכירת בית כשביל קצין המשטרה מר תבורי בירושלים**

חבר הכנסת א. אבנרי שאל את שר המשטרה ביום ב' בתמוז תשל"א (25 ביוני 1971):

"מעריב" מיום 21 ביוני 1971 טוען כי משטרת ירושלים "קיבלה דיוור זול" לקצינים בוויולה של קבלן המדובר בקבלן אפרים ברזני, שהעמיד בדמי שכירות זולים בסך 280 לירות לחדש וילה לרשותו של קצין המשטרה חיים תבורי, בעוד שדמי השכירות הנאותים בעד אותה וילה נעו בסכומים גבוהים פי כמה.

כן מוסר כתב "מעריב" מר אהרון דולב על ביטול הדו"חות על עבירות תנועה, הקשורות בנהגים וברכב שאנשי משטרה קשורים עמם. כן מזכיר מר דולב, כי הרב-פקד אברהם שמואלי העסיק נהג עברייני-תנועה שרשינו נשלל.

אבקש לדעת:

1. האם נחקרו הפירסומים דלעיל?
2. אם נחקרו — מה העלתה החקירה?
3. האם קיבל מר ברזני את דמי השכירות המגיעים לו?
4. אם כן — מתי (כמה זמן לאחר תחילת ההחזקה בוויולה)?
5. מה היו השיקולים לשכירת הווילה הנ"ל ממר ברזני, והאם ידעו אנשי המשטרה כי מסי הארנונה בעד הווילה הנ"ל הסתכמו בסך 1,500 לירות לשנה?
6. האם קיבל מר ברזני טובות הנאה כל-שהן מאנשי המשטרה?
7. אם כן — מה היו טובות ההנאה שניתנו למר ברזני?

חבר הכנסת לוי והרגעתי אותו וביקשתי שלא יתערב בעניין שאינו בקי בו, וגם סיפרתי לו את הרקע למקרה, ושהמשטרה הופיעה למקום לאחר שקיבלתי הסכמת יושב ראש הכנסת. חבר הכנסת לוי טען בפני שהוא מתערב כי ראה ששוטר הכה אשה. לקחתי אותו הצדה והסברתי לו בפרוטרוט מה המקרה ואיך כל העניין התפתח. בינתיים ארבעה חמישה מתוך המתקהלים נעצרו והועלו למכונית המשטרה כתוצאה מהתפרעויות. הם הכו את השוטרים ואת אנשי משמר הכנסת, למרות ההתאפקות של השוטרים ואנשי משמר הכנסת שטיפלו בהם".

עד כאן ציטטתי מתוך הודעתו של קצין הכנסת.

בשלב זה עלה חבר הכנסת לוי לגיגש והתיישב ליד מושב הנהג. קצין המשטרה ניסה לשכנע את חבר הכנסת לוי לרדת מהגיגש, באשר המקום שהתיישב עליו מיועד לשוטרי שעליו להתלות כאבטחת-לוחי לעצורים אשר השתוללו כל אותו הזמן, כמתואר לעיל. חבר הכנסת לוי סירב לרדת, על אף פניותיו החוזרות של הקצין, ורק לאחר מכן עלה ביד אנשי משמר הכנסת לשכנעו לעזוב את הגיגש.

להלן השתלשלות מאורע זה כפי שתוארה על ידי מפקד משמר הכנסת בהודעה תתומה שמסר למשטרה: "אני המושב לארגן את האנשים שלי, שעסקו בעזרה למשטרה להוביל את העצורים לרכב ולמנוע יחד עם זאת מסקרגים להתערב ולהפריע. אני ראיתי את הקצין שושן במרכז ההתקהלות כשמסביבו נדחפים העצורים לרכב. לידו אני ראיתי את חבר הכנסת מר דוד לוי. מר לוי היה צמוד מאוד לקצין שושן. נדמה לי כי מר לוי והקצין שושן דיברו ביניהם בתקיפות, ואז ראיתי את קצין הכנסת ניגש אליהם ומרחיק את חבר הכנסת לוי מן המקום לכוון המנוחה. כעבור כמה דקות הבחנתי בחבר הכנסת לוי יושב בתוך גיגש המשטרה. בתוך הגיגש ישבו מספר עצורים שהשתוללו, ואחד מהם עם חולצה אדומה ניסה להתפרץ לכיוון מושב הנהג. חבר הכנסת לוי ישב על המושב הקדמי ליד הנהג. אינני זוכר באם ליד הנהג ישב שוטר, אבל הבחנתי כי העציר עם החולצה האדומה מזנק לפתע מתוך הגיגש לכיוון ההגה או לכיוון הדלת, ובאותו זמן שני שוטרים שהיו בגיגש מזנקים אחריו ומושכים את החלק העליון של גופו אחורנית תוך התנגדות העציר. מר לוי המשיך לשבת במקומו. ראיתי את הקצין שושן ניגש לגיגש ומדבר עם מר לוי. אני הייתי עסוק ובמרחק של שישה שבעה מטר, והצעקות נמשכו. אני לא שמעתי מה דיברו והייתי עסוק עם שאר המפגינים והמפגינות וקהל הסקרנים שהתאספו במקום. לאחר שהקצין שושן דיבר עם לוי, היו במקום שלושה ארבעה אנשי משמר (הכוונה לאנשי משמר הכנסת). הבחנתי שהקצין זו הצידה כשמר לוי עדיין בגיגש. אנשי המשמר דיברו אותו כדקה בערך, ואז מר לוי ירד מהגיגש והלך עם אנשי המשמר לכיוון שער פולומבו".

להלן ציטטה מהודעתו התתומה של איש משמר הכנסת, מר מר-חי מאיר, שמסר למשטרה: "אני ראיתי כי חבר הכנסת דוד לוי נכנס לגיגש משטרה והתיישב ליד מושב הנהג. ישב שוטר ליד ההגה. בגיגש היו שוטרים ועצורים. אני שמעתי את חבר הכנסת דוד לוי פונה לנהג ואומר: תסיע אותי למשטרה. למקום הגיע קצין המשטרה שושן. הקצין שושן לא הספיק לפנות לחבר הכנסת, ואז אמרתי לשושי שאני אגש ואני אטפל בו. אני הבנתי כי הקצין שושן רצה לפנות לחבר הכנסת מר דוד לוי ולבקשו לרדת מהגיגש, כי הגיגש היה מלא

שרי-המשטרה ש. הלל:

1. נחקרו.

2. להלן הממצאים: —

א. לשם הדיוק, בכתבה הנזכרת בשאילתה מדובר למעשה על "דיוור זול" לקצין ולא לקצינים. לגופו של עניין, ה"וויליה" כביכול, שהתגורר בה תת-ניצב תבורי באורח זמני, אינה אלא בית ישן בן שלושה חדרים וחצי, שנקנה על-ידי קבלן ונועד להריסה, לשם בניית בית גדול תחתיו. הבית שעמד ריק כמה חודשים, מן הטעמים שהוזכרו לעיל נשכר על-ידי מטה משטרת המחוז הדרומי, על דעת מחלקת התשלומים של המטה הארצי, תמורת 280 לירות לחדש ועוד 30 לירות בעד מים וחשמל.

הבית הועמד לרשותו בלי שנעשו בו שיפוצים אלמנ-טריים מקובלים, כגון סידור, צביעה וכדומה, וזאת בגלל זמניות השכירות. יתר על כן, נקבע כי לבעל-הבית ולמשפחתו תהיה זכות להמשיך ולהשתמש בגינת הבית, ואכן ניצלו הם זכות זו.

הבית לא נשכר על-ידי תת-ניצב תבורי עצמו, ולא היה לו קשר למשכיר, אלא הועמד לרשותו כדיוור זמני משטרתי עד אשר תהיה מוכנה בשבילו הדירה המשטרה-תית הקבועה שהועמדה לרשותו.

בינתיים, בפברואר 1971, עבר תת-ניצב תבורי לדי-רת הקבע שלו. עד כמה שידוע לי, לא הושכר בית זה מאז, וזה חודשיים בקירוב מתגורר בו אחיו של הקבלן.

ב. לא נמצא קשר בין נהגים ואנשי משטרה, כפי שמרמז השואל, וממילא לא בוטלו דו"חות לאנשים אלה. ג. הפקד (ולא הרב-פקד) שמואלי נמצא אשם לכאורה בהעסקת נהג שנדון ורשיונו נשלל, ובשל כך הושעה מתפקידו לשם העמדה לדין.

3. כן.

4. שולם סך 2,800 לירות ביום 11 ביוני 1971. התשלום הוא בעד עשרה חודשים. חשבונות חשבל ומים שולמו בנפרד על-ידי משטרת ישראל. תחולת ההחזקה — החל ביום 15 באפריל 1970.

5. עם העברת תת-ניצב תבורי לירושלים מבאר-שבע והתמנותו לתפקיד סגן מפקד המהוז הדרומי נעשה מאמץ למצוא בשבילו ובשביל משפחתו דירה. מאחר שהתעוררו קשיים בנדון, התגורר תת-ניצב תבורי כמה חודשים לבדו במלון. סידור זה נמצא יקר מדי ובלתי-מספק, ובשל כך הוחלט שעד אשר יתמצא דירה יושכר למר תבורי מעון זמני לאפשר למשפחתו להתגורר עמו. לאחר חיפושים מקיפים הועלתה הצעה לשכור בשבילו את הבית במר ברזני, בדיעה ברורה מראש שהסידור אינו אלא ארעי הואיל והמבנה נועד להריסה. שיעור הארונה לא היה ידוע לאנשי המשטרה, ולדעתי גם אין זה רלבנטי.

6. לא.

7. ראה תשובתי לשאלה 6.

25. מקרים של גניבת עפר על-ידי קבלנים וטיפול המשטרה בהם

חבר-הכנסת ג. פת שאל את שר המשטרה ביום ב' בתמוז תשל"א (25 ביוני 1971):

בעתון "מעריב" מיום 11 ביוני 1971 כותב העתונאי

אהרון דולב מאמר ארוך ובו תיאור על הגעשה בתחום הספקת אדמת גן ועפר על-ידי קבלנים, והקשר שהיה קיים בין קבלנים אלו, שפעלו בניגוד לחוק, לבין קציני משטרה במחוז ירושלים.

אבקש לדעת:

1. מה הוא המצב העובדתי בנדון?
2. מה פעל כבוד השר כנגד אותם קצינים אשר לגביהם מכוונות ההאשמות הנ"ל?
3. האם נכונות האשמות שהוטחו נגד קציני משטרה שונים, שהוזכרו במאמר זה?
4. מה הן הוראות הקבע, שנקבעו על-ידי כבוד השר והמפקח הכללי המבטיחות שלהבא לא יקרו מקרים דומים?

5. אם אין הוראות כאלו, האם מוכן כבוד השר להוציא הוראות כאלו?

שרי-המשטרה ש. הלל:

1. המצב העובדתי הוא, שכל התלונות שהוגשו בגין גניבת עפר נחקרו וטופלו בהן. לא ידוע לי על תלונה בעניין זה שלא טופלה.

בכל החומר הנזכר בשאילתה, ולפי הבדיקה שערכתי, לא מצאתי קשר שקיים, כביכול, בין קבלנים הפועלים בניגוד לחוק לבין קציני משטרה במרחב ירושלים.

2. ראה גא תשובתי לשאלה מס' 1.

3. קיים איסור על כל אנשי המשטרה לקיים קשרים חברתיים עם עבריינים. יתר על כן, יש הקפדה למנוע כל קשרים של אנשי המשטרה גם עם מי שאינו עבריין, כשקיימת אפשרות שתהא לקשרים אלה משמעות או השלכה של קבלת טובות הנאה או מתן טובות הנאה הקשורות לתפקיד איש המשטרה. רצוננו למנוע היווצרות יחסי תלות כאלה הוא אחת הסיבות שבגללן אנו מונעים, דרך כלל, כל עבודה נוספת של שוטר מחוץ למסגרת המשטרה. המשטרה מקפידה על כך שכללים אלה יקוימו לגבי כל השוטרים, וכל שכן מקפידה היא על כך לגבי הקצינים.

מאידך גיסא, ובמסגרת המגבלות שצינתי לעיל, אין כל אפשרות ואין כל כוונה למנוע את אנשי המשטרה מלקיים קשרים חברתיים, קשרי שכנות וקשרי משפחה, ובלבד שיחולו עליהם המגבלות שנקבעו לעיל. בכל מקרה שתיראה תריגה מכלל זה, ייבדק הדבר בדקה יסודית.

4-5. ראה גא תשובתי לשאלה 3.

היו"ר מ. ביבי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת פת.

גדעון פת (גח"ל):

אדוני השר, אם המצב הוא באמת כפי שאדוני מתאר אותו, והאינפורמציה שעליה מבוססת השאילתה אינה נכונה, מדוע הושעה הקצין שמואלי מתפקידו ומדוע הועמד לפני ועדת חקירה?

שרי-המשטרה ש. הלל:

אתה מערבב פה שני דברים. תגני להסביר לך, קודם כל, מה שאלת. אתה שאלת על כך שבעתון "מעריב" כותב העתונאי אהרון דולב מאמר ארוך ובו תיאור על הגעשה בתחום הספקת אדמת גן ועפר על-

וברוך ציון על כריית עפר והוצאה בלתי-חוקית שלו. עורך-הדין המייצג את מינהל מקרקעי ישראל, מר ה. ניגר, אף ביקר במשטרת ירושלים ותבע קיום חקירה נרחבת בנושא, אך לא נעשה דבר על-ידי המשטרה.

ד. בעקבות תלונותיו של מר דוידסון ממינהל מקרקעי ישראל הוחל בסופו של דבר בחקירה, בניחול טג'ניצב מייקובסקי, ובאחריות ניצב-משנה דוט וסגן-ניצב זיגל. במהלך החקירה השתרבו שמות של קצינים נוספים.

אבקש את כבוד שר המשטרה להשיבני:

1. האם התלונה שהגיש מר דוידסון ממינהל מקרקעי ישראל נגד הקבלנים לוי וחברת "דחפור" לא נתקבלה על-ידי סמל במשטרת ירושלים בנימוק כי נוכח היחסים הטובים עם הקבלנים לא יסכימו אנשי המשטרה לטפל בתלונה?

2. כמה תלונות הגיש מר דוידסון ומתי הוגשה כל תלונה?

3. מתי החלה משטרת ישראל לחקור בפרשה?

4. מה היתה עילת החלפתו של ניצב-משנה גייר בסגן-ניצב מרכוס במחלקת החקירות במשטרת מרחב ירושלים?

5. מה היו ממצאי החקירות בתלונותיו של מר דוידסון?

6. האם נמצא כי קציני משטרה היו קשורים בהעדרות של קבלנים שונים, והיטיבו עמם בביטול תלונות שהוגשו נגד הקבלנים?

7. אם כן, מה הצעדים שנקטו נגד קצינים אלה?

שר-המשטרה ש. הלל:

1. אין זה נכון שתלונתו של מר דוידסון לא נתקבלה.

2. בעקבות השאילתה ובעקבות הפירסומים שהיו בעניין זה בדקתי את העניין ומצאתי כי היו 11 תלונות בגין עפר — ואותן אפרט להלן — שהוגשו על-ידי מינהל מקרקעי ישראל, אשר לגבי כולן נפתחו תיקים וטופל בהן. לי ידוע על תלונה בנושא זה שכביכול לא טופל בה. מתוך אחת-עשרה התלונות נסגר תיק אחד משום שלא ניתן היה לגלות את העברין, ואילו שני תיקים אחרים נסגרו על סמך בקשתו בכתב של מר דוידסון עצמו. כל שאר התיקים הובאו לדין, מקצתם נסתיימו עם הרשעות הנאשמים ויתרם עדיין בבידור משפטי.

להלן פירוט התלונות:

ביום 24 באפריל 1969, תיק מס' 3486/79, התור-צאות: התיק נסגר ביום 8 במאי 1970 על סמך פגיה בכתב ממר חנן דוידסון; ב-3 בפברואר 1970, תיק מס' 1342/70: הורשע ביום 7 ביולי 1970; ב-6 במארס 1970, תיק מס' 2352/70: שלושה נאשמים הורשעו: אחד ב-7 ביולי 1970, השני ב-12 בינואר 1971, והשלישי ביום 12 בינואר 1971; ב-6 במאי 1970, תיק מס' 4342/70: שני נאשמים הורשעו ביום 17 במאי 1971; ב-8 ביוני 1970, תיק מס' 5819/70: בתביעה בבית-המשפט; ב-8 ביוני 1970, תיק מס' 5818/70: בתביעה בבית-המשפט; ב-21 ביולי 1970, תיק מס' 7553: בתביעה בבית-המשפט; ב-29 ביולי 1970, תיק מס' 8519/70: הנאשם הורשע ב-12 בנובמבר 1970; ב-20

די קבלנים, והקשר שהיה קיים בין קבלנים אלה, שפעלו בניגוד לחוק, לבין קציני משטרה במחוז ירושלים.

גדעון פת (גח"ל):

שם מוזכר שמו של הקצין שמואלי.

שר-המשטרה ש. הלל:

מוזכרים שם הרבה דברים. אתה שאלת על הקשר בין קציני משטרה לבין קבלנים מפירי חוק. הקצין שמואלי הואשם בשני דברים על-ידינו: על שלא הודיע לממונים עליו שהוא עוסק בעבודה אחרת; ועל זה שתוך כדי עבודתו בעבודה אחרת יש חשד לכאורה שהוא העסיק באותו זמן, בנהיגה, בניגוד לחוק, אדם שהוא פסול לנהיגה. על שני דברים אלה הועמד לדין.

אגב אורחא, אני רוצה לנצל הזדמנות זאת ולומר שבמדינה שלנו מקובל, שגם לאחר שיש האשמה לכאורה, ולאחר שמביאים אדם לדין, הנה כל זמן שלא פסק בית-המשפט שאכן חייב האיש, מותר לו לצפות מכל הציבור, ובכלל זה מעותנים ומחברי כנסת נכבדים, להתייחס אליו כאילו הוא עדיין זכאי.

הבאנו אותו למשפט על דבר שאינו במה שאתה ציטטת. הוא לא נאשם על כך שקיים קשר עם קבלנים מפירי חוק. הוא נאשם בשתי עבירות, חמורות כשלעצמן בעיני, ולכן העמדנו אותו מיד למשפט, אשר יפסוק אם הוא אחראי או לא.

אני אומר מה הכלל, ואני טורח ואומר שבכל מקרה שידוע לנו על חריגה, המשטרה בודקת, וארשה לי לחזור עוד פעם על מה שאמרתי בתשובתי, ש"בכל מקרה שתיראה לנו חריגה מכלל זה, ייבדק הדבר בדיקה יסודית", הרי זה בדיוק מה שהיה כאן. אף כי העבירה המיוחסת לקצין שמואלי איננה מה שהזכרת, הרי כל עבירה המיוחסת לאיזה קצין או שוטר תיבדק על-ידינו בדיקה יסודית, על מנת שיועמד לדין. אני אצטער ואשמח על כל מקרה שיתגלה — אצטער על שהוא קיים ואשמח על שהתגלה. זהו מה שאוכל להגיד לך.

26. דין-ודברים בין מינהל מקרקעי ישראל ובין מטה משטרת מחוז הדרום

חבר-הכנסת א. שוסטק שאל את שר המשטרה ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):

סופר "מעריב" מר אהרון דולב מספר בעתונו מיום 11 ביוני 1971 על "ריגונים וחקירות במשטרת ירושלים".

בין היתר מציין מר דולב:

א. חנן דוידסון, האחראי לשטחי מתחצבות וכרייה של מינהל מקרקעי ישראל במחוז ירושלים, פנה ללשכת החקירות של המשטרה במרחב ירושלים "ונתקבל שם על-ידי סמל חקירות שסירב לקבל את תלונתו (כנגד הקבלנים אברהם לוי וחברת "דחפור" בבעלות ברוך ציון ודוידוף) ואף נימק: האחים לוי הם ביחסים טובים עם מחלקת החקירות. איש מהם לא יקבל תלונה נגדם. ואחר הוסיף: יש כאן סמל חדש שעדיין אינו מכיר את אברהם לוי, גש אליו, הוא יקבל את התלונה, וכך היה".

ב. נמסרו עדויות על "פרשת הכיבודים" מ"אולמי ישראל" (השייכים לאחים לוי) לבניין המשטרה. אך לדברי הניצב שור לא נמצאו עדויות מסייעות לכך.

ג. הוגש מספר רב של תלונות נגד אברהם לוי

לשאלה 2 לעיל, ואשר בוטלו על סמך פנייה בכתב של מר דוידסון.

מאחר שעניין חברת "דחפור" צויין במיוחד בשאלתה, רצוני לציין כי תלונה יחידה שגרמה נגד חברת "דחפור" היא המסומנת במס' 10 בתשובתי לשאלה 2 לעיל. התלונה בעניין זה בוטלה על סמך מכתב ממקדעי ישראל חתום על-ידי מר דוידסון.

אשר לקבלן לוי, המוזכר גם הוא בשאלתה — הרי רשומים בתלונות שבידנו שלושה אנשים ששםם לוי (יש לצערי הרבה לויים בין הנאשמים האלה) שנגדם הוגשו תלונות: האחד — רפאל לוי, שהורשע ב־12 בינואר 1971; האחד — אברהם לוי, שעניינו נמצא בתביעה בבית-המשפט; ואחד ששמו שמואל לוי, שתוקו נסגר ב־8 במאי 1970, גם במקרה זה על-פי פנייה במכתב ממר חנן דוידסון.

7. ראה תשובתי לשאלה 6.

27. מקרה של העסקת נהג שנשלל רשיונו, ברכב של קצין משטרה

חבר-הכנסת ש. תמיד שאל את שר המשטרה ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

ב"מעריב" מיום 21 ביוני 1971 מוסר מר אהרון דולב פרטים על החקירה בעניינו של רב-פקד שמואלי ממשטרת ישראל.

א. הנהג ששון כהן, שרשיונו נשלל לשנה, הועסק כנהג באחד מכלי-הרכב של חברתו של רב-פקד שמואלי לתקופה של חמישה חודשים החופפים את תקופת שלי-לת רשיונו.

ב. הנהג הנ"ל ששון כהן נשא לאשה את בתו של הקבלן הידושלמי אפרים ברזני.

ג. דו"חות תנועה רבים של חברת "לנבר" בבעלות משפחת ברזני והאחים לנדסמן בוטלו על-ידי קציני משטרה.

ד. וילה מפוארת בבעלותו של מר אפרים ברזני הושכרה לסגן-ניצב חיים תבורי בשכר חודשי של 280 לירות.

אבקש את כבוד שר המשטרה להשיבני:

1. מה האמצעים שנקטו נגד מר ששון כהן, נוכח העובדה כי נהג ברכב בתקופה שנשלל ממנו רשיונו הנהיגה שלו?

2. מה המספר הכולל של הדו"חות על עבירות תנועה נגד מכוניות שונות בבעלות חברת לנבר אשר בוטל על-ידי קציני המשטרה?

3. האם נחקרה פרשת "השכרת הווילה" של מר ברזני לסגן-ניצב תבורי?

4. אילו אמצעים נקטה המשטרה בעקבות פרשה זו, לאור מחיר ההשכרה הנמוך במיוחד של וילה זו?

שר-המשטרה ש. הלל:

1. לא ננקטו כל אמצעים נגד מר ששון כהן בשל העובדה כי הובטחה לו על-ידי המשטרה חסינות מפני תביעה פלילית.

מאחר שמר ששון כהן היה העד היחיד המסוגל למסור עדות בחקירת ההאשמה הפלילית של הפקד שמואלי, דבר שנראה לי חשוב ודומיננטי מעל לתביעה פלילית נגד אורח ומעבר לה, ומר כהן אינו חייב להפליג

בספטמבר 1970, תיק מס' 10861/70: שני נאשמים הורשעו ביום 6 במאי 1971; ב־2 בנובמבר 1970, תיק מס' 12398/70, התלונה הופנתה נגד חברת "דחפור" בע"מ: התלונה בוטלה על סמך מכתב מינהל מקדעי ישראל חתום על-ידי מר דוידסון. לאחר ביטול התלונה נסגר התיק ב־11 בפברואר 1971; ב־6 בנובמבר 1970, תיק מס' 12615/70: התיק נסגר, העברין לא נודע.

3. ביום 21 באוקטובר 1970 הביא סגן המנהל הכללי במינהל מקדעי ישראל לידיעת מפקד המחוז הדרומי האשמות של מר חנן דוידסון, העובד במינהל מקדעי ישראל, בדבר מחדלי המשטרה, כביכול, בחקירת תלונותיו על גניבות אדמה. סגן מנהל מינהל המקדעים ביקש את מפקד משטרת המחוז לערוך בדיקה יסודית בנושא.

מר דוידסון הוזמן על-ידי ניצב-משנה גייר, ראש ענף החקירות במטה הדרומי של משטרת ישראל, אך מר דוידסון סירב למסור עדות, ובתאריך 7 בדצמבר 1970 אף כתב מכתב וציון בו: "מאחר והמשטרה לחצה עלי למסור פרטים ועדות לגבי הפרטים שהטחתי במכתבי נגד המשטרה, אני מסרב למסור עדות כל שהיא בגין לכל גורם משטרתי, מאחר וההאשמות המוזכרות במכתבי הם נגד המשטרה גופא". בתשובה להצהרה זו פנה ראש ענף החקירות, ניצב-משנה גייר, בכתב, ביום 11 בדצמבר 1970 אל הממונה על מר דוידסון ותבע ממנו במפגיע, בהסתמכו על פקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות), לגרום לכך שמר דוידסון יופיע וימסור עדות כנדוש. מאחר שגם פנייה זו לא נענתה בחיוב, פנה ראש ענף החקירות, ביום 25 בינואר 1971, אל פרקליט המחוז וביקשו לחקור את מר דוידסון בגין האשמותיו אשר העלה. בינתיים, באופן בלתי-תלוי, ולפי ייעוצו של עורך-הדין וייל, שנועץ בו מר דוידסון, הוקם מגע בין הקובל לבין ראש מחלקת החקירות במטה הארצי, ומר דוידסון הביע נכונות לבוא ולמסור הודעה. ואכן, ביום 24 במארס 1971 הוקם צוות מיוחד לחקירת הנושא, מורכב מסגני-הניצב מינקובסקי ממחלקת החקירות וויגל ממחלקת כוח-אדם, אשר החל בחקירה. ביום 4 ביוני 1971 סיכם הצוות את חקירתו, וממצאיו הועברו לממונים עליו ולמפקח הכללי. ביום 7 ביוני 1971, תוך שלושה ימים, הועבר התיק לעיוני, ובו ביום אישרתי את ההמלצה להשעות את הפקד שמואלי ולבדוק את האפשרות להעמידו לדין.

4. ניצב-משנה גייר לא הוחלף, והוא מכהן מזה שנים ועד היום כראש ענף החקירות במטה הדרומי של משטרת ישראל.

5. החקירה העלתה ממצאים שעל-פיהם נקבע כי קיימות שתי האשמות לכאורה נגד הפקד שמואלי: אחת — משמעתית, בשל עיסוקים פרטיים בהיותו משרת במשטרה, ללא אישור בכתב מאת המפקח הכללי; והשנייה — פלילית, בשל העסקה ביועץ של נהג אשר נשלל רשיונו.

עלי להדגיש כי האשמות אלה טעונות הוכחה בבית-דין, אם אכן יימצאו ראיות מספיקות להבאת התיק לפניו. בינתיים אני שומע שהיועץ המשפטי והפרקליט החליטו להעביר את התיק למשפט.

6. לא נמצא שום קצין שהיה מעורב בהעדפת קבלן כלשהו ולא נמצא שבוטלו תלונות אשר הוגשו נגד הקבלנים, פרט לשתי התלונות שזכרו בתשובתי

את עצמו במסידת עדות כזאת, הובטחה לו חסינות מפני תביעה פלילית.

2. לא ידוע לי על שום דו"חות תנועה נגד מכוניות חברת לנבר אשר בוטלו על-ידי קציני משטרה.

3. ראה נא התשובה שהשיבתי היום על שאלתה של חברת הכנסת אבנרי באותו עניין.

4. לא היה צורך לנקוט שום אמצעים לאור סביבת רות המעשה, כמפורט בתשובתי לשאלתה הג'ל של חברת הכנסת אבנרי.

28. רישום דתו ולאומו של מר ישראל בן סמעאן גדעון חברת הכנסת ת. טובי שאל את שר הפנים ביום כ"ב באייר תשל"א (17 במאי 1971):

קיבלתי פנייה מישראל בן סמעאן גדעון, יליד חיפה, המגולל פרשת יסוריו כלהלן: הוא נולד ב-12 במאי 1940, לאב ערבי קתולי ולאם שהיתה יהודיה, אך בזמן שהות חתונה התנצרה, ובעת לידתו היתה נוצרית, והוא נטבל איפוא ונחשב כנוצרי ערבי. עקב הגירושין שבין הוריו הוא התגולל בבתי-יתומים ובמעונות סעד שונים, כשאמו מצהירה שהוא יהודי, וכך נרשם אחר-כך, בהגיעו לגיל 18, כיהודי.

למרות כל פניותיו למשרד הפנים בחיפה ובירושלים, מסרבים לרשמו בתעודת הזהות כערבי נוצרי.

רצוני לשאול:

מדוע מסרב משרד הפנים לרשום את ישראל בן סמעאן גדעון כערבי נוצרי?

שר-הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. לפני שאשיב על השאלתה, רוצה אני להעיר שבשעה שהייתי שר הסעד ביקשתי להימנע מפירסום פרטים הנוגעים לעובדה שאדם מסוים מקבל תמיכת סעד. אני מחדש את התביעה הזאת, באשר לפי חוק המירשם יש דברים, מידע, שצריכים להיות חסויים. אינני גורס שהמעמד האישי של אדם צריך להיות מפורסם ברבים, ולהיות לנצח נצחים ב"דברי הכנסת".

אחרי שאמרתי דברים אלה, אחזור לנהוג לפי התק-נון, ואקרא את התשובה.

המתלונן נרשם במפקד האוכלוסין שנערך בשנת 1948 כיהודי, ולפי השם ישראל מוהליבר בן צבי ורחל, המכנה עצמו ישראל סמעאן גדעון. במשך עשרים שנים תמימות היה רשום כך וקיבל שירותים שונים לפי פרטיו האישיים האמורים.

בשנת 1968 הגיש בקשה לתיקון הפרטים הבאים: שם המשפחה, שם האב, תאריך לידה ומקום לידה, דת ולאום, וזאת על סמך תעודת לידה שהציג.

לא היתה כל ודאות על זהות שני הרישומים השונים הסותרים זה את זה, וכמו במקרים דומים אחרים משרד הפנים מפנה בקשות כאלה להחלטת בית-משפט.

נהיה מוכנים לתקן את כל הפרטים השגויים במחלוקת, אם נקבל וכאשר נקבל פסק-דין של בית-משפט מוסמך.

29. הנחות לעובדי רשויות מקומיות בתשלומים בעד מתן שירותים מסויימים

חברת הכנסת ז. שובל שאל את שר הפנים ביום י"א בסיון תשל"א (4 ביוני 1971):

אודה לכבוד השר אם ישיבי:

1. היש עיריות או מועצות מקומיות אשר מגישות לעובדיהן, או לעובדי ציבור אחרים, חניגם אין כסף, שירותים שבעבורם נגבה בדרך כלל תשלום?

2. אם כן — אילו הן העיריות ו/או המועצות ומה הם השירותים?

3. אם התשובה לשאלה מספר 1 חיובית היא — מה הוא מספר העובדים שנהנו משירותי חניגם בשנת התקציב 1970/71?

4. מה הסכום שצריך היה לגבות בעד השירותים הג'ל אילולא ניתנו חניגם?

5. על-סמך איזה חוק רשאיות העיריות ו/או המועצות לפטור עובדים כג'ל מתשלום בעד שירותים?

שר-הפנים י. בורג:

1. לפי המידע שביד משרד הפנים, יש רשויות מקומיות הנותנות הנחות לעובדיהן במתן שירותים מסויימים שבעבורם גובים אגרות או שכר לימוד. עיקר ההנחות ניתן בשכר לימוד לבתי-הספר העל-יסודיים. לא ידוע לנו על מתן שירותים חניגם לעובדי ציבור אחרים.

2, 3, 4. מתן הנחות על גביית אגרות ושכר לימוד אינו נרשם במערכת הנהלת חשבונות של הרשות המקומית. אין למשרד הפנים איפוא נתונים מפורטים בנושא.

5. אין כל חוק שלפיו רשאיות הרשויות המקומיות לתת הנחות באגרות ובשכר לימוד. אולם חלק מן ההנחות מבוסס על הסכמים עם העובדים, והוא נהוג מלפני קום המדינה.

הי"ר מ. ביבי:

שאלה נוספת לחברת הכנסת שובל.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

לאור תשובתו האחרונה של שר הפנים, האם מוכן הוא לפעול נגד המשכת נוהגים כאלה, שלדעתי הם פסולים גם מבחינת התקציב וגם מבחינה מוסרית?

שר-הפנים י. בורג:

אשר לבחינה המוסרית — אינני יכול ברגע זה לתת ציונים. אני מוסמן לרבנות, אבל איני יכול ברגע זה לתת ציונים לנוהג הקיים מלפני קום המדינה. משום כך הייתי אומר — עם כל הסכמתי לעצם הרעיון, שלדעתי אתה צודק בו — שאינני מוצא שבדיק רגע זה של יחסי עבודה כה "תקינים" במדינה הוא המתאים להעלות את הרעיון.

30. רישומם של המתאסלמים

חברת הכנסת א. אבנרי שאל את שר הפנים ביום כ' בסיון תשל"א (13 ביוני 1971):

1. כשמתאסלם אדם ומודיע על כך למשרד הפנים, האם אגב רישום השינוי שחל בדתו של המתאסלם, מציין גם שינוי שחל בלאומו?

— שאלות ותשובות (אבנרי, בורג, י. תמיר, שובל, ד. י. לוי) —

העדיפה העיריה, בשיתוף-פעולה עם המועצה לארץ יש-
ראל יפה, לתכנן ולעצב בשבילם דוכן, שדוגמה הימנו
הוצבה בכיכר דיונון.

בדעת העיריה לקבוע, בתיאום עם המשטרה, דוכנים
כאלה במקומות שונים בעיר.

ג. מאזני שקילה הוצבו לאחרונה ללא רשיון ברחו-
בות העיר. העיריה נקטה צעדים נגד בעליהם וכבר
סילקה מרחובות העיר כארבעים מאזניים כאלה, ותמשיך
בפעולה זו עד לסילוקם המוחלט.

ד. תחנות למוניות למיניהן הוקמו ללא רשיונות,
ונגד חלק מהן נקטה העיריה אמצעים משפטיים וגרמה
להריסתן וסילוקן.

עם זאת, בדעת העיריה למצוא פתרון נאות לבעלי
המוניות, על מנת שיוכלו למקם את הטלפון של התחנה
ולמצוא מחסה מפני השמש או הגשם. העיריה עדיין
בודקת נושא זה.

ה. מן הראוי לציין כי בדעת העיריה לצייד את
בעלי המיתקנים למיניהם ברשיונות הדרושים לפי החוק,
וכי מיקומם של המיתקנים האמורים המשרתים את
הציבור נעשה במקומות שאינם מפריעים, ככל האפשר,
למעבר ולתנועה.

היו"ר מ. ביבי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת תמיר.

יוסף תמיר (גח"ל):

בשום מקום בעולם אין מנהג להשתמש במדרכות
לצורך התקנת קובות או מבנים למוניות. אפשר לשכור
חנות או משרד. השאלה היא: מה עמדת משרד הפנים
לגבי הבעיה?

שר-הפנים י. בורג:

אינני יודע אם שנינו יחד כבר היינו בכל מקום
בעולם, כדי שנוכל לקבוע שדבר זה באמת אינו קיים
בשום מקום בעולם.

יוסף תמיר (גח"ל):

חקרתי את הבעיה מיפאן ועד לוס-אנג'לס.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):
ב'נבנה יש.

שר-הפנים י. בורג:

אני שומע ש'נבנה יש. בהודמנות של ביקור צריך
להעיק עין.

32. העדר מקלט בבית-הספר "במעלה" ביהוד

חבר-הכנסת ד. י. לוי שאל את שר הפנים ביום ה' בתמוז
תשל"א (28 ביוני 1971):

בבית-הספר הממלכתי-הדתי "במעלה" ביהוד אין
מקלט. לשווא היו כל פניותיה של הנהלת בית-הספר
למועצה המקומית, על אף ההמלצות והאזהרות מטעם
שלטונות הג"א.

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מדוע מסרבת המועצה המקומית לבנות מקלט
בבית-הספר "במעלה"?

2. מה המצב ביהוד בתי-הספר בעיירה?

3. מה יעשה כבוד השר לתיקון המצב?

2. אם התשובה לשאלה 1 חיובית —

א. מה הלאום שרושמים אותו?

ב. האם מבקשים את הסכמתו של בעל הרישום
לשנינו הרישום בפרט לאום, ואם כן — כיצד מבקשים
הסכמה זו ועל-סמך מה?

שר-הפנים י. בורג:

1. כן.

2. אין רושמים מאומה ומעבירים קו.
בדרך כלל מבקשים זאת הנוגעים בדבר עצמם, כי
יהודי הממיר את דתו מעוניין שלא יוכר עוד כיהודי.

היו"ר מ. ביבי:

שאלה נוספת לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

האם פירוש הדבר שיש בארץ מעמד של אנשים
חסרי לאום?

שר-הפנים י. בורג:

אינני מכיר חוק שנותן מעמד כזה.

31. תפיסת שטחי מדרכות בתל-אביב על-ידי

רוכלים, בעלי מוניות וכו'

חבר-הכנסת י. תמיר שאל את שר הפנים ביום כ"ה
בסיון תשל"א (18 ביוני 1971):

הנני עדים לתופעה שבעלי מוניות כבשו להם שטחים
ממדרכות תל-אביב והקימו עליהם קובות מקובות שונות
לתחנותיהם.

מוכרי עתונים השתלטו על שטחי מדרכות והציבו
דוכנים משונים ומוזרים למכירת עתונים.

חלק מהמדרכות נתפס על-ידי מוכרי כרטיסי פיס
וכו', פה ושם יש "חזקות" לרוכלים, שאט אט משתלטים
על המדרכות ועושים בשטח כבתוך רכושם שלהם.

לאחרונה פירסמה הגברת יהודית וינקלר (סופרת
ה"ארץ" לתל-אביב) בעתונה מיום 14 ביוני 1971 שעש-
רות מאזניים לשקילת בני-אדם הוצבו על המדרכות בלא
רשיון.

כל זה משבש חזות העיר, משמש מיטרד להולכים
ושבים, מפקיע רכוש הרבים (המדרכות), הופך את הסדר
התקין ומחבל בתיכנון העירוני.

בקשר לכל אלה אבקש את כבוד השר להשיבני:
מה עושה השר ומשרד הפנים כדי לבלום תופעות
אלו?

שר-הפנים י. בורג:

א. דוכני פיס הוקמו בשעתם על-פי הסכם בין
העיריה לבין מפעל הפיס, בהתחשב בכך שמפעל זה
משמש מטרות ציבוריות חשובות, ובין היתר מהווה מקור
למימון הקמת בתי-חולים, בתי-ספר ומוסדות ציבור
אחרים.

מן הראוי לציין שבאמצעות מפעל הפיס העיריה
משקמת מקרים סוציאליים במספר ניכר, המוצאים את
פרנסתם ממכירת כרטיסי פיס.

ב. תופעה זו של מכירת עתונים ברחוב על-ידי
רוכלים מקובלת בארץ שנים רבות. במקום התרוצצות
מוכרי העתונים ברחוב או פרישת עתוניהם על המדרכות,

— שאילתות ותשובות (בורג, אבנרי, שרף, בן-מאיר (רוזנברג), אליעד, ביבי, המר) —

שר-הפנים י. בורג:

1. המועצה המקומית אינה מסדבת ולא סירבה לבנות מקלט בבית-הספר "במעלה". עובדה היא שלפני שלושה חודשים בקירוב חתמה המועצה על חוזה להקמת מקלט זה.

2. ביתר בתי-הספר שבתחום המועצה יש מקלטים.

3. לאור תשובתי לשאלות 1 ו-2 אין מקום לשאלה זו.

33. שיכון לזוגות צעירים

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר השיכון ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):

לאחרונה נתפרסמו מקרי פלישה (ראה למשל "הארץ" של יום 20 ליוני 1971) של זוגות צעירים לבנייני עולים.

אבקש לדעת:

1. כמה מקרי פלישה כאלה ידועים למשרד השיכון?

2. מה הן פעולות משרד השיכון להסדר בעיות השיכון לזוגות צעירים?

שר-השיכון ז. שרף:

1. היו כ-12 מקרי פלישה.

2. אני מפנה את חבר הכנסת הנכבד לנאומי על פעולות משרד השיכון, מעל במה זו, ביום 28 ביוני 1971. אין לי להוסיף על הדברים שאמרתי אז.

34. בניית דירות בנתיבות, בשדרות ובאופקים

חבר-הכנסת י. בן-מאיר (רוזנברג) שאל את שר השיכון ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):

רצוני לשאול את כבודו:

1. כמה דירות נבנו או נרכשו על-ידי משרד השיכון או במימון, בשנתיים האחרונות ובחמש השנים האחרונות, בנתיבות?

2. כמה כסף הושקע על-ידי משרד השיכון בתקופה הנ"ל בנתיבות?

3. מה הם המספרים המקבילים לגבי שדרות ואופקים?

שר-השיכון ז. שרף:

1-2. בנתיבות נבנו 236 דירות במשך חמש השנים האחרונות. בהן הושקעו קרוב ל-5 מיליון לירות, ומאלה, בשנתיים האחרונות, 52 יחידות שבהן הושקעו יותר מ-2 מיליון לירות.

3. בשדרות נבנו במשך חמש השנים האחרונות 236 יחידות דיור — מספר זהה — והושקעו בהן יותר מ-6.5 מיליון לירות; מהן בשנתיים האחרונות 160 יחידות דיור, בהשקעה של 4.7 מיליון לירות.

באופקים נבנו, במשך חמש השנים האחרונות, 278 יחידות דיור, ובהן הושקעו 7.3 מיליון לירות; מהן, בשנתיים האחרונות, 146 יחידות דיור, שבהן הושקעו 4.6 מיליון לירות.

35. דיור לזוגות צעירים

חבר-הכנסת נ. אליעד שאל את שר השיכון ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):

רצוני לשאול את כבודו:

א. כמה זוגות צעירים נשואים ביקשו דיור מיני-מום?

ב. מה מתכוון משרד השיכון לתכנן, במסגרת תכנית כללית ומקומית, כדי לאפשר מתן דיור מינימום לזוגות צעירים?

ג. מה הוא הסכום שנועד לשיכוני זוגות צעירים בשנת התקציב. הוטופת?

ד. מה הוא מספר הזוגות הצעירים העשויים להי-עזר ברכישת שיכונים בסכום זה?

שר-השיכון ז. שרף:

א. לתכנית לזוגות צעירים נרשמו 11,000.

ב. משרד השיכון מתכנן 4,000 יחידות דיור בגינה חדשה, 2,000 הלואות ו-1,000 דירות מתפנות.

ג. התקציב לשנת 1971/72 הוא 110,900,000 לירות.

ד. בסך-הכל 12,000 פתרונות, מהם 7,000 שמינתי קודם לכן, ועוד 5,000 בשיתוף עם חברות שיכון ציבוריות.

הי"ר מ. ביבי:

רשות לשאלה נוספת לחבר-הכנסת אליעד.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

עיקרה של השאלתה שלי היה מכון לבעיה של דיור מינימום, כלומר לאותם זוגות צעירים שלא יוכלו לענות על ההצעות של 20,000 לירות או 15,000 לירות, אלא זקוקים לחדר, למקום שיוכלו להתקיים בו. האם מתנהלים במשרד השיכון איוו שהיא סטטיסטיקה או איוו שהוא מעקב, כדי להבטיח שלא יהיה זוג בישראל הזקוק לחדר ולא יוכל לקבלו?

שר-השיכון ז. שרף:

כפי שאמרתי, אנו עורכים סקר ולכל המאוחר בתחילת חודש ספטמבר יתפרסם סיכום: מהו מספר הזוגות הצעירים במדינה הנזקקים לעזרת המדינה, הנזקקים כדן, לא אלה שתובעים, כי התובעים הם רבים. הודעתי בנאומי שכרגע אין המספרים בידינו. במספר שנקבתי יש כ-2,500 פתרונות בשכירות לזוגות צעירים.

36. ידיעה בדבר תכנית מקיפה לפתרון בעיית השיכון לזוגות צעירים

חבר-הכנסת ז. המר שאל את שר השיכון ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

בעתונות נמסר שלאחרונה הוצעה לשר השיכון על-ידי המנהל הכללי של חברות "שיכון עובדים", חבר-הכנסת אברהם עופר, תכנית לפתרון מקיף ויסודי של בעיית השיכון לזוגות צעירים.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נכונה הידיעה?

2. מה הם פרטי התכנית המוצעת?

3. האם עומד משרדו לקבלה?

שר-השיכון ז. שרף:

1-3. חבר-הכנסת עופר קיים אתי שיחה באחד מפרוודורי הכנסת. לא ראיתי שיחה זו כהגשת תכנית,

39. פיגוי תושבים מבתיים רעועים בכפר נופך

חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר השיכון ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):
אודה לכבודו אם ישיבני:

1. מה הוא מספר הבתים של הרכוש הגטוש בכפר נופך, שהוכרזו כמסוכנים למגורים או אינם ראויים למגורים?
2. כמה יחידות דיור נמצאים בבתים אלה?
3. מה מספר הנפשות הגרות בבתים אלה?
4. האם יש למשרד השיכון תכנית להעברת המשפחות לדיור חליף, ומה הקצב המתוכנן לפינוי?

שר-השיכון ז. שרף:

- 1-3. בכפר נופך 54 יחידות דיור, שבהן גרים 212 משפחות.
4. לפני שנים אחדות הוצעה להם הצעה בדרך של הרשמה למפעל החסכון לבניין, והם לא השתמשו בה. עכשיו מתנהל משא-ומתן עם מינהל מקרקעי ישראל על תשלום פיצויי פיגוי, ובמידה שהוא יוכתר בהצלחה יהיה משרד השיכון מוכן לתת משכנתאות משלימות.

15% ממשפחות אלו הם גוקקי סעד והם יועברו לדיירות מתאימות, כשהתאם לגודל המשפחה, במסגרת תכנית החומש.

40. פיגוי תושבים מבתיים רעועים ביפו

חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר השיכון ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):
אבקש את כבודו להשיבני:

1. מה הוא מספר הבתים של הרכוש הגטוש ביפו, שהוכרזו כמסוכנים למגורים או אינם ראויים למגורים?
2. כמה יחידות דיור נמצאות בבתים אלה?
3. מה מספר הנפשות הגרות בבתים אלה?
4. האם יש למשרד השיכון תכנית להעברת המשפחות לדיור חליף, ומה הוא הקצב המתוכנן לפינוי?

שר-השיכון ז. שרף:

- 1-3. ביפו כ-9,000 יחידות כאלה, ובהן 3,500 גפש.
4. למשפחות אלו תינתן עדיפות ראשונה בביצוע תכנית החומש. אנו מקווים להתחיל לפנותן בשנה או שנתיים הקרובות.

41. פיגוי תושבים מבתיים רעועים ביהוד

חבר-הכנסת מ. ידיד שאל את שר השיכון ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):
אודה לכבוד השר אם ישיבני:

1. מה הוא מספר הבתים של הרכוש הגטוש ביהוד, שהוכרזו כמסוכנים למגורים או אינם ראויים למגורים?
2. כמה יחידות דיור נמצאות בבתים אלה?
3. מה מספר הנפשות הגרות בבתים אלה?
4. האם יש למשרד השיכון תכנית להעברת המשפחות לדיור חליף, ומה הוא הקצב המתוכנן לפינוי?

ומשום כך גם לא בדקתי את פרטי התכנית הזאת, אשר התבטאה בשיחה מקרית.

37. תכנית לבניית דירות בשכר חודשי

חבר-הכנסת ז. המר שאל את שר השיכון ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

במסיבת עיתונאים בירושלים הודיע המנהל הכללי של חברת אפריקה-ישראל להשקעות, שחברתו הכינה, לפי בקשת השר, תכנית מפורטת לבניית דירות להשכרה. הוא הוסיף שאם תתקבל התכנית והממשלה תבטיח את התנאים הנדרשים לכך, קיימת אפשרות סבירה לבניית דירות בשכר של 200 לירות לחודש.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הם פרטי התכנית המוצעת על-ידי החברה?
2. מה הם התנאים הנדרשים על-ידי חברה זו לבניית דירות אלו?
3. האם דן משרדו בתכנית, והאם הוא עומד לקבלה?

שר-השיכון ז. שרף:

- 1-2. אין אנו גוהגים למסור פרטים על הצעות של חברות, והחברה לא היתה צריכה לפרסם בעתונות את ההצעה שמסרה לנו. אנו רואים פירסום זה כמידה רעה בהתנהגות החברה.

3. אנו דנים בהצעה, וטרם החלטנו.

38. דיור למר אלקסלסי מירושלים

חבר-הכנסת מ. וילגר שאל את שר השיכון ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

קיבלתי את פנייתו של מר אלקסלסי, המתגורר ברחוב רייכמן 21 בירושלים, שהופנתה גם לשר השיכון. במכתבו מתלונן מר אלקסלסי, כי פנה כבר לכל הגורמים הממשלתיים, לרבות משרד השיכון, בבקשת עזרה ולא נענה.

לדבריו הוא מתגורר עם משפחתו, המונה 14 נפשות, בדירה שכורה בת חדר וחצי, כשהשירותים בחוץ. כל הנפשות ישנות בחדר אחד, שלושה או ארבעה ילדים במיטה אחת.

לדבריו פנה לכל הגורמים המוסמכים, בעיריה ובממשלה, בבקשה לדיור מתאים, אך גדחה ב"לך ושוב".

אי-לכך אבקש לדעת:

1. האם קיבל כבוד השר את פנייתו של מר אלקסלסי?
2. אם כן, מה היו תוצאות הטיפול בפנייתו?

שר-השיכון ז. שרף:

1. כן.

2. חברת "פרוות" הציעה למר אלקסלסי באר-גוסט 1970 הצעה. הוא דחה את ההצעה וטען שאין באפשרותו לפתור את הבעיה בדרך הזאת.

ב-12 ביולי שנה זו הוזמן לפגישה כדי שתוגש לו הצעה, שאולי תתקבל על דעתו.

ידי משרד השיכון באפריל 1971, בחוברת מיוחדת, כדי לעודד בנייה להשכרה.

45. בניית מרפאה נוספת בכפר טייבה

חבר הכנסת ת. טובי שאל את שר השיכון ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

בכפר טייבה, המונה כ-12,000 תושבים ושבו מתגוררים יותר מ-2,000 חברי קופת-חולים המייצגים כ-6,000 תושבים, אין מרפאה הראויה לשמה. קיימת מרפאה של קופת-חולים של ההסתדרות הכללית, בת 2 חדרים בלבד, הפתוחה מהשעה 8 בבוקר עד השעה אחת אחר-הצהריים. החולים, לרבות אמהות וילדיהן, ממתינים מחוץ למרפאה. שני החדרים אינם יכולים להבטיח את הטיפול הרפואי המתאים והאלמנטרי. כן אין בית-מרקחת בכפר ואין מעבדה לבדיקות האלמנטריות ביותר. כל זה גורם סבל רב לנוקמים הרבים לעזרת קופת-חולים של ההסתדרות, שהיא המרפאה הציבורית היחידה במקום.

לפני שנתיים, ערב הבחירות להסתדרות ולכנסת, התקיים טקס רב רושם, ובו הונחה אבן-היסוד למרפאה חדשה בכפר טייבה, והמוכיר הכללי של ההסתדרות דאג, מר א. בקר, הניח את אבן-היסוד למרפאה. מאז לא זז דבר בביצוע התכנית.

אמתלאות רבות היו לכך, כגון קשיים מצד המועצה המקומית במתן הסכמה לבנייה, קשיים מצד בעלי הקרקע שלא רצו בהסדר וכי. אך כשכל הקשיים הללו הוסרו, מוסבר היום לתושבים שהבנייה אינה מתבצעת מפני שמשרד השיכון לא מתיר את בניית המרפאה, בהתאם לתכנית צימצום הבנייה הציבורית.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. הנכון הדבר שמשרד השיכון אינו מתיר את בניית המרפאה החדשה של קופת-החולים בטייבה?
2. אם לא, הידוע למשרד השיכון על גורמי עיכוב הבנייה של מרפאה חיונית זאת?
3. אם כן, האם אין החלטה זאת עלולה להסב נזק בריאותי לתושבי הכפר טייבה, המחכים מזה שנים לבניית המרפאה, החיונית וההכרחית לקיום שירות בריאותי הכרחי לתושבי המקום?
4. אם כן, האם מוכן כבוד השר לבדוק את איסור הבנייה של מרפאת קופת-החולים בכפר טייבה ולהסיר, מכיוון שזו בנייה הכרחית לבריאות הציבור?

שר השיכון ז. שרף:

1-4. מתן רשויות לבנייה למבני ציבור אינו נתון בידי משרד השיכון אלא בידי ועדה בין-משרדית, הוועדה לרישוי הבנייה של מבני ציבור, הפועלת מיום 1 באפריל 1970, בהתאם להחלטת ועדת השרים לענייני כלכלה.

הוועדה הציעה לקופת-החולים שתגיש לה תכנית לשנה זו לפי סדר עדיפויות, ולאחר שקופת-החולים הגישה את התכנית, אישרה הוועדה את סדר העדיפויות שהציעה קופת-החולים לגבי שנה זו. לגבי השנה הבאה תחזור הוועדה ותדון.

עירעור על החלטות ועדת הרישוי ניתן להגיש לוועדת שרים לענייני ערר, שהוקמה לצורך זה. עד היום לא נתקבל עירעור על החלטת הוועדה בעניין מרפאה בטייבה.

שר השיכון ז. שרף:

- 1-2. ביהוד ניתנו צווי הריסה לגבי 60 יחידות דיור מתוך 538 הקיימות.
3. בתוך 60 יחידות דיור אלה כ-200 נפש.
4. בשנת 1971/72 מתוכנן לבנות 16 יחידות דיור, ויותר המבנים יפוגו בהתחלת תכנית החומש.

42. מינוי תושבים מבתיים רעועים בעקרון

חבר הכנסת מ. ידיד שאל את שר השיכון ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):

אודה לכבוד השר אם ישיביני:

1. מה הוא מספר הבתים של הרכוש הגטוש בעקרון, שהוכרו כמסוכנים למגורים או אינם ראויים למגורים?
2. כמה יחידות דיור נמצאות בבתים אלה?
3. מה מספר הנפשות הגרות בבתים אלה?
4. האם יש למשרד השיכון תכנית להעברת המשפחות לדיור חליף, ומה הקצב המתוכנן לפינוי?

שר השיכון ז. שרף:

- 1-3. בעקרון יש 114 יחידות דיור, מהן 35 אינן מתאימות למגורים; בהן 100 משפחות.
4. בסביבה זו מתוכנן לבנות 24 יחידות דיור, אשר תשמשנה בחלקן למגורים למשפחות אלה, חלקן לפינוי הידידות ברכוש הגטוש ויתרן לפינוי הצריפים הפגומים. השאר יבוא על פתרונו תוך כדי הפעלת תכנית החומש.

43. מניעת פלישות לדיירות חדשות

חבר הכנסת א. ורדיגר שאל את שר השיכון ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):

בתקופה האחרונה רבו הפלישות לדיירות חדשות המיועדות למפונים, עולים חדשים וזוגות צעירים. במקרים מסוימים היה צורך בהפעלת כוח משטרה להוצאת הפולשים.

אודה לכבודו אם ישיביני:

מה בדעת כבודו לעשות כדי למנוע הישגות מקרים כגון אלה בעתיד?

שר השיכון ז. שרף:

נאחז בכל האמצעים כדי למנוע מקרים נוספים של פלישות.

44. ידיעה בדבר הכשלת תכנית לבנייה להשכרה

חבר הכנסת ש. כהן שאל את שר השיכון ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):

ב"מעריב" מיום 15 ביוני 1971 התפרסמה ידיעה, שלפיה מכשיל משרד השיכון תכנית לבניית מאה דירות להשכרה לעולים חדשים על-ידי קבוצת משקיעים מחוץ-לארץ.

אבקש את כבודו להשיביני:

האם יש אמת בידיעה זו?

שר השיכון ז. שרף:

משרד השיכון אינו מכשיל הצעות, אלא כל הצעה והצעה נבחנת בהתאם לדירישות ולתנאים שפורסמו על-

שר-השיכון ז. שרף:

1. הידיעה נכונה.

2. ההעלאה של שכירות תחול על כל הנכסים שבניהול חברת "עמידר". יישמרו ההנחות הניתנות לסוגי משתכנים שונים. מתוך כלל המשתכנים בשכירות נהנים מהנחות 65%.

3. הצפיפות הממוצעת לפי סקר שנערך ב-1968 — אין סקר מאוחר יותר — היא 2 נפשות לחדר.

ההכנסה הממוצעת לנפש: 5,440 לירות לשנה. גם מספר זה הוא לפי סקר משנת 1968, ויש להניח כי מאז עלתה ההכנסה הממוצעת.

48. זיורז הבנייה בשארם א-שייך

חבר-הכנסת ז. המר שאל את שר השיכון ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

ב"מעריב" מיום י"א בתמוז תשל"א — 4 ביולי 1971 נמסר בכתבתו של מד ברוך מאורי על אסיפת קבוצת המתיישבים המתעתדים להשתכן בשארם א-שייך, שבה הביעו המתיישבים את התמרמרותם על סח-בת בבניית העיר בשארם א-שייך ועל הבטחות לזיורז שאינן מתקיימות.

באסיפה טענו המתיישבים (שרובם עובדים בשארם א-שייך ובסביבתה), שבמשך 4 שנים הם נאלצים לגור מחוץ לבית, וכל רצונם הוא להביא את משפחותיהם למקום, ולבנות את ביתם בשארם א-שייך.

רצוני לשאול את כבודו:

1. כמה יחידות דיור החליטה הממשלה לבנות בשארם א-שייך?

2. לכמה יחידות דיור נרשמו מועמדים עד כה (אנשי צבא ואזרחים)?

3. כמה יחידות דיור בתכנית הממשלה לבנות בתקופה הקרובה בשארם א-שייך?

4. מדוע לא תוזרז הבנייה בשארם א-שייך, ומה פעל משרדו כדי לקדם את התכנית להקמת העיר?

שר-השיכון ז. שרף:

1-3. מטעמים שונים אינני יכול להשיב על שא-לות אלה.

4. צוות מתכננים משלים עתה את תכניות הבנייה למקום.

49. אספקת מים לנתיבות

חבר-הכנסת מ. וילנר שאל את שר השיכון ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

ב"הארץ" מה-30 ליוני 1971 התפרסם כי "תושבי נתיבות הגרים בקומות העליונות סובלים ממחסור במים בעיקר בימי הקיץ הלוהטים, ימי השיא של הצריכה, בגלל חוסר לחץ מספיק ברשת המים, שמביא את המים לקומות העליונות".

בהמשך הידיעה נמסר, כי "המועצה המקומית נתיבות היכנה עם משרד השיכון בניית מגדל מים בגובה של 32 מטר, ולידו מכון מים, כדי להבטיח אספקה סדירה לקומות העליונות גם בימי צריכת שיא. אולם משרד השיכון החליט ברגע האחרון לעכב את

46. תכנית לבניית דירות להשכרה

חבר-הכנסת ש. תמיד שאל את שר השיכון ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

"מעריב" מוסר ביום ג' 18 ביוני 1971 כי קבוצת משקיעים מאשימה את שר השיכון בהכשלה מכוונת של תכנית לבניית שיכונים בהשכרה.

הידיעה מציינת כי ד"ר שמחה מנדלבוים, המייצג קבוצת משקיעים, שעמה נמנים מקס רטנר, הרולד רוטנברג ואחרים, התכוון לפעול לבניית 100 דירות להשכרה בירושלים. תכניתו אושרה תוך יומיים על-ידי המרכז להשקעות, אולם בגלל עיכובים רבים במשרד השיכון נכשלה התכנית, והגורמים שהסכימו למכור למשקיעים קרקע מתאימה לבנייה חזרו בהם מהסכמתם.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. מה הם הפרטים המדויקים הקשורים בנסיונה של קבוצת המשקיעים, שאותה מייצג ד"ר מנדלבוים, לבנות דירות להשכרה בירושלים?

2. אילו תנאים מיוחדים הבטיח משרד השיכון לגורמים המעוניינים להשקיע בבנייה להשכרה?

3. האם יכול כבוד השר לדווח לכנסת על תכניות קונקרטריות לבנייה להשכרה הנמצאות בשלבי ביצוע?

שר-השיכון ז. שרף:

1. קבוצת המשקיעים, שאותה מייצג ד"ר מנדלבוים, הציעה שתי הצעות לבניית דירות להשכרה בירושלים: הצעה א' — בבית-וגן — שעליה הודיע נציג המשקיעים כי היא הצעה נסיונית בלבד; הצעה ב' — במושב הגרמנית — ההצעה אושרה עקרונית ועל המשקיעים היה להגיש תכניות מתאימות ליעוד הדירות. המשקיעים לא הגישו את התכניות עד היום.

2-3. קיימות שתי תכניות להשכרה: תכנית א' — למשקיעי חוץ-לארץ בלבד, המבוססת על השקעה של 50% במטבע-חוץ, ו-50% הלוואה מהממשלה ל-20 שנה ב-8% ריבית. עד היום לא נמצא כל משקיע שיהיה מעוניין בתכנית זאת; תכנית ב' — התכנית היא לגבי השכרה לעולים בלבד. בתכנית ניתנת הלוואה של 35% ל-15 שנה ב-9% ריבית ללא הצמדה. חלק משכר הדירה לחמש השנים הראשונות מהווה 24.5% משווי הדירה. מקדימים את התשלום לפני גמר הבנייה. הממשלה מקבלת אחריות לתפוסה ב-5 השנים הראשונות, ואף מבטיחה סובסידיה לדייר ל-12 שנה. בתכנית זו נחתמו הסכמים ל-800 יחידות דיור. עוד 200 יחידות דיור נמצאות בתהליך של חתימת חוזה.

47. ידיעה בדבר העלאת שכר דירה

בנכסי "עמידר"

חבר-הכנסת מ. בן-פורת שאל את שר השיכון ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

נודע לי כי חברת "עמידר" עומדת להעלות את שכר הדירה בנכסים שבניהולה.

רצוני לשאול:

1. אם הידיעה נכונה?

2. על איזה חלק מן הנכסים תחול ההעלאה?

3. מה מידת צפיפות הדיירים בחלק זה, ומה מצבם הכלכלי?

הממונה על האיכלוס במשרד השיכון בירושלים, מר יעקב חנוכה, אישר באותה תכנית כי קיבל במסגרת משרד השיכון דירה של ארבעה חדרים ברמות אשכול בירושלים, שעלתה 52,000 לירות. מר חנוכה נרשם למפ"ע על החסכון שנה וחצי לאחר סגירת הרשימה לאותה שכונה.

באותה תכנית אמר פקיד איכלוס במשרד השיכון בירושלים, כי ועדה ציבורית אישרה למקרים שהוגדרו כחמורים (50 במספר) דירות שלא בחור. בין חברי הוועדה הציבורית היו מר דנון, אשר בנו הומלץ על-ידי הוועדה לקבל דירה.

הנני מבקש לדעת:

1. האם נחקרו הטענות הנ"ל?
2. אם נחקרו, מה העלתה החקירה?
3. אם ניתנו דירות מחוץ לתור, האם היתה הצדקה למתן הדירות מחוץ לתור?
4. מי היו האנשים אשר להם ניתנו דירות מחוץ לתור (רשימה מפורטת של שמותיהם ועיסוקיהם)?
5. כמה מבין אלה שקיבלו דירות מחוץ לתור הם עובדי משרד השיכון או קשורים אליהם בקשרי משפחה כל שהם?
6. האם קיים נוהג של מתן דירות מחוץ לתור במקרים מסויימים? אם קיים נוהג כזה, מה הם המב-חנים החלים עליו?
7. האם נבדק אם גם בשיכונים ממשלתיים אחרים ניתנו דירות מחוץ לתור? אם כן, באילו שיכונים ולפי אילו מבחנים?

חבר-הכנסת י. ארידור שאל את שר השיכון ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

בשידור רדיו, בתכנית "הטור השבועי" בעריכת גדעון לב-ארי, ששודרה ביום 2 ליולי 1971, נמסרו בראיון עם זיו קופר פרטים בקשר למפעל "חסכון לבניין" בירושלים. בין פרטים אלה נמסר כי פקידים במשרד השיכון, שתפקידם טיפול באיכלוס השיכונים, קיבלו בשביל עצמם או בשביל בני משפחתם דירות של מפעל "חסכון לבניין" בירושלים, בלי שהיו רשומים במפעל זה או מחוץ לתור, וזאת מטעם ועדת איכלוס שבה היו חברים או השתתפו בפעולותיה. בתשובה לקביעת המ-ראיין, שאנשים שניהלו את ההגדרות והרישומים קיבלו בעצמם דירות במסגרת "החסכון לבניין", הגיב המישהג למנהל הכללי של משרד השיכון באמרו, כי הוא חושב שאין זה הוגן.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם ידועות לכבוד השר העובדות שהתפרסמו בשידור הנ"ל?
2. כיצד נתאפשר ביצוע הפעולות הנ"ל?
3. מה היו האמצעים שנוקטו בעבר למניעת התופעות הנזכרות בשידור, ומה חושב כבוד השר לעשות בעניין זה בעתיד, בעקבות האינפורמציה שנמסרה בשידור?

חבר-הכנסת ע. אמוראי שאל את שר השיכון ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

בליל שבת ה-2 ליולי 1971 הביא גדעון לב-ארי

תחילת בנייתו של המגדל לאחר שהתברר, כי הקמתו תעלה יותר מרבע מיליון לירות - הסכום שהוקצב לכך עם תחילת התיכנון.

אי-לכך אבקש לדעת:

1. האם הידיעה הנ"ל נכונה?
2. אם כן, על-פי אילו נתונים הוקצב הסכום של רבע מיליון לירות, בשעה שההוצאות הן גבוהות ממנו?
3. באיזה סכום נוסף על רבע מיליון הלירות מדובר?
4. האם בגלל סכום זה מוכן משרד השיכון להו-תיר את תושבי נתיבות, הגרים בקומות העליונות, ללא מים בחודשי הקיץ?

שר-השיכון ז. שרף:

1. הידיעה נכונה בחלקה.
- 2-3. הסכום הוקצב, בהתאם להסכם בין המו-עצה המקומית בנתיבות ומשרד השיכון, לבניית מגדל מים ולדיו מכון מים, שיבטיח אספקה סדירה לקומות העליונות.
4. משרד השיכון ביטל את המכרז להקמת מגדל המים בנתיבות בשל המחיר הגבוה שגורש על-ידי הקב-לנים. משרד השיכון מכניס שינויים בתכנית המגדל על-מנת להוזיל ובקרב יוצא מכרז חדש. בין כה וכה לא היה סיכוי שהמגדל יהיה מוכן לקראת הקיץ הבא.

50. שיחזור קרקעות של מינהל מקרקעי

ישראל לבנייה

חבר-הכנסת ש. תמיד שאל את שר השיכון ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

בעקבות הדעותיו בטלוויזיה ובעתונות בדבר שיח-רור קרקעות על-ידי מינהל מקרקעי ישראל, כדי להוזיל בניית שיכונים ודירות לזוגות צעירים,

אבקש את כבודו להשיבני:

1. באילו שטחי קרקע מדובר בהקשר זה?
2. האם הקרקעות ישוחררו רק לבנייה של חברות שיכון ציבוריות?
3. האם ישוחררו קרקעות גם לבנייה של גורמים פרטיים?
4. האם ישוחררו קרקעות לבניית שיכונים ודירות להשכרה?

שר-השיכון ז. שרף:

1. באזורים שיש בהם מצוקת דיור גדולה למש-פחות מרובות ילדים ולזוגות צעירים ישוחררו שטחי הקרקע.

2. לא.

3-4. כן.

51-53. ידיעה בדבר מתן דיור מחוץ לתור לכמה עובדי משרד השיכון ובני משפחותיהם

חבר-הכנסת א. אבנרי שאל את שר השיכון ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

בשידור ב"שידורי ישראל", ביום 2 ביולי 1971, בתכנית "הטור השבועי", הועלו נגד פקידים במשרד השיכון טענות כלהלן:

חלוקה של דירות לעצמם או לבניהם או לפקדיהם;

לשאלות:

1) שני עובדי משרד השיכון ועובד מועצת פועלי ירושלים, שהוזכרו בתכנית, אושרו להשתכנות לא כוכ"איים במפעל "חסכון לבניין", אלא על-פי המבחנים שנקבעו ובאישור ועדות האיכלוס, כאמור.

המשתכנים הללו, — האדונים י. חנוכה, דנון ובר"נתן, לא היו חברים בוועדה שאישרה את זכויותיהם להשתכנות וגם לא חברים בוועדה שאישרה זכות השתכנות לבנו של אחד האנשים. מר חנוכה היה אמנם חבר בוועדת האיכלוס בירושלים, אולם, כאמור, זכות השתכנות לא ניתנה בוועדה זו, אלא בוועדה ציבורית, שנוציגיה היו: נציג משרד השיכון, נציג משרד הקליטה, חברת "עמידר", מועצת פועלי ירושלים ועיריית ירושלים. ייתכן אמנם שהוועדה הציבורית הושפעה בשיקוליה על-ידי עובדת היות מר חנוכה עובד ותיק במשרד השיכון. את זה לא יכולתי לברר, אבל אם יש מקום לספק — יש להצטער על כך.

2) המבחנים להשתכנות ברמות אשכול היו: כשליש של היחידות לשיכון עולים, ושני שלישים הנותרים לפתרון בעיות שיכון אחרות; זכאים למפעל "חסכון לבניין", עובדים מועבדים, מומלצי משרד הבטחון — נכים, משפחות שכולות וכדומה, הטבת תנאי דיור וזוגות צעירים מחוסרי דיור.

3) לשלב א' של איכלוס רמות אשכול יועדו 448 דירות. בהרשמה שנשתיימה ב'15 באפריל 1968 היו 396 מועמדים. כולם קיבלו דירות. 52 דירות נוספות חולקו כך: 14 דירות להורים שכולים, אלמנות ונכי צה"ל לפי המלצת משרד הבטחון; כ-20 דירות למתגוררים בצפיפות; כ-18 למומלצים שהועברו לירושלים על-ידי משרדי הממשלה, מוסדות ממלכתיים, ועיריית ירושלים.

4) מבחני האיכלוס בשיכונים היוזמים על-ידי משרד השיכון נקבעים על-פי היעדים. זכות השתכנות במפעל "חסכון לבניין" נקבעת בהתאם להוראות חוזה החסכון. זכות ההשתכנות ביעדים אחרים נקבעת לפי מבחנים אישיים הנקבעים על-ידי המשרד ושהם בעיקר מבחנים סוציאליים ולא דווקא מבוססים על תור ומועד הרשמה.

אחר דברים אלה אני צריך להוסיף שהוריתי על בדיקה מפורטת של תהליכי איכלוס ליעדים השונים בכל המחוזות, לרבות ירושלים, כדי לגלות ליקויים מסויימים, כפי שהיו במידה מסויימת במקרה זה.

54. מתן דיור הולם למר אלקסלסי מירושלים

חבר-הכנסת מ. בן-פורת שאל את שר השיכון ביום י"ט בתמוז תשל"א (12 ביולי 1971):

אני מצרף בזה את פנייתו של מר מאיר אלקסלסי מרחוב דייכמן 21 בבית ישראל בירושלים, הטוען כי היה גר במעברה ועתה גר בחדר אחד עם עוד 14 נפשות. אודה לכבודו אם ישיביני:

1. האם נכון תיאור העובדות הנוגעות למצב הדיור של משפחת מאיר אלקסלסי?
2. אם כן, אילו צעדים ינקוט משרד השיכון כדי להקצות דיור הולם לג'?

שר-השיכון ז. שרף:

השיבותי לשאלתה זו בתשובתי מהיום לשאלתה של חבר-הכנסת מאיר וילנר באותו עניין.

ב"שידורי ישראל" תכנית על אודות מפעל "חסכון לבניין".

במסגרת התכנית נשמעו תלונות מפי מספר חוסים, שלפיהן הם ממתנים זה שש שנים לקבלת דירה, אך כיוון שלא עלו בגורל לא נכנסו לדירות משרד השיכון. מאידך גיסא, אישר באותה התכנית מר יעקב חנוכה, הממונה על האיכלוס במשרד השיכון בירושלים, שבשנת 1969 רכש דירה בת 4 חדרים ברמות אשכול, אף-על-פי שגרשם למפעל החסכון רק שנה וחצי לאחר סגירת הרשימה לקבלת שיכון בשכונה זאת. מחיר הדירה בעת הרכישה היה 52,000 לירות, ומחירה הנוכחי מוערך ב-90,000 לירות. לפי דברי פקיד איכלוס אחר, מר בן-נתן, אישרה ועדה ציבורית דירות ל-50 "מקרים חמורים", שלא בתור ולא על-פי הגרלה. עם חברי הוועדה הנ"ל נמנו מר חנוכה עצמו ומר דנון, שבנו נמנה עם 50 המשתכנים, וכן פקיד אחר מעובדי המשרד.

הואיל והקדמת העמדת דירה לרשות חוסך זיכתה אותו, בתנאים המוזכרים, בסך של 38,000 לירות, מלבד ההטבות האחרות, שמהן נהנים חוסכים המשתכנים במסגרת מפעל החסכון, אבקש את כבודו להשיביני:

1. האם לדעת השר ועל-פי סדר הקדימות במדיניותו נחשבת משפחה בת חמש נפשות, שראשה נמנה עם הפקידים הבכירים במשרד השיכון, ל"מקרה חמור" הוכאי לשיכון במסגרת מיוחדת שלא על-פי התור?

2. מה היה אופי המקרים האחרים שאושרו לשיכון ברמות אשכול, ללא תור במסגרת הרשימה המאושרת לשיכון?

3. מה הצעדים שבדעת השר לנקוט נוכח העובדה שכמה מעובדי משרדו, שכינהו כחברים בוועדה האמורה, אישרו לעצמם, לבניהם או לפקידים הכפופים להם, שיכון ללא הגרלה?

שר-השיכון ז. שרף:

עלי להוסיף כמה דברי הסבר: הבנייה ברמות אשכול הופעלה במסגרת תקציב מיוחד, ונועדה מראש לפתרון מכלול בעיות דיור ביעדים שונים בירושלים, ולא לחוסכי מפעל "חסכון לבניין" בלבד. המטרה היתה להחיש ולשכן במהרה את האתרי הזה.

הבנייה הופעלה, כידוע, זמן קצר אחרי מלחמת ששת-הימים. ההכנות לאיכלוס החלו בראשית 1968, ובאותה שנה חששו כי הגהירה להשתכנות בשכונה לא תהיה גדולה.

זכות ההשתכנות ברמות אשכול בשלב א' אושרה על-ידי ועדות איכלוס שהוסמכו לכך מטעם המשרד, ולפי מבחנים מיוחדים שנקבעו על-ידי המשרד.

מפעל "חסכון לבניין" שימש מכשיר כספי להעברת כספיהם של כל המשתכנים (פרט לעולים) לחברות המשכנות, וכל המועמדים להשתכנות נתבקשו להירשם בדרך זאת.

בתחילת 1968 הוצעו לכל זכאי לשיכון במסגרת מפעל "חסכון לבניין" בירושלים דירות — חלקן ברמות אשכול, חלקן במקומות אחרים. אמנם ייתכן כי החוסך לא היה מוכן להשתכן במקום אחר ובחדר להמשיך ולש-מור על זכויותיו, עד שיוכל להשתכן ברמות אשכול. עם זאת, במידה שקיים מקרה כזה ויימסרו לי הפרטים — אבדוק את הדבר.

55. ידיעה בדבר מהן דירות בבאר-שבע לאנשים שאינם זכאים לכך

חבר-הכנסת ש. כהן שאל את שר השיכון ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

ב"הארץ" מיום 14 ביולי 1971 התפרסמה ידיעה, שעסקנים מפלגתיים קיבלו כאילו ממשד השיכון בבאר-שבע מספר דירות שהיו מיועדות לזוגות צעירים. במקרים אחרים קיבלו עסקנים יותר מדירה אחת, והם משכירים דירות אלו במחירים גבוהים.

אבקש לדעת:

1. האם ידיעה זו נכונה?
- אם אינה נכונה, מה אינו נכון בה?
2. מה מספר הדירות שחולקו לזוגות צעירים בבאר-שבע ועל-פי אילו קריטריונים חולקו דירות אלה?
3. האם קיבלו תושבים מבאר-שבע שאינם זכאים לכך דירה במסגרת התכנית לזוגות צעירים, בנוסף על דירה או דירות אחרות שנמצאות ברשותם, ועל-פי איזו זכות?

4. מה מתכנן משרד השיכון לעשות כדי לקבל חזרה דירות מאנשים שקיבלו אותן ללא זכות?
5. מה עושה משרד השיכון כדי למנוע הישנות מקרים כאלה במקומות אחרים?

שר-השיכון ז. שרף:

הידיעה ב"הארץ" אינה נכונה.

56. שיטת מכירתן ומסירתן של דירות לזוגות צעירים

חבר-הכנסת י. בן-מאיר (רוזנברג) שאל את שר השיכון ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971):

בעתונות נתפרסמו ידיעות, שלפיהן האשים חבר-הכנסת אברהם עופר, המנהל הכללי של חברת "שיכון עובדים", את משרד השיכון בכך שהוא גורם לעיכובים במכירתן ומסירתן של אלפי דירות, הנמצאות בהליכי בנייה, לזוגות צעירים, שלהם הן מיועדות.

חבר-הכנסת עופר טען, שהשיטה הנהוגה על-ידי משרד השיכון, של הרשמה ומיון כל הזוגות הצעירים באמצעות מחשב, היא מסובכת ביותר. הוא הציע במ-קום זה לאפשר לחברות למכור דירות במישרין לזוגות צעירים, תחת הפיקוח של משרד השיכון.

רצוני לשאול:

1. האם נכונה טענתו של המנהל הכללי של "שיכון עובדים"?
2. אם כן, האם השיטה המוצעת על-ידי מתקבלת על דעת משרד השיכון?
3. האם יורה כבוד השר לעבור לשיטה המוצעת, ואימתי?

שר-השיכון ז. שרף:

דאה תשובתי מהיום לשאלתה של חבר-הכנסת זבולון המר באותו עניין.

57. סדרי קבלת מועמדים להשתכנות בחברון

חבר-הכנסת מ. ביבי שאל את שר השיכון ביום ד' באב תשל"א (26 ביולי 1971):

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם קבלת משתכנים בקריית-ארבע בחברון

נעשית על-פי קביעת הקבוצה המכונה "מתנחלי חברון"?
2. כיצד מקבלים בדרך כלל משתכנים לשיכון בקריית-ארבע בחברון?

שר-השיכון ז. שרף:

1. קבלת משתכנים בקריית-ארבע בחברון אינה נעשית על-פי קביעת הקבוצה המכונה "מתנחלי חברון".
2. למתנחלים המתגוררים כיום בחברון הוטבט דיור בקריית-ארבע. נוסף על כך הציע משרד השיכון במחוז ירושלים בכתב לזוגות הצעירים, שגרשמו לתכנית המיוחדת וקיבלו תשובה שלילית, להירשם במשרדנו להשתכנות בחברון. ועדת איכילוס מוסמכת תמיון את המועמדים ותאשרם לשיכון בחברון.

בדרך כלל יתקבלו מועמדים על-פי הרשמה במחוז ירושלים של משרד השיכון.

58. מיווג עדות והעלאת הרמה בבית-הספר כ"ח בירושלים

חבר-הכנסת ש. לוי שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ב באייר תשל"א (17 במאי 1971):

במכתב לטדי קולק, שהעתקו נשלח אליך, כתב חבר המועצה של עיריית ירושלים ויושב-ראש הוועד הציבורי לאזור זכרון-נחלאת, מר חביב שמעוני, כי ועד הורי בית-ספר כ"ח תובע שינוי אזורי הרישום באופן שבית-הספר לא יהיה חד-עדתי. הוועד תובע להעביר את תלמידי כ"ח לקראת שנת הלימודים תשל"ב לבית-ספר טובים יותר או לשינוי אזור הרישום כך שיכלול ילדי שכונות מבוססות.

הריני מתכבד לשאול:

- א. מה היא עמדתך העקרונית בשאלת מיווגם של בתי-ספר, שבהם לומדים ילדים יוצאי עדות המזרח, עם בתי-ספר שבהם לומדים ילדים יוצאי עדות המערב?
- ב. האם הנך מסכים או מתנגד לתביעת ועד נחלאת-זכרון?
- ג. האם מצוי בידך הסבר לרמת ההישגים הנמוכים בבית-ספר זה? ומה בדעתך לעשות לתיקון המצב?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

א. עמדתו החיובית של משרד החינוך והתרבות בבעיית מיווג העדות מצאה את ביטוייה הנאמן ברפורמה החינוכית המתבצעת בארץ ובגסיונות הנערכים במוסדות חינוך למיווג תלמידים בגיל צעיר יותר. המחשבה להכניס שינויים באזורי הרישום של בתי-הספר היסודיים נמצאת בבדיקה מבחינותיה הפדגוגיות, החברתיות והמשפטיות.

ב. הוועד הציבורי למען הזכרונות והנחלאת בירושלים הגיש לפני שלושה שנים רשימה של תביעות לשיפור מוסדות החינוך בשכונות מסוימות בירושלים. ברשימה זו לא הועלתה תביעה לצרף לבית-ספר כ"ח אזורי רישום נוספים. אין גם אפשרות פיסית לבצע הצעה כזאת בלי להסיע ילדים בכיתות הנמוכות של בית-הספר היסודי לשכונות רחוקות בעיר. רוב התביעות של הוועד הציבורי נתקבלו על דעת המשרד ועיריית ירושלים, ומתבצע פרויקט מעניין של מיווג מוסדות קטבים מבחינת אוכלוסיית התלמידים. בפרויקט זה מושקעים מאמצים גדולים ותקציבים מוגברים. הסימונים הראשונים מעודדים למדי.

חוברת ל"ו, ישיבה רט"ז
— שאלות ותשובות (ידלין, פת, שובל, נחושטן) —

60. פטור משכר לימוד לילדי העובדים של הרשויות המקומיות

חבר-הכנסת ז. שובל שאל את שר החינוך והתרבות
ביום י"א בסיון תשל"א (4 ביוני 1971):

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם יש עיריות או מועצות מקומיות המתירות לילדי עובדיהן, או לילדי עובדי ציבור אחרים, ללמוד במוסדות החינוך שבשליטתן או ברשותן ללא תשלום או בתשלום מוזל?

2. אם כן, אילו הן העיריות ו/או המועצות המ-
תירות זאת?

3. אם התשובה לשאלה מספר 1 חיובית היא, מה הוא מספר התלמידים שנהנה מכך בשנת התקציב 1970/1971?

4. מה הוא הסכום שצריך היה לגבות באותה שנה בעד התלמידים הנ"ל אילו נדרש מהם תשלום רגיל בעד לימודיהם?

5. על סמך איזה חוק רשאית העיריה ו/או המו-
עצה לפטור תלמידים מתשלום, או מתשלום מלא, בק-
שר ללימודיהם?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

1-4. התשובה חיובית. יש כנראה רשויות מקו-
מיות הנוהגות כך, אך אין לנו פרטים מדויקים. הדבר נעשה שלא על דעת המשרד ואף לא בידיעתו.

5. רשות מקומית אינה רשאית לפטור מתשלום שכר לימוד שלא על דעת משרד החינוך. כל מקרה של מתן הנחות נעשה שלא בידיעתנו ועל אחריותה הבלע-
דית של הרשות המקומית. משרדנו אינו מכסה את ההפרשים.

החל בשנת הלימודים תשל"א הועבר גושא שיבוץ התלמידים בדרגות שכר הלימוד מרשויות החינוך המ-
קומיות לטיפול מרכזי ביחידה לשכר לימוד במשרד החינוך. השיבוץ הוא לשנת הלימודים תשל"ב ואילך. העברה זו תמנע מן הרשויות המקומיות אפשרות לפטור תלמידים משכר לימוד להנחות שנקבעו על-ידי משרד החינוך בתחום זה.

61. איסור השתייכותם של תלמידי בית-הספר "מעלה" בירושלים לתנועות נוער לא-דתיות

חבר-הכנסת י. נחושטן שאל את שר החינוך והתרבות
ביום כ' בסיון תשל"א (13 ביוני 1971):

הורים אשר בניהם לומדים בבית-הספר הממלכתי-
דתי "מעלה" בירושלים קיבלו בחדש מארס שנה זו מאת מנהל בית-הספר מכתב בזה הלשון:

"הנני רואה צורך להדגיש לפניך, כי לתלמידי בית-
ספרנו, כבית-ספר דתי, אסור להשתייך לאירגון נוער בלתי-דתי.

אם יתברר, שבניך משתייכים לאירגון כזה, מחובתי להודיע על כך למפקח וצפויה לילדים הוצאה מבית-
ספרנו. אם, מצד שני, אין צורך בכך שהילדים יחונכו חינוך דתי, הרי אפשר להעבירם לבי"ס בלתי-דתי באמצע-
עות העיריה; ואפשר להגיש בקשה לכך מיד אחרי פסח.
לפעמים טוענים אירגונים שהם דתיים, אך האיר-
גונים הדתיים באמת ידועים לנו היטב."

ג. גם בבית-הספר כ"ח הוכנסו בשנתיים האחרונות שינויים רבים, שיש בהם כדי לקדם את רמת הלימודים והאווירה החינוכית במוסד. לא נראה לנו כי יש לנקוט דרכים המחישות את חיסולו של בית-הספר, שעה ש-
מושקעים מאמצים לקידומו.

59. ההתמתם של הורי תלמידים על התחייבות לשמור מצוות

חבר-הכנסת ג. פת שאל את שר החינוך והתרבות ביום
ג' בסיון תשל"א (27 במאי 1971):

בעתון מעריב מיום 17 במאי 1971 נמסר, כי מנהל בית-הספר הממלכתי-דתי נוה-עציון בירושלים החתים הורים על הצהרות שבהן נאמר, כי הוריהם של הנרשמים ללימודים בבית-ספר זה הם שומרי שבת, מניחי תפילין, אינם הולכים בגילוי ראש וכדומה.

באותה ידיעה נמסר גם שמנהל בית-הספר אמר, כי "אי-קיום המצוות מהווה גורם להוצאת התלמיד מבית-הספר". מנהל בית-הספר גם הוסיף ואמר, כי בתחילת שנת הלימודים הוא מבהיר להורים, שאם יתברר כי הם מחללים שבת בפרהסיה, יוצאו ילדיהם מבית-הספר.

אבקש את כבודו להשיב:

1. האם פעל מנהל בית-הספר, בהחתמת ההורים כנ"ל, לפי הוראות משרד החינוך?

2. האם הוציא משרד החינוך טופס רשמי כל שהוא, שהורי תלמידים בבתי-ספר ממלכתיים דתיים נדרשים לחתום עליו?

3. אם התשובות לשאלות 1 ו-2 שליליות, כיצד פעל משרד החינוך כלפי מנהל בית-הספר?

4. מה יעשה משרד החינוך על-מנת למנוע פעולה פרטית כנ"ל על-ידי מנהלי בתי-ספר אחרים בעתיד?

5. האם נכון הדבר כי תלמידים בבתי-ספר ממלכ-
תיים-דתיים, שהוריהם אינם שומרי שבת, נתונים לסכנת הוצאה מבית-ספרם?

6. על סמך מה אמר מנהל בית-הספר נוה-עציון, כי "אי-קיום המצוות (על-ידי הורי התלמידים) מהווה גורם להוצאת התלמיד מבית-הספר"?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

1. ההתמתם ההורים על-ידי מנהל בית-הספר "נוה-עציון" לא נעשתה לפי הוראות משרד החינוך. מנהל בית-הספר פעל במקרה זה בתום לב ואף הודיע ברבים שחזר בו בעניין זה, לאחר שהועמד על טעותו על-ידי המפקח הכללי.

2. המשרד לא המציא ולא הנהיג טופס להחתים עליו הורי תלמידים בבתי-ספר ממלכתיים-דתיים.

3. מיד לאחר שנודע על ההחתמה ניתנה הוראה למנהל בית-הספר להפסיק את ההחתמה.

4. כדי למנוע הישנות של פעולה פרטית כנ"ל על-ידי מנהלי בתי-ספר אחרים, יפרסם המשרד הנחיות למנהלי בתי-הספר.

5. לא נכון.

6. כאמור לעיל היתה כאן טעות מצד מנהל בית-
הספר, שבאה על תיקונה המיידית. המשרד אינו רואה צורך לחזור ולחטט בזה שנית.

6. בהתאם להסבדי אין משמעות לשאלה זאת. יש רק לקוות שלהבא לא ייקבעו במשא-ומתן קואליציוני מספר בתי-הספר המיועדים לכל מגמה בחי-נוך ומקומות בגייתם.

63. התמיכה הכספית של משרד החינוך

והתרבות בגופים אמנותיים שונים

חבר-הכנסת ש. תמיר שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ' בסיון תשל"א (13 ביוני 1971):

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. מה הוא שיעור התמיכה הכספית הכוללת שניתנה בשנת 1970 להצגות תיאטרון שונות על-ידי משרד החינוך?

2. מה הוא פירוט ההצגות השונות וסכומי הכסף שניתנו בתמיכת משרד החינוך להפקתן?

3. מה הוא תקציב התמיכה השנתית של משרד החינוך באופרה הישראלית?

4. מה הוא תקציב התמיכה השנתית של משרד החינוך בתזמורת הפילהרמונית הישראלית?

5. האם מקיים משרד החינוך פיקוח כלשהו על התקציבים המוענקים על-ידו להפקות תיאטרונות ול-גופים אמנותיים אחרים?

6. מה הם השיקולים המנחים את משרד החינוך בהקצבת כספים להפקות תיאטרונות?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלן:

1. משרד החינוך והתרבות תומך בהצגות תיאטרון בציבור שונים: (א) על-ידי מענקים לתיאטרונים, שהסתכמו בשנת התקציב 1970/71 ב-1,702,300 לירות; (ב) על-ידי תמיכה בהפקות מיוחדות, שהסתכמו בשנת הכספים 1970/71 ב-50,000 לירות; (ג) על-ידי רכישת הצגות במסגרת אמנות לעם, מפעל שהוא משותף עם גורמים אחרים. הצגות תיאטרון היוו 51% מכלל המופעים שגורשו בשנת 1970/71 מהתקציב הכולל של המפעל (1,334,239 לירות).

2. רובו של תקציב התמיכות לתיאטרונים ניתן בהשתתפות בתקציב הכולל של התיאטרונים או לרכישת הצגות מוגמרות, ורק במקרים מועטים ובסכום מוגבל השתתף המשרד בהפקות. על כן לא ניתן לחשב את חלקו של המשרד בהפקת הצגות.

3. בשנת הכספים 1971/72 תומך משרד החינוך והתרבות בסכום של 600,000 לירות באופרה הישראלית.

4. באותה שנה תומך המשרד ב-650,000 לירות בתזמורת הפילהרמונית.

5. כן.

6. המועצה הציבורית לתרבות ואמנות המליצה על התמיכה בהפקות תיאטרונות (בנפרד מהקצבות המשרד לתיאטרונים והרכישות באמצעות אמנות לעם), על-מנת לקיים תיאטרון פעיל, יוצר, מגוון ומחדש, וזאת במטרה לעודד את הכוחות היוזמים והיוצרים בשדה התרבות ולאפשר להם לבטא ולממש פרי יזמתם ויצירתם.

ההחלטות למתן סיוע יתבססו על צרכי הציבור, סיכויי ההצלחה האמנותית של הנושא הנדון וחשיבותו התרבותית.

בין אלה שקיבלו את המכתב היו כאלה שבניהם השתייכו לתנועת הגוער בית"ר.

אודה לכבוד השר אם יואיל להשיב לשאלותי אלה:

1. האם המכתב נשלח בדיעת כבוד השר וב-הסכמתו?

2. אם כן, על יסוד איזו סמכות פעל המנהל בכתובת המכתב?

3. האם כבוד השר סבור כי המנהל פעל במסגרת סמכויותיו במשלוח המכתב?

4. האם יש בדעת כבוד השר לפעול כדי לבטל את פעולת המנהל, ואם כן, מה הם האמצעים שכבדו עומד לנקוט בנדון?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלן:

1. לא.

2. המנהל פעל לאור המטרות המוגדרות של החינוך הממלכתי-דתי.

3-4. אם כי מוטב היה אילו ניסח המנהל את הודעתו בצורה אחרת, ולכל היותר, שישתמע ממנה שהוא יבקש את העברתו של התלמיד מטעמים חינוכיים, קשה למצוא עילה משפטית כדי לפסול את התנהגותו של המנהל.

62. התאמתם של בתי הספר לדרישות

תושבי המקום

חבר-הכנסת י. בן-מאיר (רוזנברג) שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ' בסיון תשל"א (13 ביוני 1971):

בעתון "הצופה" מיום י"ד באייר תשל"א - 9 במאי 1971 נמסר, שבישיבת ועדת החינוך של עיריית ירושלים צוטט דו"ח של מבקר העיריה, שלפיו שני שלישים מן התלמידים בקטגוריה שעברו את הסקר הם תלמידי בתי-ספר דתיים, ואילו פחות משליש הם תלמידי בתי-ספר ממלכתיים.

רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם נכונה ידיעה זאת?

2. אם כן, מדוע בית-הספר התיכון "דנמרק" הוא תיכון כללי ולא דתי?

3. האם אין על בית-ספר לשרת ראשית כל את הצרכים ואת האוכלוסיה של אותו אזור שבו נמצא?

4. האם לדעת השר יש לבנות בתי-ספר לפי הצרכים האמיתיים של המקום, או לפי שיקולים אחרים?

5. מה מידת הפיקוח של משרד החינוך והתרבות על בניית בתי-ספר תיכוניים על-ידי הרשויות המקומיות?

6. אילו צעדים עומד השר לנקוט כדי להבטיח שמקרים כאלו לא יישנו בעתיד?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלן:

1. הידיעה נכונה.

2. בית-הספר התיכון על שם דנמרק תוכנן לרובע חינוך שהוא גדול בהרבה מן השכונה שבו הוא נבנה, ורובע זה כולל את השכונות ניות, רסקו וקטמון.

3. התשובה היא: כן.

4. לפי הצרכים האמיתיים של המקום.

5. משרד החינוך והתרבות מכון את צרכי הבנייה של בתי-הספר התיכוניים ברשויות המקומיות.

64. רמת ההישגים בלימודים של התלמידים

בבאר-שבע

חבר-הכנסת מ. סנה שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ' בסיון תשל"א (13 ביוני 1971):

בעתון "דבר" מיום 26 במאי 1971 נמסר תוך הסתמכות על מקורות מערכת החינוך העירוני בבאר-שבע:

א. רבע עד שליש מן התלמידים אינם מגיעים להישגים מינימליים ואינם מסוגלים להמשיך בלימודים בחינוך על-יסודי;

ב. בשנת תש"ל זכו בסקר 25.3% מן התלמידים, מהם 6.9% בלבד לפי דרגה א'.

אבקש לדעת:

1. האם הנתונים הנ"ל נכונים?

2. מה הם הנתונים המקבילים בערי-הפיתוח לעומת ישובים ותיקים, מבוססים בארץ?

3. מה הן תכניות משרדך לטווח קצר ולטווח רחוק להעלאת רמת ההישגים בלימודים?

4. האם נכונה טענת אנשי החינוך בבאר-שבע (כפי שהתפרסם ב"דבר"), כי משרדך לא נענה לפניותם לערוך מחקר בדבר הסיבות לרמת ההישגים הירודה בלימודים בערים?

5. האם בדעת משרד החינוך והתרבות לערוך מחקר כאמור?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

(א) המעקבים שלנו אחרי תוצאות הסקר בשנים האחרונות מאשרים את העובדה שאחוז הזכאים בסקר מבין תלמידי באר-שבע הוא גמוך יותר מאשר בכמה ערים אחרות במחוז הדרום. אולם לפי הממצאים שבי-דינו אחוז זה מגיע ל-29.2 בשנת תש"ל ולא ל-20.3 כפי שצויין. הממוצע הארצי של הזכאים בסקר מגיע ל-41%. עם זאת רצוננו להסב את תשומת-הלב לעובדות הבאות:

(1) במשך ארבע השנים האחרונות מסתמנת עלייה באחוז הזכאים בסקר. בשנת תשכ"ח זכו בסקר 27.3 אחוזים מאוכלוסיית תלמידי באר-שבע, ואילו בשנת תשל"א האחוז מגיע ל-32.6.

(2) קיים פער ניכר בין אחוז הזכאים מבתי-הספר הממלכתיים לממלכתיים-דתיים, לטובת בתי-הספר הממלכתיים. בבתי-הספר הממלכתיים אחוז הזכאים בתש"ל היה 32.7 ובממלכתיים-דתיים — 21.5.

(3) אחוז הזכאים לפי גורמה א' בבאר-שבע ביחס לכל הזכאים עולה באופן ניכר על כל עיר אחרת במחוז. אחוז זה מגיע ל-28.8 בשנת תשל"א, ואילו באשדוד הוא 18.2, באשקלון — 21.1, ובדימונה — 10.3. מספר הזכאים לפי גורמה א' ביחס לכל הנבחנים הוא 9.4. מסתמן קידום ברור ברמת הנבחנים, כאשר הרוב ברמת-לימודים נמוכה, ואילו שכבה דקה מבין התלמידים עולה בהרבה בהישגיה על השאר. זה מעלה את ההשערה שבבאר-שבע מצויה אוכלוסיה חלשה מאוד מבחינה כלכלית-תרבותית, דבר הגותן את אותותיו בתוצאות הסקר.

בדיקת כוח-האדם בהוראה (מורים ומנהלים) בבאר-שבע לעומת אשקלון מצביעה על יתרון לטובת באר-שבע. אם נוסיף לכל זה את העובדה שבבאר-שבע

מונהגים בצורה אינטנסיבית ביותר כל אמצעי הטיפול של משרד החינוך למען קידומה של האוכלוסיה החל-שה, הרי זה בא לחזק את ההשערה שעניין לנו לאו דווקא עם גורם חינוכי גרידא, אלא עם גורם סוציאלי-תרבותי, שתיקונו הוא עניין לחברה בכלל ולא רק לרשות המחנכת שבה.

(ב) משרד החינוך לא נענה לערוך מחקר מיוחד בדבר הסיבות לרמת ההישגים הלימודיים הירודה בבאר-שבע מטעמים תקציביים.

לעומת זאת יש בדעת המשרד לערוך סדרה של מבחנים כדי להשוות את רמת ההישגים בלשון בבתי-הספר בבאר-שבע ובאשקלון. אולי יהיה במבחנים אלה כדי להאיר את בעיית הפער בהישגים בין בתי-הספר בבאר-שבע לבין בתי-הספר האחרים במחוז.

(ג) כדי להעלות את רמת הלימודים של בני השכ-בות הנחשלות בבאר-שבע הועלו ההצעות הבאות:

(1) יש לנקוט אמצעים מכוונים כדי להעלות את הרמה התרבותית-סוציאלית של האוכלוסיה הנ"ל בתחום התעסוקה, הדיור, החינוך, הסעד וכדומה.

(2) יש להקים מרכזים קהילתיים במקום ריכוזה של אוכלוסיה זו, כדי להעלות את הרמה התרבותית שלה.

(3) להדק את הקשרים בין בתי-הספר לבית-ההורים, כדי להעלות את מודעותם של ההורים לחינוך בניהם.

(4) יש לנסות מסגרות אירגון ודרכי הוראה חדשות ולבדוק את תרומתן להעלאת ההישגים של תלמידים מרמות שונות.

(5) יש להגביר את המאמצים כדי למצוא פתרון לילדים החריגים במסגרת בתי-הספר שבהם הם לומדים, או במסגרות מתאימות מיוחדות.

(6) להגביר את הטיפול בפדט.

(7) להרבות בהקמת מסגרות אקסטרקוריקול-ריות, על-מנת לאפשר ביטוי רב-צדדי ומגוון לכישורים של התלמידים.

(8) להשתדל להקטין את מספר התלמידים בכי-תות בבתי-הספר החלשים, על-מנת לאפשר טיפול יעיל יותר בפדט והכוונת הלימודים בהתאם לרמות השונות המסתמנות בבתי-הספר.

65. טיפול בבני הנוער בבית-שאן

חבר-הכנסת מ. סנה שאל את שר החינוך והתרבות ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):

בהתחשב בהכרזתו של יושב-ראש המועצה הקדושה בבית-שאן מ. י. שרייבום, לפני ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, כי "משרד החינוך והתרבות אינו עושה די בתקציבים ובכוח-אדם כדי לקדם את בני הנוער במ-קום", הנני לשאול את כבודי:

1. מה שיעור הלמידה בחינוך היסודי ובחינוך העל-יסודי בבית-שאן בהשוואה לממוצע הארצי?

2. מה שיעור הממשיכים בחינוך על-יסודי מקרב מסיימי החינוך היסודי בבית-שאן בהשוואה לממוצע הארצי?

3. מה שיעור המורים הבלתי-מוסמכים במערכת החינוך במקום?

ג. מה הוא הסכום החסר למשרד החינוך כדי להקיף במפעל הקייטנות את כל הילדים הזקוקים לכך?
ד. האם תהיה מוכן לבקש שיתוף פעולה מלא ויעיל עם משרדי הסעד והרשויות המקומיות בהפעלת הקייטנות הנ"ל, כדי שתוכלנה להקיף את כל ילדי ישראל הזקוקים לכך?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

א. לקראת פגרת הקיץ תשל"א נעשה מאמץ מיוחד לכלול במפעל הקייטנות את מירב הילדים מאזורי מצוקה על-ידי תוספת תקציב מיוחדת.

על-פי הנוהל הרגיל אפשר היה להקיף 90,000 חניכים. בעקבות התוספת התקציבית המיוחדת לאזורי מצוקה יקיפו ממפעלי הקיט 150,000 חניכים (היינו תוספת של 40%). התכנית הנ"ל כוללת הוצאת 3,000 בני נוער גילאי 14–17 מאזורי מצוקה לפנימיות מחוץ למקומות מגוריהם. הנערים מן האזורים ההרריים יורדים אל השפלה, ונערי השפלה עולים אל ההרים.

ב. מפעל הקייטנות מקיף גם את ילדי הגנים בפרברים ובערים הגדולות וכן את ילדי הגנים בעיירות הפיתוח.

ג. המשרד פנה לאוצר בדבר קבלת תוספת תקציב, כדי להקיף במפעל הקייטנות את כל הילדים הזקוקים, והאוצר נענה לדרישתנו.

אם נוסיף לתקציב המשרד את תשלומי ההורים והשתתפות הרשויות המקומיות, יגיע תקציב מפעל הקייטנות השנה ל-7.5 מיליון ל"י.

ד. מפעל הקייטנות מתנהל בשיתוף פעולה מלא בין מחלקות המשרד (המחלקה לנוער והמחלקה להגנת הילד) לבין הרשויות המקומיות; התיכנון הכללי להדרכה ולהזנה והכשרת המדריכים מתבצעים על-ידי משרד החינוך והתרבות, ואילו הרישום, האירגון, ההתקנה והניהול המעשי נעשים על-ידי הרשויות המקומיות.

משרד החינוך והתרבות משתף פעולה עם משרדי הסעד והמשטרה כדי לקלוט בקייטנות הרגילות את הילדים הבעייתיים (הנתונים לטיפולם של אנשי המשטרה וקציני המבחן במשרד הסעד).

גם במקרה זה האחריות החינוכית והתקציבית על הקייטנות מוטלת על משרד החינוך והתרבות. משרד הסעד משתתף במקרים מיוחדים ב-10 לירות לילד, במקום תשלום המשפחה.

המעקב אחר הביקור הסדיר של הילדים הבעייתיים בקייטנות הרגילות נעשה בשיתוף פעולה של המשטרה וקציני המבחן.

67. ריהוט פגום בתלמוד-תורה "שארית

ישראל" בפתח-תקוה

חבר-הכנסת מ. פרוש שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

"המודיע" מיום ב' בתמוז תשל"א (25 ביוני 1971) מוסר, כי "תלמידי תלמוד תורה 'שארית ישראל' של החינוך העצמאי בפתח-תקוה קיימו אתמול את לימודיהם היומיים בבית העירייה".

בהמשך הידיעה מוסר העתון: "מזה חודשים מספר שהנהלת בית-הספר מתירעה לפני הגורמים המוסמכים בעירייה על מחסור בריהוט... כסאות ושולחנות שלא

4. מה מספר מועדוני הנוער והמדריכים הנמצאים במקום לעומת הדרוש, וכמה בני-נוער מסוגלים מועדוני נים אלה לשרת?

5. מה בדעת משרדך לעשות לקידום הטיפול בנוער בבית שאן?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

1. שיעור הלמידה מגיל 3 עד כיתה ד' הוא כמעט 100%. בכיתות ה'–ו' מבקרים 97% מן התלמידים בבתי-הספר. 3% נעדרים לעתים קרובות לתקופות ממושכות. בכיתות ז'–ח' ממשיכים ללמוד 94% מן התלמידים. 4% נעדרים לעתים קרובות, ו-2% נעדרים מסיבות שונות, כגון חוסר תשומת-לב מצד ההורים ועזרה להורים בעבודה.

2. 290 תלמידים מסיימים חינוך יסודי בבית-שאן. מתוכם 203 ממשיכים בחינוך על-יסודי.

3. בבתי-הספר הממלכתיים בבית-שאן מלמדים סך-הכל 83 מורים; מהם 69 מוסמכים, 4 בוגרי סמינר חייבי בחינה אחת, ו-10 בלתי-מוסמכים שלב א'.

בבתי-הספר הממלכתיים-דתיים מלמדים סך-הכל 92 מורים; מהם 75 מוסמכים, 10 מוסמכים שלב א', 4 בוגרי סמינר חייבי בחינה אחת, ו-2 בלתי-מוסמכים שלב ב'.

4. הפעולה בנוער בבית-שאן בסיוע המשרד נעשית בשני אפיקים:

(א) אפיק החינוך המשלים. באמצעות אפיק זה מופעלים שני מועדונים בבינייני בתי-הספר העל-יסודיים (האחד ממלכתי והשני ממלכתי-דתי) על-ידי 14 מדריכים, ומקיפים יחד כ-250 בני נוער.

(ב) אפיק תנועות הנוער. פעולה רחבת-היקף מתקיימת מטעם הסתדרות הנוער העובד והלומד, ובה מועסקים כ-10 מדריכים שליחים מן הקיבוצים בהדרכתו של מנחה מקצועי; היא מקיפה כ-200 בני נוער במגוון רשי משחק ובמועדוני תנועת הנוער.

נוסף על זה מקיימות תנועות נוער גוספות – השומר הצעיר, הנוער העובד הדתי ובני עקיבא – סניפים במקום.

5. המחלקה לנוער במשרדנו תכננה בזמנה הקמת בית-נוער והושגה גם הלוואה ממפעל הפיס למטרה זאת. אולם המועצה המקומית דאז ניצלה את הלוואה למטרה חינוכית אחרת.

בעזרת קרן החינוך הוקם עתה מרכז תרבות נוער וספורט, שייפתח בזמן הקרוב. המרכז ישרת נוער, מבוגרים וקשישים. מספר בני הנוער שייקלטו בו יגיע לפי המשווער ל-400.

66. היקפם של מפעל הקייטנות ומפעלי נופש

חבר-הכנסת ש. לוי שאל את שר החינוך והתרבות ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):
הריני מתכבד לשאול:

א. מה הוא ההיקף הצפוי של מפעל הקייטנות ומפעלי נופש ותעסוקה, שמשרדך ורשויות החינוך המקומיות מאורגנים לקראת פגרת הקיץ הקרובה?

ב. האם מפעל הקייטנות יקיף גם את ילדי הגנים בפרברים בערים הגדולות ובעיירות הפיתוח?

הסטודנטים יודרכו בעבודתם על-ידי הפיקוח ויקבלו תשלום בעד כל שעת עבודה.

(ב) מורים לאזורי פיתוח:

משרד החינוך הודיע להסתדרות הסטודנטים, שיקבל בברכה כל פעולה מטעם התאחדות הסטודנטים לגייס סטודנטים—מורים לעבודה באזורי פיתוח, במקומות שיש בהם מחסור במורים.

(ג) מורים ממלאי מקום:

ישופר התהליך של העסקת סטודנטים בתפקידי מורים ממלאי-מקום.

באשר לסעיפים ב' ו-ג' מדובר בסטודנטים בשנת הלימודים השנייה והשלישית.

קשה לדעת כמה סטודנטים יביעו את נכונותם להשתלב בתפקידים חינוכיים במערכת החינוך תוך כדי לימודיהם.

69. הטיפול בילדים שאינם מבקרים באופן

סדיר בבתי-הספר

חבר-הכנסת י. בן-מאיר (רוזנברג) שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

בעתון "מעריב" מיום א' בתמוז תשל"א — 24 ביוני 1971 הופיעה ידיעה, שלפיה טען מפקח מחוז המרכז של משרד החינוך כי 12,000 ילדים ברחבי המדינה, בני 12 עד 15, אינם מבקרים בבתי-ספר. רצוני לשאול את כבודו:

1. מה מספר הילדים בגיל חינוך חובה אשר אינם מבקרים באופן סדיר בבית-ספר?
2. מדוע קיים מצב זה?
3. אילו צעדים עומד המשרד לנקוט כדי להבטיח שכל גילאי חינוך חובה יבקרו בבית-ספר?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

1—2. הטיפול הישיר בביקור הסדיר של התלמידים בבית-הספר הוא בידי הרשויות המקומיות.

אין ברשות משרד החינוך והתרבות נתונים מעודכנים מדויקים על ממדי הביקור הבלתי-סדיר בבית-הספר.

על-פי מחקרים שנערכו לפני שנים אחדות היתה מקובלת האומדנה של קרוב ל-10,000 תלמידים שנשרו מלימודיהם בתחומי חינוך חובה. בינתיים חל שיפור ניכר וקטנו ממדי הנשירה. האומדנה של 12,000 כוללת תלמידים בגילאי 14—15, אשר חוק חינוך חובה אינו חל עליהם.

3. משרדנו נערך לאחרונה לטיפול נמרץ בבעיית הביקור הסדיר ומניעת הנשירה מבית-הספר. לצורך זה אורגנה מסגרת משולבת עם רשויות החינוך המקומיות שתופעל למען:

(א) איתור התלמידים הנושרים;

(ב) הכוונת התלמידים הנושרים למסגרות חינוך מתאימות.

70—71. ניצול כספי מפעל הפיס לבניית

בתי-חולים

חבר-הכנסת ז. המר שאל את שר הבריאות ביום ג' בסיון תשל"א (27 במאי 1971):

"מעריב" מיום 19 במאי 1971 נמסר, שהמנהל

תוקנו בעתם, משבשים את הלימודים... כל הפניות לא הועילו וכל ההבטחות לתקן את הריהוט לא קוימו".

אבקש לדעת:

1. האם נכונים הדברים המתפרסמים בידיעה זאת?

2. אם כן, האם ידאג כבוד השר שעריית פתח-תקוה תעמוד בהבטחתה ותתקין דיהוט נאות בבית-הספר הנ"ל?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

בידורים עם הרשות המקומית העלו את הגקודות הבאות:

1. לשאלה. תלמידי תלמוד תורה "שארית ישראל" של החינוך העצמאי בפתח-תקוה אכן קיימו לימודיהם במשך יום אחד בבית העיריה.

2. לשאלה. תיקון הריהוט בבית-הספר התעכב משך זמן-מה בגלל קשיים טכניים שבהם נתקלה עיריית פתח-תקוה, ולא בגלל סירובה לעשות זאת על חשבונה.

לקראת שנת הלימודים יושלם גם ריהוט חסר בהתאם לצרכים. עיריית פתח-תקוה מרצונה הטוב מבטיחה, כי הריהוט החסר יושלם בהתאם לתקנים המקובלים.

68. העסקת סטודנטים במשרות חלקיות

בהוראה

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971):

"מעריב" מה-7 ליוני 1971 מתפרסם דיווח על פגישה בין שר החינוך לבין ראשי התאחדות הסטודנטים. על-פי הדיווח "הוסכם עקרונית על העסקת מספר רב של סטודנטים בהוראה בבתי-ספר יסודיים ובמשרות חלקיות, תוך התחשבות בשעות הלימוד שלהם. במסגרת זו יועסקו סטודנטים רבים. הלומדים לקראת תואר ראשון — בבתי-ספר יסודיים, ואילו תלמידי התארים הגבוהים יועסקו בהוראה בבתי-הספר התיכוניים.

אי-לכך אבקש לדעת:

1. האם נכונה הידיעה הנ"ל?
2. אם כן, האם עובדו פרטי תכנית כזו להעסקת סטודנטים בהוראה בבתי-ספר יסודיים?
3. מה יהיו הקריטריונים שיידרשו מסטודנט כדי לקבל עבודת הוראה בבית-ספר יסודי?
4. מה היא ההערכה לגבי מספר הסטודנטים שיוכלו למצוא עבודה בדרך זאת?

סגן שר החינוך והתרבות א. ידלין:

בפגישה בין שר החינוך והתרבות לבין נציגי התאחדות הסטודנטים נדונו וסוכמו שלוש סוגיות בתחום העסקתם של סטודנטים בתפקידי חינוך והוראה.

(א) מורים לשיעורי-עזר ומדריכי נוער:

סוכם שהתאחדות הסטודנטים תכין רשימה של סטודנטים המוכנים להורות לתלמידים הנזקקים לעזרה בשיעורי-עזר ולהדריך במוסדות החינוך המשלים.

בכל לשכה מחוזית של המשרד יהיו שני עובדים שהיו אנשי הקשר עם נציגי הסתדרות הסטודנטים, והם ישבצו את הסטודנטים בהתאם לרשימות התלמידים שיושבו על-ידי המנהלים, ובהתאם לצרכים של מוסדות החינוך הבלתי-פורמלי.

72-73. קבלת תשלומים פרטיים על-ידי רופאים בבתי-החולים

חברת-הכנסת ש. ארבל-אלמוזליו שאלה את שר הבריאות ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):

בעתון "מעריב" מיום 4 ביוני 1971 פורסם, שבכנס ארצי של איגוד בתי-חולים בישראל נאמר כי הרופאים מאשפוזים חולים פרטיים במחלקותיהם. ד"ר פנחס קורן, מנהל בית-החולים "בילינסון", אמר: "השחיתות מתפת שטת בבתי-החולים, כשהרופאים מקבלים תשלום בעד השירות שהם נותנים בבית-החולים".

נזכר ההאשמה הכבדה שבדברים אלה, רצוני לשאול את כבוד השר:

1. האם קיימת הוראה האוסרת קבלת תשלום על-ידי רופאים בעד שירותים שנותנים לחולים בבתי-חולים מממשלתיים?

2. האם ידועים למשרד הבריאות מקרים שבהם חולים שילמו לרופאים בעד אישפוזם וטיפולם בבית-החולים?

3. אילו אמצעים נקט משרד הבריאות כדי למנוע תופעות אלה?

חברת-הכנסת א. שוסטק שאל את שר הבריאות ביום ט"ו בסיון תשל"א (8 ביוני 1971):

סופר "ידיעות אחרונות", מר גרשון הל, מוסר בע"תונו מיום א', 6 ביוני 1971, על האשמות חריפות ביותר שהעלה ד"ר פנחס קורן, מנהל בית-החולים "בילינסון", נגד "שחיתות ופרוטקציוניזם באישפוז חולים".

נמסר כי ד"ר קורן האשים רופאים בכירים בהעדפת חולים המשלמים לרופאים באופן פרטי על פני חולים אחרים. כמו כן נמסר בעתון, כי פרופ' קלמן שיין, מביית-החולים "רוטשילד" בחיפה, קבל גם הוא על דמורליזציה השוררת בבתי-החולים ועל האוטונומיה המוחלטת שמהנה נהנים מנהלי המחלקות.

ד"ר גז'בין, לשעבר מנכ"ל משרד הבריאות, אמר באותו מעמד, כי רבים מן החולים מתקבלים לבית-החולים ללא צורך, שכן ניתן לטפל בהם במרפאות. נזכר כל אלה, אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נבדקו האשמות הרופאים הנזכרים לעיל?

2. מה הן התקנות לגבי קבלת חולים פרטיים על-ידי רופאי בתי-חולים בבתי-החולים?

3. מה הם האמצעים הננקטים לשמירת התקנות הנ"ל?

4. אילו אמצעים ננקטים כדי להבטיח אי-העדפת חולים פרטיים על פני חולים אחרים בבתי-החולים?

5. האם נבדקו על-ידי משרד הבריאות תופעות של מוסר עבודה ירוד של רופאים, ומה העלו הבדיקות?

שר-הבריאות ו. שם טוב:

(1) ההאשמות האחרונות הושמעו בצורה כוללת ביותר, ולא הועלו כאלה הניתנות לבדיקה.

(2) כל בתי-החולים של הממשלה ושל קופת-החולים אוסרים על קבלת חולים פרטיים.

קיימות הוראות ברורות האוסרות על רופא לקבל תשלום מחולה בעד שירותים שניתנים לו בבית-החולים

הכללי של קופת-החולים הכללית, מר משה סורוקה, מתח ביקורת חריפה על מפעל הפיס וטען, כי יותר מ-100 מיליון לירות, המיועדות לבתי-חולים חדשים ולהרחבת מוסדות אישפוז קיימים, מונחות במפעל הפיס כאבן שאין לה הופכין בגלל אירגון לקוי.

עקב זאת הוסיף, כי רק תיכנון לקוי ולא מחסור בכספים גרם למשבר החמור באישפוז.

אבקש לדעת:

1. האם נכונות הידיעות, כולן או חלקן?

2. אם כן, האם ומה יפעל משרדו להעברת הסכומים הנ"ל ליעדם?

3. האם לפי הידיעות שבמשרדו נכונה הטענה שהתיכנון הלקוי, ולא המחסור בכספים, הוא הגורם לקשיים באישפוז?

4. אם כן, מה פועל ויפעל משרדו לתיקון ליקויים אירגוניים אלו?

חברת-הכנסת א. שוסטק שאל את שר הבריאות ביום ג' בסיון תשל"א (27 במאי 1971):

"הארץ" מצטט ביום 19 במאי 1971 את מר משה סורוקה, יושב-ראש מרכז קופת-החולים הכללית: "יותר מ-100 מיליון לירות, המיועדות לבניית בתי-חולים חדשים והרחבת הקיימים, מונחות במפעל הפיס כאבן שאין לה הופכין. זאת כיוון שלא מאורגנים למיבצע של בניין בתי-חולים בזמן הקרוב".

אבקש את כבוד השר להשיבני:

1. האם נכונה הידיעה?

2. מה הסיבה "שאין מאורגנים למיבצע של בניין בתי-חולים בזמן הקרוב"?

3. אילו צעדי חירום ננקטים כדי להבטיח ניצול מהיר של הכספים נוכח מצוקת האישפוז החמורה?

שר-הבריאות ו. שם טוב:

(1) ההסכם בין שר האוצר, שר הבריאות ומפעל הפיס משנת 1967 התייחס להשתתפות מפעל הפיס בסכום של 120 מיליון לירות בבניית בתי-חולים במשך חמש-שש שנים. עד כה נוצלו 4-5 מיליון לירות מסכום זה.

הכספים במפעל הפיס אינם "מונחים" כפי שנאמר בידיעה של מעריב מ-19 במאי 1971.

(2) בכל הבנייה שבוצעה עד כה השתתף מפעל הפיס בסכומים על-פי המוסכם.

(3) בניית בתי-חולים התעכבה בגלל ההקפאה הממושכת שחלה על בנייה ציבורית, לרבות בתי-חולים.

(4) עם הסרת ההקפאה לגבי בניית בתי-חולים בשנת התקציב 1971/72 הוחלל בבנייה נמרצת של בתי-חולים, אשר תוכננו מקודם: "איכילוב" החדש, תל-גיבורים, תל-השומר, חדרה, בית-חולים לחולי נפש בטיירה, בית-חולים לחולי נפש בבאר-שבע, אגף חדש לבית-החולים המרכזי לנגב וכן מחלקות בבתי-החולים הקיימים.

למרבית הצער סירב בעל הקרקע בעקשנות למכור את השטח, וכל מאמצי קופת-החולים להניע את עיריית פתח-תקוה להשפיע עליו עלו בתוהו.

יתר על כן, עיריית פתח-תקוה העניקה לבעל הקרקע זכויות להכשיר את השטח למגרש חנייה ולגבות תשלום לפי תעריף שנקבע באישור העיריה.

בהזדמנות זאת רצוני לציין כי קופת-החולים הכירה מגרשי חנייה ליד בית-החולים "מאיר" בכפר-סבא, בבית-החולים לגנג בבאר-שבע, בבית-החולים "יוספטל" באילת, ובקרוב יפתח מגרש בבית-החולים "קפלן" ברחובות.

75. רווחי הרוקחים

חבר-הכנסת ת. טובי שאל את שר הבריאות ביום ה' בתמוז תשל"א (28 ביוני 1971):

ב"דבר" מ-8 ביוני 1971 הופיעה כתבה מאת סופר הכלכלי של העתון, הנוגעת לרווחי בעלי בתי-המרקחת. המאמר מציין כי רווחי הרוקחים מגיעים לפעמים עד 300%.

המאמר מביא כמה דוגמאות בקשר למכירת תרופות חיוניות ברווחים מופרזים.

הנני שואל את כבוד השר:

1. האם ידועות לכבודו העובדות שזוהאו במאמר הנ"ל?
2. האם קיים פיקוח על מחירים בבתי-מרקחת?
3. מה בדעת כבוד השר לעשות כדי להקטין את הרווחים המופרזים על תרופות ולהביא להוזלתם?

שר-הבריאות ו. שם טוב:

1. העובדות שנמסרו בעתון אינן מדויקות. בדוגמה המובאת בעתון המחיר 6.10 לירות לטבלית דיאר-קס מתייחס ל-100 טבליות, ולא ל-200 כפי שצוין.
2. המחירים מאושרים לפי החוק.
3. כפי שמציין מוסר הידיעה, הרווח של בית-המרקחת הוא 33%.

חישוב המחיר של חלק מן האריזה גבוה יותר, ונקבע בשביל בתי-מרקחת ל-50% ממחיר הקנייה, בהתחשב עם שכר, פחת, אריזה וכו'.

יש להביא בחשבון שבמכירת תרופות קיים גם הגורם המקצועי, שלא כמו במצרכים אחרים הנמכרים בקמעונות. לכן נקבע, באישור המשרד, שמחיר טבליה אחת לא יהיה בשום מקרה פחות מ-20 אגורות, ואם כאן יש רווח של 300% אין זה מוצדק להסיק כי רווחי הרוקח הם 300%, ולהגיע לכוזבת מרעישת. אם אדם רוצה לקנות טבליה אחת של פלגין בלבד, ישלם 20 אגורות, ויש על כך 300% רווח, אך אם יקנה אריזה שלמה של פלגין, הרווח לא יהיה יותר מ-33%.

קיימת עוד הגבלה בחישוב המחיר של כמות חלקית, דהיינו: אם יש גם אריזות מקוריות-קמעונות וגם אריזות למכירה בסיטונות, לא יעלה מחיר הטבליות בתפוזות על מחיר האריזה הקמעונת המכילה אותו מספר יחידות.

הממשלת, בין שהוא מאושפז במחלקה בה עובד הרופא המטפל ובין שהוא מאושפז במחלקה אחרת.

3) אמנם יש ריגושים על כך שרופאים כאילו קיבלו מחוליהם תשלום בעד אישפוז וטיפול, אך ללא חומר עובדתי אין כל אפשרות לטפל בכך.

בעבר הגיעו תלונות בודדות וכל מקרה כזה נחקר ביסודיות. אולם קרה לא אחת שכאשר העניין התחיל להתברר בבית-דין משמעתי או אחר, חזרו בהם המתלוננים.

4) משרד הבריאות פירסם בעבר חוזרים, המבירים בדיוק את הסייגים בגזון (מצ"ב החוזר האחרון). המשרד ינקוט כל פעולה אפשרית נגד כל רופא, בלי להתחשב במעמדו בבית-החולים, אם תהייה בידיו הוכחות ברורות שאכן קיבל הרופא תשלום מן החולה. התלונות והריגושים פוגעים בכלל ציבור הרופאים, אשר הוכיח בזמנים שונים ובמצבים קשים דוממות רוח, וכוונות להתגבשות ומסירות למקצוע ולטיפול בחולה.

משרד הבריאות, הנהלות המוסדות הציבוריים והסדרות הרופאים, חוזרים רצון לבער נגע זה מתוך ציבור הרופאים, במידה שהוא קיים. כל עזרה אשר תינתן על-די הפונים לרופאים תבורך. הציבור הרחב צריך לדעת שבכל מקרה שבו נדרש חולה לשלם, יש להתלונן, ולא לחזור מן התלונה כאשר מתחיל שלב הבירור.

74. גביית תשלום בעד חנייה ליד בתי-החולים

חבר-הכנסת י. הורביץ שאל את שר הבריאות ביום כ"ה בסיון תשל"א (18 ביוני 1971):

גודע לי כי ליד בית-החולים "בילינסון" בפתח-תקוה יש מגרש חנייה למבקרים, שבו נגבה תשלום דמי חנייה הנפרע בזמנים קצובים. רוב האנשים הזקוקים לשירותי מגרש החנייה, דעתם טרודה בבעיות אחרות, ושעתם אינה פנויה לתשלומי החנייה הקצובים, ולכן מספר דו"חות החנייה הוא רב.

אודה לכבודו אם ישיבני:

1. האם נכון הדבר שליד בית-החולים "בילינסון" מצוי מגרש חנייה שבו נגבה תשלום דמי חנייה?
2. אם כן, האין כבוד השר סבור כי הסדר מעין זה אינו הולם בית-חולים?

שר-הבריאות ו. שם טוב:

1-2. התרעומת על הוצאות חנייה ליד בית-החולים "בילינסון" מוצדקת, ואמנם במקרים מסוימים עשויות הוצאות החנייה להסתכם ב-5 לירות ואף יותר מזה.

גושא ציבורי זה אינו בתחום טיפולה של קופת-החולים או משרד הבריאות, אלא עניינה של עיריית פתח-תקוה ועליה לתת את הדעת על כך.

קופת-החולים עמדה על בעיה זו בעוד מועד, ובמשך שנים ניהלה משא-ומתן עם בעל הקרקע (שהוא בעל בעמיו בפתח-תקוה), במגמה לרכוש את הקרקע ול-הכשיר מגרש חנייה לציבור המבקרים בבית-החולים, ללא תשלום.

— שאלות ותשובות (שם-טוב, בן-מאיר (רוזנברג)); בחירת חבר הכנסת לוועדת המינויים לשופטים (ביבי, ישעיהו-שרעבי) —

רצוני לשאול:

1. האם נכונה ידיעה זאת?
2. האם אמנם לא בוצע במלואו על-ידי המעסיקים הסכם העבודה לשנים 1970/72, שנחתם בינם לבין אירגון האחיות והאחים?
3. אם כן, מה עומד כבוד השר לעשות כדי להביא טיח שהמעסיקים יבצעו את ההסכם שעליו חתמו?

שר-הבריאות נ. שם-טוב:

1. הידיעה נכונה. הסתדרות האחיות פנתה לבית-הדין לעבודה.
- 2-3. הסכם לשנים 1970/72 מבוצע במלואו.

4. מתח הרווחים בענף זה נבדק על-ידי משרדנו באופן שוטף. הרווחים המקובלים בבתי-מרקחת בארצות המערב גבוהים יותר משלנו, ונעים בין 40%–60%. אנו עומדים תחת לחץ להשוות את הרווח אצלנו למקור בל בארצות חוץ מתקדמות, ועל כן איננו יכולים להוריד את הרווח מתחת ל-33%.

76. ביצוע ההסכם עם אירגון האחיות והאחים חבר-הכנסת י. בן-מאיר (רוזנברג) שאל את שר הבריאות ביום כ"ה בתמוז תשל"א (18 ביולי 1971): בעתון "מעריב" מיום י"א בתמוז תשל"א (4 ביולי 1971) הופיעה ידיעה, שלפיה עומד אירגון האחיות והאחים לפנות לבית-הדין לעבודה על אי-ביצוע הסכם העבודה שנחתם אתם.

ג. בחירת חבר הכנסת לוועדת המינויים לשופטים

שמות חברי הכנסת לפי סדר האלף-בית

— מצביע	מרדכי ביבי
— נעדר	מאיר אביזוהר
— נעדר	אבא אבן
— מצביע	אורי אבנרי
— נעדר	שניאור זלמן אברמוב
— נעדר	יגאל אלון
— נעדר	סיף-אלדין אלזועבי
— נעדר	אריה אליאב
— מצביע	נסים אליעד
— נעדר	יוסף אהרן אלמוגי
— נעדר	עדיאל אמוראי
— מצביע	ארי אנקוריון
— מצביעה	שושנה ארבל-אלמוזלנו
— מצביע	ראובן ארזי
— מצביע	יורם ארידור
— נעדר	שמחה ארליך
— מצביע	מנחם בגין
— מצביע	יוחנן בדר
— מצביע	יצחק בן-אהרן
— נעדר	יהודה יעקב בן-מאיר (רוזנברג)
— מצביע	מרדכי בן-פורת
— מצביע	אהרן בקר
— מצביע	משה ברעם
— נעדר	ראובן ברקת
— נעדר	חיים גבתי
— נעדר	אהרן גולדשטיין
— מצביע	יוסף גולדשמידט
— נעדר	יצחק גולן
— מצביעה	מטילדה גז
— נעדר	ישראל גלילי
— מצביע	שלמה יעקב גרוס
— נעדרת	חייקה גרוסמן
— נעדר	צבי גרשוני
— נעדר	משה דיין
— נעדר	צבי דינשטיין
— נעדר	גדעון האוזנר
— מצביע	יגאל הורביץ
— נעדר	בנימין הלוי

היו"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף י"ח בסדר-היום: בחירת נציג הכנסת לוועדת המינויים לשופטים, בהתאם לסעיף 6 לחוק השופטים, תשי"ג-1953. זאת כדי למלא את מקומו של המנוח ישראל שלמה בן-מאיר שהלך לעולמו. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת, חבר-הכנסת ישעיהו.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם ועדת הכנסת הנני מתכבד להזמין את הכנסת לבחור מבין חבריה נציג שלה לוועדת מינויים לשופטים, במקום חבר-הכנסת ישראל שלמה בן-מאיר ז"ל.

סעיף 6 לחוק השופטים, תשי"ג-1953, קובע את הרכב ועדת המינויים לשופטים, בת תשעה חברים, כלהלן:

שלושה שופטים, שהם נשיא בית-המשפט העליון ושני שופטים של בית-המשפט העליון שייבחרו על-ידי חבר שופטיו לתקופה של שלוש שנים;

שני חברי הממשלה, שהם שר המשפטים וחבר הממשלה שייבחר על-ידיה;

שני חברי הכנסת שייבחרו על-ידיה בבחירה חשאית ויכהנו כל עוד הם חברי הכנסת, ואם תמה כהונת הכנסת — עד שתבחר הכנסת החדשה חברים אחרים במקומם;

שני עורכי-דין שייבחרו על-ידי מועצת הסתדרות עורכי-הדין לתקופה של שלוש שנים.

לוועדת הכנסת הוגש שמו של מועמד אחד בלבד, והוא חבר-הכנסת יוסף גולדשמידט.

לפי החוק הבחירה היא חשאית.

אבקש את היושב-ראש לקרוא את חברי הכנסת להצבעה.

היו"ר מ. ביבי:

אבקש את מזכיר הכנסת לקרוא שמות חברי הכנסת לפי סדר האלף-בית. חברי הכנסת ישימו את המעטפה בתוך הקלפי.

(מזכיר הכנסת ח. ליאור קורא את

— בחירת חבר הכנסת לוועדת המינויים לשופטים (ביבי); החלטה בדבר תיקונים והוספת פרק בתקנון הכנסת (ביבי) —

זבולון המר	נעדר	טובה סנהדראי	—	מצביע
איסר הראל	מצביע	יוסף ספיר	—	מצביע
זאב הריג	נעדר	פנחס ספיר	—	נעדר
זינה הרמן	נעדרת	יוסף סולין	—	נעדר
יונה הררי	נעדר	דיאב עובדי	—	נעדר
מאיר וילנר	נעדר	אברהם עופר	—	נעדר
אברהם ורדיגר	נעדר	מרדכי עופר	—	נעדר
משה ורטמן	מצביע	עדה פינגרג-סרני	—	מצביע
עבדול-עזיז זועבי	נעדר	עוזי פיינרמן	—	נעדר
אברהם זילברברג	נעדר	מנחם פרוש	—	נעדר
דב זכין	נעדר	שמחה פרידמן	—	מצביע
מרדכי זר	נעדר	שמעון פרס	—	נעדר
אמיל חביבי	נעדר	גדעון פת	—	נעדר
יעקב חזן	נעדר	חיים יוסף צדוק	—	נעדר
מיכאל חזני	נעדר	צבי צימרמן	—	נעדר
בן ציון חלפון	נעדר	דוד קורן	—	מצביע
תופיק טובי	נעדר	יצחק קורן	—	נעדר
מנחם ידיד	מצביע	חיים קורפו	—	נעדר
אהרן ידלין	מצביע	יצחק ה. קלינגהופר	—	מצביע
גד יעקבי	נעדר	ישראל קוגמן	—	נעדר
מאיר יערי	נעדר	יוסף קרמרמן	—	נעדר
יהונתן יפרח	נעדר	בן-ציון קשת	—	מצביע
ישראל ישעיהו-שרעבי	מצביע	שלמה רוזן	—	נעדר
מנחם כהן	נעדר	אסתר רזיאל-נאור	—	מצביע
שלום כהן	נעדר	אלימלך רימלט	—	נעדר
קלמן כהנא	נעדר	יצחק רפאל	—	מצביע
אברהם כץ	מצביע	אבנר חי שאקי	—	נעדר
משה כרמל	נעדר	זלמן שובל	—	מצביע
דוד לוי	מצביע	אליעזר שוסטק	—	מצביע
דניאל יצחק לוי	מצביע	בנימין שחור	—	מצביע
יצחק מאיר לוי	נעדר	אברהם שכטרמן	—	נעדר
שלום לוי	נעדר	יהודה שערי	—	נעדר
שלמה לורנץ	נעדר	יעקב שמשון שפירא	—	נעדר
חיים לנדאו	מצביע	זאב שרף	—	נעדר
גולדה מאיר	נעדרת	אליהו ששון	—	נעדר
ג'בר מועדי	נעדר	יוסף תמיר	—	נעדר
דב מילמן	מצביע	שמואל תמיר	—	נעדר
אברהם מלמד	מצביע			
יצחק נבון	נעדר			
יעקב נחושטן	נעדר			
אליאס נח'לה	נעדר			
משה בנימין נסים	מצביע			
משה צבי נריה	נעדר			
מרדכי סורקיס	מצביע			
משה סנה	נעדר			

היו"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, עכשיו נמנה שלושה חברי הכנסת אשר יהוו ועדה למניין הקולות. אני מזמין את חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזליג, את חבר הכנסת יוסף תמיר — הואיל ואיננו אני מבקש את חבר הכנסת דב מילמן, ואת חבר הכנסת איסר הראל, להוות את הוועדה למניין הקולות, ובתום המניין להעביר את הפרוטוקול אלי.

ד. החלטה בדבר תיקונים והוספת פרק בתקנון הכנסת *

הצבעה

סעיף 71ג, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ. ביבי:

לסעיף 71ד(א) יש השגה משותפת לחברי הכנסת רזיאל-נאור, קלינגהופר ונסים. ימק אותה חבר הכנסת נסים.

היו"ר מ. ביבי:

ביתניים, חברי הכנסת, נמשיך בסדר-היום, כדי שלא לבזבז זמן, ונעבור לסעיף 71ג בסדר-היום: תיקון לתקנון הכנסת — סיום הדיון.

הכנסת התחילה בעבודתה זו באחת הישיבות הקודמות. הגענו לסעיף 71ג. ההשגות לסעיף זה כבר גומקו ולא נתקבלו. עכשיו נצביע על סעיף 71ג בנוסח הוועדה.

* "דברי הכנסת", חוב' ל"ה, עמ' 3444; נספחות.

יש לזכור כי הנוסח שהציע הרוב בוועדה נאמר בו: "משתמעת ממנו חריצת משפט". אין זה רק כשיש חריצת משפט, אלא שמשמעות מן הנוסח חריצת משפט. זה שתשמע מן הנוסח חריצת משפט כדי שאפשר יהא לפסול את ההצעה לסדר-היום. זוהי הגזמה רבה בשלילת חופש ההתבטאות, ואסור שיכידנה מקומה בתקנון הכנסת.

כל אותם ניסוחים פגומים שאנו רוצים למנוע, וב-צדק, משום לשונם הבלתי-פרלמנטרית או משום התבטאות קיצונית שיש בה הטלת אשמת-שווא — אפשר לפסול אותם מכוח הרישה של סעיף קטן (א) (1) שאנו דנים בו, דהיינו: מן הנוסח, "משתמע ממנו עלבון לאדם". ולכן אנו מציעים לדחות את הסיפה של סעיף קטן זה, דהיינו למחוק את המלים "או חריצת משפט נגד אדם".

מנחם בגין (גח"ל):
אני שוכנעת.

משה נסים (גח"ל):

סעיף קטן (א) (2) נאמר בו כי עניין שעמד לדיון או שהוצע כהצעה לסדר-היום תוך ארבעה שבועות שקדמו למועד הגשת ההצעה — יכול ולא תאושר בו הצעה לסדר-היום. הנסיון לימד כי יש נושאים הצפים ועולים בתדירות מבחינת מהותם. אנו חיים בתקופה שהמאבקים המדיניים שלנו עומדים ברום-המעלה, ועניין רדף עניין, וחלות תמורות תכופות באותו עניין. מעתה אפשר יהא לפסול הצעה לסדר-היום בעניינים מדיניים חשובים כגון עמדת ארצות-הברית בעניין ההסדר החל-ק, אם קדמו לה לא רק הצעה לסדר-היום באותו נושא, אלא אפילו התקיים דיון על סקירת שר החוץ על משדרו. ומתי? לא רק באותו שבוע, אלא אפילו התקיים דיון על סקירת שר החוץ ארבעה שבועות קודם לכן.

כיצד אפשר איפוא לכלול בתקנון הוראה אבסורדית כזאת?

היתה שבידת המורים הנודעת, והצעות לסדר-היום באותו עניין היו תכופות, משום ההתפתחויות והתמורות שחלו בה. מעתה אין כל בטחון שבמקרה דומה אפשר יהיה להגיש הצעות לסדר-היום אפילו כעבור שבועיים, אף-על-פי שכל מי שרואה נכוחה לא יחלוק על החיוניות שבהעלאת העניין שוב על סדר-היום.

לפיכך אנו מציעים כי ההגבלה תחול רק לגבי עניין שעמד לדיון בכנסת באותו שבוע בלבד.

הסיפה של סעיף קטן זה, המאפשרת להעלות הצעה לסדר-היום גם אם היה נושא דומה בתוך ארבעת השבועות שקדמו להצעה, אם יש צידוק לכך — איננה מנחמת אותנו, כי עדיין נשללת מחבר הכנסת או מה-סיעה היוזמת את ההצעה לסדר-היום הזכות לנמק ולשכנע את הכנסת כי אכן הדבר חשוב שיידון באותו זמן.

יוסף ספיר (גח"ל):

גם אם בינתיים פורצת שבידת שגויה.

משה נסים (גח"ל):

גם אז יהיה זה פסול.

סעיף-משנה שלישי שעליו אנו משיגים הוא סעיף-משנה (3) בסעיף 71-א. נאמר בו שעניין מסוים

משה נסים (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. סעיף זה בתיקון המוצע של תקנון הכנסת הוא אחד הסעיפים המהותיים ביותר אשר נתווספו לתקנון הקיים. בסעיף זה נקבע שהצעה לסדר-היום, המוגשת על-ידי חבר הכנסת, טעו-נה אישור של יושב-ראש הכנסת, וכמובן אין אנו מתנגד-דים לקביעה זו. אולם אנו סבורים כי נכללו בסעיף זה כמה הוראות העלולות להגביל את חופש ההתבטאות של חברי הכנסת.

סעיף קטן (א) (1) בהצעה אומר כי הצעה לסדר-היום יכול ולא תאושר אם נוסח ההצעה משתמע ממנו עלבון לאדם או חריצת משפט נגד אדם. אנו תומכים כמובן בכך שלא יהיה נוסח משתמע ממנו עלבון לאדם, כי הלכות הפרלמנט מחייבות שימוש בלשון נקייה. אך איננו יכולים להסכים להצעה כפי שנוסחה על-ידי הרוב בוועדה, שנוסח "משתמעת ממנו חריצת משפט נגד אדם" יהא פסול. ואלה טעמינו: המונח "אדם" לפי פקודת הפרשנות כולל גם חבר בני-אדם, תאגיד וכיוצא באלה, והוא כמובן כולל גם את הממל-שלה. הביטוי "חריצת משפט" אינו מוגדר, לא בגוף התקנון וגם אין לו פירוש משפטי חד-משמעי. ביטוי זה יכול להתפרש פירוש רחב, ואז לא הנחת כמעט אפשרות של ניסוח הצעה לסדר-היום שתהא מותרת, כל אימת שבניסוחה יש משום הבעת דעה. ואולם זכותו של חבר כנסת היא שדווקא בנוסח הצעתו תובע דעה, ושמונסחה יובן מהי כוונתו, כדי שידע הציבור מה טיבה של הצעתו ומה הוא מבקש לעודד.

הצעה לסדר-היום כגון "מדיניותה הכושלת" — או אפילו "המוטעית" — של הממשלה בעידוד היצוא וכיוצא בה, לפי הנוסח המוצע של התקנון. עלולה להיפסל.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

מאימתי הממשלה היא "אדם" לפי פקודת הפרש-נות? התוכל להגיד לי? הממשלה איננה תאגיד. איזה תאגיד יש כאן? אולי תפרש את זה? "אדם" איננו כולל ממשלה.

משה נסים (גח"ל):

"אדם" לפי פקודת הפרשנות כולל גם חבר בני-אדם, והממשלה בוודאי היא בגדר חבר בני-אדם.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

לא, לא "בוודאי". יש הבל.

מנחם בגין (גח"ל):

כחבר האופוזיציה, חבר-הכנסת אליעד, אני רוצה להגן על הממשלה ולומר — בניגוד לדעתך — שהיא מורכבת מבני-אדם.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

אבל כשאתה אומר "אדם", אין הכוונה לממשלה.

משה נסים (גח"ל):

והאם יהיו מאן-דהוא לומר שנוסח זה, "מדיניותה הכושלת של הממשלה" וכו', הוא פסול או לא-פרלמנ-טרי?

הייתי יכול להביא עוד דוגמות לרוב, שהיו מוכי-חות עד כמה אבסורדי ומסוכן הוא הנוסח המוצע לפנינו.

בו או משום חומרה לציבור או משום פגיעה באינטרסים של הציבור, של התבדה. כמעט מן הנמנע יהיה להעלות הצעה כזאת. אתן כמה דוגמות.

לפני שבועות מספר העלינו בכנסת את עניין "ליילנד". הוכחנו בהצעה לסדר-היום שזה חוזה גרוע, ושבכל המפעל איננו ממלא את התחייבותנו וגורם נזק לציבור. יש בזה עלבון לבעל המפעל, למר שובינסקי, ולא רק משתמע. כשאתה מעלה הצעה כזאת לסדר-היום, עם האשמה כה כבדה כלפי בעל חברת "אוטו-קארס" בעניין "ליילנד", אין כל ספק שמשמעם מכך עלבון לאדם. לפי זה יוכל היושב-ראש לפסול את ההצעה, והיא לא תוכל לעלות.

אחד מחברי הכנסת העלה בכנסת את העניין של שימוש בכספי קרן ירושלים שבראשה עומד ראש עיריית ירושלים. הוא לא יוכל להעלות הצעה כזאת פה, כי משמע ממנה עלבון למר טדי קולק.

היה פה דיון חמור מאוד בקשר למה שמתרחש בענף הספורט, בכדורגל. האשימו את התאחדות הכדורגל ואנשים בתוך התאחדות הכדורגל בשחיתות ובכל מיני אשמות. לפי תקנון זה יוכל יושב-ראש הכנסת לפסול הצעה כזאת, כי משמע ממנה עלבון לאנשים שנמצאים בהנהלת התאחדות הכדורגל.

ניהלנו פה ויכוחים והעלינו הצעות לסדר-היום בעניין נמל אשדוד. הוזכרו כל מיני שמות של אנשים שאשמים בעניין הזה. יש שהאשימו את המנהל, יש שהאשימו אנשים אחרים. אי-אפשר יהיה להעלות עוד הצעה כזאת אם ירצה היושב-ראש להשתמש בסמכות שיש לו לפי התקנון. הוא יאמר שיש בכך עלבון לפלוני או לאלמוני. אין שאלה שמעלים בכנסת כהצעה לסדר-היום, שלא יוכל להשתמע ממנה עלבון למישהו.

משה ברעם (המערך, עבודה—מפ"ם):
צריך להיזהר בכבודו של אדם.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

כאשר מעלים הצעה לסדר-היום בעניין שיש בו או משום שעוריה ציבורית, או שאפשר למנוע מעשה מסוים — תמיד כרוך בכך איזה אדם שנגזר אתה מעל-הא את ההצעה. ואז אי-אפשר יהיה עוד להעלות עניין כזה, כי היושב-ראש יאמר: אם יועלה עניין זה, יוזכר שם זה וזה, ויכול להשתמע מזה עלבון. באמת כלו כל הקצין.

יוסף ספיר (גח"ל):

הכותרת של ההצעה תהיה מלאה שבחים, ואילו הנאום יהיה מלא השמצות.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

מישהו יעלה הצעה לסדר-היום על התנהגותה של המשטרה או על התנהגותו של מפקח המשטרה במקום פלוני בעניין פלוני. דאי שיש בכך עלבון למפקד המשטרה אם מעלים פה עניין כזה.

משה ברעם (המערך, עבודה—מפ"ם):

יש הגבלה כזאת לגבי שאילתות. אם בשאילתה פוגעים באדם, היושב-ראש רשאי לפסול אותה.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

שאילתה היא דבר אחר. אינך מעלה הצעה לסדר-

התלוי ועומד להכרעה בבית-המשפט לא יאושר כהצעה לסדר-היום. זהו מה שקרוי "סוב-יודיצה". כל עקרון ה"סוב-יודיצה" בכנסת, אם צריך שיחול כאן אם לאו, טעון הרבה שיקול, שכן ניצול טענה זו יש בו משום פגיעה בריבונותה של הכנסת. אבל אפשר להבין דעה הסוברת שאין להגיש הצעה לסדר-היום על מקרה פלוני שעומד ממש להכרעה בבית-המשפט, שכן אין זה מתק-בל על הדעת ואין זה נכון לדון במקרה פלוני כאשר הדיון יכול להשפיע על מהלך המשפט. כשלעצמי הייתי סבור שיש להסתפק בריסון העצמי של חברי הכנסת שלא יתערבו באותו מקרה, לא על-ידי הגשת הצעה לסדר-היום ולא על-ידי התבטאות מעל במת הכנסת בהזדמנות אחרת. ולכן לא היה צריך לכלול כלל הוראה על העניין הזה. אבל אם כבר מוצע לכלול הוראה מעין זו, הרי אנו שוללים לחלוטין את השימוש במלה "עניין", גם אם נסמכת אליה המלה "מסויים". כי בתיקון המוצע נאמר: "עניין מסויים התלוי ועומד להכרעה בבית-המשפט". המלה "עניין" אין ספק שיש לה משמעות רחבה. היא כוללת מה שקרוי באנגלית "matter" — היא "מאטר-יה" ולא מקרה פלוני. ברגע שאנו משתמשים במונח זה, הרי אסרנו לא רק את המקרה המסויים אלא גם את העניין שנולד ממנו, ונמצאנו פוגעים בזכותה האלמנטרית של הכנסת לדון בכל עניין אפילו מסויים, והיינו מקפחים אחת מחובותיה המובהקות.

אביא דוגמה לדברי: מתנהל משפט, נזיח, בעניין הקשור לחייוך שטרות, שהגיש אזרח נגד בנק פלוני. זהו בוודאי "עניין מסויים". לפי הנוסח המוצע, לא תהא אפשרות להגיש הצעה לסדר-היום באותו "עניין מסויים" של חייוך שטרות, כי עניין מסויים זה עומד להכרעה. דומי שיהא זה קיפוח חובתה של הכנסת להתייחס לעניין זה, שהוא כשלעצמו חשוב ומחייב דיון והתבוננות. לא כן אם היינו משתמשים בנוסח "מקרה פלוני" העומד להכרעה. כי אז היה נאסר להגיש הצעה לסדר-היום על המשפט של אותו אזרח נגד הבנק, כשהכוונה היא להשפיע על הכרעת הדין באותו תיק. אבל בעניין של חייוך שטרות, שאמנם נולד מעצם הגשת המשפט, יהא מותר בוודאי להגיש הצעה לסדר-היום ולדון בו בכנסת.

לכן, גברתי היושב-ראש, אנו מציעים שבמקום "עניין מסויים התלוי ועומד להכרעה בבית-משפט" ייאמר: "מקרה פלוני העומד להכרעה בבית-משפט".

הי"ר ט. סנהדראי:

אני מבינה שאתה מוסיף בשם יתר החברים באותו נושא. באותו סעיף — רשות הדיבור לחברי הכנסת שוסטק, להגמקת הצעתו של חבר-הכנסת שמואל תמיר.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

גברתי היושב-ראש, חברי הכנסת. הצעתנו היא למחוק את הסעיף הזה כפי שנוסח על-ידי הוועדה, ולהשאיר רק שהצעה לסדר-היום טעונה אישור של היושב-ראש, והוא רשאי שלא לאשר אותה במקרה שיש בהצעה משום קביעת עמדה בדיון המשפטי העומד להכרעה בבית-המשפט. כלומר, אנו מציעים למחוק את סעיף קטן (א), וכן את הפסקאות (1), (2) ו-(3) כפי שהן מנוסחות כאן.

רבתי חברי הכנסת, הניסוח הזה, שהיושב-ראש יכול לפסול כל הצעה שמשמע ממנה עלבון לאדם — פירושו שכמעט לא ניתן יהיה להעלות שום עניין שיש

שלגביו יש להנהיג חופש קיצוני. כלומר, הגבלת חירותם של חברי הכנסת להגיש הצעה לסדר-היום צריכה להיות מינימלית, אם בכלל צריכה להיות הגבלה. לאור זה יש לראות את ההשגות שלנו שהוגשו לסעיף זה. אני שוב מעלה את הנוסח "יושב-ראש הכנסת והסגנים" במקום "יושב-ראש הכנסת" בלבד. יש לי הרשם המבוסס, שיושב-ראש הכנסת איננו שש כלל וכלל לסמכויות בלעדיות מסוג זה, והיה רואה בעין יפה אילו היו סמכויות אלו מתחלקות.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):

הכנסת צריכה לרצות שתהייה סמכויות ליושב-ראש הכנסת.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אני רוצה לחזור על הוויכוח הזה עכשיו. עשינו זאת בראשית הדיון. לעומת זאת, אני רוצה להדגיש את הדברים הבאים: הפסקה "חריצת משפט נגד אדם" אין לה מקום בסעיף זה. דאג, זה עתה קיבלנו הצעה של ועדת הכנסת, האומרת שחבר כנסת המגיש הצעה לסדר-היום חייב להסבירה. הוא חייב לצרף להצעה דברי הסבר. עוד בוועדה אמרתי שיש בזה הגיון. אבל כיצד אפשר להימנע מחריצת משפט בדברי הסבר? יש פה סתירה מהותית. אם הנושא עצמו הוא סתמי, אפשר להימנע מחריצת משפט. אבל כאשר נדרשים להסביר את הנושא, איך אפשר להימנע מחריצת משפט במקרים מסויימים, ולא מעטים? אסתפק בשתי דוגמות מעשיות. הגשתי הצעה לסדר-היום בעניין התביעה לגרש מן הארץ את מר מאיר לנסקי. לכל הדעות זוהי הצעה לגיטימית. לפי הצעת ועדת הכנסת, אני נדרש לצרף להצעה זו דברי הסבר. מה אומר בדברי ההסבר? — אומר כי "לאור ההאשמות שמר לנסקי קשור בסיני-דיקט הפשע הבין-לאומי, אני סבור ש... האם זוהי חריצת משפט? זוהי חריצת משפט. אני מייחס לאדם דברים חמורים. אבל הדבר דרוש לפי הסעיף שקיבלנו זה עתה.

דוגמה שנייה, אולי קרובה יותר לאנשי הקואליציה. אנשי הקואליציה רגישים לפעמים לעניין הכללתריסם. מועלות הצעות לסדר-היום על מעשה של כללתריסם במועצה מקומית פלוגית. זו חריצת משפט. אם אתה אומר שבמועצה מקומית פלוגית פרש אדם ממפלגתו ונתן יד למפלגה יריבה על רקע של כללתריסם, הרי זו חריצת משפט. כי אם אתה אומר על מישור שהוא "כללתריס", פירוש הדבר שהוא מכר את עצמו לשם טובת-הנאה פרטית. זה הפירוש הציבורי שניתן למושג זה. האם זו חריצת משפט? בוודאי. האם אפשר למנוע זאת? — לא.

אני מקבל את הכלל שיש למנוע עלבון. אבל "חריצת משפט" זה דבר מרחיק לכת. בקריאת-ביניים הזכיר יושב-ראש הקואליציה את עניין השאלות. אני רוצה לומר לחברי-הכנסת ברעם, שבשאלות יש כמעט תמיד משום חריצת משפט. מהי שאלתה שגרתית? נקח לדוגמה שאלות שהועלו היום. היו ביניהן שאלות-תות לגבי קציני משטרה בכירים במשטרת ירושלים. מה היה תוכן השאלות? — עתונאי "מעריב", אהרן דולב, כתב שקציני משטרה בכירים, שהוזכרו בשמותיהם בשאלות, היו קשורים בקבלנים וקיבלו טובות-הנאה. ושר המשטרה ענה מה שענה. זוהי חריצת משפט.

היום בכנסת נגד אדם מסויים, אלא בעניין מסויים. ובעניין מסויים תמיד כרוך בכך איזה אדם. אם משתמע מכך עלבון, לא יוכלו להעלות זאת בכנסת.

אני חושב שזה אבסורד. הדבר נוסח בחפזון. אולי טובה היתה הכוונה, שבמת הכנסת לא תנוצל להתקפות אישיות, להשמצות אישיות. אבל לפסול הצעה לסדר-היום שמשמעת ממנה עלבון לאדם — זה אבסורד.

לגבי הצעה לסדר-היום שמשמעת ממנה חריצת משפט נגד אדם — אותן דוגמות שהבאתי קודם, באמת משתמעת מהן חריצת משפט נגד מישור. אם מישור מעלה הצעה בעניין התנהגות המשטרה, או בעניין שובינסקי או בעניין התאחדות הכדורגל — משתמעת מכך חריצת משפט. אז אי-אפשר יהיה להעלותה.

אני מציע גם ליושב-ראש וגם לחברי הכנסת לב-דוק מה אנחנו עושים פה. זה מקל שמכה בכל הצדדים. בכל הצעה לסדר-היום יוכלו תמיד למצוא שמשמעת ממנה עלבון או חריצת משפט. לכן צריך למחוק את זה. אנחנו מציעים למחוק גם את פסקה (2). כתוב בה: "עניין העומד לדיון בכנסת באותו שבוע...". בזה עדיין יש איזה הגיון, אבל לא במלים "או שעמד לדיון, או שהוצע כהצעה לסדר-היום תוך ארבעה שבועות שקדמו למועד הגשת ההצעה...". נניח שהעניין הוצע כהצעה לסדר-היום תוך ארבעת השבועות הקודמים, אבל בכלל הסירו אותו מסדר-היום, החליטו לא לדון בו. והעניין עלול להיות תמור, עד כדי להוות מפגע לכל הציבור. אינך יכול להעלות, כי הוא כבר עלה תוך ארבעה שבועות, ואיש לא קיבל זאת אז.

אנחנו מציעים למחוק את הסעיף הזה, כי הוא חמור מאוד. אני חושב שהדבר יתקדם בכל אחד ואחד, לא בסיעה אופוזיציונית כלשהי, לא בסיעה פלוגית או פלמונית, גדולה או קטנה. הדבר יתקדם בכל מי שיעלה הצעות לסדר-היום. וחברים מן הקואליציה מעלים הצעות שונות לסדר-היום, כפי שהם מחליטים להעלות, וגם מהן משתמעת תמיד או יכול להשתמע או חריצת משפט או משהו שיש בו משום עלבון. צריך לבטל זאת. הכנסת אינה צריכה לקבל סעיף זה.

יש הגיון בדבר אחד, במלים "עניין התלוי ועומד להכרעה בבית-משפט". זה טוב-ידיעה ממש. אם תדון הכנסת בעניין כזה, הרי זה באמת אסור.

לכן אנו מציעים לומר רק: "הצעה שיש בה משום קביעת עמדה בדיון משפטי בנושא העומד להכרעה בבית-משפט". עניין כזה רשאי היושב-ראש לא לאפשר להעלותו כהצעה לסדר-היום.

היו"ר ט. סנהדראי:

בסעיף זה — השגות לחברי-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הדברים נומקו בכשרון רב על-ידי שני קודמי, ואין צורך להאריך בדברים. הייתי רוצה לומר זאת: ההצעה לסדר-היום היא פאר-אקסלאנס מכשיר אופוזיציוני. אמנם, חברי הכנסת מטעם הקואליציה רשאים להשתמש במכשיר זה, והם משתמשים בו לא אחת. אבל עתה שלקואליציה יש דרכים רבות להעלות נושאים לדיון, ובעיקר על-ידי שרי הממשלה, הרי האופוזיציה אינה יכולה להעלות לדיון שום נושא אלא בדרך זו. לכן זהו מכשיר אופוזיציוני.

מנמק אותה. ובהודמנות זו הייתי רוצה לומר כמה מלים על התיקונים שהגישה ועדת הכנסת.

יש כמה תיקונים בהצעה, שהם סבירים ומשכללים את עבודת הכנסת, ויש לברך עליהם. אך יש גם תיקונים, שהם למעשה המשך לתהליך שאנו רוצים להתריע נגדו — תהליך של צימצום זכויותיו של חבר כנסת, צימצום חופש פעולתו, וצימצום חופש פעילותו של סיעות האופוזיציה בכנסת. זהו תהליך של פגיעה בעבודה הפרלמנטרית התקינה. הפגיעה היסודית חלה כאשר התחילה שיטת המכסות להצעות לסדר-היום ולהצעות חוק פרטיות. בעצם, רוב ההשגות באו למנוע תיקונים שמחמירים עוד יותר ומכבידים עוד יותר על חברי הכנסת ועל סיעות האופוזיציה להשתמש בזכותם הניתנת להם להעלות הצעות לסדר-היום והצעות חוק פרטיות.

זו האפשרות היחידה, למעשה, לחברי הכנסת מן האופוזיציה ליזום דברים, להציע הצעות לכנסת, מול פעולות הממשלה. עצם קיום ההגבלה בקביעת המכסות הרי זה דבר פוגע מאוד בפעילותם של חברי הכנסת מסייעות האופוזיציה. הניסיון הוכיח שקיום הגבלה כזאת הוא לא רק פגיעה בזכותו של חבר כנסת ובזכותה של סיעת אופוזיציה, אלא אף מניעה להבאת נושאים חשובים לדין בכנסת.

אביא דוגמה כיצד פועלת השיטה הזאת פעולה שלילית לגבי החיים הציבוריים הפוליטיים ולגבי זכותה של הכנסת להכריע בהם. כאשר הוצאו צווי הדיחוק נגד השובתים בבתי-החולים הממשלתיים, מצאה סיעתנו הקומוניסטית לנכון וראתה חובה לעצמה לבקש מנשיאות הכנסת להעלות את התביעה לבטל את הצווים האלה, כפי שמנחה ומסדירה פקודת סדרי השלטון והמשפט בסעיף 9, האומר שתקנות חירום אלה יתקיימו, וזאת אם תבטלן הכנסת. זאת אומרת, יש כאן מקום ליזמה של חבר כנסת, של סיעה, להעלות לפני הכנסת את הדרישה ואת ההצעה לבטל את התקנות האלה, והכנסת חייבת לחוות את דעתה. הנשיאות אמרה לנו: לסיעה שלכם אין עוד הצעות לסדר-היום, מיציתם את המכסות. ואשר להצעה דחופה, עוד לא נכריע בכך, יש לנו זמן. ובכך למעשה נמנעה מן הכנסת האפשרות המעוגנת בחוק. לכן אני חושב שכאן היה עוד מקרה המוכיח את הפגם בנוהל הפסול, לפי דעתנו, של קביעת המכסות בהצעות לסדר-היום ובהצעת חוק פרטיות.

שתי הצעות לתיקונים הן לפי דעתנו הקובעות והמחמירות עוד יותר בין כל שורת התיקונים המוצעת כיום לכנסת. הצעה אחת היא בסעיף 171(א), הבאה למנוע העלאת נושא לדיון משום שסיעה או סיעות, אשר להן רוב בכנסת, מציעות אותו הנושא לדיון. אנחנו חושבים שהווי תיקון גרוע, רע מאוד, בולם ופוגע בדיון שצריך לעצמים להיות דחוף.

על-ידי שרוב הבית מצטרף להצעה כזאת, הרי למעשה דוחים את הדיון. מעמידים זאת כסעיף בסדר-היום, ובעוד חודש, חודש וחצי, חודשיים או אינני יודע מתי, יובא הוא לדיון, בעוד שמציעיו רצו והתכוונו שהוא יועלה באופן דחוף ומיידי.

הדבר השני הוא ביטול זכות ההנמקה אחרי ההימנעות בהצבעה על הצעה לסדר-היום. לדעתנו, צעד חמור הוא. הכנסת הכירה מתחילת עבודתה בצורך

יושב-ראש הכנסת העביר שאלות אלה, ובצדק. שאל-מלא כך, היה המוסד כולו של שאלות מאבד מערכו ומחויבותו.

לפיכך אני סבור שיש למחוק את המלים "הריצת משפט נגד אדם".

אשר להשגה השנייה שלנו, אינני בטוח אם אינה נובעת מאי-הבנה. אם היא נובעת מאי-הבנה, הייתי מציע ליושב-ראש הוועדה להחזיר על כך בדברי תשובתו ואז, אולי, אוותר על השגה זו.

במה דברים אמורים? נאמר שאסור להעלות על סדר-היום של הכנסת דבר שגדון תוך כך וכך זמן לפני כן. הכוונה היא שלא תוטרד הכנסת באותו עניין שוב ושוב, בלא מרווחי-זמן סבירים. יש הגיון בעקרון זה אבל ניסוח הסעיף על-ידי הוועדה "אם הוגשה הצעה לסדר-היום" אינו מדויק. לא נאמר "אם ההצעה נדונה". לפי נוסח זה אפשר לבוא היום ולומר: אם חבר-הכנסת קלינגהופר רוצה היום להעלות הצעה לסדר-היום בעניין פלוג, וחבר כנסת אחר הגיש הצעה לסדר-היום באותו העניין עצמו לפני שבועיים, אין חבר-הכנסת קלינגהופר יכול להעלות את הצעתו. יש לפרש בבירור שהכוונה אינה אלא למקרה שחבר כנסת הגיש הצעה, נימק אותה מעל הדוכן, הביא אותה להצבעה והכנסת הצביעה עליה.

משה נסים (גח"ל):

זה אינו שולל דיון שלא בגדר הצעה לסדר-היום.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אני מדבר על הנוסח כפי שהוצע לנו, ובו נאמר "אם הוגשה הצעה". בשל נוסח זה הגשתי השגה. אני מתפלא שהיא לא נתקבלה עוד בוועדה. כי גדמה לי שכוונתה לדעת הוועדה, שלא תועלה הצעה לסדר-היום שנית, אם כבר הועלתה הצעה באותו נושא מעל הדוכן והכנסת הצביעה עליה. במקרה כזה אין להביא הצעה נוספת באותו עניין באותו שבוע, ואין לדרוש הצבעה נוספת.

אני מסכים לדבריו של חבר-הכנסת נסים, שה-נוסח צריך להיות מסויג מאוד, כי תוך שבוע אחד יכולים לחול בנושא אחד שינויים רבים, ויש ואריאציות רבות לאותו נושא. אם אפשר, בדרך השאלה, להביא דוגמה מהצעות חוק פרטיות, אפשר לטעון שהצעת החוק הפרטית של חבר-הכנסת אביזוהר בעניין נישואין אזרחיים במקרים מסוימים דומה להצעת החוק שלי להתיר התרת נישואין אזרחיים בכל המקרים. בכל זאת שתי ההצעות שונות זו מזו. יכול לבוא חבר-הכנסת אביזוהר ובדרך של הצעה לסדר-היום להעלות בנושא "פתרון בעיית הנישואין של אנשים שהרבנות אינה רוצה להשיא אותם". יכול לבוא חבר-הכנסת אבנרי כעבור שבוע ולהעלות "בעיית הנישואין האזרחיים במדינה". לכאורה זה אותו הדבר, אך למעשה אין זה אותו דבר. לכן אני חושב שגם בעניין זה יש להסתפק בהגבלה מיינמלית.

הי"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי, להנמקת השגתו.

תופיק טובי (הדשימה הקומוניסטית החדשה): גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. זוהי ההשגה הראשונה לתיקונים המוצעים בתקנון הכנסת, שאני

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):
זה לא בזמן האחרון.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):
אראה לך נאומים שלך על אותם דברים מלפני עשרים ושלוש שנה.

(חברי הכנסת ת. טובי קורא קרי-
את-ביניים)

אתה טוען כל השנים נגד צימצום זכויותיהם של חברי הכנסת, נגד צימצום חופש התבטאותם וחופש פעולתם, ואתה מהלך עלינו אימים. אינני יודע מה תבקש. הכנסת חפשית, הבמה חפשית, ודנים בכל דבר בחופש מלא. מה עוד צריך להיות? אני רוצה לומר לך שאם הכנסת מצד זה ומצד זה, לא תגן ולא תשמור על חופש ההתבטאות וחופש הפעולה של חברי הכנסת — שווה עזרתך. לא תעזור ולא כלום. חברי הכנסת שומרים על כך למענם, למען הדמוקרטיה הישראלית שהיא דמוקרטיה אמיתית.

הערות אחדות להשגות. איך הגענו לסעיף זה? בתקנון הקיים — ואין זה חידוש של המפעילים עכשיו את תהליך הצימצום — כתוב: "הצעות לסדר-היום של הישיבה הדו-שבועית יוגשו על-ידי חברי הכנסת בכתב ליושב-ראש הכנסת ויאושרו על-ידו". זאת היא ההוראה. אפשר לומר שזו הוראה קטלנית, ולפיה רשאי יושב-ראש הכנסת לומר על כל הצעה שאין הוא מאשר אותה, ללא כל נימוקים. אמרנו שאנו רוצים להבהיר את ההוראה ולהגביל את הסמכות הזאת. מתי רשאי יושב-ראש הכנסת שלא לאשר הצעה לסדר-היום? — באחד מהמקרים המנויים. זאת המטרה הבסיסית של סעיף זה אשר בא להגביל את סמכות האישור ולא ליצור סמכות חדשה.

עכשיו מגיע אני לעניין של עלבון לאדם או חריצת משפט נגד אדם. כולכם מסכימים בדבר עלבון לאדם, אבל לגבי חריצת משפט נגד אדם טוענים שהדבר יחסום את הדרך בפני הביקורת על הממשלה ואי-אפשר יהיה עוד לומר מלה על הממשלה. רבותי, קודם כל הממשלה היא ממשלה שלכם, של הכנסת, של המדינה. אין זה גוף זר שאנחנו צריכים להתארגן נגדו, להתקיף אותו, אך לא זו השאלה.

משה נסים (גח"ל):

אבל לבקר מותר.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

מדובר כאן בחריצת משפט במובן המשפטי ולא במובן הביקורתי. אני מסכים לטענה שחריצת משפט נגד אדם כוללת יחיד ורבים, אבל הכוונה היא ל"משפט" במובן המשפטי, ולא במובן הביקורתי. ובכן, במובן הביקורתי הרשות נתונה. אפשר לדבר על "מדיניותה" החושלת של הממשלה". אין אני סבור שיושב-ראש הכנסת יפסול את ההצעה לסדר-היום על שום כך, אבל ייתכנו דברים חמורים, ודיברנו על כך בוועדה, של חריצת משפט נגד אדם. אתן דוגמה מימי הכנסת הראשונה, אם איני טועה. חבר-הכנסת וילנר הגיש הצעה לסדר-היום שהכותרת שלה היתה — אני מצטט על-פי זכרוני בלבד, ואולי אינני מדייק; הדבר כתוב ב"דברי הכנסת" בכל אופן — רצח איש מסוים על-ידי קצין פלוגי. היה ויכוח על כך, ויושב-ראש הכנסת

לנמק הימנעות ובזכות ההגנמה, שהיתה מעוגנת בתקנון הכנסת מראשיתה. עכשיו באים ומציעים לבטל אותה זכות של הנמקת ההימנעות בהצבעה על הצעה לסדר-היום. זה צעד ראשון. איננו יודעים מה עוד צפוי בתהליך הזה. לכן אנחנו מתריעים נגד ההצעה הזאת ומייעצים לחברי הכנסת והקואליציה אשר נתנו דחיפה להגשת תיקונים אלה, להרהר ולהימלך שוב בדעתם, ואולי לסגת מצעד חמור זה.

ההצעות הקונקרטיות בקשר לסעיף שנדון עתה: הצענו בסעיף 71ד(א) להסיר את המשפט האחרון "או חריצת משפט נגד אדם" כגורם שיכול להביא את יושב-ראש הכנסת לפסול הצעה לסדר-היום. אני חושב שגם המשפט הזה, וכן גם הפסיקאות (2) ו-(3) מיותרים בהחלט.

חברי הכנסת שקדמו לי הביאו כל מיני דוגמות בקשר לשימוש במשפט "חריצת משפט נגד אדם", כיצד עלול הדבר למנוע באופן שרירותי העלאת נושא חשוב ודחוף לסדר-היום. אני רוצה רק להוסיף על כך. אם מגישים הצעה לסדר-היום, למשל, בנושא של העלאת מחיר הדלק ומדיניות שר האוצר הפוגעת בהמוני העם, יכול מישהו לבוא ולומר: מה? אתה אומר ששר האוצר פוגע בהמוני העם? זו חריצת משפט נגד שר האוצר.

חברי הכנסת, הצעות מעין אלה מכוונות בדרך כלל נגד פעילות הממשלה, נגד פעילות מוסדותיה או פקדיה הנושאים בתפקידים שונים והסרים למרות הממשלה. אסור שעל-ידי הכללות והגדרות כאלה תינתן זכות לגשיאות וליושב-ראש הכנסת למנוע הצעה לסדר-היום, והדבר יכול להיות תירוץ להסיר כל מיני נושאים חשובים וחמורים שיש להביאם לדיון בכנסת.

הוא הדין לגבי יתר הסייגים. גם לגבי מה שנקרא "תלי עומד להכרעה בבית-המשפט". זהו דבר עדין. עד עכשיו היה בצורה מן הצורות איוון, נמצא איזה איוון בין הבית, בין חברי הכנסת לבין גשיאות הכנסת, מתוך הבנה ודאגה גם לעצם העניין. יכולים להיות כל מיני מקרים שעדיין אינם נמצאים בבית-המשפט ובטיפול של המשטרה, בחקירתה המוקדמת של המשטרה, ודבר-ים שהוכח לאחר מכן שהם מופרכים לחלוטין. אי-אפשר על-ידי משפט כזה למנוע העלאתם הדחופה לסדר-היום של הכנסת.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת, לתשובה.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. חברי הכנסת המסתייגים הגיזמו הפעם וייחסו לדברים מה שאין בהם והתעלמו מן הכתוב והחקוק בספרי הכנסת, בתקנונים שלה ובנוהגים שלנו וגם מן הנהוג בכנסת. אין שום תרופה נגד הגזמה, ואם מישהו מוצא סיפוק בכך שהוא מפריז בהערכת הדברים — ינעם לו.

רצוני להתייחס לדבר אחד המקומם אותי, ואני חושב שהוא מקומם כל אדם וכל חבר בכנסת הזאת. חבר-הכנסת טובי אומר שזהו המשך התהליך של צימצום זכויות חברי הכנסת, של צימצום חופש התבטאותם וחופש פעולתם. חבר-הכנסת טובי, אנחנו חיים יחד בתהליך זה במשך עשרים ושלוש שנה, וברוך השם, הנה הכנסת פתוחה.

חוברת ל"ו, ישיבה דט"ז

— החלטה בדבר תיקונים והוספת פרק בתקנון הכנסת (ישעיהו-שרעבי, קלינגהופר, שובל, שוסטק, אבנרי, סנהדראי) —

אני חוזר לעניין העומד לדיון שאין לחזור על ההצעה. קודם כל, גם כאן שיפרנו ולא החמרנו. בתקנון הישן מובאת החלטת היושב-ראש והסגנים מיום 30 בינואר 1962, האומרת: "הועלתה הצעה לסדר-היום בכנסת, אין להביא מחדש אותו נושא לפחות במשך חודש ימים". וכך נהוג בכנסת במשך כל השנים. לא חידשנו ולא באנו עכשיו להפעיל איזה תהליך של צימצומים, אלא חידשנו חידוש חשוב מאוד, שאם חלו בינתיים שינויים המצדיקים דיון מחדש באותו עניין, אפשר לחזור באותו שבוע או בשבוע שלאחריו לאותו נושא. לא חל כל שינוי, לא צריך לבזבז את זמנם של חברי הכנסת ושל הכנסת.

לבסוף רוצה אני לומר משהו על ההשגה לסעיף השלישי: עניין התלוי ועומד להכרעה בבית-המשפט. יש החלטה של ועדת הכנסת מיום 10 במארס 1953, האומרת: "התערבות במהלך של משפט המתנהל בבית-משפט על-ידי פנייה ישר לבית-המשפט או על-ידי העלאת פרטי המשפט מעל במת הכנסת, כל עוד לא ניתן פסק-דין סופי, אינה עומדת בהתאמה למעמדם של חבר כנסת ויש להימנע מכך". זהו עניין של סוב-ידיעה. זו המסורת של הכנסת, שבעניינים של סוב-ידיעה נזהרים. אין זה מגביל את ריבונותה של הכנסת, אבל זה הוגן והוגן שלא לערבב את הדיון בכנסת בנושא של סוב-ידיעה.

קצרה בינתי מלהבין את ההבדל בין המלה "עניין" לבין המלה "מקרה", ואם יש הבדל הרי הוא לרעת המלה "מקרה". אם אקח את המלה "מקרה" בגילגולה בלשון העברית, בתורה ובמשנה, הרי נמצא שהיא לא תמיד במקום טהור, אבל "עניין" זהו דבר הנמצא בבית-המשפט.

לחבר-הכנסת שוסטק שהסתייג בסעיף זה: — הנוסח "עניין מסוים התלוי ועומד להכרעה בבית-המשפט" הוצע לנו בוועדה על-ידי חבר-הכנסת שמואל תמיד וקיבלנו אותו, כי הוא נראה לנו נוסח מדויק של איש הבקי בעניין.

גברתי היושבת-ראש, אני מציע לדחות את כל ההשגות האלה.

הי"ר ט. סנהדראי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

הצבעה

התיקונים 1-3 של חברי-הכנסת א. רויאל-נאור, י. ה. קלינגהופר ומ. נסים לסעיף 71(א) לא נתקבלו.

התיקונים 1-2 של חבר-הכנסת ש. תמיר לסעיף 71(א) לא נתקבלו.

התיקונים 1-3 של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 71(א) לא נתקבלו.

התיקונים 1-2 של חבר-הכנסת א. חביבי לסעיף 71(א) לא נתקבלו.

סעיף 71(א), בנוסח הוועדה, נתקבל.

לא הסכים שיהיה נוסח כזה, כי זאת היתה חריצת משפט נגד אדם. אוכל לצייר בנפשי הצעה לסדר-היום בעלת כותרת: "השתלטות צה"ל" או רציחות של צה"ל באזור מסויים. זאת חריצת משפט לא באופן משפטי. צריך לתת ליושב-ראש הכנסת שיקול דעת בקשר לכך שנושא ההצעה יהיה מוגדר באופן הוגן. מה שיאמר חבר הכנסת מעל הדוכן — על כך אין שום ביקורת.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

האם אדוני בטוח שסעיף זה יתפרש תמיד כמו שאדוני פירש אותו זה עתה?

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני חבר-הכנסת קלינגהופר, אני סומך על יושב-ראש הכנסת הנוכחי ועל הכנסת שתבחר תמיד יושב-ראש אשר יהיה הוגן, הוגן ואובייקטיבי, ושלעולם לא תבחר יושב-ראש כזה אשר יפרש את הדברים פירושים שונים.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

הכנסת בוחרת או סיעת הרוב בוחרת?

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

הכנסת בוחרת. חבר-הכנסת שובל, התרגל נא להשתחרר מן הנוסח הזה. כל מה שמחליטה הכנסת מתקבל על-ידי הרוב הנוסף להיות חוק, והוא חוק המדינה, ולאחר שנתקבלה החלטה ברוב דעות, זו החלטת הכל.

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

הצעה לסדר-היום ששמה "שחיתות בכדורגל" כבר יש בה משום קביעה שיש שחיתות בכדורגל.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

לא. סמוך על היושב-ראש.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

האם אתה מוכן לאשר למען הפרוטוקול, שהכוונה היא חריצת משפט של אדם בעבירה פלילית המיוחסת לו?

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

לא, אינני מסכים. הפירוש שלי הוא מה שאמרתי. אמרתי כי הכוונה לחריצת משפט של אדם במובן המשפטי. זה לגבי אדם; ולגבי מוסדות, לגבי הממשלה, לגבי מוסדות ציבוריים או לגבי כלל ציבורי כלשהו, ההגדרה צריכה להיות פחות או יותר כזאת שאינה מטילה אשמה בעלת משמעות פלילית.

לעניין ההצעה לסדר-היום שאי-אפשר לתוור ולדון בה במשך ארבעה שבועות: — קודם כל, נהוג כך בכנסת עד היום הזה, וזה כתוב בתקנון הישן שלנו. בעניין סמכות היושב-ראש אני רוצה להוסיף כי יש החלטה של ועדת הכנסת מן ה-25 באוקטובר 1950, האומרת: "יושב-ראש הכנסת רשאי לדרוש מחבר כנסת לשנות את הניסוח של הצעתו. לשם כך יומין את החבר ויסביר לו את דרישתו. במקרה של תולקי-דעות, דעת היושב-ראש קובעת". זאת קביעה החלטית, ואין כאן שום גמישות, ואנחנו מנסחים זאת ניסוח גמיש.

— תוצאות ההצבעה לוועדת המינויים לשופטים (סנהדראי); החלטה בדבר תיקונים והוספת פרק בתקנון הכנסת (סנהדראי, ש. תמיד) —

ה. תוצאות ההצבעה לוועדת המינויים לשופטים

היו"ר ט. סנהדראי:

בהתאם לסעיף 6 לחוק השופטים, תשי"ג—1953, היה מניין הקולות כלהלן: סך הכל השתתפו — 43 חברי כנסת; מעטפה אחת נמצאה ריקה. חבר-הכנסת יוסף גולדשמידט קיבל 25 קולות; פתקים ריקים — 17. לפיכך נבחר חבר-הכנסת יוסף גולדשמידט. על החתום: חברי ועדת הקלפי — חברי-הכנסת מילמן, ארבל והראל. אני מאחלת לחבר-הכנסת יוסף גולדשמידט הצלחה.

לפני שנעבור להמשך הדיון, רצוני לקרוא את הפרוטוקול של הוועדה שהיתה ממונה על הקלפי. אקרא את הפרוטוקול כפי שהוגש: "אנו, חברי הכנסת החתומים מטה, מאשרים בזה כי בהצבעה החשאית שנערכה בישיבת הכנסת ביום ג', ה' באב תשל"א (27 ביולי 1971), לנציגי הכנסת לוועדת מינוי שופטים

ו. החלטה בדבר תיקונים והוספת פרק בתקנון הכנסת

היו"ר ט. סנהדראי:

במליאה היא מרחיקת-לכת וקיצונית ביותר; אבל אין לנו ריב אתה כל זמן שהמדובר היה בנושאים הנוגעים במישורין לבטחון המדינה. ראינו מקרים שעצם הדיון עלול להיות לרועץ. אבל אם נרחיב בתקנון את הסמכות הזאת גם ליחסי חוץ ולפעולות כלכליות בין-לאומיות, למעשה נתיר ליושב-ראש הכנסת, על-פי שיקול-דעתו הבלעדי, למנוע דיון במליאת הכנסת במרבית השאלות והנושאים שחברי הכנסת עשויים להביא לפני המליאה. אם בנוסף על הבטחון מדברים על יחסי חוץ ופעולות כלכליות בין-לאומיות, הרי כמעט אין לך פעולה כלכלית בין-לאומית שאיננה חסויה. באשר כל נושא רציני בדרך כלל נוה שיעשה בצנעה ולא בפומבי, עד בוא שעה מסוימת. למעשה נשללת הדיסקרציה מחברי הכנסת או מן הסיעות השונות להחליט מה יובא לפני המליאה ומה לא יובא לפני. דיסקרציה זו עוברת כל כולה ליושב-ראש הבית, תוך התייעצות עם הגורמים המנויים בסעיף זה.

בהתחשב בזמן הקצר שברשותנו, אני פונה לחברי הכנסת, המשיגים את השגותיהם בהמשך הדיון על תיקון התקנון, לנמק את השגותיהם במרוכז. אני מעמידה להצבעה את סעיף 71(ב), שאין עליו השגות.

הצבעה

סעיף 71(ב) נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

אנחנו עוברים לסעיפים הבאים. ראשון המשיגים — חבר-הכנסת שמואל תמיד.

שמואל תמיד (המרכז החפשי):

אני מבין שעלי לנמק את השגותי לסעיף 71(א) ו-71(ג).

היו"ר ט. סנהדראי:

שאלתי אם חברי הכנסת מוכנים לנמק את כל השגותיהם לסעיפים הנוגעים בתקנון.

שמואל תמיד (המרכז החפשי):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. עיקר ההשגה שלנו בסעיף 71(א) חל על המלים: "ביחסי החוץ של המדינה או בפעולות כלכליות בין-לאומיות חסויות". להבהרת העניין רצוני לומר, כי בסעיף הגדון מוצע שאם יושב-ראש הכנסת, לאחר שהתייעץ עם ועדת החוץ והבטחון של הכנסת, סבור שהעלאת הצעה לסדר-היום והדיון בה במליאת הכנסת עלולים לפגוע בבטחון המדינה — ועל כך לא מחלוקת — או ביחסי החוץ שלה או בפעולות כלכליות בין-לאומיות חסויות, רשאי הוא לקבוע כי הדיון על ההצעה יתקיים בוועדה, ומשקבע זאת — יודיע על כך בישיבה השבועית של היושב-ראש והסגנים.

בהשגה שלנו אנו קודם כל מציעים, שסמכות זו תהיה מסורה לא רק ליושב-ראש הכנסת אלא לו ולסגניו; וההתייעצות שלו לא תהיה רק עם ועדת החוץ והבטחון, אלא גם עם בעל ההצעה, שיוכל לבוא ולנמק את טענותיו; ואם מדובר בבטחון המדינה, אנו מציעים שההתייעצות תהיה גם עם שר הבטחון.

אלו הן ההצעות המדברות בעדן. אולם נראה שהדגש בהשגה הוא על תוספת חדשה בהצעת התקנון הנוכחי בדבר יחסי חוץ של המדינה או פעולות כלכליות בין-לאומיות חסויות.

עצם זכותו של יושב-ראש הכנסת למנוע דיון

בלשון אחרת: גם בסעיף זה, כמו בסעיפים אחרים שנימקו חברי קודם לכן, מעביר הבית את הסמכויות שניתנו לו על-ידי הבוחרים, שניתנו לסיעות, שניתנו לחברי, שניתנו למליאת הכנסת הדיכונית — לידי אדם אחד, שכל הכבוד לו, שהוא נבחר, שהוא איש פוליטי מטבע בחירתו לכנסת, וגם לכהונה של יושב-ראש הכנסת. נותנים לו את הסמכות לקבוע מה יידון ומה לא יידון במליאה. לגבי הדיון במליאת הכנסת עוברת הריבונות לאיש אחד בלבד, והדעת איננה סובלת זאת.

באמרי את הדברים האלה אינני רוצה לומר, שלא יוכלו להיות מקרים שהעלאת נושא במליאה עלולה להזיק פה ושם נזק של ממש לדברים חשובים; אולם זהו חלק מן המחר שאלו שדברים תמורת קיום הדמוקרטיה. וחזקה על חברי הכנסת שבדרך כלל הם אחראים די הצורך — ולא זכורות לנו פרצות רבות בגדון.

אם סייגנו את נושא הבטחון, אין הצדקה להקיף גם יחסי חוץ וגם פעולות כלכליות בין-לאומיות חסויות. כפי שאמרתי, הצעה זו יוצרת שלטון יחיד של יושב-ראש הבית — ואין זה קובע שיושב-ראש הכנסת הנוכחי מקובל עלינו. יכול להיות יושב-ראש אחר. הכוח והסמכות, בהמשך הזמן, עלולים להוליד שרירות-לב, או שיקול לא-ענייני, או שיקול מפלגתי. אי-אפשר להפקיד את פומביות הדיון בחברה דמוקרטית בידי אדם אחד. מכאן ההשגה שלנו.

אני עובר להשגה לסעיף 71(ג). אנו מציעים כי בסוף פסקה זו יבואו המלים הבאות: "הוכרה כדחופה

ומסורבלת, ואולי אפילו שקולה יותר, תהיה תמיד ראשונה ללא כל התחשבות במידת פעילותה, יעילותה וזריזותה. אני עובר לסעיף 171(ב). כאן הוויכוח הוא בין ניואג' סים, אבל אולי ניואנס בעל-משמעות. לפי הצעת הוועדה נאמר "הצעה לסדר-היום תאושר כהצעה דחופה אם יושב-ראש הכנסת והסגנים קבעו: (1) שהדיון בהצעה בכנסת עשוי למונע מעשה או מחדל שאינם ניתנים לתיקון". זה נכון. אולם אין זה כולל את כל המקרים, ואנו הצענו להוסיף, שהדיון בהצעה בכנסת עשוי למונע המשך מעשה או המשך מחדל. לא רק עצם מניעת המעשה או המחדל שאינם ניתנים לתיקון חייבים באז-עקה או התרעה או נסיון לבירור מוקדם, אלא גם המשך מעשה, אפילו תחילתו במועד שחל קודם לכן.

אנו גם הצענו להמיר את "שאינם ניתנים לתיקון" ב"שיש בהם נזק לציבור". לפעמים יהיו הדברים ניתנים לתיקון, אבל בינתיים נגרם נזק ניכר הפוגע בציבור. לכן אנו אומרים: "מעשה או מחדל או המשך מעשה או המשך מחדל שיש בהם משום נזק לציבור" - על אלה תוכר הצעה כדחופה. נראה לנו שזה נכון יותר ומוצדק יותר.

הסעיף הבא הוא סעיף 171. על-פי הצעת הוועדה נאמר: "אשר יושב-ראש הכנסת הצעה לסדר-היום, יודיע על כך לממשלה, והממשלה תודיע אם ברצונה להביע דעתה על ההצעה". אנו הצענו להשאיר את הרישאה כמות שהיא ולהמשיך ולכתוב: "...יודיע על כך לממשלה ויודיע על מועד הדיון בה במליאת הכנסת; והממשלה תודיע ליושב-ראש הכנסת מי השר שייצגה בדיון במליאת הכנסת". ההבדל מתייחס למעמד הממשלה בכל דיון. על-פי הצעת הוועדה, הרי בכל מקרה ומקרה הברירה לפני הממשלה להודיע אם רצונה להביע את דעתה או אם היא נמנעת מלהשתתף בדיון. לי נראה שזה פותח פתח רחב מדי לממשלה, להודיע לעתים מזומנות שאינה משתתפת בדיון שהכנסת בחרה לעסוק בו. נראה לי שההנחה הקבועה צריכה להיות שהממשלה משתתפת בכל דיון ודיון. מה שיש לבקש ממנה הוא להודיע ליושב-ראש הכנסת מי השר שייצגה בדיון. בנוסף שאנחנו מציעים איננו שוללים מן הממשלה את הזכות לבוא ולומר: איננו משתתפים בדיון. אבל איננו מזמינים אותה לכך ואיננו פותחים לפניה פתח רחב כפתחו של אולם בכל מקרה לשקול שנית, הן אי לאו נדמה לי שהבית צריך להיות מעוניין שבכל דיון שהחליט לטעון להכנסת לעסוק בו, תהא הממשלה מיוצגת, והקשר ההדוק בין הממשלה, שהיא הזרוע המבצעת, לבין הכנסת, חייב להיות לגדל ענינו.

ההשגה הבאה שלנו היא לסעיף 171(א). כאן יש לוועדה שתי גרסאות, אבל בשתיהן יש יסוד משותף. הנראה לי אחד החמורים שבהצעת תיקון התקנון. לפי הצעת הוועדה, "בישיבת הכנסת שנועדה לדיון בהצעות לסדר-היום ינמק בעל הצעה, או חבר אחר מסיעתו, את הצעתו תוך זמן שלא יעלה על עשר דקות. הוגשה הצעה על-ידי מספר חברי כנסת יחד, ינמק את ההצעה אחד מהם".

אנו מציעים למחוק את הסיפה של הסעיף. הטעם פשוט מאוד. יש פעולת חבלה ברצועת עזה. מוגשות הצעות דחופות לסדר-היום על-ידי סיעות גח"ל, אגודת ישראל, הרשימה הממלכתית, הרשימה הקומוניסטית

הצעה של חבר כנסת, והוחלט כי תקיים הדיון בהצעה בוועדה, לפי סעיף 171(א), ישתתף חבר הכנסת המציע בכל דיוני הוועדה בהצעה שהגיש".

אני מתייחס כאן למצב שלעניות דעתי הוא בלתי-נסבל. חבר הכנסת מעלה במליאה הצעה, היא מוכרת כדחופה ומועברת לוועדה - צירוף נתונים שהוא נדיר למדי -, ובכל זאת, לאחר שהשמיע את דבריו בוועדת החוץ והבטחון, או בוועדת הכספים, אומרים לו: תודה, שמענו - ומראים לו את הדלת. לדעתי, זהו מצב שאין הדעת סובלתו. אם ועדת החוץ והבטחון סבורה, כי כתוצאה מן הדיון על הנושא שהעלה אותו חבר כנסת יש לה צורך לקיים דיון פנימי סגור, הרי תוכל תמיד לעשות זאת; אבל לשלול מחבר הכנסת את עצם ההשתתפות בוועדה בדיון שהוא העלה - זהו מצב בלתי-נסבל. אני יכול לומר מנסייני שלאחריה חזלתי לבוא ולנמק את הצעותי שהועברו לוועדת החוץ והבטחון, משום שראיתי זאת כדבר בלתי-סביר ובלתי-הגון כלפי המציע לשלול ממנו את זכות ההשתתפות בדיון. זוהי מעין הבעת אי-אמון בזכותו להיות נוכח. אני חושב שזה בלתי-מוצדק, ויש לשים קץ לנוהל זה.

ההשגה הבאה היא לסעיף 171(א) המדבר על הסדר ועל המסכה של ההצעות לסדר-היום. על-פי הצעת הוועדה יתקיים הדיון בהתחשב בגודל הסיעות שעמן נמנים בעלי ההצעות. אנו מציעים במקום המלים הללו את הנוסח הבא: "ההצעות עצמן יועלו על-פי הסדר בו הוגשו ליושב-ראש". כאן לכאורה דילמה בין גדלה המספרי של הסיעה לבין זריזותה ויומנה להעלות נושאים לסדר-היום. הצעתנו פשוטה - ליצור מצב שהדיון יימצא נשכר, וליזמה תהיה תוצאה, והיא תשא פרי; הצעת הוועדה יוצרת מצב שאתה יכול להציע הצעה במועד, במהירות, ותוך ערנות מספיקה, ומישהו אחר יבוא ויפגור אחריך, אולם עצם היותו גדול יותר מבחינה מספרית יקנה לו זכות עדיפות שאיננה מוצדקת.

המציאות של הכנסת הנוכחית, ושל הכנסת שעברה הראתה, שלא אחת סיעה קטנה יותר במספר חבריה תורמת לערנות הבית, להיותו קשוב יותר לבעיות המתחוללות בחוץ, על-ידי זריזות יותר. ייתכן שזו התרומה היחידה העומדת לסיעות הקטנות דווקא בשל היותן קטנות יותר. יש להן אפשרות של פעולה זריזה יותר, החלטה פנימית זריזה יותר. ואנו נמצא הבית זוכה על-ידי הפעילות הזריזה הזאת. גם בשלילתו של חבר סיעה קטנה במספר, יש איזו ברכה לפעולת הבית. נוצר מצב סטנדרטי אוטומטי שקנה-המידה הקובע לכל האורך יהיה הגודל של הסיעה, שעם כל חשיבותו ומשמעותו יהיה בלתי-צודק במקרה זה.

אני רוצה להסב את תשומת-לב החברים לכך שכבר נעשו שינויים לרעה במעמדן של סיעות קטנות יותר, כגון מועד הנאום. בעבר היו מופיעים בזה אחרי זה גוואם אחד מכל סיעה, ואחר כך היו הסיעות הגדולות וזכות לנאומים נוספים. עכשיו נדחפות הסיעות הקטנות לסוף התור ממש, ודברן נשמע עם סופו של התור. כתוצאה מכך יש לדבריהן כיסוי דל בכלי-התקשורת. הצימצום נעשה גם במספר ההצעות לסדר-היום. צימצום לכל אורך הקו. אין הצדקה שגם בנושא זה של זריזות ויעילות של סיעה קטנה יותר, תיענש היא אף כאן על גדלה, וסיעה גדולה יותר, שאולי היתה כבדה יותר

פירוט מלא לעמדת הממשלה בלי שתהא לכנסת הזדמנות מקבילה לשמוע את דעותיהם של חברי הכנסת או של הסיעות האופוזיציוניות. מהי התוצאה? התוצאה היא, שלא זו בלבד שמעמד השר — וזה טבעי — נכבד יותר, והדברים היוצאים מפיו והמשקפים את עמדת האקסקוטיבה — וגם זה טבעי — זוכים לכיסוי נרחב בכלי התקשורת. התוצאה היא שלחבר הכנסת או לסיעה המציעים הצעה לסדר-היום יש לכל היותר מעמד של קפיץ המניע את השר לשאת נאום, או כפתור שמזמין אותו לקבוע עמדה, בעוד שעמדתו המוהית של המציע איננה זוכה לכיסוי נאות. לא די בכך שבערב שבת, ובשבת לפני הצהרים, וב"יומן השבוע", בדיון ובטלוויזיה — מובן שמשמיעים את דברי השר ולא את דברי חבר הכנסת; אבל גם במקום שיש ויכוח בין עמדת הממשלה ועמדת האופוזיציה, והזירה היא הכנסת, כיצד ייתכן, לפי הכללים היסודיים של מאבק ספורטיבי או פרלמנטרי, אינטלקטואלי, רוחני, שמסגרת הזמן תהיה שונה? כאשר אתה עומד ורוצה לנמק רעיון מסוים, ומולך הלוח הזה שמראה לך שתי דקות לסיום, ואתה צריך לסיים את כל מכלול עמדתך תוך עשר דקות, ואם היושב-ראש ליברלי מאוד אתך יש לך עוד שתי דקות, ואתה סוחט את הדברים ומתמצת אותם שוב ושוב, ולבסוף אתה מרגיש שלא הבעת את עצמך, שיש לך נימוקים מראש לסתור את מי שיבוא אחריו, ואחר-כך עולה השר ומשיב בניחותא, בשלוות-רוח, כאשר כל הזמן שבעולם עומד לרשותו, וכל אפשרויות ליקוט החומר וההנמקה לרשותו, ואתה חש שיש לך תשובות והנמקות, ואתה רוצה שהצ"כ בור והכנסת יידעו על כך — פ"ח חתום.

באמצעות-הברית של אמריקה מותר לכל אחד בסינאט לדבר כאוות-נפשו, והדבר הגיע למצב לא-בריא של פיליבאסטר. אצלנו אין זכות-יתר לדבר כאוות-נפשך מבחינת הזמן, וחבר הכנסת — פ"ח חתום. אני חושב שאם צד לנו על זמנו של הברית, כי-אז המסגרת חייבת לחול על שני צדי המטבע, על כולנו, ואסור שיהא דין אחד למציע ודין אחר למשיב. כך אומר ההגיון והצדק הפרלמנטרי האלמנטרי. ואם עושים תיקונים בתקנון, שכל כולם ברוח הכבדה על האופוזיציה, ניתן היה לצפות שלפחות כאן יבוא צעד מקביל. הבינוני בוועדה שיש הלך-רוח ומגמה כאלה לא רק בין חברי האופוזיציה, אלא גם בקואליציה, אבל כנראה כבדה הדעה האחרת, בממשלה, ולעומתה אנו מציעים לנסות להעמיד להצבעה בבית גישה מאוזנת יותר.

אני עובר לסעיף 71ד (ד). למעשה ההצעה שלנו חוזרת להנמקה הקודמת בדבר זכותה או אי-זכותה של הממשלה לא להשתתף בדיון. לכאורה, הוויכוח כאן הוא במידה מסויימת סמאנטי, אבל אולי יותר מכך. שוב אנו מציעים לא להניח הנחה שהממשלה אינה מבקשת להביע דעה. ההנחה היא שהיא משתתפת, ומכאן הבדלי הניסוח. לא אגזול מוזמן הבית להנמקה יתירה בקודדה זו.

אני עובר לסעיף 71ד (ו). ההתייחסות היא לזמן, ואין צורך להכביר כאן מלים. אנו מציעים שבמקום חמש דקות להנמקה יינתנו עשר דקות. בחמש דקות אפשר לטלגרף; בחמש דקות אפשר להשמיע סיסמה או ראש-פרק. אבל להשמיע נימוק כבד-משקל — קשה ביותר, יהי הדובר אשר יהיה, וזאת אנחנו מציעים יחד עם סיעות אחרות החשות את הטעם הזה מפעם לפעם. הסעיף הבא והאחרון הוא סעיף 71כב. זהו סעיף

החדשה, העולם הזה והמרכז החפשי. חמש הצעות. הדיון הזה נהפך לא אחת לדיון במקום דיון. אבל אפילו לא כן, אפילו הדיון הוא הצעה לדחפה לסדר-היום, הנה כולם, כל החמייסים מתייחסים לאותו נושא עצמו של מיקוש ברצועת עזה. אין ספק שנציג סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה שיופיע באותה הצעה יעלה זווית-ראייה משלו, שונה שינוי קטני משל נציג גח"ל או הרשימה הממלכתית או שלנו. מה שיהיה לחבר-הכנסת אבנרי לומר בנושא זה יהיה רחוק כרחוק מזרח ממערב ממה שיהיה לחבר-הכנסת הורביץ לומר בנושא. אין אפשר לומר שאחד מכל החמישה ינמק בשם החמישה?

משה נסים (גח"ל):

הכוונה כאשר חמישה מגישים יחדיו הצעה אחת. לכן הבעיה אינה קיימת, כי הכוונה היא שחמישה חברי כנסת חתמו על אותה הצעה לסדר-היום.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

שאם לא כן, היינו גם אנו מסתייגים.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אולי יוכל יושב-ראש הוועדה להבהיר בקריאת-ביניים את הנקודה הזו?

שמואל תמיר (המרכז החפשי):

הקושי הוא שהבהרה של יושב-ראש הוועדה, עם כל הכבוד, אינה קובעת את תוכן התקנון. אם הכוונה למה שאומר חבר-הכנסת נסים, הרי הניסוח אינו מוצלח, כי הניסוח של "הוגשה הצעה על-ידי מספר חברי כנסת יחד" אינו מבחיר שאין הכוונה למצב שתיארת. אם הכוונה למה שאומר חבר-הכנסת נסים, הרי צריך שייאמר — ואני מציע ליושב-ראש הוועדה לומר זאת: "הוגשה הצעה וזה על טופס משותף על-ידי מספר חברי כנסת יחד". זאת הייתי מבין. שאם לא כן, מחי מציעים כמה חברי כנסת יחד הצעה אחת? תמיד חתום מציע אחד בלבד. אפילו הצעות על גורל יהדות בריט-המועצות, אנו מגישים על-ידי חבר כנסת אחד בשם כל סיעה. אבל אם הכוונה כהערת-הביניים של חבר-הכנסת נסים, הדבר מחייב ניסוח אחר לחלוטין, ואז ברצון אוותר על השגתי. אולם הניסוח צריך להיות חד-משמעי.

(חבר-הכנסת י. ישעיהו-שרעבי קורא קריאת-ביניים)

אני למד עתה מדברי יושב-ראש הוועדה שהסעיף הזה בכלל נשר, ואם נשר — מה טוב.

עכשיו אני עובר, גברתי היושבת-ראש, לסעיף 71ד (ב). כאן נאמר: "אחרי ההנמקה לפי סעיף קטן (א) רשאי חבר הממשלה, המדבר בשמה, להציע שהנושא המוצע יידון בכנסת או שיידון בוועדה של הכנסת או שלא ייכלל בסדר-יומה של הכנסת". אנו הצענו להוסיף "תשובתו תאריך חמש-עשרה דקות".

כאן אנחנו באים, גברתי היושבת-ראש, לאחת התופעות, שחברי הכנסת מכל הסיעות, לרבות סיעות הקואליציה, עדים לה, ובלבדם, ולפעמים על דל שפתותיהם, גם מביעים את מורת-רוחם ממנה. חבר הכנסת חייב לנמק הצעה תוך עשר דקות, אך לאחריו עולה השר לדוכן ואומר שאין צורך לדון בנושא, או שיש להעבירו לדיון בוועדה — ונושא נאום, לפעמים של שעה. הוא נותן

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אם כן, אני אומר את הדבר הזה בשם אומרו, דהיינו בשם חבר-הכנסת שוסטק. לפי ביקורת המקרא של ולהאוזן אין זה ספר "ישעיהו ג'", אלא ספר "ישעיהו ו'", כי לפי ולהאוזן היו חמישה נביאים ששמו "ישעיהו". אבל עם כל ההבנה לישעיהו הנביא, אני בכל זאת מצטער מעט, מפני שבצורה שאנו דנים בעניין בחפז, העניין עצמו יוצא מקופת. אפילו לממקים עצמם קשה להפריד בין השנה להשנה ולחזור לגופו של עניין, על אחת כמה וכמה לאותם חברי כנסת שלא היו שותפים לדיונים בוועדה, וששבילים עניין זה כולו חדש הוא; ועל אחת כמה וכמה לחברים שיבואו מן המזון להצביע מבלי לשמוע אפילו את ההשגה, ולא יהיה להם מושג על מה הם מצביעים. וכשזה נוגע לדבר השייך לסדרי הבית עצמם — יש להצטער על כך.

ועתה לגופן של ההשגות, גברתי היושבת-ראש. לסעיף 71(ה) (ג) — הדיון על הצעות לסדר-היום, שהועברו על-ידי יושב-ראש הבית מראש לוועדת החוץ והבטחון. אפשר לומר שבתוך כל "ספר ישעיהו" זהו "סעיף ישעיהו" במיוחד, מפני שהסידור עצמו הומצא למעשה על-ידי חבר-הכנסת ישעיהו בעדו מכהן כסגן יושב-ראש הכנסת, בקדנציה הקודמת. העליתי אז הצעה לסדר-היום בעניין פרשת חטיפת בן-ברקה. מצד חוגים בטחוניים היו היסוסים רבים לגבי הבאת העניין הזה למליאה. לא רצו אפילו להשתמש בסעיף המת בתקנון, שאיפשר ישיבה סגורה של מליאת הכנסת. ואז, בדיונים ובהתייעצויות בין חבר-הכנסת ישעיהו וביני, הומצאה השיטה הזאת: להעביר דבר כזה ישר לוועדת החוץ והבטחון, וזו תשמש כעין מחליפה למליאת הבית בענייני בטחון סדירים. אני, לגבי הפרשה הזאת, קיבלתי נוהל זה ואין לי ברירה אלא לקבלו גם כיום.

אבל כאן נוצר מצב מביש; מביש בשבילנו, חברי הכנסת שאינם חברי ועדת החוץ והבטחון. מה קרה ומה יקרה לפי התיקון המוגבא היום? חבר כנסת מעלה הצעה לסדר-היום בעניין בטחוני מובהק. למשל: הידיעות שהיו בחודש ינואר על מעשי יחידות מסוימות בדצועת עזה, במסגרת מדיניות "היד החזקה". העליתי אז הצעה דחופה לסדר-היום. היא לא נתקבלה. נניח שהייתי מגיש הצעה רגילה. יושב-ראש הכנסת היה מעביר אותה אוטומטית לוועדת החוץ והבטחון — ואפשר להבין את הנימוק. עכשיו, מה קורה בתוך הוועדה? בתוך הוועדה בא המציע — במקרה זה אני — ואני אומר מה שאני יודע. עד כה, ברגע שגמרתי לומר מה שאני יודע, היו אומרים לי בנימוס רב מאוד: תודה רבה, שמענו, ובלשון פחות עדינה: אתה יכול להסתלק. לפי הנוסח המתוקן חל שינוי קטן מאוד, והוא: אחרי שאני מסיים את ההנמקה בא שר הבטחון, הוא יכול לומר משפט אחד בנוכחותי, דהיינו: "אני מתנגד שהוועדה תדון בנושא זה", ואז מצביעה הוועדה אם יש לדון או אין לדון בהצעה, כאלו היא היתה מליאת הכנסת. נניח שמחלי-טים לדון בהצעה, ואז אומרים לי: תודה רבה, אתה יכול ללכת, ובדיון עצמו לא אהיה נוכח. זה אינו רק מעליב, אלא גם בלתי-סביר.

וכאן אני רוצה להעיר הערה אחת, החלה על רבות מן ההסתייגויות שלנו. באים אלינו ואומרים: אתם צריכים להאמין ליושב-ראש הכנסת. ואני מבין את הטענה הזאת. יושב-ראש הכנסת נבחר על-ידי הרוב בכנסת,

המתניח להנמקת ההימנעות. נדמה לי שיש כאן, פחות או יותר, הבנה בין כמה סיעות בבית, שהסעיף הזה בא ליטול ולשלוט מכל הסיעות את הזכות היסודית להסביר למה לא התרוממה יד לא לחיוב ולא לשלילה. לכן יש למחוק את הסעיף. כאשר אתה מצביע בעד — אתה מזדהה עם עמדת המציע; כאשר אתה מצביע נגד — אתה שולל את עמדת המציע; כאשר אינך מרים יד לא בעד ולא נגד, יכולות להיות סיבות שונות לגמרי, החל בזהות המציע או באי-הזדהות עם נימוקי המציע להצעתו, עבוד להתנגדות לנוסח ההנמקה של המציע והמשך בעמדה שבחלקה תמימת-דעים היא עם ההצעה ובחלקה נוגדת. כל הזכויות הללו באו להישלל, והן זכויות קבועות מקדמת דנא לא רק בפרלמנטריסם בעולם אלא גם במוסדות בארץ כל השנים.

נכון הדבר — אני מודה בכך, וצריך לומר זאת גלויות — שיש ועשינו — זה כולל את כולנו — שימוש מופרז, אפשר, בזכות הזאת, ומפעם לפעם באה ההימנעות על מנת לגמק עמדה מסוימת ולא את עצם ההימנעות. אבל אני חושב שעצם הדיונים על השינויים בתקנון היה בהם בחינת אור אדום לכולנו, ואפשר לומר שבשנה האחרונה או במחצית השנה האחרונה הקפידו כל הסיעות, בלא יוצא מן הכלל, שלא להפריז, לא בריבוי שאליות ולא בריבוי הנמקות של הימנעות. לכן אין כל הצדקה לשלול את הזכות לנמק הימנעות בהצעה, משום שדבר זה שולל, למעשה, חלק נכבד מדיני הבית, מערונות ומן האפשרות שסיעות רבות יותר יתייחסו לנושאים חשובים ומרכזיים. אבל הואיל ואני מבין שנמצאה, כנראה, הבנה, לא אכביר מלים ואסתפק בציון ההשגה.

ה"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושבת-ראש כנסת נכבדה. גם אני נענית לבקשה לנמק את כל שאר ההשגות שלי יחד, ובקיצור האפשרי, משום שסולק סלע המחלוקת העיקרי שעמד בדרכנו בשבוע שעבר, כשבאנו לכלל הבנה לגבי הסעיף המרכזי שהטריד אותנו, והמתניח לנושא של שלילת זכות ההנמקה לנמנעים.

בכל זאת אני מוכרח לומר, כבוד היושבת-ראש, שאני קצת מצטער שמחמת קוצר הזמן אנחנו מנמקים דברים אלה בצרור אחד. מפני שגם לגופו של דבר כל סעיף כאן עומד לחוד. הוא חשוב, הוא מעניין את חברי הבית, יש על מה לדון, וחבל במקצת שאנחנו עושים זאת בחפז. אני חוזר בצורה מתונה יותר על טענתי מן היום החמישי שעבר: אני מבין את החפזון של חבר-הכנסת ישעיהו, שקיבל עליו תפקיד חשוב במפלגתו ולכן הוא רוצה להעביר לחוף-מבטחים את תיקון התקנון, שכבר נכנס לפולקלור בתור "ספר ישעיהו ג'".

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

אומר את הדבר לפחות בשם אומרו.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

מי אמר זאת? אתה?

אליעזר שוסטק (המרכז החפשי):

כן.

לי איזה, מוזכר הכנסת בקי בכך יותר ממני, שבסופו של דבר לא גודל הסיעות ולא סדר ההגשה קובעים, אלא נוחיות הממשלה. אני מקבל זאת. לשיר הממשלה יש הרבה תפקידים, הם עסוקים יותר מאתנו, ויש משום הגיון שהכנסת מתאימה עצמה בעניין סידורי זה.

אם כן, למה לכתוב בתקנון שההצעות יעלו לפי השתייכות המציעים וגודל הסיעות? לא ברור לי שזאת הכוונה, אני מפקפק בזה. אבל אם זו הכוונה, אינה מתקבלת על הדעת. אם לא — הניסוח איננו טוב.

ההשגה שלי בסעיף זה היא שבמידה שבאותו יום נשאר זמן פנוי, יוקדש הזמן הפנוי להצעות נוספות לסדר-היום שאושרו שלא על-פי המכסה, בתנאי שגם הן אושרו מראש על-ידי היושב-ראש ונמסרה הודעה על כך לממשלה. בלשון אחרת: המכסה תהא קובעת לגבי הזמן המצופה, אבל אם יש יותר זמן מן המצופה, לא תהא המכסה קובעת, אלא או יחלקו לפי ההצעות שישנן.

לסעיף 171(ב) — פה אנחנו מגיעים שוב לעניין המכסה. אקרא את הצעת, כי היא מסבירה את עצמה: "ועדת הכנסת רשאית לקבוע את מספר ההצעות לסדר-היום שכל סיעה רשאית להעלות במשך מושב פלוגי, בהתחשב בגדלן של הסיעות ובצורך לתת אפשרות לסיעות שאינן מיוצגות בממשלה להציע נושאים לסדר-היום. מספר ההצעות לסדר-היום שיועמד לרשות סיעות האופוזיציה יהיה כפול ממספר ההצעות לסדר-היום שיועמד לרשות סיעות הקואליציה". כלומר, בניגוד לסידור המקובל כיום, של מחצה על מחצה, אשר תוכלו לומר שגם זה גזיב, שהרי הקואליציה מוכרחה להיות ברוב, ואם היא מקבלת מחצה בלבד, הרי זה כאילו קיבלה פחות מן המגיע לה, — אני מציע שלסיעות האופוזיציה יועמד מספר כפול של הצעות לסדר-היום משל הקואליציה.

המכשיר של הצעה לסדר-היום הוא בעיקרו מכשיר אופוזיציוני. עניינים שהקואליציה רוצה להעלות היא מעלה בדרך כלל על-ידי הצעות ממשלתיות. אם הממשלה אינה רוצה שעניין מסוים יועלה, כי אז אינו עולה כלל. כולנו יודעים שבעניין זה אין חכמות. כאשר חבר כנסת קואליציוני בכל זאת מעלה הצעה לסדר-היום, תמיד נוגע הדבר לשטח-שוליים מצומצם למדי. כלומר, הממשלה אינה רוצה להעלות את העניין כממשלה, אך אינה מתנגדת שזה יעלה, או שגוה לה שאותו נושא שהממשלה רוצה שיעלה, יעלה להלכה כיזמה פרטית של אחד מחברי הכנסת. דבר זה לגיטימי לגמרי, וכך צריך להיות. אבל אי-אפשר להשוות צורך זה לצורך החיוני של האופוזיציה להעלות הצעות לסדר-היום.

יצחק גולן (המפלגה הליברלית העצמאית):

שינוי העלנו הצעה לסדר-היום בעניין השיבושים בשירותי הרפואה, אף-על-פי שאני שייך לקואליציה ואתה שייך לאופוזיציה.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

אני אומר: יש שטח-שוליים שהממשלה אינה מתנגדת שעניין מסוים יעלה, מוכנה שהוא יעלה, אבל אינה מוכנה להעלותו בעצמה ומשאירה זאת ליזמת חבר הכנסת הקואליציוני. זה טוב וזה צריך להיות. אלא ששטח-השוליים הזה אינו משתווה בגדלו לשטח העצום של כל הנושאים שהאופוזיציה רוצה להעלותם ואין לה

ומן הרגע שנבחר על-ידי הרוב בכנסת — הוא יושב-ראש של הכנסת כולה. היה לי נסיון רק עם שני יושבים-ראש של הכנסת, וגדמה לי ששניהם מצטיינים במידה רבה של חוסר משוא-פנים, עם כל חילוקי-הדעות שהיו לי עמם בשלבים מסויימים. אבל מי שבא ואומר: "צריך להאמין ליושב-ראש הכנסת", — אני יכול לבוא אליו בדרישה הפוכה, ולומר: "אתם צריכים גם להאמין לחבר הכנסת". הרי לא ייתכן שחברי הכנסת אינם ראויים לאמון. אם חבר הכנסת מעלה נקודה מסויימת, והיא מועברת לוועדת החוק והבטחון, ויש דיון על כך — למי יש הזכות המוסרית לומר כנסת פלוגי, שבדרך כלל הדופי היחיד שבו הוא שהוא שייך לסיעה קטנה, שאין הוא ראוי לאמון? הרי רק משום שהוא שייך לסיעה קטנה לא נבחר לוועדת החוק והבטחון. אילו היה אותו חבר שייך לסיעה גדולה (ואולי אף היה שייך בעבר לסיעה גדולה), הרי היה ראוי לאמון הזה. אילו היה חבר-הכנסת הראל, למשל, נשאר במפלגת העבודה הישראלית, או היה חוזר אליה כאנשי רפ"י, כי-אז היה ראוי לאמון בטחוני, ובלי ספק היה היום חבר בוועדת החוק והבטחון. אבל משום שלא קיבל את הדין הזה ונכנס לכנסת בסיעה קטנה, אינו ראוי, כביכול, לאמון הזה. ואז, כשהוא מעלה הצעה לסדר-היום והיא מועברת אוטומטית לוועדת החוק והבטחון — אין משתפים אותו בדיון הזה. הרי זה אבסורד.

אם חברי הוועדה סבורים (ואינני מקבל זאת, אבל נגיד לרגע, ונגיד זאת בלשון רמזים) שיש דברים מסויימים שאין לברדם בנוכחות חבר כנסת מסויימים — אז יתבטאו ביתר זהירות. כל הנוגעים בדבר יתבטאו ביתר זהירות, וכל אחד יכול לשקול בעצמו באיזה מידה הוא רוצה לברר דברים עד תומם. אבל לקבוע מראש כלל, שחברי הכנסת מתחלקים מבחינה בטחונית לשני סוגים, והחלוקה היא לפי גודל הסיעות — אני סובר שאין הדעת סובלת זאת.

הצעתנו המעשית היא שבמקרה שמועברת הצעה לסדר-היום על-ידי היושב-ראש לוועדת החוק והבטחון, יהיה החבר המציע נוכח בכל שלבי הדיון.

בהשגחתנו הבאה — 171(1)(א) — אנו חוזרים שוב לעניין של גודל הסיעות, המכסות וכו'. אינני רוצה לבזבז את זמן הבית ולחדש ויכוחים שכבר היו והוכרע מה שהוכרע בניגוד לדעת, ולדעתי — שלא בצדק, אבל הוכרע; ואני מגיח שלא היום נשנה זאת.

עם כל העבודה הגדולה שהשקיעה הוועדה בתיקון לתקנון, יש סניפים שנשארו סתומים. אני מוכרח לומר שמתוך הערכה לחריפותו היתירה של חבר-הכנסת ישעיהו, אני תמה על הדברים שנשארו סתומים, ואני מוכרח לשאול את עצמי שמא נשארו סתומים מפני שהיה עניין שיישאר סתומים.

חבר-הכנסת תמיר אמר מה שאמר מתוך הנחה שהתיקון אומר בסעיף זה, שאם ביום מן הימים עולות עשר הצעות לסדר-היום, שכבר הוכרו וחולקו לפי המכסות והועלו באישור היושב-ראש, הרי גם עשר אלה יועלו באותו בוקר לפי השתייכותם של המציעים ולפי גודל הסיעות. אם זו הכוונה, אני מתקומם נגד זה, מה גם שאין בכך שום ממשות, הדבר לא יעמוד במבחן המציאות, כי כולנו יודעים שהסדר נקבע על-ידי השרים. שר הבטחון קובע שהוא יכול לבוא בשעה מסויימת — הנושא יידון באותה שעה. ויש איזה סדר, לא ברור

לראות את חברי הסיעות הללו. אבל זהו תענוג שניתן לנו לעתים רחוקות.

(חברי הכנסת י. יפרת קורא קריי-את-ביניים)

חברי הכנסת יפרת, אתה יודע שהם מסכימים. הטלפאטיה הזאת בינך וביניהם תמוזה בעיני.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):
הם נתנו לו ייפוי-כוח לכל הקדנציה.
(קריאה: יש כלי תקשורת).

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
זוהי טלפאטיה שמעבר לכל כלי התקשורת.

אבל ההערה שלי היא זו: אתם סיעה המונה שישים איש בבית. חברי הכנסת אבנרי, שעכשיו הוא חבר כנסת יחיד, מגיש הצעה לסדר-היום.
(קריאה: תמיד היה יחיד).
אני תמיד יחיד, זה נכון.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):
לא במובן פרלמנטרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אני, סיעה קטנה מאוד, מעלה לדיון הצעה לסדר-היום — ביקור של מר סייקו בישראל —, וחשוב לי מאוד שההצעה תועלה לדיון השבוע, ונניח שהוא שבוע רגיל ולא השבוע האחרון לפני סיום המושב. אי-אפשר למנוע ממני העלאת ההצעה לסדר-היום ביום ד' של השבוע. זוהי זכות משוריית לי. עיתוי זה חשוב לי. אני רוצה שביום ד', לפני שבא סייקו לארץ, ידובר על כך בכנסת. בא נציג המערך ואומר: אני מגיש אותה הצעה לסדר-היום בשם סיעות המערך, קידמה ופיתוח, שיתוף ואחווה. באותו רגע נהפך חבר הכנסת האחד לשישים ואחד חברי כנסת, והצעתי באופן אוטומטי יורדת מסדר-היום של הכנסת, ומועלית כעבור חודש. זהו החשש שלנו. החשש הוא שעל-ידי סעיף זה אפשר לדחות כל הצעה של סיעה אופוזיציונית, גח"ל או המרכז החפשי; על-ידי עצם הצטרפותה של סיעת המערך, ההצעה נדחת אוטומטית לחודש. ואם יש פגרה — לשלושה חודשים. זה דבר שאין הדעת סובלתו.

בראשית הדיון על הצעת התיקונים, ביום ה', אמרתי שיש שתי צפרדעים גדולות בהצעה זו. על האחת התגברנו. זוהי הצפרדע השנייה. מה אנו מציעים? אינני רוצה לקרוא את ההשגה כולה, כי היא ארוכה. אבל תכנה הוא, שצריך שהיו רוב סיעות האופוזיציה כלולות בעניין זה, ובלבד שבויה זה יהיו מיוצגות לפחות ארבע סיעות של האופוזיציה. רק במקרה כזה אפשר לדחות את הבאת ההצעה לסדר-היום לחודש ימים.

אני תומך בהצעה של חברי כנסת אחרים, שהחודש יקוצר, ובמקומו יבוא: שבועיים או שבוע.

מכאן אני עובר להשגתי לסעיף 71ד(א). פה שוב יש אי-הבנה. צודק חברי הכנסת תמיר, שאי-הבנה זו אין להשאיר ויש לקבל את ההשגה שלו או שלי, או של אחד מחברי הכנסת האחרים. הסעיף, כפי שהוא מוצע עכשיו, יכול להתפרש כך: אם הגישו חמש סיעות חמש הצעות שונות על אותו נושא, רק נציג של אחת מהן יצמק. זוהי מהפכה בסדרי הבית. אני בינתיים בוועדה,

כל דרך אחרת להעלותם אלא בצורה של הצעות לסדר-היום.

לכן אני מציע שבמקום החלוקה השרידותית הזאת של 50% לקואליציה ו-50% לאופוזיציה, תבוא חלוקה אחרת, של שני שלישים לאופוזיציה ושליש לקואליציה, ואני מבטיחכם שעדיין זה די והותר בשביל הקואליציה, שהרי אין לכם למרבה הצער הרבה אפשרויות להעלות הרבה נושאים. בדרך כלל השר הנוגע בדבר איננו אף להסכים שמישהו יעלה הצעה לסדר-היום הנוגעת לתחומי שלו. וכשאינו מסכים, אז יש מישהו בבית הזה — לצערי, אינו נוכח ברגע זה באולם — שדואג שלא יעלה העניין. זו המציאות של הבית, כולנו מכירים אותה, וצריך לארגן את סדרי הבית בהתאם למציאות של הבית.

לסעיף 71ב(א) — זהו סעיף שעלול להיות מן הדברים החמורים בתקנון זה. אף אין אני בטוח כלל אם הוועדה שהחליטה סופית כפי שהחליטה, היה לה ברור למה היא חותרת, אם יורשה לי לומר כך. הצעת הוועדה היא: "הגישו חברי כנסת מסיעות שונות הצעות לסדר-היום בנושא אחד, או הצעות שונות באותו עניין, ומספר חברי אותן הסיעות מהווה רוב בכנסת, רשאים יושב-ראש הכנסת והסגנים לראות את הנושא כאילו החליטה הכנסת לדון בו, בעקבות הצעה לסדר-היום, והנושא ייכלל בסדר-היום של הכנסת". אומר מיד מה הגיוני כאן ומה לדעתי אינו הגיוני.

יש דבר שהוא הגיוני, ואני מבין שזה היה המניע של הוועדה. יש תופעה בבית, דווקא בזמן האחרון: פלוגי מגיש הצעה לסדר-היום; כאשר היא מגיעה לנשיאות, או שנייה לפני שמגישים אותה לנשיאות, כל חברי הסיעות המיוצגות בנשיאות, אנחנו לא, רואים שזה עניין חשוב ולא כדאי להשאיר זאת לסיעה מסוימת, בייחוד אם היא קטנה, ואז כולם "עולים לעגלה" הזאת, ופתאום מונחת לפני הנשיאות ולפני הבית שמונה או עשר הצעות לסדר-היום, כולן בנושא אחד.

באה הוועדה ואומרת: מה פירוש הדבר? אם הרוב הגדול של חברי הבית, אם הסיעות המייצגות את הרוב הגדול של הבית מגישות הצעה, מסתבר מראש שהרוב הגדול של הבית סבור שיש לדון בעניין, ואם כן אפשר בכלל לפסוח על השלב הזה ואפשר ישר לכלול את העניין בסדר-היום של הבית. לדעתי, זהו תיקון מצויין והגיוני פאראקסלאנס.

מה הדאגה שלנו לגבי סעיף זה? אני רוצה שהדבר יהיה ברור לכם. יש לנו חשש כבד. אילו היה העניין עולה באותו יום — דהיינו באותו יום, במקום שיועלו עשר הצעות לסדר-היום, יידון העניין כחלק מסדר-היום —, היה זה סביר בהחלט. אבל הוועדה קבעה שהעניין יידון כעבור חודש, ואם יש פגרה — כעבור שלושה או ארבעה חודשים.

יש סיעה אחת בבית המהווה בדיוק מחצית חברי הבית. אני מתכוון לסיעת המערך פלוס שתי הסיעות הקשורות בה, שהן אוטומטית גונות אישור לכל מה שסיעה זו עושה. לפעמים אני רואה שמוגשות הצעות סיכום — זו אחת התופעות המוזרות בבית — ועולה לדוכן חבר כנסת מטעם המערך ואומר: בשם סיעות אלו ואלו אנו מציעים את הסיכום הבא. שתי הסיעות המופיעות ברשימה אינן נוכחות כלל בבית. חבריהן לא היו באותו יום בבית. זוהי תופעה תדירה, שנזכחותן של שתי הסיעות בבית היא חזיון נדיר. אנו שמחים

אני חושב שאותו הדבר חל על הרבה דברים אחרים. אם הרוב או ועדת הכנסת סבורים שבעניין מסויים, גם בעניין זה, יש ניצול לרעה בלתי-סביר, — הדרך הנכונה היא לא לרוץ מיד ולתקן את תקנון הכנסת ואז "לשפוך את הילד יחד עם מי האמבטיה", אלא אדרוך הנכונה היא הידברות. יש יושב-ראש הכנסת, יש לו השפעה מוסרית גדולה בכנסת — יקרא לסיעה וישוחח אתה. אני חושב שאינני מדבר רק בשם עצמי אלא בשם כל הסיעות בבית, באמרי שבהידברות בין היושב-ראש ובין הסיעה הנדונה ימצא ההסדר.

לכן חושב אני שהווייתו על הנוסח הזה היה הגיוני, ואני חושב שכל הסיעות בבית יצאו נשכרות מזה.

לגבי סעיף 71(ו) (שדלגתי עליו קודם לכן — דומי שגם כאן העניין הגיוני. השתדר בבית מנהג שדוחים הצבעה על הצעה, והמנהג הזה — אם גולד, סימן שיש לו סיבה פוליטית סבירה. אם סיעה חושבת פתאום שהיא רוצה להתייעץ עוד פעם, וטוב שהיא רוצה לעשות כך במקום להצביע באופן אוטומטי, סבורי שמה שהופסק צריך להתחדש באותו מקום ששם הופסק. אתן לכם דוגמה פשוטה: חבר כנסת מסויים הגיש הצעה, השר השיב לו ובסוף דבריו אמר: אני מציע לדחות את ההצבעה, ובנקודה זו נפסק העניין. אולם היה רשום משהו לרשות הדיבור, ואילו היה השר מציע להסיר את הנושא מסדר-היום, היה אותו חבר כנסת מציע להעביר את העניין לוועדה.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

או צריך שלפחות תהיה הגבלת זמן — לכמה זמן מותר לשר להציע לדחות את ההצבעה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אינני בטוח שאתה צודק בזה. קרה לי עכשיו למשל שהסכמתי לדחות את ההצבעה על עניין ההפלות המלאכותיות. אני לא כל-כך מעוניין כאן בהגבלת זמן, כי אני רוצה שבקרב המערך יתבשרו כל התהליכים הנפשיים הדרושים, כמובן מתוך מגמה שיקבלו את ההצעה. ואם לשר דרוש עוד חודש או חודשיים — לא איכפת לי.

מה שאני חושב הוא שכאשר יתחדש הדיון, צריך שיתחדש באותה נקודה ששם הופסק. דהיינו, אם השר מציע להסיר נושא מסדר-היום, ורשום משהו שרצונו להציע להעביר את הנושא לוועדה — צריך לאפשר לו להציע זאת, בעוד שלפי הגיון של היום מתקבל שבמועד החדש תהיה רק הצבעה. לדעתי, יש בכך חוסר-הגיון כלשהו. אם נשארת רק הצבעה, ברור שתהיה רק הצבעה ולא הנמקה. אבל אם הופסק הדיון לפני שמוצו כל השלבים, מן ההגיון הוא לנהוג לפי הצעת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

היה בעניין זה "תקדים אלמוגי".

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

אבל היו גם תקדימים אחרים. ברגע שסיים השר את דבריו, אמר: אני מציע לדחות את ההצעה, ואז חבר הכנסת שרצה להציע העברה לוועדה לא התבטא. כאשר השר בא ואומר בסוף הדיון: אני בכל זאת מציע להסיר את הנושא, אני חושב שצריך לתת אפשרות למק; או אם השר אומר — אני מסכים שהסעיף יועלה לדיון...

ואני מבין מהבעת פניו של יושב-ראש הוועדה עכשיו — במידה שאני יכול לקרוא הבעות פנים — שזו איננה הכוונה. הכוונה היא שרק אם חברי-הכנסת קלינגהופר ורזיאל-נאור מגישים הצעה יחד, רק אחד מהם ינמק. אם זו הכוונה, מדוע לא יאמר הדבר?

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

זה כתוב בעברית פשוטה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

זה כתוב בעברית לא-פשוטה. אילו היה זה כתוב בעברית פשוטה, לא אני ולא חברי-הכנסת תמיד לא היינו מגישים את ההצעה. פה לפנינו "ספר ישעיהו בלי רש"י". אני מציע שבהודמות זו שישעיהו אתנו, יפרש הוא זאת ולא נחכה לרש"י. אם זו הכוונה, צריך לומר זאת. אם שני חברי כנסת — וזה יכול להיות רק כאשר מדובר על שתי מפלגות בסיעה אחת, כמו גח"ל או המערך — מגישים הצעה לסדר-היום, ברור לכל שאחד ינמק. אילו לא היתה להם דעה אחידה בעניין, לא היו מגישים הצעה משותפת. הגישו הצעה במשותף, חזקה עליהם שדעתם משותפת, ודי שאחד מהם ינמק.

לגבי סעיף 71, תכבד התכונותי לנאום גודל. אני פטור מלעשות זאת, כי אני מבין שהסכמנו. אבל אני רוצה לומר משהו ברוח הדברים שאמר חברי-הכנסת תמיד. אני מוכן להודות ולהצהיר שיש בבית ניצול לרעה של זכות ההנמקה של הימנעות מהצבעה. כאשר עולה חבר כנסת ואומר: אני בעצם מסכים למה שמציע המציע, אבל נמנעתי כדי להסביר למה אני מסכים — זהו דבר שאין הדעת סובלתו. לפעמים זה נובע מחוסר נסיון פרלמנטרי, כי אפשר למצוא הנמקה סבירה יותר להימנעות. אבל אני מתכוון לא רק לניסוח. אני מתכוון לתוכן. אני חושב שלא צריך לנצל לרעה — ואם אני אי-פעם עשיתי זאת, אני מצטער, נדמה לי שלא הרביתי לנצל לרעה זכות זו — את זכות ההימנעות רק לשם הנמקה כאשר בעצם לא היתה הימנעות, אלא הצבעה בעד או נגד. מה התיקון לכך? אני רוצה לומר ליושב-ראש הוועדה ולבית כולו: יש לכם אמונה ביושב-ראש הכנסת. כך אתם מצהירים כל הזמן. גם לי יש אמונה ביושב-ראש הכנסת. אם יש אמונה ביושב-ראש הכנסת, צריך להיות גם אמונה שיש לו השפעה מסויימת על חברי הכנסת. קורה דבר כזה של ניצול בולט לרעה של זכות זו, אם יושב-ראש הכנסת יקרא לאותו חבר כנסת אחרי הישיבה ויאמר לו: ידידי, חבר הכנסת, נדמה לי שזה ניצול לא-נכון. — הנסיון מוכיח שחברי הכנסת מקבלים דעת יושב-ראש הכנסת.

אמרתי זאת עוד לפני שש שנים, כאשר דובר על הטלת המכסה. אני חושב שהיתה זו טעות. אילו היה היושב-ראש דאז קורא במקום זאת לנציגי הסיעות, לסייעתי שלי בתוכן, ואומר: בואו ונגיע להסכמה סבירה בינינו לגבי חלוקת ההצעות לסדר-היום, ואנא שימו מחסום בפני דיויות-יתר, — היינו מגיעים להסכמה, כפי שהגענו להסכמה אילמת של הגבלה מסויימת לגבי השאלות. גם אז היו בבית כמה חמומי-מוח שאמרו כי צריך להטיל מכסה וכדומה, אבל הדבר לא נעשה. היושב-ראש הלך בדרך הגיונית, דיבר אתנו, ואנו הטלנו על עצמנו הגבלה מסויימת, ובדרך זו בא הדבר על תיקונו.

משה נסים (גח"ל):

עד עכשיו קרה זה בהצעות חוק פרטיות ולא בהצעות לסדר-היום.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
נכון, אבל זה מחייב מחשבה.

סעיף 17כג — השגתי ארוכה מאוד, ולכן אומר בקיצור מה העקרון ובוה אסתפק. יש איזה מנהג חדש — הוא היה בסוף הכנסת הקודמת ונדמה לי שקרה גם בכנסת הזאת — חבר כנסת מעלה הצעה; בא השד ועונה עליה ומתקיימים כל תהליכי הדיון, ובשנייה האחרונה לפני ההצבעה עולה חבר כנסת לדון ואומר: אני בכלל מוותר על ההצעה. את שלו השיג, את דעתו ביטא, אבל הכנסת נשארת בלא שתושלם הפעולה.

לדעתי, ברגע שחבר כנסת עולה לדון ומציע הצעה, היא חדלה להיות הצעה שלו וכבר היא עניינה של הכנסת. אם הוא מסיר אותה מסדר-היום, יוכל לקום חבר כנסת אחר ולעמוד דווקא על כך שתהיה הצבעה ויהיו הדיונים כפי שצריכים היו להיות.

במלים פשוטות, אני מציע לתת זכות לחבר כנסת אחד לאמץ לו את ההצעה שחבר הכנסת המקורי ויתר עליה ברגע שהעניין בא לדיון בפועל. יכול אדם לומר: אני מסתפק ביומתי שלי. אבל משהיתה היא לנחלת הכנסת, מן ההכרח שתהא הזכות לחבר כנסת אחר, אם יש חבר הרוצה בכך, לאמץ לו את העניין ולהמשיך בתהליכים סדירים של הכנסת.

כבוד היושב-ראש, רצוני להציע הצעה ליושב-ראש הוועדה. אף-על-פי שאנו הולכים כאן בדרך של "עיסוקת תבילה" ומגמקים את כל ההצעות יחד, אני מציע כי את דברי תשובתו יחלק יושב-ראש הוועדה לסעיפים, ואחרי כל תשובה בסעיף מסוים תיערך הצבעה על אותו סעיף, כדי שהמצביעים יידעו על מה הם מצביעים. זה לא יגרם לאיבוד זמן.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):
יפה.

היו"ר ט. סנהדראי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת גרוס.

שלמה יעקב גרוס (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הגשתי שלוש השגות, ואנמקן יחד. בסעיף 71ה(ד) מדובר בהצעה לסדר-היום של חבר כנסת שהיושב-ראש והסגנים החלי-טו שהדיון עליה לא ייערך במליאה, אלא בוועדת החוץ והבטחון.

עצם ההצעה לתת אפשרות ליושב-ראש הכנסת וסגניו להעביר הצעת חבר כנסת לוועדה, בלי דיון במליאה, היא הצעה מרחיקה לכת. כבר נאמר כאן שעל כל נושא אפשר לומר שהוא עניין בטחוני או עניין כלכלי שבגדר סוד. אבל מה מציע יושב-ראש ועדת הכנסת? — הוא מציע לכלול את הנושא, אם הועבר לוועדת החוץ והבטחון, במניין ההצעות לסדר-היום שיש לכל סיעה.

כאן אנו צריכים לחזור לימים שעברו, עת לא היתה קיימת כלל הגבלה לגבי העלאת הצעות לסדר-היום. ימים אלה אינם רחוקים כל-כך. עד הכנסת השישית לא היו בכלל הגבלות — וכל סיעה יכולה היתה להגיש הצעות בלי הגבלה. במשך שבע-עשרה — שמונה-עשרה שנה לא היו כל הגבלות. אולם משנחברו הסיעות הקטנות,

לצערנו, ונאמר שיש ניצול לרעה, ניצול מופרז של הסיעות הקטנות בהעלאת הצעות לסדר-היום והדבר מפריע לסדר התקין של הכנסת, הוחלט על הגבלות. קיבלו זאת בדיעבד. עכשיו באה הוועדה ומציעה, שגם אם הועבר העניין לוועדת החוץ והבטחון ואותה הצעה לא גולה זמן ממליאת הכנסת, תבוא ההצעה במניין ההצעות שהוקצב לכל סיעה. הדבר אינו מוצדק ואינו הגיוני, כי מטרת ההגבלה היתה לא לגזול זמן מן הכנסת. אם הועברה אותה הצעה לוועדת החוץ והבטחון, הרי לא גולה זמן ממליאת הכנסת, ואם כן, מה טעם להביא אותה במניין ההצעות של הסיעה? בין כך ובין כך יש קיצוץ, וזה בלתי-מוצדק. במשך שבע-עשרה שנה חיינו בלי קיצוצים, ועכשיו נקבע גם עונש גוסף, והוא, שאף אם לא גדונה ההצעה במליאת הכנסת, תבוא במניין הצעותיה של הסיעה. אני סבור שאין זה מוצדק, כי בין כה וכה הרי זו מילתא דלא שכיחא, ועל מילתא דלא שכיחא אין גוזרים גזירות. לכן אני חושב, אדוני יושב-ראש ועדת הכנסת, שבפשיטות אין צורך בכך, כי דבר זה קורה לעתים רחוקות ואין צורך בהגבלות נוספות.

אני עובר לסעיף 71ז המתייחס לבעל הצעה לסדר-היום המציע בעצמו, משהחליטו שלא לכלול את הצעתו בסדר-היום, שנושא הצעתו יועבר לוועדה. בעניין זה מציעה ועדת הכנסת שהצעה כאמור לא תנומק. מדוע? אם מישהו אחד מציע להעביר את ההצעה לוועדה, זכות שמורה לו לנמק את הצעתו, אבל אם בעל ההצעה עצמו מציע — לאחר ששמע את דברי ההסבר של השר מדוע אינו מסכים שהנושא יידון במליאה אלא מציע להעבירו לוועדה — לקבל את הצעתו של השר, כי הוא נמלך בדעתו והוא מוצא שהשר צודק לכאורה, אין מאפשרים לו לנמק. חבר כנסת מסיעה אחרת יוכל לנמק, ואילו הוא עצמו לא יוכל לנמק מדוע הוא מסכים להצעת השר לא לדון בנושא במליאה ולהעבירו לוועדה. אני סבור שצריך לשלול אפשרות זו מחבר הכנסת בעל ההצעה לסדר-היום.

לסעיף 71ג, האומר: "אישד יושב-ראש הכנסת הצעה לסדר-היום, יודיע על כך לממשלה, והממשלה תודיע אם ברצונה להביע דעתה על ההצעה", — הריני מציע שהממשלה תיפיה כוחו של אחד השרים להשיב על ההצעה לסדר-היום בשם הממשלה. אם משום-מה אין הממשלה מעוניינת להביע דעתה על הצעה לסדר-היום, הרי זכות זו שמורה לה בסעיף 71ז(ד) האומר: "לא ביקשה הממשלה להביע דעתה בנושא המוצע, או שחבר הממשלה הציע שהנושא יידון בכנסת, רשאי אחד מחברי הכנסת להציע שהנושא לא ייכלל בסדר-היום של הכנסת". אם כן, לפי סעיף קטן (ד) שמורה זכות לממשלה לא להביע דעתה בנושא המוצע. אני אומר שאפשר לאלץ את הממשלה או שר מן השרים לענות. אם אינם רוצים בכך, שמורה להם זכות זו בהתאם לסעיף קטן (ד). אולם יש להבחין בין מלכתחילה לבין בדיעבד. מלכתחילה אין להכניס את האצבע לפה, כפי שנוהגים לומר, ולהזכיר שהממשלה רשאית שלא לענות. לשם מה לפתוח פתח כזה ולהזמין את הממשלה לכך שלא תענה? אין זה לכבודו של חבר הכנסת ואין זה לכבודה של הכנסת, כי על-ידי כך פותחים אנו פתח שהממשלה תאמר תמיד שאין היא מעוניינת לענות ולהביע דעה בנושא המוצע.

לראות את ההצעות לסדר-היום המוגשות על-ידי שתי סיעות, או יותר משתיים, המהוות רוב של חברי הכנסת, כנושא לדיון רגיל, כ-אז יתקיים הדיון באותו שבוע או בשבוע שלאחר הגשת ההצעות לסדר-היום.

ולא רק מן הטעם של שמירת האקטואליות, אלא גם מן הטעם שלהלכה — ואיני חושב שזה יקרה לעתים קרובות וגם אינני בא להחשיד סיעה גדולה בכנסת שתשתמש באמצעי לא-הוגן — יכולה הסיעה הגדולה בכנסת, על-ידי הצטרפותה להצעה לסדר-היום שכל סיעה אחרת בכנסת אמנם תגיש, לגרום לדחיית הדיון על ההצעות לסדר-היום.

הצעת הרוב בוועדה אומרת שהדיון צריך להתקיים תוך חודש ימים. אנו סבורים שחודש ימים הרי זה זמן מרובה, והדיון צריך להתקיים תוך שבוע או לכל היותר תוך שבועיים.

אם לא נתקבל ההשגה שהצענו, דהיינו ההצעה האומרת: "החליטו יושב-ראש הכנסת והסגנים על-פי האמור בסעיף-משנה א' לראות בהצעות לסדר-היום כנושא שהכנסת החליטה לדון בו בעקבות הצעה לסדר-היום, יתקיים הדיון באותו שבוע או בשבוע שלאחר הגשת ההצעות לסדר-היום כאמור בסעיף-משנה (א)", כ-אז אנו מציעים לקבל לפחות את הצעתנו האלטרנטיבית, שלפיה ייחקקו המלים "ובאין הסכמה בין המציעים תחליט על המועד ועדת הכנסת". כל זמן שהדבר תלוי בהסכמת המציעים, החשש אינו קיים, אבל כאשר אין הסכמה בין המציעים והתנופה היא ללכת לוועדת הכנסת, יכול הרוב — ושוב בלי החשדת הרוב באי-היגיון — למנוע את הדיון בתוך אותו חודש או אף בתוך אותו כנס, ואז יידחה גורלן של ההצעות לסדר-היום אשר הוגשו על-ידי כמה סיעות, והאקטואליות לא רק שפגה, אלא שהעניין כולו נהפך לחוכא ואיטלולא.

לפיכך אנו מציעים לקבל את ההשגה המקורית שלנו, או לפחות את ההצעה החלופית.

הז"ר ט. סנהדראי:

ההשגה האחרונה לחבר-הכנסת זילברברג, ויגמק אותה חבר-הכנסת ברעם.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. אני רוצה לזמק את השגתו של חבר-הכנסת זילברברג, המציע למחוק את סעיף 171(ה), שמדובר בו על הגבלת הזמן לתשובתם של שרים על הצעות לסדר-היום, כאשר אינם מציעים להסיר את ההצעה מסדר-היום, אלא מציעים דיון במליאה או העברת העניין לוועדה.

אני תמים-דעים בהחלט עם המגמה של חברי הכנסת, שבאה לידי ביטוי בוועדת הכנסת בעת הדיון על התקנון, — עם המגמה שיום רביעי שייך לחברי הכנסת, וצריך שחברי הממשלה יכירו וידעו שחובת הצימצום חלה עליהם ביום זה, שבו יש לתת אפשרות של ביטוי לחברי הכנסת. אני משבח גם את ועדת הכנסת שבכל זאת לא הגבילה את זמן רשות הדיבור לחברי הממשלה, והחליטה שאם השר הנוגע בדבר, המשיב בשם הממ- שלה, יציע להסיר את ההצעה מסדר-היום, לא יהיה מוגבל בזמן בתשובתו.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

דווקא דבר זה אינו הגיוני. אם הוא מציע להסיר

כאמור, יש לה אפשרות לא להביע דעתה, אבל אין לכתוב את הדבר מלכתחילה בסעיף, כי אין זה לכבוד לא למציע ולא לכנסת. הדבר פותח פתח לממשלה לפטור את עצמה, ואני חושש — אומר את האמת — שהממשלה עלולה להשתמש גם לדעה באפשרות זו. אם תרצה להתחמק, תוכל להשתמש בסעיף זה ולומר שתקנון הכנסת אינו מחייב אותה בכלל להשיב על הצעה לסדר-היום. לפיכך אני מציע למחוק סעיף זה ולכתוב במקומו "הממשלה תייפה כוחו של אחד השרים לענות בשם הממשלה על ההצעה לסדר-היום".

הז"ר ט. סנהדראי:

חבר-הכנסת חביבי ביקש להודיע שהוא מוותר על ההנמקה, אבל נעמיד את ההצעות שלו להצבעה.

חבר-הכנסת סנה איננו באולם. יש עוד שתי השגות של חברי-הכנסת רזיאל-נאור, קלינגהופר ונסים. רשות הדיבור לחבר-הכנסת נסים.

משה נסים (גח"ל):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. נותרו לנו שתי השגות: האחת לסעיף 171(ב) והאחרת לסעיף 171(ב). ההשגה המתייחסת לסעיף 171(ב) היא בקשר לסדר הנמקת ההצעות לסדר-היום כשהן מובאות לפני הכנסת. הנוסח שהרוב בוועדה הציע הוא זה: "היו ההצעות בנושא דומה, יידונו לפי סדר הגשתן". אנחנו מציעים את הנוסח: "היו ההצעות בנושא דומה, ינמק ראשון המגיש ראשון וכל היתר לפי גודל הסיעות המציעות". הטעם להשגתנו הוא שזכות הראשונים להנמקת ההצעה לסדר-היום צריכה להישמר ליום ההצעה. לפיכך אנחנו תומכים בהצעה שהוא ינמק ראשון, אבל לאחר שזכות הראשונים נשמרת, אין לא טעם הגיוני ולא טעם של סדר ונוהל שיוגמקו כל שאר ההצעות לפי סדר הגשתן. קיים מושג שאנו קוראים בלשון פרלמנטרית "קפיצה על העגלה". אם נשמרת זכות הראשונים ליום, הרי כל שאר המציעים הם בדרך כלל בגדר "קופצים על העגלה". אין טעם שחברי הכנסת שהגישו הצעות לסדר-היום אחרי היום ינמקו לפי סדר הגשתן, כאשר לא היתה היוםה משלהם. היפוכו של דבר, ההגיון מחייב שהמנמקים אחרי היום, המגיש ראשונה, יהיו חברי הכנסת לפי גודל הסיעות.

ההשגה השנייה מתייחסת לסעיף 171(ב): סיעתנו קיבלה את העקרון שכאשר מוגשות כמה הצעות לסדר-היום, לפחות שתיים, על-ידי שתי סיעות, שביחד מהוות רוב במליאת הכנסת, ייהפכו ההצעות הללו לדיון כולל בכנסת אם יושב-ראש הכנסת והסגנים יראו זאת לנכון. מצאנו טעם והגיון בעקרון זה, כי הוא לכבודה של הכנסת, מעמיק את הדיונים ומונע תופעות שאיננו רואים אותן כנאותות.

אבל כל עיקרה של הצעה זו, כל עיקרה של רפורמה זו, יהיה מתקבל על הדעת אם הדיון על הצעות אלה יתקיים בתוך אותו הזמן שהיו יכולות לחידון ההצעות לסדר-היום לו היו נחשבות להצעות לסדר-היום. כי בדרך כלל כל הצעה לסדר-היום מתייחסת לעניין אקטואלי; אם לא תידון ההצעה בתוך אותו זמן שרשאי הייתי להעלותה לדיון, אלמלא רפור- מה זו, כ-אז עלולה היא לאבד את האקטואליות שבה. לפיכך הצענו שאם יחליטו היושב-ראש והסגנים

— החלטה בדבר תיקונים והוספת פרק בתקנון הכנסת (אבנרי, ברעם, נחושתן, הראל, סנהדראי, ישעיהו-שרעבי) —

אני מציע שהכנסת תקבל את ההשגה שלי, תוך תקווה שמצד ראש הממשלה ייעשה הכל כדי שהמגמה הבאה לידי ביטוי בסעיף זה תקויים במציאות הלכה למעשה.

הי"ר ט. סנהדראי:

שמענו את ההנמקות של בעלי ההשגות, ועתה הגיע תור התשובה של יושב-ראש הוועדה. אני מקבלת את הצעתו של חבר-הכנסת אבנרי, שהיושב-ראש ישיב על ההשגות לכל סעיף בנפרד, וכך גם נקיים את ההצבעה.

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה. חבר-הכנסת תמיר טען שבסעיף זה אנו מעבירים את הסמכות לידי אדם אחד, שיחליט מה יעמוד לדיון בכנסת ומה לא. אני רוצה להעיר את לבכם שלא זו בלבד שסעיף זה נמצא בתקנון הקיים, והוא קיים זה שנים לא מעטות, אלא שאנו הוספנו בנוסח החדש כמה וכמה דברים שהם לקולה, כאותה סיפה של הסעיף, האומרת שאם היושב-ראש קובע שנושא פלוני יועבר לדיון בוועדת החוץ והבטחון, יודיע על כך בישיבה השבועית של היושב-ראש והסגנים. אבל לגופו של עניין, נניח שסעיף זה לא היה כתוב בתקנון הקיים ואנו חידשנו אותו. הרי היושב-ראש איננו מחליט על דעת עצמו. הוא קודם כל הולך להתייעץ בוועדת החוץ והבטחון. אם הוועדה מיעצת לו שנושא זה ראוי שיהיה נדון בוועדת החוץ והבטחון, אז הוא מחליט הן או לאו. לפיכך אינני רואה שטענה זו יש לה על מה שתסמוך.

הנקודה השנייה בטיעונו של חבר-הכנסת תמיר היא בעניין הרחבת ההגדרה על-ידי הוספת הנושאים של יחסי חוץ ופעולות כלכליות בין-לאומיות חסויות, בנוסף על העניינים העלולים לפגוע בבטחון המדינה. יש לציין שהגדרה זו התרחבה מאז נתקבל בכנסת חוק שהרחיב את ההגדרה. הלכנו בעקבות ההרחבה שנתקבלה בחוק האומבדוסמן, שם קיבלנו נוסח הכולל גם יחסי חוץ ופעולות כלכליות בין-לאומיות חסויות. הדבר הכרחי, כי צריך להגן על המדינה הן בשאלות שהן קשורות בבטחונה והן בשאלות שבטחונה קשור בהן. אינני רוצה לתת דוגמות, אבל אביא את הדוגמה הבאה: היתה הגבלה על פירסום ענייני העלייה מארץ פלונית. יכולה להיות הצעה לסדר-היום שנושאה עליה מארץ פלונית הכנסת והמדינה רוצות להגן על ענייניהן. לכן יושב-ראש הכנסת פוגה לוועדת החוץ והבטחון, מתייעץ עמה ומחליט להעביר את הנושא לוועדה. הוא הדין בפעולות כלכליות בין-לאומיות חסויות. לא אתן דוגמות, כי אינני רוצה לפרש את הדברים. יכולה להיות הצעה לסדר-היום בעניין כלכלי — בעניין יבוא שהוא חסוי מאוד, כי ענייני בטחון קשורים בו, והוא עניין בטחוני ראשון-במעלה. היושב-ראש צריך לזאוג לשמירת הסודיות של הנושא ולהעבירו לוועדת החוץ והבטחון.

לחבר-הכנסת תמיר בהשגתו יש כמה וכמה תוספות. אין הוא צודק בטענותיו. הוא מציע לומר "ראו יושב-ראש הכנסת והסגנים...". דווקא במקרה זה לא צריך לצרף לדיון גם את הסגנים. אם זהו נושא סודי שצריך להתייעץ עליו, ותחילה ידונו בו בישיבה של היושב-ראש והסגנים ואחר-כך יתייעצו עליו עם ועדת החוץ והבטחון ואחר-כך

את ההצעה מסדר-היום, למה עליו לנמק באריכות שעניין זה אינו חשוב?

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):

משום שהוא צריך להסביר את עמדתו לציבור ול-כנסת, כדי שידעו מדוע בכל זאת הוא מציע דבר זה. בכלל, חבר-הכנסת אבנרי, הגיון משותף בינינו אינו מסתדר. קח לך את ההגיון שלך, ואת ההגיון שלנו השאר לנו.

מדוע בכל זאת אני מציע למחוק סעיף זה? מדובר בו על הממשלה. במידה שיש לנו טענות לממשלה, הרי טענות אלו אינן מתייחסות ליתר השתתפות של הממשלה בדיונים שלנו, בבירורים שלנו ובהקשבה לדברינו. הטענות הן בדרך כלל הפוכות.

התקנון אינו מחייב בדרך כלל את חברי הממשלה להשיב על הצעה לסדר-היום. לא הייתי רוצה שמראש ייווצרו יחסים מתוחים בין הממשלה לבין הבית ללא כל צורך, ועל כך אני מציע הצעה. בתקנון יש מעמד לחברי הממשלה. חבר הממשלה רשאי להתערב בכל דיון, כל אימת שהוא רוצה, ולא כתוב שהוא מוגבל. נניח שחבר הכנסת מנמק את הצעתו והשר הנוגע בדבר משיב, אפילו במסגרת מצומצמת, יכול חבר ממשלה אחר לעלות על הבמה ולהתערב בכך.

יעקב נחושתן (גח"ל):

רק לתיקון עובדות.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):

בשם תיקון עובדות אפשר תמיד להתערב.

אני מציע שלא נעשה מהפכה בבת-אחת. התקנון איננו לצמיתות. אני מציע שוועדת הכנסת תפנה לראש הממשלה — יושב-ראש ועדת הכנסת יודיע זאת גם מעל במת הכנסת — ותבקש שבתקנון העבודה של הממשלה יהיה סעיף המדבר על צימצום רשות הדיבור לשרים. זאת מבחינה פנימית שלהם, אך לא בתקנון הכנסת.

איסר הראל (הרשימה הממלכתית):

אבל בוועדה הוסכם אחרת, חבר-הכנסת ברעם.

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):

אני מדבר נגד הצעת הוועדה. כאן אני שווה לחבר-הכנסת אבנרי, גם לי יש השגה.

איסר הראל (הרשימה הממלכתית):

האם רשאי אני להשיג על השגתך? כיצד אעשה זאת?

משה ברעם (המערך, עבודה-מפ"ם):

אני מציע למחוק את הסעיף הזה ולבקש מראש הממשלה לדאוג שתוכנס הוראה מתאימה בנדון בתקנון הממשלה. אנו יודעים שיש תקנון לעבודת הממשלה, ושכל שר מוגבל ברשות הדיבור גם בישיבת הממשלה. נציע שיהיה סעיף כזה בתקנון של הממשלה. אם נראה תוך שנה שלא הועילו כל מאמצים, אצטרף גם אני לדעה שיש להכניס סעיף כזה בתקנון של הכנסת. כל עוד יש אפשרות אחרת, אני חושב שלמען כבודה של הממשלה, למען כבודו של הבית ולמען הבלטת הסמכות הקיימת לממשלה, יש ללכת בדרך זו.

– החלטה בדבר תיקונים והוספת פרק בתקנון הכנסת (ישעיהו-שרעבי, סנהדראי, נסים, קלינגהופר) –

לא יבואו במניין ההצעות, אפשר להציף את היושב-ראש בהצעות בטחוניות שתעבורנה לוועדת החוץ והבטחון, וועדת החוץ והבטחון, במקום לעסוק בעניינים שלה, תעסוק בהן ימים רבים. קיימת סכנה כזאת של דיכוי הצעות מסוג זה, ויש כוונה ברורה למעט בהן, ולמעט בהן ככל האפשר, כדי שלא יהיה זה אלא דבר הכרחי. אני מציע גם לחבר-הכנסת גרוס לוותר על השגתו.

היו"ר ט. סנהדראי:
נצביע.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. י. גרוס לסעיף 71(ד) לא נתקבל.

סעיף 71(ד), בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

אבקש מיושב-ראש ועדת הכנסת להשיב על ההשגות בסעיף 171(א).

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

כל ההשגות הולכות פחות או יותר באותו כיוון, והכיוון הוא שלא ייאמר "בהתחשב עם גודל הסיעות שעמן גמנים בעלי ההצעות". חבר-הכנסת אבנרי אמנם חלק לי מחמאות שאני אולי ישעיהו ג', אך אין אני מסכים לכך שהיו שני ישעיהו, כי אני מכיר באחדותו של ספר ישעיהו.

משה נסים (גח"ל):

אם כך, אתה ישעיהו ב'.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

בתולדות הכנסת אני ישעיהו א'. לעת-עתה אני ישעיהו היחיד מאז קיימת הכנסת. אני מקווה שבכנסת הבאה ואחריה יהיו ישעיהו ב' וג'.

משה נסים (גח"ל):

זה חזון ישעיהו.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

אומרים שישעיהו א' הוא האוטונומי האמיתי.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

אני רוצה לומר לחבר-הכנסת אבנרי ולכל בעלי ההשגות: יש משמעות לעניין של גודל הסיעות בכנסת. יש משקל לדבר. אין זה דבר פחות-ערך. אי-אפשר לומר: כל הסיעות שוות ויש סיעה של אחד, ויהי משקלה אשר יהיה, של שישים חברי כנסת או של עשרים ושמונה חברי כנסת.

חבר-הכנסת אבנרי מתפאר בדבר, ואפילו מסתמך על מה שאמרתי על זריזות וחריצות. אין שום פלא בדבר שסיעה של יחיד היא חרוצה וזריזה. היחיד הזה אינו צריך להתיעץ עם שום אדם, ואינו צריך לקבל הסכמה אנחנו מציעים, אנחנו מחליטים. הוא לבדו. הוא הרוב, הוא המחליט, הוא הכותב, הוא מגיש ההצעה. בסיעות הגדולות יש הנהלת הסיעה, ולפעמים צריך להביא זאת למליאת הסיעה, ושם או שמאשרים או שלא מאשרים את הגשת ההצעה. לענוש את הסיעה הגדולה משום שהיא גדולה, ולחת פרס לסיעה קטנה משום שהיא

נתקבל החלטה, לא יישאר העניין בגדר סוד. די שיתיעץ עם ועדת החוץ והבטחון, ואחר-כך יודיע לסגנים שהוא העביר נושא פלוני לוועדת החוץ והבטחון, אבל לא יישב לדון עמם על כך. נושא חדל להיות סוד אם הוא עובר כמה וכמה גילגולים.

מציע חבר-הכנסת תמיר שהיושב-ראש יתייעץ עם בעל ההצעה. את הגיונה של הצעה זו אינני מבין. המציע הגיש את הצעתו, האחריות רובצת על היושב-ראש ולא על המציע. המציע תמיד יאמר: אני רוצה שהנושא יובא לדיון במליאה.

אינני מבין מה טעם ראה חבר-הכנסת תמיר לצרף להתייעצות את שר הבטחון. הכנסת דיבוגית היא, וועדת החוץ והבטחון של הכנסת תשקול וגם תיעץ, ואין צורך לצרף לעניין זה גם את שר הבטחון.

טוען חבר-הכנסת תמיר – ודומני שטענה זו העלה גם חבר-הכנסת אבנרי – שהדיון צריך להיות בנוכחות המציע. אני מוכרח לדחות תביעה זו מפני שאיננה צודקת, לפחות בחלקה. המציע השתתף בישיבת הוועדה כאשר דנו בשאלה אם יש לדון בה או אין לדון בה; משהוחלט לדון בה, הדיון הוא בוועדת החוץ והבטחון לבדה, בלי המציע. זה קורה גם בכנסת, כאשר חבר כנסת מציע הצעה והכנסת מחליטה להעביר אותה לוועדת החוץ והבטחון. הוא מופיע לפני ועדת החוץ והבטחון, מסביר את תוכן הצעתו, מנמק אותה, ועוזב את הישיבה. אם רוצים לשנות את המהות, את המעמד ואת דרכי הדיון של ועדת החוץ והבטחון, הרי זה עניין אחר. אבל קיימת מסגרת לדיוניה של ועדת החוץ והבטחון מראשית ימי הכנסת ועד היום הזה, ואין לנו אלא לקבל מסגרת זו כמות שהיא. ועדת החוץ והבטחון מקיימת ישיבות סגורות, ובדיונים שלה משתתפים אך ורק חבריה.

על כן אני מציע לדחות את ההשגות בסעיף זה.

היו"ר ט. סנהדראי:

נצביע על סעיף 71(א) – (ג).

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. תמיר לסעיף 71(א) לא נתקבל.

סעיף 71(א), בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 71(ב) נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת ש. תמיר לסעיף 71(ג) לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 71(ג) לא נתקבל.

סעיף 71(ג), בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר ט. סנהדראי:

אבקש את יושב-ראש ועדת הכנסת להשיב על השגתו של חבר-הכנסת גרוס לסעיף 71(ד).

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

חבר-הכנסת גרוס מציע שהצעה כאמור לא תבוא במניין ההצעות שסיעה רשאית להגישן על-פי סעיף 71. אני רוצה להציע לדחות את השגתו, משני טעמים. חברי כנסת אחדים, ובמיוחד חבר-הכנסת תמיר, טענו, ולדעתי בצדק, שלא צריך להפריז בעניין זה של העברת הצעות לא דרך מליאת הכנסת ישר לוועדה. שנית, בפירוש רוצים אנו שלא לעודד את ההצעות האלה, משום שאם

הי"ר י. גבון:

לסעיף 171(א) אין השגות. אני מעמיד אותו להצבעה בנוסח הוועדה.

הצבעה

סעיף 171(א) נתקבל.

הי"ר י. גבון:

לסעיף 171(ב) יש שתי השגות. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

לא ברור לי מאין לקח חבר-הכנסת חביבי את המלים "בהתחשב בגדלן של הסיעות". זה שייך לסעיף 171(א). גדמה לי שזה צריך להיות בדומה לאותו הקשר של סעיף 171(ב).

הי"ר י. גבון:

אם כן, התייחס נא להשגתו של חבר-הכנסת אבנרי.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. כאשר קבענו את עניין המכסות, שהוא פועל זה ארבע שנים כמעט, ולדעתי פועל יפה, הובטחו לכל סיעה זכויותיה לפי גדלה. בא עכשיו חבר-הכנסת אבנרי ומציע להעמיד לרשות סיעות האופוזיציה מכסות כפולות ולכתוב זאת בתקנון. אחת מן השתיים: אתה מדבר כל הזמן על הגיון. יש הגיון לכל שיטה. אם יש הגבלה של מכסות ויש חלוקה לפי סיעות, אז כל סיעה מקבלת את מכסתה, בין שהיא באופוזיציה בין שהיא בקואליציה. אם אין מכסות - יקח כל אחד כמה שיוכל לקחת.

אנו מוסיפים - וכך נהגנו ונוהגים - לאפשר לסיעות שאינן משתתפות בממשלה מכסה גדולה יותר. יש בזה לא רק התחשבות, אלא רצון להבטיח אווירה טובה ויחסים טובים בין הסיעות בכנסת, על-ידי שסיעות הקואליציה תורמות או מוותרות על חלק מזכותן לטובת הסיעות שאינן משתתפות בממשלה. אבל לקבוע כהלכה, שנותנים לסיעות האופוזיציה כפליים ממה שנותנים לסיעות הקואליציה - לא יהיה זה צודק. גניח שיקרה כפי שכבר קרה, שיש ממשלת ליכוד לאומי, והנה אין לאופוזיציה אלא עשרה-שנים-עשר חברים בכנסת, ואז צריך לתת להם הצעות לסדר-היום כפליים מאשר לכל סיעות הקואליציה. זה יהיה אבסורד, בהחלט אבסורד. לכן מוטב שהדבר יהיה נתון בתחום היחסים התקינים והידידותיים בין הסיעות, ואין לקבוע זאת בחלוקה כפי שאתה מציע. אני מציע איפוא לדחות את ההשגה של חבר-הכנסת אבנרי.

הי"ר י. גבון:

נצביע.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת א. חביבי לסעיף 171(ב) לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 171(ב) לא נתקבל.

סעיף 171(ב), בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 171(ב) נתקבל.

סעיף 171(א) נתקבל.

קטנה? לתת לה עוד ציון של זריזות, מדליה של זריזות? וכל זה רק מפני שהיא סיעה קטנה?

ובכן, את העניין של גדול הסיעות יש לראות בגודל טבעי ולקבל את העובדה שיש סיעות, וכל אחת בגדלה זכאית לשמור על זכויותיה לפי גדלה ולא לפי הזריזות והחריצות המקרית, משום שאותו חבר כנסת הוא יחיד, בודד, או שניים, או שניים שנתפלגו. אני מציע לדחות את ההשגה הזאת.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

אולי אתה מוכן להסביר מה העניין? יש אי-הבנה בין חברי הכנסת לגבי משמעות הסעיף.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

הסעיף הזה מצוי כלשוננו בתקנון הקיים. אם יש אי-הבנה, יש אי-הבנה שקיימת זה הרבה שנים, ואי-הבנה שקיימת הרבה שנים היא אי-הבנה קיימת.

אורי אבנרי (העולם הזה - כוח חדש):

לעולם אין נוהגים לפי זה.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

נוהגים גם נוהגים.

הי"ר י. גבון:

נעבור להצבעה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. תמיר לסעיף 171(א) לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. חביבי לסעיף 171(א) לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 171(א) לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת מ. סנה לסעיף 171(א) לא נתקבל.

סעיף 171(א), בנוסח הוועדה, נתקבל.

הי"ר י. גבון:

אנו עוברים לסעיף 171(ב).

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

הוועדה שקלה את הצעת חברי-הכנסת רזיאל-גאור, קלינגהופר ונסים, ומצאה שמן הדין ומן היושר שאם ההצעות הן בנושא דומה, יידונו לפי סדר הגשתן. אנחנו שומרים על גודל הסיעות לגבי סדר רישום ההצעות בלוח ההצעות. אבל אם הן בנושא דומה, מוטב שיידונו לפי סדר-הגשתן, והוועדה ברוב דעות קיבלה את הנוסח הזה ודחתה את ההשגה של חברי הכנסת שהזכרת. אני מבקש מן הכנסת לאשר את הצעת הרוב.

הי"ר י. גבון:

נצביע.

הצבעה

התיקון של חברי-הכנסת א. רזיאל-גאור, י.ה. קלינגהופר ומ. נסים לסעיף 171(ב) לא נתקבל.

סעיף 171(ב), בנוסח הוועדה, נתקבל.

הי"ר י. נבון:

אנחנו עוברים לסעיף 71ט(ב). רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. חברי הכנסת תמיד מציע שייכתב, כי "הדיון בהצעה בכנסת עשוי למנוע המשך מעשה או המשך מחדל". אנחנו מציעים לכתוב: "למנוע מעשה או מחדל", ואני רוצה להטעים שהתיקון אינו כה קל-ערך ופשוט כפי שניסה לתארו חברי הכנסת תמיד.

הי"ר י. נבון:

המדובר בהעלאת הצעה דחופה לסדר-היום.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

כן. אם אתה אומר: המשך מעשה או המשך מחדל - היכן הדחיפות? לא נותר שום הגיון לתביעה של דחיפות. כל מעשה וכל מחדל שהוא נמשך - הוא נמשך; מדוע זה דחוף? אז תוכל ההצעה לבוא כהצעה רגילה לסדר-היום ולא כהצעה דחופה.

כוונתה של הצעה דחופה היא למנוע בדחיפות ובמהירות מעשה בשעת עשייתו או טרם עשייתו, וכן למנוע מחדל, למנוע שלא תהיה התחלה. כאשר יש המשך - אין דחיפות, ואני מציע לדחות את ההשגה הזאת.

אף-על-פי שחברי הכנסת סנה לא נימק את השגתו, אני מציע לדחות גם את הצעתו. חברי הכנסת סנה מציע להוסיף פיסקה (3) כלהלן: "שהדיון בנושא ההצעה מתנהל בפומבי מחוץ לכנסת והנושא שייך לתחום ענייניה של הכנסת". לא הייתי מקבל את הגרסה הזאת, שדיון המתנהל מחוץ לכנסת כבר מחייב את הכנסת לדון בנושא באופן דחוף. מה פירוש הדבר? במקום מן המקומות, בעתון פלוני או אלמוני, בשני עתונים או באסיפה מסויימת, דנים בעניין מסויים; האם או חייבת הכנסת לדון בדחיפות באותו נושא? לדון תוכל תמיד, אבל שיהיה זה נושא דחוף - אינני מקבל את ההגדרה הזאת, ולדעתי אינה הגיונית מן ההגדרה של הוועדה ואינה טובה ממנה, דהיינו מן ההגדרה האומרת "אם לדעת היושב-ראש והסגנים יש בנושא עניין דחוף לציבור". העניין מסור אז לשיקול-דעתם, אם יש בנושא עניין דחוף לציבור או לאו. הם יחליטו, ועל-פי זה תיקבע מידת הדחיפות.

הי"ר י. נבון:

אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע ה

התיקון של חברי הכנסת ש. תמיד לסעיף 71ט(ב) לא נתקבל.

התיקון של חברי הכנסת מ. סנה לסעיף 71ט(ב) לא נתקבל.

סעיף 71ט(ב), בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 71(א) נתקבל.

הי"ר י. נבון:

אנחנו עוברים לסעיף 71(ב). רשות הדיבור ליושב-ראש הוועדה.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני רוצה להזכיר ולהדגיש באוני חברי הכנסת שהסעיף הזה הוא חידוש בתקנון. הוא בא לאפשר לדון בהצעה דחופה בו ביום שהוגשה, אף אם היום הוא יום סיום מושב הכנסת. אולם החידוש הזה אסור שיהפך לפרצה גדולה, אשר תהרוס כל מגמה של סדר והגבלה. לפיכך תלינו את החידוש הזה בהסכמתם של היושב-ראש והסגנים ובאישורה של ועדת הכנסת, כי זהו דבר שעושה את העניין לסביר ולהגיוני. כלומר, באה הצעה דחופה לסדר-היום, ועדת הכנסת מאשרת, היושב-ראש והסגנים מאשרים - ואז הדעת נותנת שיש לדון בה. אולם אין אנו רוצים שהעניין הזה שאנו מחדשים ייהפך למכשול לכנסת, כלומר שביום האחרון של מושב הכנסת או ביום האחרון של השבוע יוגשו לה הצעות דחופות והיא תהיה חייבת לדון בהן. על כן, אם לא תהיה הגבלה זו, מוטב לוותר על החידוש.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה): גם עד כה יכלה הנשיאות להחליט.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

לא, לא היתה אפשרות כזאת שבו ביום, ביום ד' רגיל או ביום ד' כאשר הכנסת מסיימת את מושבה, תוגש הצעה דחופה וידונו בה באותו יום שהוגשה. עד עכשיו לא היה דבר כזה. זהו חידוש, והוספנו סייגים כדי להבטיח שיהיה זה חידוש טוב.

הי"ר י. נבון:

נצביע.

ה צ ב ע ה

התיקון של חברי הכנסת א. חביבי לסעיף 71(ב) לא נתקבל.

סעיף 71(ב), בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 71א נתקבל.

הי"ר י. נבון:

לסעיף 71(א) - השגה לחברי הכנסת אבנרי. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת, לשם תשובה להשגה.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

סעיף זה הוא אחד התיקונים החשובים ביותר בפרק זה. מכבר דיברנו על כך שצריך למצוא תקנה למצב זה, שמגישים הצעת דמות לסדר-היום, בנושא דומה, וכל הסיעות או מרבית סיעות הכנסת - לא אחת קרה שכל הסיעות - מנמקות את ההצעה לסדר-היום, ואחר כך הכנסת מחליטה או להעבירה לוועדה או לקיים דיון. כבר היו דברים מעולם שהוחלט גם לקיים דיון, וכשבא מועד הדיון הורגשה הכפילות והעניין נעשה בלתי-חשוב.

לפיכך הצענו שאם יש צירוף של רוב חברי הכנסת, ייהפך העניין לסעיף בסדר-היום. אבל גם זו אינה יכולה להיות תקנה ללא סייג. כי אם תהיה תקנה ללא סייג, שוב יהיו פרצות שלא נוכל להתגבר עליהן. אני רוצה להסביר נקודה אחת.

בדרך כלל נכון הדבר שהצעות לסדר-היום הן מכשיר אופוזיציוני. דווקא הנימוק הזה מוכרח להסיר את החשד שסיעת הרוב עלולה לעלות לכל העגלות של הצעות לסדר-היום ולעשותן סעיף בסדר-היום. יתר על כן, סיעת

ה"ר י. גבון :

אנו עוברים לסעיף 71ג. בסעיף זה יש השגות אחדות. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

שלוש ההשגות, של חבר-הכנסת גרוס, של חבר-הכנסת חביבי ושל חבר-הכנסת תמיר, שלושתן בעניין אחד, ומשמעותו היא שהממשלה חייבת להשיב על הצעה לסדר-היום. אני סבור, והרוב בוועדה סבור, שזאת זכותה של הממשלה, ולא דווקא חובתה.

בדרך כלל הממשלה מעוניינת שאם מעלים נושא מסוים בכנסת, ועל-פי רוב הוא מתחום הדברים שהם מכבשונה ומסמכותה של הרשות המבצעת, - הממשלה מעוניינת להיות במקום ולהשיב, להתגונן, להסביר או להבהיר. יותר משחברי הכנסת רוצים שהממשלה תבוא ותשיב על הצעה לסדר-היום, הממשלה רוצה לבוא ולהשיב. אין טעם לכתוב באיזה מקום שהממשלה חייבת לבוא. שנית, יש לממשלה אינטרס שהסעיפים בסדר-היום יתבררו בדרך של הצעה לסדר-היום ולא ייהפכו לעתים קרובות לסעיפי דיון כלליים בכנסת, שוב מאותו הטעם שהממשלה חייבת לשתף פעולה עם הכנסת, והכנסת - עמה, מתוך הזיקה והתלות שביניהן. הממשלה מקבלת אמוץ של הכנסת, והיא זקוקה לכנסת כדי שתוכל למלא את חובתה ואת תפקידה.

איני רואה כל צורך וכל הצדקה שתהיה חובה על השר להשיב על הצעה לסדר-היום, מה גם שיכולות להיות הצעות לסדר-היום שבאמת דבר אין להן ולממשלה. יכולה להיות הצעה כללית בעניין השייך לחברי הכנסת. היתה פה למשל הצעה להגביל את חסינות חברי הכנסת. מה לממשלה ולהצעה זו? אם יהיה כתוב ששר חייב לענות, הרי יצטרך לבוא ולענות בעניין זה שכל כולו שייך לחברי הכנסת.

איני רואה איפוא כל הצדקה להטיל חובה כזו על הממשלה להשיב, בעוד אין זו אלא זכות שהממשלה תובעת לעצמה.

אני מבקש איפוא לדחות את שלוש ההשגות שהן בעניין אחד.

ה"ר י. גבון :

נעבור להצבעה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. ג. גרוס לסעיף 71ג לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. חביבי לסעיף 71ג לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת ש. תמיר לסעיף 71ג לא נתקבל.

סעיף 71ג, בנוסח הוועדה, נתקבל.

ה"ר י. גבון :

אנו עוברים לסעיף 71ד(א). רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

בסעיף זה נפלה אי-הבנה מצד חבר-הכנסת תמיר. דובר עליה כאן. המדובר הוא שאם הוגשה הצעה לסדר-היום על-ידי כמה חברי כנסת יחד, ימקם את ההצעה אחד

הרוב שהיא סיעת הממשלה, הסיעה התומכת בממשלה, יש לה אינטרס שלא להרבות בסעיפים בסדר-היום שעי-שויים לדחות את הסעיפים המוצעים על-ידי הממשלה ולחסום את הדרך בפני הדיונים עליהם. חשד זה איפוא אינו מבוסס.

על כן אני מציע לדחות את ההשגה הזאת של חבר-הכנסת אבנרי. אני מוסיף שההצעה שאם ארבע סיעות של האופוזיציה מציעות, יהיה זה סעיף בסדר-היום - פירושו של דבר שיהיו בסדר-היום סעיפים בלי סוף. אנחנו יודעים סיעות מה הן. אין לנו הגדרה מדוייקת בתקנון מה זו סיעה. יש לנו סיעות יחיד. הגה עכשיו נתפלג סיעתו של חבר-הכנסת אבנרי. אם כל ארבע סיעות כאלה יגישו הצעות לסדר-היום, והצעות אלו ייהפכו באופן אוטומטי לסעיף בסדר-היום של הכנסת - אנה אנו באים? סידור זה אינו הגיוני. רק כאשר הרוב בכנסת סבור שזהו נושא כללי שהכל מעוניינים בדיון עליו, יהיה זה סעיף בסדר-היום וידונו בו.

אני מציע לדחות את השגתו של חבר-הכנסת אבנרי.

ה"ר י. גבון :

לסעיף 71ז(ב) - השגה לחברי-הכנסת רזיאל-נאור, קלינגהופר ונסים. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

ההצעה של חברי-הכנסת רזיאל-נאור, קלינגהופר ונסים היא מה שקוראים הטוב ביותר שהוא אויבו של הטוב. אם נאמר "תוך חודש", אין זאת אומרת שאי-אפשר באותו שבוע, שוב - אם עניין חשוב הוא, ועל-פי רוב יקרה הדבר רק כאשר הנושא חשוב. כי יש לזכור שברוב המקרים לא תוכל הצעה כזו להיות סעיף בסדר-היום אלא אם כן תתמוך בה סיעת הרוב, כלומר זהו עניין בעל חשיבות כללית. אם כך - זה יכול לבוא באותו שבוע. אבל אין אנו רוצים לכבול את ידי היושב-ראש והכנסת, ואומרים: "תוך חודש ימים". אין איסור שיהיה זה באותו שבוע. כל המרבה לקצר את החבל אינו משובח, אלא רק מסוכר.

אני מציע לחברי-הכנסת רזיאל-נאור, קלינגהופר ונסים לוותר על השגה זו.

ה"ר י. גבון :

אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 71ז(א) לא נתקבל.

סעיף 71ז(א), בנוסח הוועדה, נתקבל.

התיקון של חברי-הכנסת א. רזיאל-נאור, י.ה. קלינגהופר ומ. נסים לסעיף 71ז(ב) לא נתקבל.

התיקון האלטרנטיבי של חברי-הכנסת א. רזיאל-

נאור, י.ה. קלינגהופר ומ. נסים לסעיף 71ז(ב) לא נתקבל.

סעיף 71ז(ב), בנוסח הוועדה, נתקבל.

ה"ר י. גבון :

לסעיף 71ז(ג) עד (ה) אין השגות. נצביע.

הצבעה

סעיף 71ז(ג) - (ה) נתקבל.

— החלטה בדבר תיקונים והוספת פרק בתקנון הכנסת (ישעיהו-שרעבי, אבנרי, דידר) —

מנחם דידר (גח"ל):

אבקש להציע הצעה לסדר ההצבעה.

הי"ר נ. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת דידר, להצעה לסדר.

מנחם דידר (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כיוון שבסעיף מאוחר יותר, המדבר על תשובת השר בשם הממשלה, אנו רוצים לדעת אם תהיה הגבלה, אני מבקש שתהיה תחילה הצבעה על אותו סעיף.

הי"ר נ. נבון:

אני מעמיד להצבעה את שתי הגירסאות.

הצבעה

בעד גירסה א' בסעיף 71ז(א) — 18

בעד גירסה ב' בסעיף 71ז(א) — 21

גירסה ב' בסעיף 71ז(א) נתקבלה.

הי"ר נ. נבון:

למותר להסביר, כי אין חובה לדבר במשך חמש-עשרה דקות. מותר גם לדבר במשך עשר דקות או פחות מזה. אנו עוברים לסעיף 71ז(ב). רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

חבר-הכנסת שמואל תמיר מציע שבכל מקרה יוגבל חבר הממשלה ב-15 דקות. אני מתנגד לכך.

הי"ר נ. נבון:

נצביע על הצעת חבר-הכנסת שמואל תמיר לסעיף 71ז(ב).

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. תמיר לסעיף 71ז(ב)

לא נתקבל.

(קריאות: זה לא-ברור.)

הי"ר נ. נבון:

נחזור על ההצבעה. מקריאות-הביניים אני למד שלא מובן לגבי מה להגביל את הזמן. אבקש את יושב-ראש ועדת הכנסת להסביר את העניין.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

בסעיף 71ז(ב) כתוב: "אחרי ההנמקה לפי סעיף קטן (א) רשאי חבר הממשלה, המדבר בשמה, להציע שהנושא המוצע יידון בכנסת או שידון בוועדה של הכנסת, או שלא ייכלל בסדר-היום של הכנסת". בסוף הסעיף מציע חבר-הכנסת שמואל תמיר להוסיף "תשובתו תאריך 15 דקות", כלומר, בכל מקרה, ויציע השר מה שיציע, תאריך תשובתו 15 דקות. עוד גייע לסעיף הזה בסיבוב השני, כאשר נגיע לסעיף קטן (ה). בסעיף קטן ה' כתוב "הציע חבר הממשלה שהנושא המוצע יידון בכנסת או יידון בוועדה של הכנסת, ינמק הצעתו בשיעור זמן שלא יעלה על 15 דקות". פירוש הדבר, שכאשר השר מנמק הצעה שלא לערוך דיון בכנסת, כלומר לא לכלול בסדר-היום, אין עליו הגבלת זמן. אבל כשהוא מציע להעביר לוועדה או לקיים דיון במליאה, אומר הסעיף הזה, המוצע על-ידי הוועדה, שדי בחמש-עשרה דקות לשם כך. אני מציע ליושב-ראש להעמיד את ההצעות להצבעה זו מול זו, ואחר כך נאשר את הסעיף הקטן (ה). קיימת

מהם. אינני מבין מדוע אין הדבר מובן. הרי זה פשוט כל-כך, כתוב בעברית פשוטה. הכוונה היא שאם הוגשה הצעה לסדר-היום שהתומכים עליה כמה חברי כנסת, ינמק את ההצעה אחד מהם. אנו נוהגים כך בהצעות חוק פרטיות, כשהן מוגשות על-ידי כמה חברי כנסת. היה זמן שהוגשו הצעות לסדר-היום בחתימת כמה חברי כנסת מסיעות שונות. אני הייתי שותף להצעה כזאת, שאם אזכיר אותה, אינני יודע אם תזכיר אותי לשבח, חבר-הכנסת אבנרי; היה זה בעניין איסור גידול חזיר. חתמנו על זה עם חברים מסיעות שונות, ואני נימקתי את ההצעה. אחד נימק את ההצעה. זאת המשמעות, ואין משמעות או כוונה אחרת וגם אי-אפשר שתהיה.

בסעיף זה יש שתי גירסאות המובאות על-ידי הוועדה. גירסה א' אומרת שזמן ההנמקה לא יעלה על עשר דקות, וגירסה ב' אומרת שזמן ההנמקה לא יעלה על חמש-עשרה דקות. הנוהג עד עכשיו הוא עשר דקות. למעשה, היושבים בראש הישיבה נוהגים בגמישות ונותנים שתיים או שלוש דקות נוספות. אני סבור שדי בעשר דקות, ולא מפני שאני מעוניין בהגבלת התבטאותם של חברי הכנסת, אלא מפני שאם תעשו חישוב לגבי אותן שעתיים או שלוש שעות ביום רביעי שאז מוגשות ההצעות לסדר-היום, ותגדלו את זמן הנמקת ההצעה לסדר-היום בחמש דקות, ואחר-כך יבוא עניין ההימנעות והנמקת ההימנעות במשך חמש דקות, יתברר שזה על חשבון מספרן של ההצעות לסדר-היום המוגשות באותו יום. כלומר, במקום חמש הצעות לסדר-היום יהיו ארבע או שלוש. אין ספק בדבר שזאת תהיה התוצאה. על כן אני ממליץ על כך שנסתפק בעשר דקות, שהרי כל העניין של הנמקת הצעה לסדר-היום הוא בקשה בדרך המרצה מן הכנסת לדון בנושא. עדיין אין זה דיון לגופו של עניין, אלא מסבירים לכנסת במה העניין ומבקשים ממנה שתסכים לדון בו. במשך עשר דקות אפשר לומר הרבה, ומי שאינו יכול לומר במשך עשר דקות מה שיש לו לומר כדי להסביר הצעתו, לא יועילו לו גם חמש-עשרה דקות.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

חבל שאינך אומר זאת כאשר אתה מדבר על שרים. אתה אומר שחברי הכנסת צריכים להיות מוכשרים מן השרים.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

אענה לך על כך.

הי"ר נ. נבון:

חברי הכנסת, נעבור להצבעה בסעיף 71ז(א).

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. תמיר לסעיף 71ז(א)

לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 71ז(א)

לא נתקבל.

הי"ר נ. נבון:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה על שתי הגירסאות לסעיף זה, המובאות על-ידי הוועדה. גירסה א' אומרת: "בישיבת הכנסת שנועדה לדיון בהצעות לסדר-היום ינמק בעל ההצעה, או חבר אחר מסיעתו, את הצעתו תוך זמן שלא יעלה על 10 דקות". אינני קורא את ההמשך כי הוא זהה בשתי הגירסאות. גירסה ב' אומרת "שלא יעלה על 15 דקות".

חוברת ל"ה, ישיבה רט"ז
— החלטה בדבר תיקונים והוספת פרק בתקנון הכנסת (ישעיהו-שרעבי, גבון) —

הצעת חבר-הכנסת זילברברג והצעת חבר-הכנסת תמיר.
חבר-הכנסת זילברברג מציע למחוק את הסעיף הזה בכלל.

הי"ר י. גבון:

לא. אעמיד להצבעה שם את הצעת חבר-הכנסת זילברברג מול הצעת הוועדה. פה קיימת הצעת חבר-הכנסת תמיר מול הצעת הוועדה. אני מעמיד זאת להצבעה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת ש. תמיר לסעיף 71(ב)
לא נתקבל.

הי"ר י. גבון:

אצטרך למנות שוב את הקולות. לפנינו שני סעיפים. סעיף אחד אומר שבכל מקרה יוגבלו השרים בזמן. יש סעיף אחר שנשמע עליו אחר כך, האומר שיש מקרים שהשרים יוגבלו בחמש-עשרה דקות, ויש מקרה שלא יוגבלו. בדגה זה מצביעים על הצעת חבר-הכנסת תמיר, האומרת שבכל מקרה יוגבלו השרים בחמש-עשרה דקות. אני מעמיד זאת שוב להצבעה.

הצבעה

בעד התיקון של חבר-הכנסת ש. תמיר
לסעיף 71(ב) 18 —

נגד 26 —
התיקון של חבר-הכנסת ש. תמיר לסעיף 71(ב)
לא נתקבל.

סעיף 71(ב), בנוסח הוועדה, נתקבל.
סעיף 71(ג) נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת ש. תמיר לסעיף 71(ד)
לא נתקבל.

סעיף 71(ד), בנוסח הוועדה, נתקבל.

הי"ר י. גבון:

אנו עוברים לסעיף 71(ה). אני מבין שיש השגה של חבר-הכנסת זילברברג, שנומקה על-ידי חבר-הכנסת ברעם. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

אני חייב להביא את דעת הרוב בוועדה. בוועדה היתה הצעה להגביל הגבלה כללית את השרים בדיון על ההצעות לסדר-היום. הנימוק הוא שהזמן הזה מיועד להצעות של חברי הכנסת, ומן הראוי, כאשר השרים באים לענות, לחוס על הזמן הזה ולא לנגוס בו נגיסה בכמות גדולה. אבל לאחר הבירור בוועדה באנו לידי המסקנה, שכאשר השר עולה ומציע להסיר הצעה מסדר-היום, הוא צריך לנמק. ייתכן שהוא צריך להביא חומר וציטטות והוכחות והסברים. כאן לא תוכל להיות הגבלה. אבל אם הוא מציע לערוך דיון בכנסת, כלום הוא צריך להרצות הרצאה שלמה? מוטב שדבריו ייאמרו אחר כך בדיון, כאשר יתקיים. והוא הדין אם הוא מציע להעביר זאת לוועדה, ואז יש לו חמש-עשרה דקות.

גם כאן אומר, שאם לא יוכל השר להסביר במשך חמש-עשרה דקות, מה טעם להעביר את ההצעה לוועדה, שהרי גם זמן בלתי-מוגבל לא יועיל לו. זו דעת הרוב. יש השגה של חבר-הכנסת זילברברג, והכנסת תחליט איזו משתייהן לקבל.

הי"ר י. גבון:

נעבור להצבעה.

הצבעה

הצעת חבר-הכנסת א. זילברברג למחוק את סעיף 71(ה) לא נתקבלה.

סעיף 71(ה), בנוסח הוועדה, נתקבל.

הי"ר י. גבון:

נעבור לסעיף 71(ו).

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

עד עכשיו היה מקובל בכנסת, כאשר חבר כנסת עולה להציע הצעה אחרת, כלומר — להעביר לוועדה או לא לכלול בסדר-היום, הוקצבו לו חמש דקות, ואין שום הצדקה לשנות סדר זה שמקובל במשך עשרים ושלוש שנים ואיש לא התאונן עליו.

הי"ר י. גבון:

אנו מצביעים.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת א. חביבי לסעיף 71(ו) לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת ש. תמיר לסעיף 71(ו) לא נתקבל.

סעיף 71(ו), בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 71טו נתקבל.

סעיף 71טז נתקבל.

הי"ר י. גבון:

לפנינו סעיף 71ז. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

אני רוצה להעיר לבם של חברי הכנסת שהסעיף הזה הוא חידוש. החידוש הוא בכך, שחבר הכנסת המ- גיש הצעה לסדר-היום יכול בעצמו להציע שנושא ההצ- עה יועבר לוועדה. לאחר שהמליאה החליטה שלא לכלול זאת בסדר-היום, יוכל, בסמוך לכך, לקום ולומר: אם כן, אני מבקש להעביר את העניין לוועדה. באנו לחדש חידוש. אין שום הצדקה שהחידוש הזה יהיה מלווה גאום נוסף. חבר הכנסת כבר נאם והסביר מדוע צריך לערוך דיון. הכנסת לא קיבלה את הסברו. הוא קם ומציע להעביר לוועדה, ועכשיו יתנו לו עוד נאום, עוד חמש או עשר דקות? אין ענין צרה בחופש ההתבטאות של חברי הכנסת, אבל מה שנותנים לאחד הרי זה על חשבון חברו. זו אותה חלוקה של עוגת הזמן, ואם לא מחלקים אותה בין ובדק, מקפחים את מי שלא צריך להיות מקופח. אני מציע, לדחות את ההשגות האלה.

הי"ר י. גבון:

נעבור להצבעה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת א. חביבי לסעיף 71ז לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת ש. י. גרוס לסעיף 71ז לא נתקבל.

סעיף 71ז, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 71ח נתקבל.

הוועדה לגבי הנמקת הימנעות – אם יש לאפשר הנמקת הימנעות או לא. יש דעה האומרת שצריך לאפשר הנמקת הימנעות, ויש דעה האומרת לא לאפשר הנמקת הימנעות. ההצעה מוסבה עכשיו על עניין זה.

הצבעה

שלוש ההצעות של חברי-הכנסת א. חביבי, ש. תמיר וא. אבנרי, למחוק את סעיף 71 כב נתקבלו.

היו"ר י. נבון:

אנו עוברים לסעיף 71 כג. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

את השגתו של חבר-הכנסת אבנרי לסעיף 71 כג אפשר להגדיר כאימוץ. חבר-הכנסת אבנרי מציע כי במקרה שחבר הכנסת המציע מסתלק מהצעתו לסדר-היום, יקום חבר כנסת אחד – וזה יכול להיות חבר-הכנסת אבנרי עצמו – ויאמץ אותה. אני רואה את הדרך הזאת כדרך בלתי-רצויה. אני רוצה לחלוק על ההנמקה של חבר-הכנסת אבנרי, הטוען שבשעה שחבר הכנסת עולה על הדוכן ומנמק את הצעתו או מתחיל לנמק אותה, נהפכת הצעתו לנחלת הכנסת. לדעתך, כל זמן שהכנסת לא החליטה בעניין זה, ההצעה עדיין איננה נחלת הכנסת. רק משהחליטה הכנסת לערוך דיון על ההצעה או להעבירה לוועדה, ההצעה היא נחלת הכנסת. בעניין זה רשמנו פרוצדורה מפורטת, שאי-אפשר לחבר הכנסת לחזור בו אלא בהסכמת הוועדה ואחר כך בהסכמת הכנסת. רשות החבר המציע לחזור בו נתונה לו ואי-אפשר לאמץ את ההצעה, כי דבר זה יוצר סיבוכים, ואיני סובר שדבר נאה הוא. הכנסת תחליט אם יש לאפשר לאותו חבר לחזור בו או לא. אם מדובר בתחילת הדברים, כאשר חבר הכנסת המציע רק הציע את ההצעה ושמע את הנמקת השר ולאחר מכן הוא חוזר בו, ויקום חבר כנסת אחד ויאמץ שהוא מאמץ את ההצעה, הרי נפתח בדיון חדש. אני חושב שזה מגוחך. ובוועדה הזכרתי את הפסוק מתהילים: "כי אבי ואמי עזבוני וה' יאספני".

היו"ר י. נבון:

בהצבעה על סעיף 71 כג ועל סעיף 71 כד נסיים את ההצבעה על סעיפי התיקון לתקנון הכנסת.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 71 כג לא נתקבל.

סעיף 71 כג, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 71 כד נתקבל.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

אני רוצה להביע תודה לחברי הוועדה על העמל שהשקיעו בהכנת פרק זה יחד עם העוזרים והיועץ המשפטי, שהשתתפו אתנו בכל הישיבות.

עשינו עבודה זו לא לשם דקדוקי עניות של גוה-לים, אלא כוונת עבודה זו ומטרתה – להרים כבוד

היו"ר י. נבון:

לסעיף 71 זיט יש שתי השגות. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

קרה בכנסת שהתקיים דיון על הצעה לסדר-היום, ובגמר הדיון עלה השר או משהו מחברי הכנסת ואמר כי הוא מבקש להשהות את ההצבעה, כדי לברר את העניין לפני ההצבעה. התקינו את הסעיף האומד כי רשאי חבר כנסת להתנגד להשהיה ללא הנמקה, והכנסת תחליט אם היא מקבלת את ההתנגדות אם לא. כאשר מביאים את העניין להצבעה, לאחר שבידו אותו, מבקשים המסתייגים שתהיה זכות להנמקה לפני ההצבעה. פירוש הדבר לפתוח שנית בדיון. לדעתך, אין זה נכון ואין זה סביר. אנו מסבכים את סדרי הדיון שלנו. לכן במקרה זה אומרת הצעת הוועדה כי לא יהיה שום דיון בנושא זה בכנסת לפני ההצבעה. מביאים את הדבר להצבעה וזה הכל.

היו"ר י. נבון:

נצביע.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת א. חביבי לסעיף 71 זיט לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לסעיף 71 זיט לא נתקבל.

סעיף 71 זיט, בנוסח הוועדה, נתקבל.

סעיף 71 זכ נתקבל.

סעיף 71 כא נתקבל.

היו"ר י. נבון:

לסעיף 71 כב יש שלוש השגות, המציעות כולן למחוק את הסעיף. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

אדוני היושב-ראש, המדובר הוא בהנמקה של הימנעות בדיון על הצעה לסדר-היום. חשבנו שיהיה זה נכון שלא תהא הנמקה כזו של הימנעות. מנהג זה לא היה נהוג במשך עשרים שנה או יותר, ואני זוכר שהיושב-ראש הראשון של הכנסת, המנוח יוסף שפרינצק זכרוננו לברכה, היה מקפיד על כך שבהעברת ההצעה לסדר-היום לוועדה או בהצעה להסיר אותה מסדר-היום אין נאום רביעי, והנמקות ההימנעות הרי זה נאום רביעי. אבל בזמן האחרון נפתח פתח להנמקות ההימנעות, וסיעות אחדות, אלה המסתייגות, ראו בכך עניין של סתימת פה. אמנם הרוב בוועדה אישר את הסעיף, אולם מול הצעקה של סתימת פה אני אישית מוכן לוותר על סעיף זה, וזאת כמובן אני אומר לא בשם הוועדה, כי לא שאלתי אותה. אני מוכן לוותר כדי שלא יאמרו שסעיף זה סותם את הפה. אחרי ככלות הכל אנחנו מחפשים את תקנת סדרי הכנסת, ואיננו רוצים להביא לידי כך שחבר כנסת יזעק שמונעים אותו מלהתבטא. הזכות ביד הכנסת לקבל את ההשגה או את הצעת הרוב בוועדה.

היו"ר י. נבון:

חברי הכנסת, שמענו את דבריו של יושב-ראש

חוברת ל"ו, ישיבה רט"ז

— החלטה בדבר תיקונים והוספת פרק בתקנון הכנסת (ישעיהו-שרעבי, נבון, אבנרי); הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת (נבון, ישעיהו-שרעבי); מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת (נבון, ליאור); חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 11) (מבקר העיריה) (נבון, סורקיס) —

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

וכן עם התיקון "הצעות" במקום "הצעה", שנתקבל בישיבת הכנסת ביום ה'.

היו"ר י. נבון:

נכון. גם עם התיקון "הצעות הממשלה" במקום "הצעת הממשלה".

ה צ ב ע ה

פרק הצעות לסדר-היום בתקנון הכנסת, בתי-קונים שנתקבלו, נתקבל.

הכנסת, לייעל עבודתה ולחזק ריבונותה. אני מקווה שוועדת הכנסת תמשיך ותטפל בשאר הפרקים של התקנון — הכל כדי לשפר ולייעל את עבודת הכנסת ולהגדיל כבודה של הכנסת.

היו"ר י. נבון:

לפי התקנון, לאחר ההצבעה על הגירסאות השונות, יש להצביע על פרק תקנון הכנסת בעניין ההצעות לסדר-היום עם הגירסה ב' לסעיף 71(א) ועם מחיקת סעיף 71כב.

ז. הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכנסת, להודעה.

ישראל ישעיהו-שרעבי (יו"ר ועדת הכנסת):

הריני מתכבד למסור לכנסת את ההודעה הבאה: בישיבת הכנסת מיום ד', כ"ח בתמוז תשל"א—21 ביולי 1971, הוחלט להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעה לסדר-היום של חברי הכנסת

ח. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר י. נבון:

נשמע עתה הודעה על המסמכים שהונחו על שולחן הכנסת.

מזכיר הכנסת ת. ליאור:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע כי הונחו היום על שולחן הכנסת לקריאה שנייה ושלישית: 1. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 6), תשל"א—1971; 2. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 7), תשל"א—1971 — שחזרו מוועדת החוקה, חוק ומשפט.

ט. חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 11) (מבקר העיריה), תשל"א—1971 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י. נבון:

אנו עוברים לסעיף ט"ז בסדר-היום: חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 11) (מבקר העיריה), תשל"א—1971 — הצעת חבר-הכנסת י. תמיר, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הפנים.

מרדכי סורקיס (יו"ר ועדת הפנים):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת. בשם ועדת הפנים הנני מתכבד להביא את החוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 11) (מבקר העיריה), תשל"א—1971, הצעת חבר-הכנסת תמיר, לקריאה שנייה ושלישית.

הצעה זו באה לקבוע חובה למנות מבקר עיריה בעיריה שמספר תושביה עולה על 30,000.

בפתח דברי ארצה להודות לחבר-הכנסת יוסף תמיר, שהשקיע הרבה עמל בהכנת הצעת חוק זו, וועדת הפנים באה לעזרתו והקדישה לדיון בה 14 ישיבות. שמענו

* "דברי הכנסת", חוב' כ"ה, עמ' 2493; נספחות.

כן הונחו החלטות בדבר אישור הודאות: 1. בצו הבלו על דלק (הטלת בלו), תשל"א—1971; 2. בצו שעת-חידום (שיעור תשלום חובה על מחזיק בדלק), תשל"א—1971; 3. בצו שעת-חידום (שיעור תשלום חובה על גז נפט מעובה), תשל"א—1971; 4. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 67), תשל"א—1971.

משלחות של ראשי ערים, נציגי האופוזיציה בעיריות ונציגי השלטון המקומי. לנציגי השלטון המקומי היו הרבה ספקות לגבי ההצעה, כי במספר עיריות יש מבקר רים; אך הם פועלים שלא על יסוד חוק. חבר-הכנסת תמיר הגיש לנו חומר ובו ציין איפה הצליח מוסד זה של מבקר העיריה ואיפה לא הצליח, משום שפעל על יסוד של רצון טוב ולא על יסוד חוק.

אני רוצה להודות למבקר המדינה, ששלח את נציגיו לדיוני הוועדה והשתתף בעצמו בישיבה אחת של הוועדה.

חיפשנו דרך למנוע התנגשות בין ביקורת מבקר העיריה וביקורת מבקר המדינה. יש הבדל עצום בין ביקורת מבקר המדינה ובין ביקורת מבקר עיריה. ביקורת של מבקר המדינה נמשכת לעתים זמן רב. קורה שעובדות שלוש שנים עד שמגישים דו"ח על מחדלים בעיר-

הנושא לכנסת במושב הקיץ, עם סיומו, לקריאה שנייה ושלישית.

לחוק יש הסתייגות אחת בלבד, של חברי הכנסת יפרח. אני מבקש את היושב-ראש להזמין.

היו"ר י. נבון :

חברי הכנסת, לסעיף 1 בחוק אין הסתייגויות ואני מעמידו להצבעה.

הצבעה

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר י. נבון :

לסעיף 2, הסתייגות של חברי הכנסת יהונתן יפרח. אבקשו לנמק את הסתייגותו.

יהונתן יפרח (המערך, עבודה-מפ"ם) :

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. בדיון בקריאה ראשונה על החוק הזה בירכתי על היוזמה של חברי הכנסת תמיר, שהעלה את הנושא כאן. אני גם רוצה לברך את יושב-ראש ועדת הפנים, חברי הכנסת סורקיס, על ההתמדה שגילה בטיפולו בחוק זה ועל שהביא אותו תוך תקופה קצרה לאישור בקריאה שנייה ושלישית.

יכולתי בקלות לוותר על הגמקת הסתייגותי, מאחר שהיא בהירה בפשטותה; קצרה בינתי מלתפוס את הרעיון הטמון ביסוד התנגדותם של מספר חברי הכנסת להצעת התיקון שלי, אשר הביאה להסתייגות זאת. תמה אני על כך שיש חברי בית נכבד זה שקשה עליהם, או על בני חסותם, מורא הביקורת.

חברי הכנסת. אני בסך-הכל מציע שהביקורת של מבקר העיר תחול על המועצה הדתית; וכן לגבי כל תאגיד, מפעל, מוסד, קרן, או גוף אשר העיריה משתתפת בתקציביהם כדי יותר ממחצית /או משתתפת במיגון הנהלתם.

צאו וראו, חברי הכנסת הנכבדים, שהמועצה המ-קומית או העיריה משתתפת ב-66.6%, לערך, של תקציב המועצה הדתית והיא משתתפת ב-45% במיגון הנהלתה, ואין לה מה לומר בעניין ביקורת ובעניין מיגון זה דבר שלא יכול להיות ולהימשך.

כנסת נכבדה. משוכנע אני שאילו נערך סקר בין ראשי המועצות הדתיות, לא היה נמצא אפילו אחד שהיה מתנגד לביקורת זו, משום שתפיסתם אינה שונה מן התפיסה המקובלת היום ברשויות המקומיות שהביקורת היא דבר מועיל, מדריך ומונע, ובסופו של חשבון — מביא לברכה ולשיפור בשירותים הגיתנים לאזרח.

כדי להוציא מתחת ידינו חוק מושלם יותר, הנני מציע לחברי הבית לקבל את הסתייגותי ולתקן את החוק בהתאם אליה, לטובת המבוקרים עצמם.

היו"ר י. נבון :

רשות הדיבור ליושב-ראש הוועדה, לתשובה.

מרדכי סורקיס (יו"ר ועדת הפנים) :

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. את הצעתו של חברי הכנסת יפרח שמענו כמעט בסיום עבודתה של

יות. ולפעמים מוגש הדו"ח כאשר ראש העיר כבר עזב את תפקידו, ואין מי שישב על הדו"ח. מבקר המדינה אינו מלווה את עבודת העיריה בנושאים שונים.

בעיריות שבהן פעל מבקר היתה לכך השפעה רבה. לא אוכיר שמות ערים, כדי לא לקבל תגובות בעתונים מדוע הזכרתי עיר זו ופגעתי בעיר אחרת שלא הזכרתי אותה. אולם בחלק מן העיריות מוסד המבקר הצליח, ובחלק לא הצליח. הוא הצליח במקומות שהיה איש מוכשר, שראה בתפקידו תפקיד רציני, ולווייה את ראש העיר, חברי המועצה ומוסדות העיריה בפעולותיהם.

יש עיריות שקיים בהן משק גדול ומסועף, ותקציביהן מגיעים למיליוני לירות. צריך להקפיד על מילוי החובות ועל טיב העבודה. לא אחת נתגלו ליקויים — ואני משתמש בשפה עדינה — ודברים לא סימפטיים במספר מקומות בארץ. בעיר שיש בה מנגנון של עשרות עובדים או מאות עובדים חשוב שהיה מבקר שיפקח על פעולות העיריה.

אנו קבענו בחוק, שראש העיר חייב להמציא את הדו"ח של המבקר לחברי המועצה תוך שלושה חודשים מיום קבלתו. היו מקרים שדו"ח המבקר הפנימי דו"ח מבקר המדינה לא הגיעו לחברי המועצה. ראש העיר חשב שמספיק שהוא קרא את הדו"ח, והכניס אותו למגירה. אינני רוצה לומר אם תיקן ליקויים או לא. אנו קובעים בחוק שהוא חייב להביא לידיעת המועצה את הדו"ח של המבקר הפנימי. דו"ח זה מוגש אוטומטית לשד הפנים ולמבקר המדינה. מבקר המדינה יכול להיעזר בחומר שהמציא מבקר העיריה.

בתהליך הביקורת של מבקר העיריה באים על תיקונים לליקויים תוך כדי עשייה. דבר זה הוא חשוב מאוד. בדרך זו אפשר לעכב דברים ולהציל כספים. ואמנם הצילו הרבה כספים.

ובכן, קרו גם מקרים של ליקויים, של עובדים המתרשלים בעבודה או אינם משרתים כראוי את הציבור. כשיש תלונות קשות נגד עובדי עיריה, טוב שתהא כתובת מתאימה, טוב שאפשר יהיה להודיע לראש עיר על דברים שברוך רגילה לא היו מגיעים אליו. כשיש מבקר העיר, זוהי עזרה גדולה גם לראש העיר. הוא האזניים והעיניים של ראש העיר, ואין כאן כפילות. זוהי עזרה בנשיאה בעול, בכובד האחריות. ראש העיר לא יוכל לאחר מכן להתחמק ולומר שלא ידע על העניין; הוא לא יוכל להטיל את האחריות על מישהו אחר. זוהי עזרה, וחייבים לראות את מבקר העיריה לא כמטרד, אלא כעוזר להנהלת העיר ולעובדיה. זה טוב גם לעובדים; טוב שיידעו שמישהו יכול לבוא ולומר: פה קרה דבר כזה וכזה. זוהי פעולת-מנע רצינית ביותר.

אני מברך על יזמתו של חברי הכנסת תמיר ועל עבודת הוועדה.

בתחילה היו כמה אי-הבנות עם אנשי מרכז השל-טון המקומי, אבל לסוף התקבלו הדברים גם על דעתם; חשוב מאוד שחוק אשר מובא אמנם יבוצע ולא יושם במקרה ולא ישתמשו בו. אם רוצים לעודד הצעות חוק פריטיות של חברי הכנסת, זוהי דוגמה טובה ליזמתו של חבר הכנסת ולוועדה שהתייחסה ברצינות לנושא זה, טיפלה בו ועשתה ככל שיכולה היתה כדי להביא את

חוברת ל"ה, ישיבה דט"ז

— חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 11) (מבקר העיריה) (סורקיס, ארבל-אלמולינו, אנקוריון, נבון); חוק מועצת הרבנות הראשית (הוראות שעה) (תיקון) (נבון, סורקיס, קשת) —

הצבעה

בעד הצעת התיקון של חבר-הכנסת

י. יפרח לסעיף 2 — רוב

נגד — מיעוט

הצעת התיקון של חבר-הכנסת י. יפרח לסעיף 2 נתקבלה.

היו"ר י. נבון:

אני מעמיד להצבעה את סעיף 2.

הצבעה

סעיף 2, בגוסס מתוקן, נתקבל.

היו"ר י. נבון:

לסעיף 3 אין הסתייגויות ואני מעמיד אותו להצבעה.

הצבעה

סעיף 3 נתקבל.

היו"ר י. נבון:

אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 11) (מב-קר העיריה), תשל"א—1971 נתקבל.

י. חוק מועצת הרבנות הראשית (הוראות שעה) (תיקון), תשל"א—1971 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

והם רבים מאוד, אשר הסתבת בחוק פוגעת קשות בגישותיהם.

וכאן רצוני להגיד כי אין בכודה של הרבנות הראשית נחלת דתיים בלבד. הרבנות הראשית צריכה להיות הכתובת העליונה לכלל יהודי המדינה, אשר נזקקים לה ורצים ביקרה.

ומה קורה? זה שנים דוחים את קבלת החוק, והסיבות לכך אינן טכניות או סיבות של חוסר זמן, אלא מאחורי דחייה זו מסתתר משחק בין-סיעתי — ומיותר לציין אילו סיעות משתתפות בו — שאין בינו לבין העניין לגופו ולא כלום.

הצעתי היא לקיים את הבחירות בעוד ארבעה חודשים ולא בעוד שישה חודשים. יטענו חברי הכנסת שהזמן לא יספיק. תשובתי היא, כי אם תוך ארבעה חודשים לא נגמור את המלאכה, הרי גם בעוד שישה חודשים לא נהיה מוכנים לכך. הכנסת כבר קבעה תקופה של שנתיים להכנת הבחירות, וגם תקופה זו לא הספיקה.

רק בגלל הפגרה הצעתי הארכה לשישה חודשים, אחרת הייתי מקצר עוד יותר את התקופה.

כבוד שר הדתות, אתה המופקד על הנושא הזה, אתה הנושא באחריות על הבזיון שגגרם לרבנות הראשית. אני יודע שאפשר להצביע על גורמים נוספים בממשלה, שאחריותם ואשמתם הן גדולות, אך עליך, אדוני שר הדתות, לדאוג לכך שהסחבת הלא-מכובדת הזאת תיפסק.

הוועדה, כי רצינו להביא את החוק לאישור. לא הזמנו את שר הדתות, ולא ייתכן שנדון על כך בלעדי.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך, עבודה-מפ"ם): מדוע לא?

מרדכי סורקיס (יו"ר ועדת הפנים):

נכון ששני שלישים של התקציבים הם של העיריות, ואילו היתה הצבעה אני בטוח שהיה רוב. אבל כיוון שלא היה — אני, בתור יושב-ראש הוועדה, חייב להביא לכנסת מה שהיה בוועדה.

ארי אנקוריון (המערך, עבודה-מפ"ם):

האם יש תמיד אידייליה כזאת בינך לבין שר הדתות?

מרדכי סורקיס (יו"ר ועדת הפנים):

אני ממלא את תפקידי כיושב-ראש הוועדה, ואין אצלי הבדל בין שרים — אם יש אידייליה בינינו ואם לא.

אני חייב לנמק מדוע אני מבקש להסיר את ההסתייגות. חברי הכנסת רשאים להחליט כפי שירצו.

היו"ר י. נבון:

אני מעמיד להצבעה את הצעת התיקון של חבר-הכנסת יפרח.

היו"ר י. נבון:

אנו עוברים לסעיף י"ז בסדר-היום: חוק מועצת הרבנות הראשית (הוראות שעה) (תיקון), תשל"א—1971, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הפנים.

מרדכי סורקיס (יו"ר ועדת הפנים):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. ועדת הפנים דנה רק בסעיף 2 של הצעת החוק.

לחוק שני סעיפים. סעיף אחד מדבר על הארכת תקופת הכהונה של מועצת הרבנות הראשית עד ט"ו בשבט תשל"ב — 31 בינואר 1972. על-ידי התיקון הזה אנו גם מארכים את עניין הגבלת הגיל; הרב הראשי, אשר כיהן עד היום כנשיא בית-הדין העליון, ימשיך את כהונתו עד 31 בינואר 1972, עד שיתקבל חוק הבחירות לרבנות הראשית.

לשני סעיפים אלה הגישו ארבעה חברי כנסת את הסתייגויותיהם, והם: חברי-הכנסת קשת, לורנץ, כהנא ואבנרי. אני מציע לאפשר למסתייגים לנמק את הסתייגויותיהם ולאחר מכן אשיב עליהן.

היו"ר י. נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת קשת, להנמקת הסתייגותו לסעיף 1.

בן-ציון קשת (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הגשתי את ההסתייגות בעיקר כדי להביע את מורת הרוח של רבים,

* "דברי הכנסת", חוב' ל"ה, עמ' 3409; נספחות.

הי"ד נבון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לורנץ, להנמקת הס-תייגיונית.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אנמק את שתי ההסתייגויות גם יחד. בהסתייגותי הראשונה אני מציע להאריך את כהונת הרבנים הראשיים לשנתיים במקום שישה חדשים. אנמק את הצעתי. בפעם האחרונה הוארכה תקופת כהונתה של הרבנות הראשית לארבעה חודשים. כפי שזכור לחברי הכנסת, הוזהרתי או שלמעשה לא ייתכן לבחור רבנים ראשיים במשך ארבעה חודשים בזמן שאין כלל חוק הקובע את סדרי הבחירות. מתברר היום לכל אחד מאתנו, שצדקנו בשעתנו בטענותנו, ולא רק שלא הצליחו להגשים את עניין בחירות הרבנות הראשית במשך ארבעה חודשים, אלא הכנסת גם לא זכתה כלל שייבאו לפניו הצעת חוק שלפיה צריכה הרבנות הראשית להיבחר. זכינו להגשת הצעת חוק רק שלוש, ברע האחרון, בתום תקופה של ארבעה חודשים. ודאי אינני צריך לבוא להוכיח שאמנם צדקתי אז בטענותי, שכל ההצעה היא פיקטיבית.

האמת היא שגם עכשיו הממשלה לא הביאה הצ-עת חוק אלא חוק-מסגרת. סוד גלוי הוא כי הממשלה לא יכלה לבוא לכלל הסכמה על הצעת חוק של ממש. רוצים למלא את החסר על-ידי תקנות. אבל הפעם גם תקנות אלה אינן כמקובל. שר הדתות איננו יכול להתקין את התקנות אלא באישור הממשלה. פירושו המעשי של התידוש הזה הוא, שאנו רחוקים אפילו מאפשרות פוטנ-ציאלית של בחירות.

בנוסף על אותו טעם, שאין לפניו הצעת חוק אלא חוק-מסגרת, הממשלה עצמה איננה שלמה עם האמור על התקנות. אבל גם אם נניח לרגע באופן תיאורטי, שהממשלה הבוא לכלל הסכמה כללית על התקנות, ברור שהצעת החוק צריכה לעבור את השלב של דיון בוועדת הפנים כדי להכינה לקריאה שנייה ושלישית בכנסת. אנו יודעים כי מחר, בשעה טובה, הכנסת וגם ועדותיה יוצאות לחופשה על שלושה חודשים. פירוש הדבר, שגתחיל לטפל בהצעת החוק בעוד שלושה חוד-שים. גם אם אביא בחשבון פרק זמן מינימלי לטיפול בהצעת החוק, הרי יש להוסיף על כך חודש נוסף — והרי לכם ארבעה חודשים. הפרוצדורה בהתאם להצעת החוק, שהיא איננה עדיין ברורה, תימשך לפחות חודשיים וחצי. מסתבר איפוא שאין כל אפשרות טכנית לגשת לבחירות ולסיים את פרשת הבחירות במשך שישה חודשים.

חבר-הכנסת קשת הציע בהסתייגותו הארכה לת-קופה של ארבעה חודשים ונימק את הצעתו בכך שהוא רוצה בדרך זו להביע את מורת רוחו. אני מסכים שיש להביע מורת רוח; אבל השאלה היא פשוטה: למה הוא לא יכול היה להביע את מורת רוחו על-ידי הגשת הס-תייגות המציעה להאריך את תקופת כהונתה לשנה? נגד מי אתה מביע את מורת רוחך, חבר-הכנסת קשת, נגד הרבנות, נגד הרבנים? האם הרבנים אינם רוצים להיבחר? האם אתה מביע מורת רוח נגד הציבור הדתי? אני מסכים אתך שכל הציבור זקוק לרבנות, אבל הצי-בור הדתי דאי זקוק לה. איך יכול להאשים את הרבנים בכך שאינם רוצים להיבחר, או את הציבור הדתי בכך שאיננו רוצה לבחור. נגד מי מובעת מורת הרוח? יש

להביע מורת רוח כלפי הממשלה, וזאת אתה יכול לע-שות על-ידי כך שתציע להאריך את תקופת כהונתה של הרבנות הראשית לתקופה מתקבלת על הדעת.

כהונתה היא להשפיל את המוסד של הרבנות הראשית.

בן-ציון קשת (גח"ל):

אתה ממשיך להפנות דברך אלי?

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

זאת אני אומר באופן כללי. לצערי אני צריך לכלול בכך את רוב הכנסת.

אם הממשלה עושה איזה עוול או משהו בלתי-הגייוני הגובל בשערוריה, הכנסת היתה צריכה — ואתה בתוכה, חבר-הכנסת קשת — להפגין את עצמאותה ולומר: אין זה משחק ילדים, בוודאי שעניין הרבנות הראשית איננו נושא למשחקים קואליציוניים ולא למש-חקים אחרים. אין אנחנו יכולים להשפיל את כבוד הרבנות, ולמעשה אנו משפילים את כבודנו הרבה יותר מאשר את כבודה של הרבנות.

מנחם ידיד (גח"ל):

כל סחבת נוספת לא תביא ברכה לעניין.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אתך יש לי שפה משותפת בעניין זה. אינני בעד סחבת, אתה יודע שלא הייתי מעולם בעד סחבת. אני מסכים אתך, אבל אתה צריך גם להסכים אתך, שמבי-אים כאן הצעת חוק שלא ניתנת לביצוע ולא היתה כל אפשרות לבצע לא את הצעת החוק הקודמת שהאריכה את תקופת הכהונה לארבעה חודשים ולא את הצעת החוק הנוכחית המאריכה את תקופת הכהונה לשישה חודשים. עשינו יחד את החשבון, שאין כל אפשרות לבצע זאת, מה גם שהכנסת יוצאת מחר לפגרה, והדבר כרוך בפרוצדורה שצריכה להימשך יותר מאשר שישה חודשים.

כאשר מביאים לכנסת הצעת חוק שאיננה ניתנת לביצוע, הרי משפילים את כבוד הרבנים, את כבוד הרב-נות, והרבה יותר מזה — את כבוד הכנסת.

אמרתי קודם, והדבר ידוע, שיש כאן איזו כוונה לא טובה ולא טהורה. לא רק שמפלים לדעה את הרב-נים הראשיים, נשיאי בית-הדין העליון לעירעורים, בני-גוד לשופטים, הנבחרים לכל ימי חייהם; הרבנים הרא-שיים, שהם נשיאי בית-הדין העליון, נבחרים לחמש שנים; לא רק שאין רציפות לכהונתם, דבר שאיננו קיים בקשר בשום מוסד חשוב, ואפילו לא חשוב, במדינה, והוא קיים דווקא ברבנות. אבל אם כל זה אינו מספיק, אנחנו באים ולמעשה איננו בוחרים את הרבנות לחמש שנים לפחות, אלא אנחנו בוחרים אותה לארבעה חודשים או לשישה חודשים, ואחר כך בוודאי יבחרו בה לחודשיים ואולי לשבועיים, כי שמענו מחבר-הכנסת קשת, שאילולא הפגרה היה מציע זמן קצר מאשר ארבעה חודשים.

בן-ציון קשת (גח"ל):

מזלך שדברתי.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אתה יודע שלפעמים שאלה רטורית מאפשרת להסביר את העניינים בצורה טובה יותר.

תוקף כהונתה של הרבנות הראשית. די לנו בחוקים אשר נתקבלו, ואין לנו צורך בעוד חוק נוסף שכזה, שיאפשר את דחיית בחירתה של הרבנות הראשית.

לכל ההסתייגויות שלי יש בעצם מגמה אחת: שמי-רה על כבוד הרבנות בישראל. אנחנו צריכים לדעת שהבחירות יכולות להתקיים רק לאחר שיתקבל החוק החדש לבחירות למועצת הרבנות הראשית. והדיון בחוק זה, אפילו עם הרצון הטוב ביותר של יושב-ראש ועדת הפנים, יקח זמן ממושך. אם תתקבל הדעה, שייצגו אותה מספר חברי הכנסת, כי יש בחוק הבחירות לכלול מספר פרטים על דרך הבחירה ועל הגוף הבוחר, הרי יהיה צורך לעבד חוק מלא ושלם. ואפילו ישאירו זאת לתקנות, הרי הבעיות יצטרכו לקבל את פתרון בתקנות. וזה יקח עוד זמן ממושך למדי, בודאי גם דיונים בין-סיעתיים וקואליציוניים ואנטי-קואליציוניים, ועד שנגיע לכך שיתקבל החוק, שעל-פיו יוכלו לבצע את הבחירות, יעבור זמן רב. ומה עוד שגם הבחירות, באורח טבעי, צריכות לקחת זמן ממושך למדי. אני מתנגד לכך שכל כמה חודשים יצטרכו להאריך את תוקף כהונתה של הרבנות הראשית.

הגיע הזמן שנפסיק לדבר על הארכת תוקף כהונתה של הרבנות כאמצעי לתבוע כיוון פעולה מסויים ממועצת הרבנות הראשית, מפני שבתנאים כאלה טוב לה שלא נבראה משנבראה.

הועלו כאן מספר בעיות ותביעות כלפי הרבנות הראשית שאינני יכול להבין אותן. הרבנות הראשית איננה מוסמכת לשנות הלכה מן ההלכות המקובלות. זאת צריך להוציא מן הראש: כאילו הרבנות הראשית יכולה להיות מוסד שמטרה ממזרים. ואשר לגיו, נדמה לי שהרבנות בארץ עשתה מעל לאפשרויותיה. בוצעו אלפי גיוורים, ומה רוצים עוד? ואם קיימות בעיות בקשר לנשואים נישואי תערובת, רבותי, לא על הרבנות התלו-נה. אני זוכר שסיפירה לי פעם אישיות רמת מעלה, כאשר כיהנה כשר בממשלה, שביקרה באחד השיכונים וראתה שם אשה עומדת בצד ובוכה. היא היתה אחת מהעולות החדשות. התעניינה אותה אישיות ושאלה את האשה למה היא בוכה. היא אמרה: בחוץ-לארץ קראו לילדים שלי "זיד", כאן קוראים להם "גוי". שאלתי רק שאלה אחת: האם הדבר קרה באחד השיכונים הדתיים? קיבלתי תשובה: לא דווקא.

אמרתי אז דבר אחד: רבותי, תתנו את האנשים שלכם, ואנו כולנו נחנך את האנשים שלנו שלא יפגעו במישהו, גם לא על-ידי כינוי של גנאי.

אבל מה זה שייך לרבנות? אם יש מישהו הלוט לכך שנשואים נישואי תערובת יעלו ארצה וחושש שהם נמנעים מזה, לא ברבנות האשמה, אלא בעם היה. ואגיד בגלוי: אני לא להוט שיעלו בני נישואי תערובת. אלה הלוטוטים, שיחנכו את עצמם ואת בניהם ואת כל משפחתם חינוך טוב יותר. אבל אינני יודע מה רוצים מן הרבנות הראשית.

דוד קורן (המערך, עבודה—מ"ם):

רוצים מן הכנסת שיהיה חוק.

קלמן כהנא (פועלי אגדת ישראל):

יש חוק לאנשים אלה. יש חוק יותר מדי רחב. נתנו להם את כל הזכויות של עולים. מה רוצים יותר?

חברי הכנסת. אם מישהו, אם איזה היסטוריון ירצה פעם לעבור על הדפים ב"דברי הכנסת" הנוגעים לרב-נים, אני חושב שזה לא יביא הרבה כבוד לא לחברי הכנסת שהשמיעו את הדברים, וששפכו לעתים קיתונות שפכין, ולא לכנסת כולה.

במאמר מוסגר יורשה לי להגיד, שאני תמה, אינני יודע אם הרבנות הראשית תקבל מינויים שכאלה. אינני יודע. למה לא להגיע למסקנה הפשוטה, שגדולי התורה ראו בזמנם, לפני כחמישים שנה, ושגם אנשי "אגודת ישראל" גרסו בעת הקמת הרבנות הראשית, שלא תיתכן אלא רבנות עצמאית שאיננה תלויה בחסדיהן של רשויות חילוניות שונות שאינן יודעות רבנות מה היא וממילא אינן מסוגלות לכבד את הרבנים. אבל עניין זה יתברר לא כאן בכנסת. זהו עניינם של הרבנים והם יציבור הדתי. רק הזכרתי את הדבר, מפני שהוא כואב לי, במא-מר מוסגר.

בכל אופן, בינתיים אני מציע להאריך את תקופת כהונת הרבנים הראשיים לשנתיים. רצוני עוד לציין, כי הצעתי בוועדה להאריך את הכהונה לפחות בתקופה נוספת של חודשיים, זאת אומרת לשמונה חודשים, כדי לאפשר מבחינה טכנית את בחירת הרבנות הראשית, ואמרתני שאני מוכן לוותר על הסתייגותי, אבל גם הצעתי זו לא נתקבלה. משום שהכונה שקופה: ההצעה היא לא לבחור ברבנות ראשית, אלא לא לאפשר את בחירתם של הרבנים הראשיים, ולהביא את העניין שוב ושוב מעל במת הכנסת.

הסתייגותי השנייה, אדוני היושב-ראש, אומרת, ששני הרבנים הראשיים יכהנו כנשיאי בית-הדין לעיר-עורים. לדעתי אין כל טעם להכניס הבדל מלאכתי בין רב ראשי אחד לרעהו. למעשה שניהם עברו את הגיל הקבוע עד עכשיו בחוק. לפי הצעת החוק החדשה אין כל הגבלה בגיל במה שנוגע לעתיד. לפי מה שמקובל בהלכות הרבנים, וכפי שאנחנו יודעים מכל ההיסטוריה שלנו, הרי במה שנוגע לרבנות ולרבנים לא קיימת כל הגבלת גיל. חכמינו ז"ל אומרים: תלמידי חכמים, כל זמן שהם מוקינים דעתם מתעייבת או דעתם מתוספת עליהם. ממילא במה שנוגע לאנשי רוח ורבנים אין שום חסרון בגיל. אדרבה, יש בזה יתרון שהם יותר זקנים—כמובן כל זמן שהם מסוגלים, מבחינה בריאותית, למלא תפקידם, וזהו עניין אובייקטיבי ולא עניין של גיל.

גם כאן אי-אפשר להשתחרר מן הרושם הברור, שזהו שוב לחץ ורצון ללמד לקח: אם מישהו מכס לא יילך לגמרי בתלם ולא ירצה לעשות מה שעולה על דעתו של שר זה או שר זה, הרי יש בדינו אמצעים—תהיה או לא תהיה נשיא בית-הדין העליון. כמובן שכל זה הוא שיקול פסול. לכן אין זו שאלה של אדם דתי או לא-דתי. אדם שמכבד קצת לא את הרבנות אלא את עצמו צריך להצביע בעד שתי ההסתייגויות שלנו.

ה"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת קלמן כהנא, להנמקת שתי הסתייגויותי.

קלמן כהנא (פועלי אגדת ישראל):

כבוד היושב-ראש. יש לי שלוש הסתייגויות. מזמן מתפרסמת סטטיסטיקה של החוקים אשר נתקבלו בכנסת. אני מתנגד להגדלה המלאכותית של מספר החוקים, ואינני מעוניין שנקבל עוד חוק אחד להארכת

סיף לפעול לכך שאין חוק גם יביא לכך שלא יהיו תקנות, אלא אם כן שר הדתות יכול להתקין תקנות בלי אישור הממשלה ובלי לשאול את הממשלה, לא להלכה ולא למעשה. מכיוון שזה לא כך, והממשלה צריכה להסכים לתקנות למעשה, הרי לא יהיו גם בחירות.

אני חוזר ואומר: האבסורד היחיד שמונח ביסוד המצב כולו, אפשר להגדירו במשפט אחד פשוט לחלוטין, שפה רוצים להקים מוסד המחייב את כל אזרחי המדינה המוגדרים כיהודים, כמעט את כל אזרחי המדינה, ואילו המוסד הזה, המחייב את כולם, ייבחר על-ידי מינועם. זה האבסורד היסודי המונח בכל הסוגיה הזאת, שרוצים שחלק קטן מהציבור יבחר במוסד המחייב את כל הציבור. דבר זה הוא כל כך אבסורדי מיסודו במשטר דמוקרטי, שכל שאר הבעיות הפוליטיות והאחרות הנוגעות במוסד נעוצות בדבר יסודי פשוט זה. אותם אינכם יכולים להסכים שהרבנות תיבחר על-ידי כולנו, לכן אני איני יכול להסכים שהיא תחייב את כולנו. זה ניגוד הגיוני שאין עליו גשר.

ולבסוף הערה אחת ליושב-ראש הוועדה. יושב-ראש הוועדה הבטיח באמצעות העתונות שחוק זה לא יעבור אלא אם יקרה משהו אחד בוועדה אחרת. אני מצטער על כך שיושב-ראש הוועדה הולך בדרכי אדוננו, מורו ורבו משה דיין, המציג דברים אולטימטיביים, מושך את ידו מהאולטימטום, והיום קראתי שהוא מושך את ידו ממשיכת ידו מהאולטימטום. אם אתה מכריז שלא תעביר את החוק — אל תעביר את החוק; אם אתה מתכוון להעביר אותו — אל תכריז. או שהעתונות, כרגיל לגבי אדוננו, מורו ורבו משה דיין, לא ציטטה אותך כראוי.

יורשה לי להגיב במשפט אחד על דברים שאמר חבר-הכנסת כהנא. זה נכון ומסביר את האוון לומר שמי שנקרא יהודי שם ונקרא גוי כאן — זה קורה בשיכונים לא-דתיים — זה נכון, כי מבחינה זו אין הבדל גדול בין שיכונים דתיים ולא-דתיים. אבל הרי אינך יכול להתעלם מהמציאות היסודית. מדינה זו מוגדרת כחוק במגילת העצמאות כמדינת היהודים, או כמדינה יהודית. יש בה כחוק זכויות מסוימות ומעמד מסוים לאנשים המוגדרים כיהודים. אם מזמינים לארץ מאות אלפי יהודים שגשאו לא-יהודיות, או לא-יהודים שגשאו יהודיות, והם מאות אלפים, גם בברית-המועצות וגם בארצות-הברית — הרי ייתכן שאתה אומר: אינני רוצה אותם פה, ואז אתה הגיוני; אבל אם אתה אומר שאתה רוצה אותם פה, אבל אתה רוצה לרשום אותם על-פי סיווג שאינו משייך אותם למדינה, כלומר רוצה לשלול מהם את ההגדרה יהודים במדינת היהודים — הרי אתה מערים מכשול בפני העלייה.

טובה סנהדראי (מפד"ל):

מה זה נוגע להסתייגות?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
את צודקת בהחלט, אבל את מעירה לי במקום הלא-נכון. היית צריכה להעיר זאת כשדיבר על כך חבר-הכנסת כהנא, ואני הרשיתי לעצמי להגיב על כך בקצרה.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הפנים, לתשובה.

מה הבעיות? ולמה נטפלים לרבנות הראשית — אינני מבין.

יש לי הסתייגות נוספת. זו למעשה הצעתו של חבר-הכנסת קלינגהופר, שהציע אותה בעת הדיון בהא-רכת תוקף כהונתה של הרבנות הראשית, לפני חדשים מספר. אז חשבו שההארכה היא לזמן קצר ומתברר שהיא לזמן ממושך יותר, ומי יודע אם לא לזמן ממושך במיוחד. אין לך דבר קבוע יותר מאשר הסדר ארעי. ואם הוחלט כבר — וכנראה הוחלט — להסיר את הגבולות הגליל בקשר לכהונתם של הרבנים הראשיים, אין כל הצדקה שלא יוכלו שני הרבנים הראשיים כאחד לכהן כנשיאי בית-הדין הרבני הגדול.

לכן באות ההסתייגויות שלנו — להבטיח את שני הדברים האלה כאחד.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, להגמקת שתי ההסתייגויותיו.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. שתי ההסתייגויות שלי כאחת באות להחליף את התאריך 31 בינואר 1972 בתאריך 15 באוגוסט 1971. אני חושב שברור לחברי הכנסת שמי שמציע הצעה כזאת, מגמתו לשלול את עצם הצעת החוק. לו הייתי יכול להגיש הסתייגות שהצעת חוק זו אינה קיימת, כי אז הייתי מגיש הסתייגות כזאת. אסביר זאת בקצרה.

אני מקווה לקבל מחר בבוקר בקבוק ויסקי מחבר-הכנסת יפרה, ואני מזמין את חברי הכנסת הנוכחים להשתתף בשתייה. מעשה שהיה כך היה. כשהובא החוק בפעם שעברה, לפני ארבעה חודשים, הצעתי לכל חברי הוועדה להתערב אתי שחוק זה ייגמר תקפו ולא תקום רבנות מכל חברי הכנסת בוועדה, היחידה שהתפתה היה חבר-הכנסת יפרה. ומכיוון שהפסיד בהתערבותו, אני מזמין את חברי הכנסת להשתתף בהנאה.

אני מזכיר זאת עכשיו, כי גם עכשיו אני מוכן מעל דוכן דם זה להזמין את כל חברי הכנסת להתערבות נוספת שלא תקום רבנות חדשה בתאריך שנקבע.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

עכשיו לא יהיה שום איש שיתערב אתך.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כי שום איש אינו מאמין לרגע ברצינות שבתאריך שהוועדה הציעה תקום רבנות חדשה.

יצחק רפאל (מפד"ל):

אם כך, למה לך לקצר את המועד?

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כי אני רוצה להביא את הדבר הזה עד אבסורדוס. אגיד מה האבסורד.

הרי שום איש בבית הזה אינו תמים. אנשים תמים מים בדרך כלל אינם מגיעים לבית הזה. אם במשך כל השנים האלה אין חוק, הרי זה מפני שיש סיבה פוליטית לכך שאין חוק. בא כבוד שר הדתות ומגיש לנו חוק מסגרת, מסגרת חסרת תוכן, ושם כתוב שהכל ייקבע בתקנות. רבותי, מאותן סיבות שאין חוק, גם לא יהיו תקנות. הרי ברור לגמרי שאותו הגיון שפעל ופועל ומ-

ראשי הציבור צריכים לחנך את האזרחים ליחס של כבוד לכולם, בלי יוצא מן הכלל.

חבר-הכנסת לורנץ טען שאמרת דבר חמור. מה הדבר החמור שאמרת? לא נכנסתי לבעיות גיוור ובעיות אחרות העומדות על סדר-היום של חיינו. אינני האיש המתערב בענייני הלכה. אני מתחנן תמיד לפני הרבנים, אחרי אבדן שישה מיליון יהודים אינני רוצה לשמוע מיהודי על יהודי אחר שהוא איננו יהודי. שמעתי מאיש, חבר משק, שיושב שנתיים בווינה ומטפל בעולים, כי יש עולים שמפחדים לבוא לארץ, משום שלא יכירו ביה-דותם. מה הפגיעה שאנו פוגעים, כאשר אנו מבקשים רחמים, כאשר אנו מבקשים להציל נפש בישראל? ודאי שרבנים צריכים לגלות אחריות, כי הם הפוסקים ובידם הסמכות העליונה. אנו איננו מכהיבים להם. אנו מתחננים לפניהם. האם בכך יש פגיעה? שמעתם מה אמר חבר-הכנסת דרעם לרבנים. גם הוא לא גדל בבית שבו ביוז רבנים. הדור הזה חונך בבתים שהיה יחס לדת ולרבנים. היו בינינו חסידים, בני חסידים, ומתנגדים.

ועדת הפנים התייחסה בכבוד להצעת החוק של-פנינו. היא מתייחסת בכבוד לחוק המועצות הדתיות. שר הדתות אינו יכול להתלונן עלינו. אני חושב שעושים עוול לשר הדתות, שכל פעם עושים אותו חשבון, כאילו הוא האשם במציאות שלנו. הוא איש חוק ומשפט רציני. קרה משהו, ואי-אפשר לסיים עניין זה. אין זה עניין של נקמות, אין זה עניין של קואליציה, ואין זה עניין של חשבונות. יש שאינם רוצים בכלל ברבנות. הרוב המכריע רוצה במוסד הרבנות וברבנים בארץ, ביניהם כאלה שאינם הולכים כל יום לבית-הכנסת.

עם כל הכבוד, צריך להגיע לכך שהרבנים ייבחרו בכבוד ויכהנו בכבוד.

אני מבקש לדחות את ההסתייגויות. אינני רוצה להנהיג מנהג חדש, אבל אני נוהג להשתמש בביטוי "בלי גדר". אם החוק יהיה בתהליך עבודה, וייקבע התאריך לבחירות, אפשר יהיה לבוא לכית ולבקש האר-כה לשלושה חודשים, כי בחירות אין עושים ביום אחד. אז יהיה חוק מוסרי לבוא ולהגיד: לאחר שנסיימה הכנת החוק ונקבע התאריך לבחירות, מבקשים הארכה לשלושה חודשים. להציע הארכה מראש לא נראה לי. אם יעשו זאת, לא יהיה צורך להתחיל בעבודת הכנת החוק. צריך להתחיל בהכנת החוק גם בזמן הפגרה. הוועדה תדון בעניין ותעשה כל מה שצריך לעשות.

אני מבקש לדחות את כל ההסתייגויות ולקבל את הצעת הרוב בוועדה.

היו"ר ש. רוזן:

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. נצביע תחילה על ההסתייגויות לסעיף 1 של החוק.

ה הצ ב ע ה

התיקון של חבר-הכנסת א. אבנרי לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת ק. כהנא לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת ש. לורנץ לא נתקבל.

התיקון של חבר-הכנסת ב. צ. קשת לא נתקבל.

סעיף 1, בנוסח הוועדה, נתקבל.

היו"ר ש. רוזן:

אנו עוברים להצבעה על ההסתייגויות לסעיף 2.

מרדכי סורקיס (יו"ר ועדת הפנים):

כבוד היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים. אני מבקש לדחות את כל ההסתייגויות, ואני רוצה לנמק זאת במלים אחדות.

לא אכנס לוויכוח על הרבנות, עם חברי-הכנסת כהנא ולורנץ, ועם חבר-הכנסת אבנרי. עוד יהיה ויכוח. בזמן שהבאנו את ההצעה להאריך את תוקף כהונתה של הרבנות הבטחנו שייניחו חוק על שולחן הכנסת. אמנם זהו חוק מסגרת, עם תקנות, וחובה עלינו לתת הארכה למוסד שהיב לפעול באופן חוקי ובלי זעזועים. כשגדון בחוק המסגרת, תהיה אפשרות לחברי הוועדה ולמליאה להסתייג ולהשיג השגות. יש שם שטח לבירור דים רציני למדי. ההוק הזה הוא די כבד וצריך להקדיש לו עבודה רבה. אינני כופר בזה. יש פגרה.

חבר-הכנסת אבנרי שומר עלי שאדייק ואקיים את הבטחתו. אני שמוח שהוא עקבי. אם יהיו הרבה אנשים עקביים במדינה יהיה טוב. אני הודעתי מה שהודעתי, ומחיתי בדרך שמחיתי. אבל יושב-ראש הכנסת ויושב-ראש הקואליציה הזמינו אותי ודרשו ממני שאעביר את הצעת ההארכה. ועדת הפנים בתור שכזו, עליה לכבד את החלטות הממשלה ולדון בהצעה. יושב-ראש הוועדה יש לו אפשרויות אחרות. הוא אינו צריך לעשות דברים שאסור לו לעשותם.

לכן אנו מביאים את הצעת החוק להארכה ללא זעזועים.

אני רוצה לומר לחברי-הכנסת כהנא ולורנץ: גם כאשר הארכנו תקופת כהונתה של הרבנות הראשית ותקופת כהונתם של הרבנים הראשיים בפעם הקודמת, אמרתי לחבר-הכנסת קלינגהופר, שאילו היה הרב הראשי, הרב אונטרמן, יושב-ראש בתי-הדין, היינו באו-פן אוטומטי מאריכים את תקופת כהונתו, כפי שעשינו לגבי הרב נסים. על הגבלת הזמן יהיה ויכוח כאשר יובא החוק. הממשלה הציעה שלא להגביל את הזמן. לא כולנו מתלהבים מהצעה זאת. אבל כבר היו מקרים שבבית הזה תיקנו הצעות של הממשלה. אינני רוצה להביע דעת על כך עכשיו. אם הרוב יהיה בעד הצעת הממשלה, נתקבל הצעת הממשלה.

כל הכבוד לרב אונטרמן. אני מכבד אותו מאוד. אבל אין צורך להזכיר מדי פעם את הצורך בהשוואת מעמדו לזה של הרב נסים. הרב נסים היה יושב-ראש בתי-הדין, והיום אנו מאריכים את כהונתו זו עד ינואר. אין כל כוונה לפגוע במישהו.

ומשפט אחרון לכל אלה המקטרגים על בית זה, שפוגע, כביכול, ברבנות וברבנים. לאלה הייתי אומר: תנו עצה לרבנות שלא תהיה גורם לפגיעות שפוגעים בה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

מה שאתה אומר עכשיו, זו פגיעה חמורה, אף-על-פי שאתה אומר זאת שלא בתור פגיעה.

מרדכי סורקיס (יו"ר ועדת הפנים):

כל ימי חיי חונכתי בבית יהודי, ויש לי יחס לדת. איש לא הכריח אותי להצביע נגד גישואין אורחיים. אני מכבד רבנים. אבל אני רוצה שהם יהיו מקובלים על המוני נוער. אני רוצה שייכבדו את הרבנים בכל הכבוד. פעם הייתי בורד בין ראש מועצה ורב מקומי. ראש המועצה פגע ברב המקומי. ללא היסוס אמרתי לו: תכ-בד את הרב, אחרת הקהל ילמד ממך שלא לכבד אותך.

— חוק מועצת הרבנות הראשית (הוראות שעה) (תיקון) (רוון); חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 6) (רוון, ביבי) —

הצבעה

התוספת לסעיף 3, של חברי-הכנסת ק. כהנא
וש. לורנץ לא נתקבלה.

הי"ר ש. רוון:

אני מעמיד את החוק כולו להצבעה בקריאה
שלישית.

הצבעה

חוק מועצת הרבנות הראשית (הוראות שעה)
(תיקון), תשל"א—1971, נתקבל.

הצבעה

התיקון של חברי-הכנסת א. אבנרי לא נתקבל.
התיקון של חברי-הכנסת ק. כהנא לא נתקבל.
התיקון של חברי-הכנסת ש. לורנץ לא נתקבל.
התיקון של חברי-הכנסת ב. צ. קשת לא נתקבל.
סעיף 2, בנוסח הוועדה, נתקבל.

הי"ר ש. רוון:

אני מעמיד להצבעה את הצעת התוספת לסעיף 3,
של חברי-הכנסת כהנא ולורנץ.

יא. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 6), תשל"א—1971 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הי"ר ש. רוון:

ההוראה השנייה נוגעת לעורך-דין, לאפוסטרופוס,
או למי שנכסיו של עורך-דין מוקנים לו; כלומר נקבע
מפורשות מעמד של משיבים. בתור משיבים יוכלו הם
להשמיע את דברם בבית-המשפט ולהציג את עמדתם
דרך שכל משיב מציג את עמדתו בבית-משפט על-פי
הפרוצדורה המשפטית המקובלת.

ההוראה השלישית שהוספה היא, שהוקנו לבית-
המשפט סמכויות לקבוע הסדרי-ביניים עד למינוי של
הממונה באותם מקרים שאינם סובלים דיחוי ושעלול
להיגרם בהם נזק אם יחכו עד לסיום ההליכים הקבועים
שהם, לעתים, ממושכים.

מטעמים של מבנה החוק החליטה הוועדה להחליף
את המספור של הסעיפים 389 ו-389 ולהפוך את המבנה
שהיה בחוברת הכחולה למבנה המונח לפנינו בחוברת
הלבנה, כך שמה שהיה קודם לכן 389 יהיה עכשיו 389
ומה שהיה 389 יהיה עכשיו 389.

בסעיף 389, במקום מינוי לתקופה שלא תעלה על
שנה לפי החוברת הכחולה, נקבעה תקופה מקסימלית
של שנתים — הן משום העובדה שבית-המשפט רשאי
מלכתחילה למנות את הממונה לתקופה קצרה יותר,
והן כדי לאפשר לממונה טווח עבודה סביר יותר.

בסעיף 389 באו השינויים הבאים: קודם כל הנוסח
המונח לפנינו בא להבהיר כי כאשר מתמנה ממונה
לעניין מסוים, לא יטפל בו עוד עורך-הדין. זה לעומת
הנוסח אשר הוצע בחוברת הכחולה, שבו לא הובהר
הדבר די צרכו.

השינוי האחר הוא שבנוסף על חובתם של עורך-
הדין והנאמן להעביר לממונה פקדונות, כפי שהוצע
בחוברת הכחולה, נקבעה גם החובה להעביר לממונה,
לפי דרישתו, מסמכים וחפצים של לקוחות שהיו ברשות
עורך-הדין, וזאת כדי לאפשר לממונה פעולה תקינה.

בסעיף 389 הוכנס שינוי קל והוא הוספת המלה
"בכתב", שלא הופיעה בחוברת הכחולה, והסעיף המוצע
אומר כי במקום שלקוח מסרב שהממונה יטפל בעניינים
שלו עליו להודיע על כך בכתב. כדי שלא ייווצר מצב
בלתי-ברור הוספנו את המלה "בכתב".

בסעיף 389 שבחוברת הכחולה נאמר בסופה כי ההו-

אנו עוברים לסעיף ל"ד בסדר-היום: חוק לשכת
עורכי הדין (תיקון מס' 6), תשל"א—1971, קריאה שנייה
ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת-המשנה של
ועדת החוקה, חוק ומשפט, חברי-הכנסת ביבי.

מרדכי ביבי (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנכבדים. חוק
לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 6), תשל"א—1971
הועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט ב-5 בינואר 1971,
וזו העבירה אותו לוועדת-משנה.

ועדת-המשנה, ולאחר מכן גם מליאת הוועדה, מצאו
לנכון לערוך שינויים בחוק המתבטאים כדלהלן:

בסעיף 389(א) גובשו ורוכזו העילות למינוי ממונה
על-ידי קביעת שני סוגי קריטריונים: הקריטריון האחד
הוא אייכולת מוחלטת, כאשר עורך-דין פרש מן הלש-
כה או שחברותו בה הושעתה, בוטלה או פקעה. הקרי-
טריון השני הוא אייכולת שבגינה נבצר מעורך-דין
למלא את תפקידו.

לאחר קביעת שני קריטריונים אלה נראה, איפוא,
שהפירוט לעניין עורך-הדין שנעדר ממשרדו, שסמוך לו
הופיעו המלים "מסיבה אחרת" בחוברת הכחולה, היה
לפי דעת הוועדה מיותר ולכן היא מחקה אותו.

אדוני היושב-ראש. אבקש להסב את תשומת-הלב
לנוסח המונח על שולחן הכנסת, שיש בו מלה מיותרת
ואבקש כי תימחק. המלה "טיפול" מופיעה פעמיים
בסעיף 389(א), בסוף השורה השלישית ובתחילת השורה
הרביעית.

בסעיף 389(ב) נוספו הוראות, הבאות לגבש את
ההליכים בבקשה למינוי ממונה, אבל עיקר ההוראות
מתבטא בכך: (א) בשלב שבו מחליט הוועד המחוזי
להגיש בקשה לבית-המשפט עליו להודיע ללקוחותיו של
עורך-הדין על ההחלטה, כדי שהלקוחות יידעו בהקדם
הזמן האפשרי שעניינם הונח ואין בו טיפול, ויוכלו
להחליט בדבר הצעדים הנראים להם, אם בדרך של
העברת עניינם לעורך-דין אחר ואם בדרך של הסכמה
להניח את הטיפול בידי הממונה, כשיתמנה כמובן, או
להביא את עניינם לפני הגופים המטפלים בבקשה.

חבורת ל"ו, ישיבה רט"ז

— חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 6) (ביבי, רוזן); חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 7) (רוזן, ביבי); סקירת שר הדתות על פעולות משרדו (תשובת השר) (רוזן, ורהפטיג) —

סת ללא הסתייגויות ואבקש להביאו לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ש. רוזן:

חברי הכנסת הנכבדים, אנו נגשים להצבעה. כיוון שאין הסתייגויות, אני מציע שנצביע בבתי-אחת את הסעיפים 89א עד 89ב בקריאה שנייה.

הצבעה

סעיפים 89א—89ב נתקבלו.

היו"ר ש. רוזן:

עכשיו נצביע על חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 6), תשל"א—1971, בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 6), תשל"א—1971, נתקבל.

דעה ללקוחות יכולה להיות "תוך זמן סביר ממועד המינוי". ביטוי זה, הקובע את הזמן שיכול לעבור ממועד מינוי הממונה עד מועד מתן ההודעה ללקוחות, הוחלף בביטוי "סמוך ככל האפשר למועד המינוי", וזאת כדי להבטיח פעולה מהירה יותר בעניין ההודעה ללקוחות וכדי שיוכלו לעמוד על זכויותיהם.

סעיף 89ח (א) בחוברת הכחולה קבע כי שכר הטרחה שיקבל הממונה בעד פעולות שעשה ייקבע על-ידי הוועד המרכזי באישור שר המשפטים או מי ששר המשפטים מינהו לכך. הוועדה ראתה לנכון יותר לפטור את שר המשפטים מטרחי מיותרות זו, ומאחר שבת-המשפט נוהגים לקבוע שכר טרחה לעורכי-דין המטפלים בעניינים שונים, הרי גם כאן הוחלט כי במקום הוועד המרכזי ושר המשפטים יבוא בית-המשפט.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. החוק מוגש לכנ-

יב. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 7), תשל"א—1971 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ש. רוזן:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 7), תשל"א—1971. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת-המשנה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר-הכנסת ביבי.

מרדכי ביבי (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 7), תשל"א—1971 הועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט ב-25 במאי 1971. הוועדה העבירה אותו לוועדת-משנה, וזו האחרונה החזירה אותו אחר כך למליאת הוועדה. בחוק זה הוכנסו תיקונים כדלהלן: בסעיף 3(א) הוחלפה הסיפה כך שהסעיף הורחב כדי שישלול לא רק מקרה שהמאמן הוא עובד מדינה ועל כן יראו את המדינה גם כמעביד, אלא גם כל מקרה שהמאמן הישיר של המתמחה הוא שכירו של אחר. זאת מאחר שהתופעה של שכירים מאמנים מצויה גם במשרדים פרטיים של עורכי-דין.

שנית, הוועדה מצאה לנכון להוציא מסעיף 3 את המתמחים שהם חיילים בצה"ל ועוברים את התמחותם במסגרת הצבא. הוועדה החליטה להוציא אותם מגדר תחולת הסעיף הקובע יחסי עובד ומעביד, שכן היחסים בין החייל לצבא אינם כאלה.

סעיף 5 בחוברת הכחולה נמחק מתוך הנחה, שה- חוק אינו בא לשלול זכויות שנרכשו בעבר במידה שהן נרכשו. החוק המוצע צופה את פני העתיד, ואילו לגבי העבר לא רצתה הוועדה לפגוע בזכויות, אם ובמידה שהיו קיימות. יחד עם זאת הוועדה גם אינה מקיימת אותן במפורש על-פי ההצעה כפי שהובאה, כלומר, על-ידי מחיקת סעיף 5.

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים. גם הצעת חוק זו מונחת לפנינו ללא הסתייגויות, ואבקש להביא אותה לקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר ש. רוזן:

אנו נגשים להצבעה על סעיפים 1, 2, 3, 4, ובכלל זה התוספת, בקריאה שנייה ושלישית.

הצבעה

סעיפים 1—4 נתקבלו.

היו"ר ש. רוזן:

נצביע עתה על חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 7), תשל"א—1971, בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק לשכת עורכי הדין (תיקון מס' 7), תשל"א—1971, נתקבל.

יג. סקירת שר הדתות על פעולות משרדו **

1. תשובת השר

היו"ר ש. רוזן:

אנו עוברים לסעיף הבא: תשובת שר הדתות על הדיון בסקירתו על פעולות משרדו. רשות הדיבור לשר הדתות.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ברשות היושב-ראש, מורי ורבותי. תשובתי על הדיון על מדיניותו של משרד הדתות נתאחרה במקצת. עברו

כחודשיים מיום הדיון, ואולי יש קצת יתרון באיחור הזה, כי בינתיים נפתרו מספר בעיות, או שהן נמצאות בדרך לפתרון, ויהיה לי קל יותר להסבירן. אין מוקדם ומאוחר בתשובה. תשובה תמיד זמנה.

אני מצטער שעלי לפתוח את דברי תשובתי בהודעה כי אין בדעתי ואני מסרב לענות לדבריו של חבר-הכנסת דעון פת. לגבי שאלות יש תקנה בתקנון הכנסת,

* "דברי הכנסת", חוב' כ"ז, עמ' 2523; נספחות.

** "דברי הכנסת", חוב' כ"ח, עמ' 2565.

נותנת לרבנות הראשית גושפנקה חוקית, ואילו הרבנות הראשית הממלכתית נותנת למדינה גושפנקה תורתית, חותם התורה להמשכיותה של המדינה, החל מראשית השלטון בישראל, משפט השופטים וממלך מלכים בישראל.

חברת הכנסת חייקה גרוסמן מודאגת מכך שהרבנות הראשית — וזאת ציטטה מדבריה — "מכירה את עצמה כרבנות עליונה, כלל-עולמית". למעשה כוחה של הרבנות מגיע עד היכן שהשפעתה הסמכותית, המוסרית וההלכתית מגיעה, אולם נדמה לי כי מדינת ישראל צריכה לשמוח על חיוק השפעתה של הרבנות הראשית לישראל בכל העולם היהודי. יש, ולהרבה שנים ודורות ימשך, המאבק על מרכזיותה של מדינת ישראל בעולם היהודי — מרכזיותה התרבותית, הרוחנית, המחשבתית. מאבק איתנים מתקיים בין המרכז ובין ההיקף, יש נטינות כושלים ומכשילים להקים מרכזים עצמאיים. המצב בקהילות ישראל בגולה, בנוער היהודי, ובמיוחד בנוער היהודי למאות אלפיו שבאויברסיטאות; הנאומים, המאמרים והספרים של הוגי דעות, אנשי רוח, מנהיגים ופסבדו-מנהיגים ואדמו"רים יש שמעוררים אצלנו דאגה על המרכזיות של ארץ ישראל ולא פעם אני גוזר במאמור חו"ל: "מסתפינא מהאי קרא ואבדתם בגויים" וכי. נשמת ונוערד לא גבושה וחיוקה של הרבנות הראשית בישראל כמשיב, כמדריך וכמכוון את העולם היהודי בכל מקום ומקום לנקודה המרכזית במדינת ישראל.

טענות יש להם, לחברי הכנסת, מהם סורקיס, גרוסמן, הורביץ, גרשוני, יצחק קורן, הרדק, לרבנות הראשית, למנהיגות הרוחנית הדתית, על שהם, לדעתם, לא ערים מספיק לבעיות השעה ולפתרונן. אותה שאלה ותיקה "מאי אהנו לן רבנן". ראשית כל נדמה לי, כי הציבור לא יודע במידה מספקת את העבודה הרבה שנעשתה ונעשית על-ידי הרבנות הראשית ובתי-הדין הרבניים כדי להסדיר ענייני אישות ולפתור בעיות המתעוררות עם קיבוץ גלויות, לפתרון בעיות עגונות ועגונים, גרות, בעיקר בנישואי תערובת הבאים מחוץ-לארץ, קליטת עדות יהודיות שהיו ספקות של איסור חיתון אתן, כדי לקיים את האמור בחז"ל, כי גדול יום שהותרו ישראל לבוא זה בזה כיום של קיבוץ גלויות.

אכן יש בעיות ורשאי הציבור לבוא לרבני ולבקש לשאוף ולתבוע שיעשו לפתרון, אולם במגבלות מסוימות והן: ראשית כל, צריך לשם כך לחזק את הרבנות ולא להחלישה על-ידי התקפות בלתי-פוסקות, ולפעמים אף בלתי-מרוסנות; שנית, אין לדרוש מן הרבנות שהיא תתכחש לתפקידה ולמהותה ותחרוג ממסגרת ההלכה. היא לא יכולה לעשות זאת והיא לא תעשה זאת.

אני מבחין יפה בין הדרישות הבאות מתוך לב כואב — ראה הנאומים של חברי הכנסת גרוסמן, יצחק קורן, שוסטק והרדי — ובין הדרישות, התביעות, הבאות מתוך גישה מתירנית של permissive society — ראה לדוגמה את נאומו של חבר הכנסת אבנרי. המשפחה היהודית היתה, הנה ותמשיך להיות אבן הפינה של קיום עמנו.

המתירנות הדהרת, המתערטלת והמעורטלת, שצעק קנותה מגיעה גם אל חופי ארצנו, לאכזיב הכוזבת ומאכזבת, והדיה נשמעים בהצעות חוקים להתייר משכב זכר, הפלות לכל רוצה, הרואה בסרט "סיפור אהבה"

שלפיה יש סמכות ליושב-ראש הכנסת לדרוש מן השואל שיחזור בו מביטויים פוגעים. ייתכן שזה עניינו של יושב-ראש הכנסת לבור, אם יכול חבר כנסת להשתמש בסגנון פוגע, חסר גימוסין, להתעלם לחלוטין מדברי המשנה: "יהיה כבוד חברך חביב עליך כשלך", ועוד לצפות לתשובה. ליושב-ראש הכנסת ולסגניו פתרונות.

ראשית כל, מספר הבהרות לבעיות מעשיות שנתעוררו על-ידי כמה מחברי הכנסת. חברי הכנסת סורקיס, לורנץ, ידיר עוררו את בעיית המועצות הדתיות. להנחת דעתם: משרד הדתות עושה רבות לביצוע ההוראה בחוק השירותים הדתיים על חידוש הרכבן של המועצות הדתיות. עד תשרי תשל"א אושר כבר הרכבן של כמחצית מ-190 המועצות הדתיות, ואני מקווה שתוך כדי חידוש תיגמר מלאכת ההרכבה. אנחנו משתדלים לקיים חידוש הרכב תוך כדי השגת הבנה עם כל הגורמים המעוניינים במתן שירותים דתיים בצורה מתוקנת, תוך כדי שמירה על אופיה ותכונתה של המועצה הדתית, הפועלת במסגרת החוק וההלכה והמקיימת יחסים תקינים עם המועצה המקומית.

בהזדמנות זו עלי להתירע נגד אירוע מוזר ויוצא דופן של שביתת העובדים במועצה הדתית בירושלים. ואם כי שביתת עובדים היא אמצעי הגנה על זכויותיו של העובד, לגיטימי ומקובל, יש ספק גדול אם זהו אמצעי שגם עובדי המועצה הדתית רשאים להשתמש בו. יש דיונים בהלכה, ובעיקר בספרות השאלות ותשובות, על חוקיותה של השביתה מבחינה הלכתית. אחד האחרונים, הרב קוק, זכר צדיק לברכה, סבור היה כי "שביתה מותרת לשם כפיית נותן העבודה להיזקק לבית-דין, או לקיים פסק-דין בקשר עם הסיכסוך שמתפרץ... ואם נותן העבודה מסרב, זכותו של הפועלים לכוף את המסרב גם בהכרזת שביתה, ואפילו מבלי הסכמה מיוחדת מבית-דין להכרזת שביתה". ובנידון דיון הרי יש נכונות מצד המועצה הדתית לכל בירור לפני בית-דין או לפני הרבנות הראשית. בכל אופן, חובה מיוחדת על העוסקים במלאכת הקודש, עובדי שירותים דתיים, להיזהר מהשביתת מתן השירותים אף לתקופה קצרה, שהרי על-ידי כך הם מכשילים את הרבנים.

חברי הכנסת שחור, שוסטק, הרב קלמן כהנא, יצחק קורן ועוד, עוררו בעיית הבחירות לרבנות הראשית, המשתהות זה כשנתיים וחצי. גם בעניין זה חלה תווה בתורש האחרון. הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק מסגרת לתקנות לבחירות לרבנות הראשית. אני מקווה כי הכנסת וועדת הפנים, שאליה הועברה הצעת החוק, והיושב-ראש של הוועדה יעשו כל מה שבידם כדי להחיש את חיקוקו של החוק בזמנו, על-מנת לאפשר קיום הבחירות במועדם בכבוד הראוי לכבודה של התורה ולכבודה של המדינה.

את סמכותה ההלכתית שואבת הרבנות הראשית מן ההלכה, מכוח סמכותה איש מפי איש, החל, כדברי המשנה, מ"משה קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לגבאים, וגבאים מסרה לאנשי כנסת הגדולה", ומהכנסת הגדולה לסנהדרין ומסנהדרין לתכמי יבנה, ומהם לתנאים, אמוראים, גאונים, ראשונים, אחרונים, ועד רבני הדור, בכל דור ודור, עד ימינו אלה. הסמכות החוקית הגיתגת לרבנות הראשית מוסיפה כוח ביצוע, בחינת "שופטים ושוטרים תתן לך". המדינה

במשרד הדתות בירור מוקדם בשאלה זו, ונעשה גם מחקר מקיף ומעמיק, והעלינו שהצעה מעין זו אינה מעשית ואינה מועילה.

יש כיום בארץ שלושה ישובים שבהם המועצות המקומיות הסדירו את ענייני הקבורה על-ידי הטלת מס כללי על התושבים. ההסדר באותם מקומות הוא, כי תושב משלם מס שנתי קטן, שש לירות לשנה — ובמקום אחר סכום קצת יותר גבוה — ובנוסף על כך סכום חד-פעמי. במקרה של קבורה משלמת המשפחה סכום של מאה לירות בשעת הקבורה, ובנוסף על כך, אם המשפחה בוחרת את מקום הקבורה, היא משלמת סכום גבוה יותר.

עשינו בירור על שיעור הוצאות הקבורה בתל-אביב, רחובות, באר-יעקב, אופקים, קריית-אטא והוד-השרון — מקומות שבהם קיים ההסדר המסורתי — לעומת שיעור הוצאות הקבורה בנשר ובקריית-ביאליק, שבהם קיימת שיטת "ההלאמה" העירונית. מתברר שהוצאות הקבורה בקריית-ביאליק הן גדולות יותר מאלה אשר בתל-אביב ורחובות — 500 לירות בקריית-ביאליק לעומת 450 לירות בתל-אביב ו-250 לירות ברחובות, ואילו הוצאות הקבורה בנשר — 300 לירות — גבוהות יותר מהוצאות הקבורה בבאר-יעקב — 200 לירות, או באופקים — 70 לירות.

הלאמת הקבורה תייקר אותה בהרבה. היא עלולה להביא לידי ביטולה של ההתנדבות שבחברה קדישא, אשר נותנת למשפחה הרגשה של השתתפות בצער ויחס של כבוד למת.

אני חושש מפני מסחור של הקבורה מצד אחד, ומפני ביורוקרטיזציה גם בשטח רגיש זה מצד שני. על הפסוק "ואהבת לדעך כמוך" אומרים חז"ל: "ברור לו מיתה יפה". צריך לדאוג גם לכבוד המת.

משרד הדתות עשה רבות כדי להכניס סדר בפעולותיהן של חברות קדישא. הבטחנו שלא תהיה השהיה בקבורת המת מכל סיבה שהיא. הסדרנו ביקורת על תשלומים המתקבלים על-ידי חברות קדישא. התקנו תקנות בדבר אגרות קצבות. עד היום אושרו תקנות בדבר אגרות לחברות קדישא המטפלות ב-70% מכלל הגפטרס היהודים במדינה. אני רוצה להדגיש שיש לפעל מים טעות חזותית כאשר מניינים בסטטיסטיקה. בין 340 חברות הקדישא יש כ-200 בקיבוצים ובמושבים, שם אין בעיה של תשלום ואין שם אגרות. הללו עוסקות במספר קטן של מקרים.

יש לנו דיונים וויכוחים, לפעמים אף חריפים, עם כמה מחברות הקדישא, אבל ללא שום ספק חל שינוי רב לקראת השלטת סדר בנידון.

עשינו פעולה רבה לשיקומו של בית-העלמין בהר הזיתים: גידור, שיקום מצבות, לרבות אלה שכלשו בכישים ודרכים, התוויית שבילים, ואנו עוד באמצע העבודה הרבה. בעיית הגבלת המשך הקבורה בהר הזיתים, או אי-הגבלתה, נתונה עכשיו בדיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט. שד הדתות הניח על שולחן הכנסת מזה זמן רב הצעת חוק להקמת רשות הר הזיתים, והצעה זו נמצאת כאמור בדיון בוועדת החוקה של הכנסת.

לחבר-הכנסת סורקיס: בעניין הרב הספרדי בצפת, אני פועל בהתאם לתקנות שפירסמתי. רק באלה הימים קיבלתי תשובה ממועצת העירייה לדרישתי למינוי חבריה

שיא של תרבות, ובטקס נישואין כדת משה וישראל לעג, קלס, צנינים — ואולי יחשוב אותו חבר הכנסת כי קביעת טקס נישואין אצל פקיד או פקידה, שאותו הוא רוצה לכפות על כל תושב במדינה, תיראה בעיני רובו של עם ישראל כלעג, קלס וצנינים כפויים עליו — המתירנות הזאת, החותרת תחת חיי המשפחה בישראל, עלולה חס וחלילה לערער את עצמתנו, לערער את עצם קיומנו.

הרבה חזיתות לעם ישראל, בסיני ועל הירדן, בחר-מון ובלבנון, אולם החזית החשובה והמכריעה ביותר היא החזית הפנימית, להיות עם בריא ואיתן, "רב ועצום", כפירושם של חז"ל, מתרבה ומתעצם.

אין בדעתי במסגרת תשובתי להיכנס לפרטים, אולם רצוני להבטיח את הכנסת, כי באותה מידה שנציג ציבור יכול לבוא בדרישה לרבניו להתאמץ ולעשות כמיטב יכולתם ההלכתית לפתרון בעיות המתעוררות חדשות לבקרים, הדבר אמנם נעשה וייעשה על ידי.

אני שמח כי הרב גורן שליט"א מכהן כבר פאר כרב ראשי בתל-אביב-יפו, וכך נסתתמו טענותיהם של המקטרגים.

נשאלה שאלה על-ידי חבר-הכנסת גרשוני: מדוע טרם הוקם בית-דין מיוחד לגיור? יחד עם זה הוא שיבח את פעולתו של משרד הדתות להקמת האולפנים לגיור, ותודה לו על ההכרה; גם זה דבר נדיר בחיינו, כשאנו כל כך קמצנים במלות שבח והכרה.

חושבני שנעשו דברים רבים כדי להקל על הגיור של אלה שבאמת רוצים להצטרף לעם ישראל, בבחינת עמך עמי, ואלוקי-אלוקי. אולם יש להזהר גם מגיור פיקטיבי לחלוטין, של היום יהודי ומחר שוב לא-יהודי, שאיננו לכבוד העם והאדם.

אנו בוחנים עכשיו את האפשרויות להקמת בית-דין נוסף, נייד, מיוחד לענייני גיור. אנו בוחנים את האפשרויות התקציביות, הנוהליות וכן את היעילות של בית-דין כזה.

כמה חברי הכנסת שאלו על השמועות בדבר קיומו של "ספר מנזרים" במשרד הדתות. הסברתי כבר בתשובה לשאלות, שאין במשרד הדתות לא "ספר מנזרים" ולא "רשימה מרכזית של ממוזרים". מה שיש הוא, שבמשרד הדתות המחלקה לרבנות ורישום נישואין מעבירה לרשמי נישואין כפעם בפעם הוראות והודעות, של רבנים ורשמי נישואין ושל בתי-דין, על עיכובים לסידור נישואין. רשימות אלה משתנות כפעם בפעם, והן באות לשמור מהונאה והטעיה. הרבה פעמים מצילים על-ידי כך אשה מגפילתה בידי אדם המתחזה כרווק, בשעה שנטש אשה וילדים, ומקרים מעין אלה עלולים להמיט אסון על משפחה בישראל. והרי לשם כך מפרסמים רשמי הנישואין הודעות על נישואי זוג לא פחות משי-בועיים לפני הנישואין. אין בהודעות אלה — ואגב, אין משרד הדתות מעביר הודעות על ממזרות וספק ממזרות — משום הטרדה של הציבור, אלא משום שמירה מפני רמאות.

כמה מחברי הכנסת עוודו את בעיית הקבורה וחברות הקדישא, והיו אף כאלה, וביניהם, דומי, חבר-הכנסת סורקיס, שהזכירו את האפשרות של הלאמתן. יש היום מדינות המלאימות אוצרות טבע, נחושת, נזקים ואילו אצלנו מדברים על הלאמת בתי-הקבורה. קיימנו

— סקירת שר הדתות על פעולות משרדו (תשובת השר) (ורהפטיג, ידיד); (סיכום הדיון) (רוזן, יפרח, ידיד) —

כ"א פסוק ז' שהזכרת כמגבלת כהנים. אותה זכות ואותה חובה.

יש גם מגבלות שיש לקבל באהבה. עם עתיק אנו, עתיק שבעולם. עלינו לעשות את כל האפשר, שנוכל לקיים ולבנות את העם העתיק בתקופה החדשה. אבל יחד עם זה עלינו לשמור על עבודת האהבה שצריכים לקשר את החדש עם הישן, על זה קיומנו וזכות קיומנו. וכמו שכל הנחלים הולכים אל הים, כך כל ויכוח על בעיות דת ומדינה מסתיים בוויכוח על הפרדה או אי-הפרדה בין דת ומדינה בישראל. רבותי, לאט לאט. אלה הקרויים חילוניים ואלה המתחילים בחידושים, אל נא בחפזכם.

השאלה היא נוקבת הרבה יותר מאשר בעיית פתרון של אח ואחות או בחור מארץ שבמערב או בצפון, הרוצה או אינו רוצה להסתפח לנחלת השם, ואף לא של כשלוש או אי-כשלוש במספר מועט של גיורים לא-אמיתיים. הבעיה העיקרית היא מה היא מהותו, תכנו, הכוח המקיים ומעמיד את העם היהודי בעולם.

אני רוצה להשתמש בלשונו של אחד מהוגי הדעות היהודיים בדורנו, הרב אברהם חן ז"ל. הוא כותב בספרו: "עם שאין בו כלום מאותו 'מה' המאחד והחוצץ מתהום ארעא עד רום רקיע, אין הוא חטיבה מחושקת. אין הוא בעצם עם. אינו אלא אספסוף, ערב-רב, קיבוץ מקרי, וסופו להתפרד ולהתפזר... סוד הבראשית של אומה... אינו מונח אלא בישותה של איזו סגולה משותפת בקרבם... סגולה שאינה אצל אחדים, שאם לא כן, אין בכוחה לקבוע יחידותה של החטיבה".

ואילו סגולתו של עם ישראל היא תורתו, תורתו מתרי"ג מצוות, עד שבא חבקוק והעמידן על אחת — צדיק באמונתו יחיה. תורת ישראל היא נחלתו של עם ישראל, ורק של עם ישראל. יש חכמה בגויים, אבל אין תורה בגויים. זו סגולתו של עם ישראל. נשמור על סגולתו של עם ישראל, נשמור על עם ישראל.

ואסיים בשלושה פסוקים מפרשת השבוע: "ראה, נתתי לפניכם את הארץ, בואו ורשו את הארץ, אשר נשבע ה' לאבותיכם, לאברהם, יצחק וליעקב, לתת להם ולזרעם אחריהם... אדוני אלוהי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דיבר לכם... ראה נתן ה' אלוהיך לפניך את הארץ, עלה רש, כאשר דיבר ה' אלוהי אבותיך לך, אל תירא ואל תחת".

2. סיכום הדיון

היו"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ידיד, להצעת סיכום בשם סיעת גח"ל.

מנחם ידיד (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם סיעת גח"ל יש לי הכבוד להציע הצעת סיכום לדיון על משרד הדתות:

1. הכנסת קובעת כי פתרון הבעיות הנוגעות ליחס שבין דת ומדינה חייב להיות מבוסס על הבנה הדדית מלאה בין כל חלקי העם, שפירושה קירוב הלבבות ואחדות לאומית.

לאסיפה הבוחרת, ורק היום קיבלתי תשובה מן המועצה הדתית, שגם היא מינתה כבר את חבריה לאסיפה הבוחרת.

מנחם ידיד (גח"ל):

צריך לברך ברכת שהחיינו.

שר-הדתות ז. ורהפטיג:

יש איפוא לקוות כי הפעם יבוא קץ לפרשת רב ספרדי בצפת, ושלוש על ישראל. אגב, כדי לסבר את האוזן, יש כבר כיום יותר מקומות בארץ שם שמים מכשולים לבחירתו של רב אשכנזי מאשר מקומות שבהם יש קושי בבחירתו של רב ספרדי. נהרא נהרא ופשיטה.

לחבר-הכנסת יגאל הורביץ: על בעיית הכשרות היה לנו בשבוע שעבר ביורר בכנסת ולכן לא אחזור לבעיה זאת. על ה"עיסקה" לביטול מרוץ המכונניות בשבת באשקלון, אניני יודע מה היא הטענה שיש לך. וכי חייבו אותך באיזה שהוא תשלום ל"פדיון השבת"? ואם נמצאים יהודים שהרדים לשמירת שבת בערי ישראל, אל, עד שמוכנים גם לקרן כספי לכן — כל הכבוד להם. אני יכול להבין את הוויכוח הפנימי שבתוך היהדות הדתית, האם זוהי דרך רצויה והאם אין כאן מקום לניצולו של הרצון היהודי הטוב על-ידי רודפי צבע. זהו נושא לדיון פנימי של שומרי שבת, איך לנהל את המאבק הלגיטימי על השבת במדינת העם מקדשי שביעי, רק מאבק מדיני או גם לפעמים ברצי כסף, אבל מה אתם כי תלינו עליהם — אניני יודע.

לחבר-הכנסת הרב כהנא, היודע בצערם של תלמידי חכמים שבישיבות: השגנו תוספת תקציב לפיצוי חלקי על התוספת לרמ"ם, מורים, שעליהם לשלם בעקבות העלאת שכר המורים. הגענו גם להסדר של הקצבה חודשית לגבי משפחות מרובות ילדים בישיבות.

חברת-הכנסת גרוסמן שואלת לשם מה הסבל לכהן המבקש לשאת גרושה, מה לעם למגבלותיו של כהן, מגבלה עתיקה בת אלפי שנים? חברת-הכנסת גרוסמן, עם ישראל חי עד היום על זכות אבות, אברהם, יצחק ויעקב, להם הובטח ארץ הבתירה. כמה פעמים ביום אנו מתפללים לאלוהי אברהם יצחק ויעקב, כמה פעמים אנו באים לגויים ודורשים ותובעים ארץ ישראל שלנו, ירושלים עיר הקודש, בירתנו הנצחית, בהסתמכנו על התנ"ך, ספר הספרים, שבו נמצא ספר "יוקרא" ובו פרק

היו"ר ש. רוזן:

נעבור להצעות סיכום. רשות הדיבור לחבר-הכנסת יפרח.

יהונתן יפרח (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם סיעות המערך (עבודה-מפ"ם), מפד"ל, המפלגה הליברלית העצמאית, קידמה ופיתוח, שיתוף ואחווה, הגני מתכבד להביא את הצעת הסיכום הבאה:

הכנסת רושמת לפניה את סקירת שר הדתות על פעולות משרדו, שנמסרה לכנסת ביום ז' בסיון תשל"א (31 במאי 1971).

חוברת ל"ה, ישיבה רט"ז

— סקירת שר הדתות על פעולות משרדו (סיכום הדיון) (ידיד, רוזן, לורנץ, שובל); סקירת שר הפנים על פעולות משרדו (דיון) (רוזן, רויאל-נאור) —

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם הרשימה הממלכתית אני מתכבד להגיש את הצעת הסיכום הבאה:

1. הכנסת קוראת לממשלה לפעול בהקדם הזמן למציאת פתרון חוקי לבעייתם של זוגות האסורים על-פי ההלכה.

2. הכנסת קוראת לממשלה לחוקק חוק כשרות ארצי.

3. הכנסת סבורה כי על כס הרבנות הראשית צריך לשבת רב ראשי אחד, שייבחר על-ידי רוב של נציגי ציבור.

4. הכנסת רואה בחומרה רבה את התגברות אי-הסובלנות ההדדית בין יהודים חילוניים ודתיים.

5. הכנסת סבורה כי אין מקום לקיומו של משרד דתות באופן נפרד ויש להעביר את תפקידיו למשרד הפנים.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שוסטק, להצעת סיכום בשם סיעת המרכז החפשי. חבר-הכנסת שוסטק אינו באולם.

אנחנו עוברים להצבעה על הצעות הסיכום.

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת

ז. שובל — מיעוט

נגד — רוב

הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת ז. שובל לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת

ש. לורנץ — מיעוט

נגד — רוב

הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת ש. לורנץ לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת

מ. ידיד — מיעוט

נגד — רוב

הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת מ. ידיד לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת

י. יפרח — רוב

נגד — מיעוט

הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת י. יפרח נתקבלה.

יד. סקירת שר הפנים על פעולות משרדו *

1. דיון (המשך)

אסתר רויאל-נאור (גח"ל):

כמה רשומים יש?

הי"ר ש. רוזן:

שישה.

2. הכנסת פונה אל משרד הדתות במשאלה להבטיח, בכל האמצעים העומדים לרשותו, רמה נאותה של השירותים הדתיים.

3. הכנסת ערה לעובדה כי הכללת ירושלים האחת והמאוחדת בתחום ריבונותה של מדינת ישראל מטילה על משרד הדתות תפקידים מיוחדים, והיא מצפה כי המשרד לא ירפה ממאמציו להתמודד בהצלחה עם תפקידים אלה.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת לורנץ, להצעת סיכום בשם סיעת אגודת ישראל.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעת סיכום של סיעת אגודת ישראל לדיון על משרד הדתות:

1. הכנסת קוראת לממשלה, אם רצונה בקיומה של רבנות ראשית מכובדת ובלתי-תלויה, לחדול מהפגלת לחצים על הרבנות הראשית ומוסדותיה ולא לנסות להשפיע על החלטותיה ופסקי ההלכה שלה.

2. הכנסת תובעת מן הממשלה להגדיל את תקציבו של משרד הדתות, כדי שיוכל להגביר את הפעילות הדתית והתורנית ואת הפצת לימוד התורה בקרב השכבות השונות של הציבור בכלל ובקרב הנוער בפרט. קירובם של המוני העם ובני הנוער לתורה ולמסורה הוא הערובה היחידה למניעת הידרדרות רוחנית ומוסרית, כגון שימוש באמצעי אלימות וטרור, התמכרות לסמים, ושאר תופעות שליליות שאנו עדים להן ברחבי העולם הגדול.

3. הכנסת דורשת ממשרד הדתות ליזום את הקמתם של בתי-כנסת ומקוואות טהרה בכל השיכונים, המוקמים על-ידי הממשלה ושאר הגופים הציבוריים, בשביל עולים חדשים, זוגות צעירים וכדומה.

4. הכנסת קוראת לשר הדתות לקבוע את ההקצבות ואת מענקי הפיתוח לשיבות בהתאם למספר התלמידים הלומדים בהן, ולא להפלות לרעה את הישיבות המסורתיות, שבהן מתנהלים הלימודים על טהרת הקודש בלבד.

5. הכנסת דורשת משרד הדתות לדאוג לכך, שבמועצות הדתיות שהוא עומד להרכיב תהיה נציגות הולמת לכל החוגים הדתיים בכל ישוב וישוב.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת זלמן שובל, להצעת סיכום בשם הרשימה הממלכתית.

דוד קורן (המערך, עבודה—מפ"ם):

אדוני הישכר-ראש, כנסת נכבדה. בראשית דברי אני רוצה לברך את שר הפנים ואת המנהל הכללי על שנת עבודה פורייה, מכובדת ונאה, אני מוסיף את הברכה הזאת על הברכה על הסקירה ועל החוברת, מפני שבמשך השנה, בימות החול האפורים, אני נפגש עם ראשי מועצות, עם אנשים הממלאים תפקידים בתחום המוניציפלי, והתברר לי שנוצרה מערכת יחסים חיונית, ידידותית, מושתתת על הבנה, אם כי לא כל הבעיות נפתרות; אבל עצם העובדה שיש יחסים כאלה מעודדת. אני מוכרח להודות שהחששות שהיו לי בראשית השנה עקב עובדת החילופין, גם של המנכ"ל ואחר כך של השר, החששות האלה לא התאמתו, הם התבדו, ואני שמח לציין את מערכת היחסים החיונית הזאת.

אבל מחוץ למערכת היחסים החיונית יש גם הישגים ממשיים. השר ציין את ההישג של הוספת התקן לכיבוי אש. כאשר אנחנו, חברי ועדת הפנים, מסיירים במקומות ונתקלים בבעיה זו, אנו נוכחים לדעת שיש מחסור באנשים לכיבוי אש. התוספת שנתקבלה השנה אינה מספקת, אך היא צעד בדרך לפתרון הבעיה.

אני רוצה לציין בסיפוק את תוספת התקציב שהושגה, של 50 מיליון לירות, תמורת אי-העלאת מסים ברשויות המקומיות, ואת התוספת המיוחדת למקומות החל-שים, נדמה לי של 25 מיליון לירות, לעיירות פיתוח ולמקומות מרוחקים. ברור שבהישג זה שותף שר האוצר, אבל אין למנוע את המחמאה עליו משר הפנים, שבמרצו הרב ובהצגתו הגמרצת את העניין לפני הממשלה הגיע להישג הזה.

מאידך גיסא, אינני חושב שהגענו לפתרון הבעיות הכספיות של הרשויות המקומיות. הריבית מעיקה מאוד והמצב לא השתפר. נהפוך הוא. המצב החמיר במשך השנה הזאת, ואני קורא כאן לשר הפנים, למשרד הפנים ולממשלה להגיע לידי קונברסיה של חובות הרשויות המקומיות, שמשסתכמים ב-2 מיליארד לירות, לערך.

תקציב הפיתוח אינו מניח את הדעת בשום פנים ואופן. יש לפעמים הרגשה שכאשר מדברים על עדיפויות, אומרים שיש עדיפות ראשונה — בטחון, ואחריו באים: חינוך, בריאות; וכך הולכים ומוגים, וכאשר מגיעים למשרד הפנים לא מונים את הדברים שיש לעשות, אלא אומרים: זה משרד ככל המשרדים. השם משרד הפנים אינו מביע את תכולתו. פה אנחנו יכולים לציין פיגור רב בפתרון הבעיה של דרכים פנימיות ביישובים, שבהם האנשים מבוססים בבוס; יש פיגור בתאורה בסימטאות חשוכות וביישובים דלי אוכלוסיה; חסר גינון בארץ כולה. כל אלה ניתנים ליישובים, למועצות המקומיות ולמועצות האזוריות באמצעות משרד הפנים, ואין לי ספק שיש להגדיל בעתיד את תקציב הפיתוח לעניינים אלה, כי במקומות רבים מדי יש הזנחות רבות מדי.

בתקציבי הרשויות המקומיות לא מופיע סעיף "פחת", ולכן נערכים קשיים רבים מאוד בדרכה של הרשות כאשר צריך לבצע תיקונים. כי אם אין כסף "המוחזר בצד", כפי שיש בכל מפעל, הנאגר על-ידי הרשות המקומית באמצעות הפחת, אי-אפשר לעשות שיפורים, אי-אפשר לחדש ציוד. על כל דבר צריך להישג מחדש בקשה לתקציבים, ומעל לכל, לקבל אותם. אני חושש מאוד שהחזקה הלוקה של הרכוש העצום, שעליו מופקדות הרשויות המקומיות, תביא לביזבז רב של רכוש יקר.

אשר למעשי המשרד בתחום התיכנון והבנייה, זאת אומרת בתחום התיכנון של הבנייה: הוועדה הנקראת ועדה לתיכנון ולבנייה מונעת, קודם כל, בנייה בלתי-מתוכננת. במדינה מודרנית צריך להכניס את כל הבנייה והפיתוח למערכת של תיכנון. המשרד מצליח לשמור על קרקע חקלאית, כי קל מאוד לבזבז את הקרקע החקלאית. המשרד דואג לרזרבה לשם פיתוח בשנים הבאות. לא הכל ייעשה היום, יש לחשוב על העתיד, ויש לברך את המשרד על עמידתו בלחצים של גורמים שונים, מוניציפליים וממשלתיים. יש להעריך כל זה. אבל מאידך גיסא נדמה לי, שהוועדות לתיכנון ולבנייה, המחוזיות והמרכזיות, עובדות לאט לאט, בלי תחושת הקצב של פיתוח המדינה. אולי לא בלי תחושת הקצב, אבל בלי תחושה מספיקה של הקצב הזה. ואני חושב שהמשרד צריך לתת את דעתו לקיצור ההליכים.

אברהם עופר (המערך, עבודה—מפ"ם):
גם הוועדות המקומיות.

דוד קורן (המערך, עבודה—מפ"ם):

בוודאי שגם המקומיות. יושבים בהן הרבה אנשים, כל אחד מדבר, ללא הגבלות, ובסופה של הישיבה דוחים את סעיפיה לישיבה הבאה. אינני רוצה להשיא עצות לשר הפנים איך לתקן זאת; הוא צריך לתת לנו את התשובה.

אני רוצה לברך את משרד הפנים, אשר יחד עם ועדת הפנים של הכנסת גילה תחושה יפה לעתיד גופה של הארץ, וזה התבטא בשמירת פארק הכרמל. אני מניח ששיתוף פעולה כזה יימשך גם לגבי נופים אחרים.

בחוברת שהוגשה לחברי הכנסת לקראת הדיון על תקציב משרד הפנים — אני מתכוון לחוברת בעלת העטיפה המעניינת והמביכה, אבל כבר נאמר "אל תסתכל בקנקן אלא במה שיש בו" — אם נפתח אותה בעמודים 41-42, נקרא על טיפול המשרד בעניין תיכנון הכפר הערבי. אני רואה חובה להזהיר את עצמנו, שבעניין תיכנון הכפר הערבי אנחנו חיים בפיגור חמור ביותר. בני הכפר רוצים להינשא, ואינם יכולים להרשות לעצמם לבנות בית, כי אין תכנית בנייה. אין מאשרים להם הקמת מבנים. הם בונים בלי רשיון ומשלמים קנסות. מוצאים צווי הריסה. מערכת הסתכסכות זו היא מיותרת בהחלט. משרד הפנים צריך לעבוד מהר יותר. אני יודע שהדבר איננו רק בידי משרד הפנים. בוועדות בנייה משתתפים גם גורמים אחרים. אבל בידי המשרד להביא להחשת התיכנון של הבנייה בכפרים הערביים, הדרוזיים, הנוצריים והמוסלמיים.

ובעיה נוספת בכפרים הערביים, שבהם שטח השיפוט של הישוב אינו כולל שטחי מטעים ומזרע. שטחים אלה הם "בני מיצרא" לשטח השיפוט של הרשות המקומית. בעלי המטעים משלמים מסים לגורם אחר, ומקבלים את השירותים מן הרשות המקומית. נראה לי שצריך מישור להפשיל את השרוולים, ולנסות לפתור אנומליה זאת. רק לפני כמה ימים הייתי בפקיעין, וראיתי תופעה משונה זו, שלא צריכה להיות במדינה נאורה ומודרנית.

קראתי בחוברת שהוכנה תכנית מוקדמת לתכנית מיתאר למפעלי תיירות, והוגשה למשרדי הפנים והתיירות. אבל, רבותי חברי הכנסת, אנו עדיין בהתחלה. צריך לדרבן את הנוגעים בדבר. אי-אפשר "למשוך" את העניין הרבה זמן. בינתיים יוקמו מפעלים, ואינני בטוח שיהיו

בעניין ההדרכה: אני מברך מאוד על ההדרכה, אבל נדמה לי שהדרכה בתחום התקציבי ובתחום הכלכלי אינה מספיקה. צריך גם הדרכה בתחום החברתי.

אני חושב שאם יש הדחות ברשות מקומית, צריך שיהיה ברור ל"קושרי הקשר" של מהפכות החצר ומהפ" כות אחרות, כי מה שהם התחייבו לו לארבע שנים, צריך לחייב אותם. ואם יש הדחה, עם כל אי-הנעימות, צריך משרד הפנים להזדרז יותר ולקרוא לוועדה קרואה, ולא לחכות יותר מדי. כי אם יידעו המדיחים או הקושרים למיניהם שצפוי מינוי של ועדה קרואה ייתכן שיפחיתו מעצמם את מספר ההדחות. אם הם יידעו שהמקום או העיירה יסבלו מבחינה כספית מן ההדחה, ייתכן שלא יהיו ויירתעו מסיכסוכים פנימיים והדחות.

אני רוצה לעמוד על עוד דבר אחד. התרשמתי מאוד מן המחשבה הפתוחה של שר הפנים; שמעתי את הרצאותיו בהזדמנויות שונות וגם בכנסת. יש לו גישה רחבה למחשבות חדשות. אני רוצה להגיד שקצין המחוז הדרוש מאוד למשרד הפנים בתור אזויים ועניינים של המשרד במקום, ערך תפקידו הולך ומתדלדל, והוא הופך להיות, כמעט, זורר בין האזרח לבין המינהל המחוזי. אין לי שום דבר נגד הממונים על המחוזות, ובוודאי לא נגד הממונה על המחוז שאני מכיר, הממונה על מחוז הצפון. אבל נראה לי שחוליה זו היא היום מיותרת, וצריך לתת יותר סמכויות לקצני המחוז ולרכז יותר את הסמכויות במשרד הפנים. כי כל ראש רשות מקומית, עיריה או רשות קטנה יותר, המכבד את עצמו, ממילא מופיע במשרד הפנים ואתם מקבלים אותו בנפש חפצה, בצורה נאה ומכובדת. אם כך, למה לו חוליות הביניים?

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לתבר-הכנסת ורדיגר, ואחריו לתבר-הכנסת דיאב עוביד.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אמנם עברו כבר כשבועיים מאז סקירתו המעניינת של שר הפנים, אבל הנושא שרצוני להתייחס אליו נשאר אקטואלי גם היום. כוונתי לבעיות הרישום.

חברי הכנסת. משרד הפנים הוא הממונה על רישום בתעודות הזהות ועל מתן הגושפנקה החוקית לבא לתבוע את מעמדו ולאומיותו. בשנה האחרונה החל משרד הפנים, יותר מאשר בעבר, נוהג לפי הנחיות רישום שלא רק שהן מנוגדות להלכה היהודית, אלא הן מנוגדות גם לחוקי מדינת ישראל. כי מה פירוש רישום או מרשם התושבים? האלף של רישום הוא רישום העובד דות כפי שהן, ואין הכוונה לרישום פרטים בלתי-נכונים, לרישום כזה ומסולף. שיטה זאת עלולה לגרום לאנדרלמוסיה במשפחות בישראל, לעודד גישוואי-תערובת בת-פוצות, ולצערני יש כבר הדים לכך, ובסופו של דבר להקים ערב-רב אשר דבר אין לו עם דמותם ההיסטורית של בני אברהם יצחק ויעקב.

אני מצטער צער רב שדווקא בתקופת כהונתו של השר ד"ר בורג חלה מפולת בכל נושא הרישום, מצב שכמוהו לא ידענו מאז קום המדינה. ייתכן שהסיבה היא אוביקטיבית, אבל זוהי עובדה שאין להכחיש. בנושא הרישום המצב כיום גרוע ממה שהיה מתקופת כהונתו של השר ברי-הודה המנות, אשר ביטל את התק-

בהתאם לתיכונן. סקר לבדו אינו מספיק. הגשת תכנית אינה מספיקה. הכנסת יוצאת לפגרה, אבל המשרדים אינם יוצאים לפגרה. הייתי שמח להיות מופתע בראשית מושב החורף, ולשמע שהדברים התקדמו עד כדי ביצוע.

בהקשר זה רצוני לחזור ולומר את אשר אמרתי לפני שנה: צריך להקים את רשות החופים. אי-אפשר בלעדיו. צריך לשתף את כל מי שצריך לשתף. אינני אומר שמשרד הפנים צריך לוותר על סמכויותיו כהוא-זה. אבל כשותף לעניין, עם משרד התיירות ועם הרשויות המקומיות, הוא צריך להקים את רשות החופים ולפתח את החופים. סקר אינו מספיק. וזאת למדתי מן החבורה, שבינתיים יש רק סקר.

בחבורת יש רמז על מגמה לקבוע קריטריונים לחלוקת מענקים. עד עכשיו היתה אי-ודאות בקשר למה שניתן להשיג ממשרד הפנים ומה לא. ראשי מועצות ועיריות חשבו שעיקר עניינם הוא "לטפל" באנשים, להשפיע, להשיג יותר "פרוטקציה", ואז ישיגו קצת יותר. יכול להיות שמה שנקרא "קשרים" לא השפיע. אבל עצם העובדה שראשי עיריות חושבים שעניינם הוא לדאוג לקשרים מטופחים ומשובחים עם פקידים בכירים במשרד הפנים, זה דבר שאינו בריא. אני רוצה לברך את שר הפנים על כך שהוא עומד לקבוע קריטריונים, ואומר רק שיפה שעה אחת קודם. אני רק רוצה להמליץ שבקביעת הקריטריונים, עם כל הקושי שבדבר, ישותף מרכז השלטון המקומי, ששיתוף הפעולה בינו לבין משרד הפנים הוא דבר מפורסם וידוע. אבל גם בעניין זה לא יזיק שיתוף פעולה. ועד כמה ששמעתי איוושות וקולות, משרד הפנים אינו מתכוון לכך.

הרשויות המקומיות זכאיות לדעת את השיטה שלפיה מחלקים הכנסות מאגרות כלי רכב. צריך לדעת זאת מראש. צריך שתהיה שיטה בעניין זה. ראשי העיריות אומרים לי, שאינם יודעים מה יקבלו בשנה הבאה.

אני חושב שהגיע הזמן, שמשרד הפנים ייוזם חקיקה בעניין חוקת העיריות. אנו חיים עדיין לפי חוקי המנדט. הבריטים לא היו מעוניינים שרשמי העיריות היהודים, בעיקר לראש עיריית תל-אביב, תהיינה סמכויות רחבות. היום לראש מועצה מקומית יש פחות משכורת ופחות כבוד מאשר לראש עיריה, אבל נדמה לי שבתחום הסמכויות יש לו עדיפות.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מ"ם):
זה בטוח.

דוד קורן (המערך, עבודה-מ"ם):

בביקורה האחרון של ועדת הפנים שמענו מפי ראש המועצה המקומית נצרת עילית שהוא רוצה ליישובו מעמד של עיר. הוא אינו יודע שייאבד מסמכויותיו. אני מקווה שעניין זה נמצא בדרך לפתרון. אני מייגע לשר הפנים ליטול יזמה, ואם לא בחפזון, לפחות במהירות.

אני חושב שהגיעה השעה שמשרד הפנים ייוזם חקיקה בתחום המסים. המסים בעיריות צריכים להביא בתשבון לא רק את גודל הדירה, אלא גם את ההכנסה של המשלם וגם את מספר הנפשות במשפחה. העיריה היא קהיליה. היא חברה. אין זה עניין של שותפות בקבלת שירותים, שכל המרבה לשלם מקבל יותר שירותים, וכל המרבה לצרוך, צריך לשלם יותר. כל אוזר צריך לתת לפי כללתו, וכל אחד צריך לקבל לפי צרכיו.

טובה סנהדראי (המפד"ל):

טוב שאתה לומד גם מן המפד"ל.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

ובכן, מה קרה מאז ועד היום? הלא עושים פלסטר ממש את כל דברי השיכנוע הכנים והאמיתיים שנאמרו בחוברת זאת שיצאה לאור על-ידי המפד"ל. כעת בא שר הפנים ואומר, בדאיון כלפי העולם כולו, כי "מה שנקבע בחוק הרישום האזרחי אינו קובע במאומה לגבי הנישואין והגירושין". דברים שהיו כה בוטים ונוקבים בתקופת ברי-יהודה, האם בלתי-חשובים הם בימי כהו-נתו של השר ד"ר בורג?

אדוני השר, משרדך נוקט מדיניות מסוכנת של דחה ושתוק. קודם דוחים מכל וכל את אמיתותן של העובדות, מכחישים אותן ברבים, ואחר כך, כשמתברר שהצדק עם מעוררי הנושא, כי אכן נודע הדבר, עושים הכל כדי להשתיק את הפרשה. כך הוכחשו גיורי וינה, וכך הוכחשו כל מיני תלונות על רישום לא-יהודים כיהודים, בניגוד לחוק הקובע כי יהודי הוא רק מי שנולד לאם יהודיה או שנתגייר.

מדיניות זו אינה מובנת. מדוע נזקק משרדך, אדוני השר, להכחיש עובדות? מדוע לא מגלים את האמת כפי שהיא ומוודעים ברבים שמה שנרשם בתעודות הזהות אינו תמיד מדויק ואינו קובע, ובפרט לענייני רישום לנישואין?

עד עתה שמענו על מקרים רבים של לא-יהודים שגרשמו בתעודות הזהות כיהודים, ואחר כך חזרו בהם וביקשו לרשמש כגויים, ומרד רודצקי אינו המקרה היחיד. ובכלל, מה העלתה החקירה אשר הבטחת לערוך, אדוני השר, בעניין רודצקי? ומה בדבר שלוש המשפחות מרו-מניה שפנו למשרד הקליטה בלוד והודיעו שהרישום שלהם כיהודים היה פיקטיבי? כמו כן פרשת הנוצריה מבליה, אשר טענה שאין לה מושג מדוע רשמה כיהודיה, כי אפילו לא ביקשה זאת.

בידי, אדוני השר, רשימה של כ-30 משפחות; רשימה מה בדוקה עם כל הפרטים שאני מוכן להעביר לידך, של גויים מחזיקי תעודות זהות כיהודים, רובם מתגוררים במגדל-העמק ובנצרת עילית. הלא כל זה בניגוד לחוק הישראלי; איך היתה מגיבה, למשל, המפלגה הדתית לאומית במקרה שהשר שם-טוב היה עומד כעת בראש משרד הפנים? הגענו למצב אבסורדי, אנו רושמים גויים כיהודים וכאשר באים הגויים ואומרים: אנו גויים מבטן ומלידה, תנו לנו לחיות כפי שאנו באמת, אנו באים ואומרים להם: חכו רק רגע, אנו נבדוק אם באמת אינכם יהודים.

חברי הכנסת. משרד הפנים אחראי כלפי המדינה והבית הזה, כלפי החוק, לרישום נכון. ולא לרישום כוזב ומסולף. לצערנו, המצב אינו כזה. לכן אין אנו רואים אלא דרך אחת ויחידה, כי החוק יתוקן וייאמר בו במפורש כי יהודי הוא רק מי שנולד לאם יהודיה או שנתגייר בהתאם להלכה; ועוד, כי חוק השבות, על כל חלקיו, יחול אך ורק על יהודים ובני-זוגם ועל אלה שנתגיירו כהלכה.

הי"ר ש. רחן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת דיאב עוביד, ואחריו לחבר-הכנסת אורי אבנרי.

נות המקובלות לרישום וגרם לפרישת המפד"ל מן הקו-אליציה הממשלתית. אדוני השר, מה שנעשה כעת בש-טח זה חמור הרבה יותר ממה שהיה אז. השר בר-יהודה המנוח פעל לפי מצפנו ואמר זאת במפורש ובכנות. הוא הגן על עמדתו בכל כוחו. בתקופתך, אדוני השר, מנסים לטשטש דברים, מקבלים תשובות מתחמ-קות כגון: לא ידוע לנו, לא שמענו, לא הובא לידיעתנו, נבדוק וכדומה.

חברי הכנסת. בראיון שנתן שר הפנים למר רפאל בשן ב"ידיעות אחרונות" לפני כשבועיים מספר השר על שיחה עם האדמו"ר מלובביץ' שליט"א, שנסבה בין השאר גם על רישום יהודים במשרד הפנים שלא כהלכה. השר ענה לרבי: "אשר לתעודת הזהות, שאלת הרישום היא עניין של הגדרה חילונית, אשר לצערנו של כל יהודי דתי אינה תואמת תמיד את ההלכה. הוספתי שדעתי זו, שהיא דעת מפלגתי, ידועה היטב בציבור. הטעמתי כי מה שנקבע בחוק הרישום האזרחי אינו קובע במאומה לגבי הנישואין והגירושין המתנהלים על-פי תורת משה וישראל". עד כאן דברי השר, לפי "ידיעות אחרונות".

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

השאלה היא מדוע בכלל האזרח הזה שיושב בברוק-לין מתערב בעניינים פנימיים של מדינת ישראל.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

השאלה ודאי אינה מכוונת אלי. אני אינני יכול לענות בשמו.

ובכן, שר הפנים מקבל איפוא את ההנחה המקובלת בציבור החילוני ומרובה להשתמש בה, הנחה שלפיה הרי-שום בתעודות הזהות אינו מעלה ואינו מוריד. הדבר מפ-ליא ממש. ידוע שמאז ומתמיד נלחמת מפלגתו של שר הפנים, ובצדק, נגד הנחה זו, ורואה בה יסוד לעירעור כל חוקי האישות הקיימים ופתח להתבוללות בין גויים ויהודים. והנה באה תפנית כזאת של 180 מעלות מצד שר הפנים.

חברי הכנסת, הרשו לי לצטט מסמך שיצא לאור על-ידי המפלגה הדתית לאומית באייר תשי"ט, פרי עטו של אחד מראשי המפלגה, מר צבי ברגשטיין, בשם "המערכה לשלמות האומה". הדבר היה בתקופה שה-מפד"ל עזבה את הקואליציה בגלל הנחיות ברי-יהודה. אני מצטט: "אין להניח שהאחראים להנחיות לא שקלו את חומד העניין ואינם מעריכים אותו. אלא שלפנינו תכנית מחויבת היטב לפתוח פתח רחב להכנסת נשים נוצריות או מוסלמיות בקהל ישראל ולפוצץ בלחץ ה"מציאות" ו"דעת הקהל" את החוק לנישואין וגירושין דתיים. לפיכך יש מקום להשערה כי כל הנחיות הרישום אינן אלא תכנית ודונית ליצור מצב ונסיבות, אשר יביאו לעתים קרובות להסערות ולהתססת דעת הקהל החילו-נית ולהגברת לחצה נגד גירושין ונישואין דתיים. הכוונה היא להטמין נפץ אשר יפוצץ חוק זה מלמטה, ולבטלו כליל. אולם הסכנה החמורה ביותר היא שבמרוצת הימים — והם לא ירחיקו לבוא — עלול חס וחלילה להת-גשם רצון הממשלה הזאת, ומי שרשום כיהודי אכן יתקבל כיהודי ללא חקירות, ומוצאו ומעמדו האישיים אמנם ישתכחו ולא ייחקרו עוד".

עד כאן חלק קטן מהאשמותיו של אחד מראשי המפד"ל בעת המשבר בשאלת "מיהו יהודי", משבר אשר הביא לעזיבת הממשלה על-ידי המפד"ל, ובצדק.

דיאן עובדי (שיתוף ואחוזה):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת וכבדים. צר לי להתחיל את דברי בכך שהאזרחים הערבים הישראלים חשים, מאז מלחמת ששת-הימים, כי התקציבים וההקצבות שהיו מיועדים לפיתוח כפריהם צומצמו על-ידי כל המשרדים, ובמיוחד על-ידי משרד הפנים, והופנו לפיתוחם של אזורים אחרים על חשבון פיתוח אוזריהם שלהם. כמו כן חשים הם כי גם האינטרסים הציבורי והפרטי הונחו בגלל ההתעסקות בשטחים האחרים וכי קשר הזיקה של אחיהם היהודים כלפיהם התרופף ויחסם נשתנה בניגוד למה שהיה בעבר.

חברי הכנסת. לפני כשישה חודשים נערך דיון בכנסת בעניין המצב הכספי של הרשויות המקומיות הערביות. באותו דיון הכריז שר הפנים, כי באופן כללי אין מצבן הכספי של הרשויות המקומיות בארץ טוב. ובכן, אם המצב הכספי של המועצות המקומיות היהודיות אינו טוב, הרי נכון לומר שמצב המועצות המקומיות הערביות גרוע יותר.

כתוצאה ממצב זה מבוצעות פעולות הפיתוח במגזר הערבי באיטיות רבה, לעומת ההישגים והשינויים הניכרים והברורים שגעשו במגזר הערבי מאז קום המדינה ועד לפני מלחמת ששת-הימים. האיטיות בפעולות הפיתוח נעוצה בחוסר האפשרויות הכספיות שהיו מיועדות בעבר למטרה זאת. מסיבה זו חיוני הוא להגדיל את המענקים הניתנים למועצות הערביות ולהשוותם לאלה הניתנים למועצות היהודיות, וזאת במקביל להחלטת משרד הפנים בדבר השוואת שכר העובדים ברשויות המקומיות הערביות לאלה של העובדים ברשויות היהודיות.

אשר לחלקן של המועצות הערביות במס הארנונה והרכוש, אני מבקש ממשרדי הפנים והאוצר לסיים בהקדם הזמן את המשא-ומתן ביניהם בעניין זה, כדי שאפשר יהיה להעניק את תמורת הארנונה והרכוש לאותן מועצות שלא קיבלו עדיין את המגיע להן.

הנני רוצה גם להזכיר לשר הפנים, כי המועצות הערביות עדיין מצפות לקבלת הסובסידיות שהובטחו להן בעקבות החלטת הממשלה שלא להעלות את המסים. המועצות המקומיות זקוקות מאוד, ובלא דיוח, לסובסידיות אלו. לכן אני מבקש משר הפנים להורות על תשלום הסובסידיות.

חברי הכנסת הנכבדים. בהזדמנות זו אני רוצה להצביע גם על החלטת משרד הפנים בעניין מתן מענקים למועצות הדרוזיות בשיעור דומה למענקים הניתנים למועצות היהודיות. בעניין זה שלחתי מכתב לשר הפנים, שבו הדיתי לו על צעד נכון זה ובאותו זמן ביקשתי ממנו לכלול בהחלטה זו את יתר המועצות הערביות, על-מנת שלא תהיה הפליה בין המועצות. ובהקשר זה הנני מצטער לומר, כי עד עתה לא נענית על-ידי שר הפנים בגושה זה שהסעיר את הרוחות בקרב הציבור והמועצות הערביים. על כל פנים, אני מקווה לשמוע היום משר הפנים תשובה ברורה בגושה חשובה זו.

חברי הכנסת. במשך השנים שחלפו, ובהזדמנויות שונות, ביקשתי יחד עם המועצות הערביות ממשרד הפנים לסייע למועצות המקומיות בהכנת תכניות מיתאר מפורטות לכפרים הערביים בתור מענק ועזרה. צר לי לומר, כי טרם הושלמה מפת מיתאר לכפר ערבי כל

שהוא. אני מקווה כי משרד הפנים יעשה כל מאמץ להכנת תכניות אלה בהקדם במגמה להקל על המועצות בפעולות התיכנון.

ולעניין המקלטים במגזר הערבי, כאן אני רוצה להזכיר כי משרד הפנים הוא האחראי העיקרי לשלומם של האזרחים. שאלתי היא: מה עשה משרד הפנים להבטחת שלומם וחיייהם של האזרחים הערבים למקרה שתפרוץ מלחמה, חס וחלילה? כלום אין משרד הפנים יודע שבכפרים הערביים לא קיימים מקלטים כלל ועיקר? למה, איפוא, קיימת ההזנחה הזאת ומדוע לא חבט משרד הפנים מן האחרים על עניין זה להקים מקלטים במגזר הערבי? ובכלל, מתי יגיע הזמן שידאגו וישמרו על האזרחים בארץ במידה שווה?

אשר לפניותיהם של האזרחים הערבים למשרד הפנים קיימת התמרמרות על העיכוב והאיטיות בטיפולם של הפקידים בבקשותיהם. אני מבקש את כבוד השר לעשות את הדרוש לתיקון המצב.

חברי הכנסת. כלום זה הגיוני ומתקבל על הדעת שבאזור כמו המשולש, שמספר תושביו קרוב ל-67,000, לא יהיה סניף של משרד הפנים כדי לשרת את האוכלוסייה, לפחות בעניינים הפשוטים והקטנים כמו רישום לידות, תיקון שמות, החלפת תעודות זהות וכדומה?

אשר לבעיות הכספיות העומדות לפני המועצות המקומיות, הרי שהן גובעות מן הסכומים הגדולים שהן מוציאות על שכירת חדדים לבתי-הספר היסודיים. כתוצאה מכך רוב המועצות אינן יכולות להקים בית למועצה והן שוכרות על כן בית בלתי-מתאים.

בעניין ניהול המועצות המקומיות רצוני להדגיש, כי במשך השנים האחרונות רבו השינויים בהנהלות המועצות בגלל הפיכות החצר המבוצעות על רקע מפלגתי או חמולתי, דבר שגורם אי-יציבות ואנדרלמוסיה במועצות. לפיכך, מן הראוי לדאוג לשים קץ לאנדרלמוסיה זו על-ידי שינוי צורת הבחירות לראשי המועצות בתנאי שסמי-כוותיהם יהיו מוגבלות.

חברי הכנסת. אני רוצה להזכיר גם את נושא שילובם של האזרחים הערבים ומיני המשכילים שביניהם במשרדים השונים, לדבות משרד הפנים. מצער לציין, שבמשרד הפנים כמעט אין פקידים ערבים במשרות השונות. ייתכן שיש מספר זעום בלבד, אך מספר זה אינו עומד ביחס למספר האוכלוסיה הערבית, דבר שאין להשלים עמו אחד עשרים ושלוש שנים לעצמאות מדינתנו; ולדעתי הגיע הזמן לשלב את האזרחים הערבים בכל משרדי הממשלה ולתת את המגיע להם בהתאם למספרם במדינה.

הי"ר ע. רון:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אבנרי, ואחריו לחבר-הכנסת יהונתן יפרה, אחרון המשתתפים בדיון.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. היום ארוך ואספק כבדה ראשי-פרקים. אתחיל בעניין הרישום שעליו דיבר קודם חבר-הכנסת ורדיגר במלים כה חריפות. לפני מספר ימים עמד שר הדתות על דוכן זה והתפלמס עם אדם הנמצא בכנסת, אך איננו חי — אני מתכוון לחוזה המדינה, בנימין זאב הרצל — והזכיר שהרצל היה אחרון היהודים במשפחתו. זאת היתה תשובה לדבריו

בהקדמה הארוכה, שלקחה את מרבית זמני, רציתי לומר דבר-מה פשוט מאוד. רבות, אם אנחנו רוצים מדינה, פחות או יותר כפי שהצטיירה בעיני הרצל, פחות או יותר כפי שהיא צריכה להיות בעולם מודרני - והרצל היה איש מודרני מאוד - הרי כל הוויכוח הזה על רישום בני-אדם הוא אבסורדי. מה זה נוגע למדינת ישראל אם פלוגי רשום כך או כך? אם הוא דוגל בדת זו או אחרת? אם הוא משייך את עצמו ללאום זה או אחר? כיוון שהוא בא למדינה זו וקושר את גורלו בה, מקיים את חוקיה ומשרת את שירותיה - הגדרתו העצמית היא עניינו הפרטי שלו. זהו ויכוח אבסורדי ההולך ומתמשך, והגיע הזמן לשים לו קץ. אין אני רואה בזה אפילו התקפה על הדת - ואני נוהג לעתים להתקיף את הדת. אני חושב שדת ישראל, גם לפי תפיסתכם, אינה יוצאת נשכרת מזה. אף פעם לא הבגתי - גדולי התורה בבית זה לא הצליחו להסביר לי - מדוע לפי ההלכה חשוב שפלוגי יהיה רשום בתעודת הזהות כיהודי או כלא-יהודי.

(קריאה)

אנחנו מתווכחים על משרד הפנים, על הרישום. תשעים וחמישה אחוז של הוויכוח הם על הרישום, וזה האבסורד שבדבר.

יצחק רפאל (מפד"ל):

הוויכוח הוא על כך, שאם אדם אינו יהודי, לא יהיה רשום שהוא יהודי.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

אני רוצה שלא יהיה רשום שהוא יהודי או שאינו יהודי.

אם הנימוק הוא שהרישום דרוש לצרכי גישואין, הרי אתם ידעים שהרבנים אינם מכירים ברישום זה, ותבר-הכנסת ורדיגר הביא די דוגמאות מדוע, ובצדק, זה לא מחייב את הרבנים. בשביל מה כל הרישום הזה דרוש? פעם היה זה שגיון של דוד בן-גוריון, שחשב שהרישום חשוב לצרכי בטחון. גם אז לא היה הדבר דרוש, וגם כיום אנשי בטחון רציניים אינם רואים בו חשיבות. סתם יצרנו לעצמנו דחליל, שעליו אנחנו מת-ווכחים בלי סוף, ויש משברים קואליציוניים ומפלגתיים חדשים לבקרים ובלי סוף על נושא זה, על דבר שאין בו צורך. אפשר למחוק פרט זה גם מן המדשם, גם מתעודת הזהות, ואיש לא ייצא מופסד.

את עיקר הדברים אני רוצה לומר על לנסקי ושר-תפיו.

מרדכי סורקיס (המערך, עבודה-מפ"ם):
לנסקי בכל ישיבה.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

אני מנסה לנתח איזה סוג אנשים נמשכים להגן על לנסקי ואיזה - נמשכים להתקיף אותו; וזה מזון למחשבה.

את דעתי המשפטית המפורטת בעניין זה אמרתי בקשר לדיון על משרד המשפטים. בוויכוח על משרד המשפטים אמרתי שיש ויכוח בין משרד המשפטים ובין משרד הפנים לגבי החלת חוק השבות על לנסקי ודומיו. קם שר המשפטים והכחיש את הדברים באמרו כי אמנם אין כנראה דעת שר הפנים כדעתו, אבל אין ויכוח בין

של חבר-הכנסת ארזי, שקרא מעל הדוכן את מכתבו המפורסם של בנימין זאב הרצל למקס גורדאו.

כששמעתי את הדברים עלתה לנגד עיני התהום הפעורה בין תפיסת המדינה כפי שהיתה להרצל לבין מציאות המדינה כפי שהיא קיימת כיום בנקודה מכרעת זאת. מה שאמר הרצל לגורדאו היה למעשה: אנחנו יהודים לפי דת בגולה. ברגע שתקום מדינת היהודים יהיה יהודי מי שהוא אזרח במדינת ישראל. זה התוכן הפי-לוסופי של השקפת הרצל כפי שהשתקפה במכתב זה וכפי שהיא משתקפת בכלל.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

זה לא בדיוק כך. הרצל גם אמר שהציונות היא קודם כל שיבה ליהדות.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

אני חושב שאתה לא מבין לגמרי מה שהתכוון הרצל לומר בזה.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

אני חושב שאתה לא מבין.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

לא נתקדם בוויכוח אם אחד יאמר לאחר שאינו מבין. מי שמתעמק באישיות ובתפיסתו של הרצל ברור לו לגמרי שהוא חשב - כפי שאנחנו חשבנו ולמדנו בילדותנו בבית-הספר בארץ הזאת - כי ציונות פירו-שה שהאומה באה במקום הדת, דהיינו שהדבק או המלט המדבק את הציבור היהודי בגולה הוא הדת, והנה, בשוב היהודים למולדתם, הקשר המולדתי, המדיני, של האומה הזאת הוא שיבוא במקום הדת. אתה יכול להסכים או לא להסכים לכך, אבל זאת היתה ההשקפה של הציונות המדינית החילונית, ולא פלא הוא שאנשים כמו הרצל, גורדאו וז'בוטינסקי היו, לפי המושגים של ימינו, חילוניים.

נסים אליעד (המפלגה הליברלית העצמאית):

אין לזה ולא כלום עם דת יהודית, חבר-הכנסת אבנרי. הבעיה היא בעיה של תרבות יהודית, ולא של דת בלבד.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

למעשה מה שעושה כאן חבר-הכנסת אליעד, כמו רבים אחרים, הוא להרכיב את התפיסה כפי שהתגבשה כיום, התפיסה הפילוסופית של הקואליציה, על הפילו-סופיה הציונית המקורית. אין כאן שאלה של פילוסופיה נכונה. שאלה כזו אינה קיימת לגבי פילוסופיה. העניין הוא, שהיתה תפיסה אחת - התפיסה ההרצליאנית בסוגיה זו - ובאה במקומה התפיסה של ימינו, לאחר שלטון של קואליציה חילונית-דתית, הנמשכת כבר כארבעים-חמישים שנה.

יצחק רפאל (מפד"ל):

קואליציה זו התחילה בימי הרצל.

אורי אבנרי (העולם הזה-כוח חדש):

הרצל ויתר למעשה על תפיסתו שלו. הוא לא חזר בו, אלא ויתר על תפיסתו, על מנת להקים קואליציה עם הדתיים. ועולה לנגד עיני החיבור הידוע של בודיציב-סקי, שהאשים את הרצל כי בגד ברעיון המקורי, כדי להקים קואליציה של נוחיות עם הדתיים.

מבחוק, והכוונה לזוגות צעירים, דבר שאינו מסתייע בידן בגלל חוסר יכולת לספק שירותים דומים לאלה שבערים הגדולות.

זו השנה השישית שלא ניתנה לרשויות המקומיות האפשרות להעלות מסים, וחלוקת מענקים איננה תמיד תואמת את הצרכים המקומיים. כתוצאה ממכלול בעיות אלה פוקדים לאחרונה את הרשויות המקומיות הקטנות זעזועים קשים, ואנחנו עדים לתוצאות שליליות הגלות לתופעות אלה.

אחת הבעיות הכאובות נעוצה בתופעה הנקראת כלנתריסם, המאפשרת לנבחרים חסרי מצפון לשחק במנדט שניתן בידם על-ידי האוכלוסיה. הם מנסים לעשות מכך רווחים אישיים, שאין להם שום קשר עם זיקה פוליטית או רעיון אידיאולוגי. אני פונה לשר הפנים ולכנסת לדרוש את קבלת החוק לבחירות אישיות של ראשי רשויות מקומיות, כדי למנוע זעזועים מיותרים במקומות אשר זקוקים ליציבות.

בעיה נוספת המעיקה על הרשויות המקומיות זו הבעיה של תקציבי הפיתוח. אם המיתון הביא בכפיו תנופות פיתוח למועצות ולרשויות מקומיות, הרי היום מורגשת האטה מסוימת בפיתוח המקומות האלה. תקציב הפיתוח בשביל השלטון המקומי ממושכן ברובו לשנים רבות.

לא ייתכן שמתקציב פיתוח כללי לשלטון המקומי, שהוא 17 מיליון לירות, נמצאים ממושכנים לשלוש הערים הגדולות: חיפה, תל-אביב, ירושלים, סכומים של 9 מיליון לירות על חשבון פיתוח בשנים שעברו. נשאר לחלוקה סכום של כ-8 מיליון לירות, בעוד שהמקומות הגדולים אוכלים בכל פה בעוגה הזאת, ומה שנשאר למקומות הקטנים ולאזורי-פיתוח, אלה הם פירורים שהם בבחינת לעג לרש.

אזורי-הפיתוח זקוקים לפיתוח נמרץ כדי ליהפך למקד משיכה לאוכלוסיה ממרכז הארץ. הם צריכים להתחרות בנופם וביופיים עם הערים הגדולות.

חברי הכנסת. דיברתי על מתן שירותים גאותים לאוכלוסיה. כדי לתת שירותים זקוקות הרשויות לכוח-אדם מעולה. כוח-אדם זה חסר, ואי-אפשר היום להשיג בגלל תנאי התחרות הקיימים בין המעסיקים בשוק העבודה. חלפה התקופה שבה היו כולם מעוניינים לעבוד ברשות מקומית. הדרגות הקיימות היום נותנות שכר שהוא ב-50% נמוך מן השכר שאפשר לקבל במפעל פרטי. לכן נאלצות הרשויות המקומיות האלה להעסיק כוח-אדם מדרגה נמוכה יותר, וזה גורן את אותנותי באספקת השירותים. אביא כמה דוגמאות מאלפות: דרגות של גובה תשלומי מים מתבטאות ב-16 נקודות; של פקח - 18 נקודות; מכירה-כתבנית בשתי שפות - 20 נקודות; מנהל חשבונות ראשי - 28 נקודות; מנהל מחלקת הגבייה - 26 נקודות.

עדיין נהוגה במקומות קטנים השיטה של חצאי משרות. בקושי אפשר להשיג עובד במשרה מלאה, קל וחומר בחצי משרה.

סגן שר הפנים אמר בסקירתו אשתקד, בין היתר, את הדברים הבאים: "חייבים אנו למקד את המחשבה והעשייה לבעיית עיירות-הפיתוח. דרושה מחשבה משותפת של משרדי הממשלה השונים, ואזכיר - קליטה, שיכון, עבודה, פיתוח, מסחר ותעשייה, כדי לנסח לכל

שני השרים. דבריו נאמנים עלי, ואני מניח, אם כן, שאין ויכוח בין שני השרים, ושד הפנים אינו סבור שחוק השבות חל על אנשים כמו לנסקי ודומיו, לאור ניסוח חוק השבות, לאור כוונת המחוקק וגם לאור הפסיקה של בית-המשפט העליון עד היום, בעיקר בפרשת מרוזן לי גולד.

הייתי רוצה ששר הפנים יגיב על כך מעל הדוכן, ואם כבוד השר סבור שחוק השבות אינו חל על מקרים כאלה, כאשר יש עבר פלילי, אם כי אין הרשעה פלילית, הרי שאינני מבין למה מחכים. בקריאת-ביניים אמר הפרופסור חבר-הכנסת קלינגהופר שגם מי שיש לו אש-רת תיירות, מוסמן שר הפנים לבטלה בכל עת לפי שיקול דעתו. אם אנחנו תמימי דעים שמדינת ישראל לא צריכה להיות מרכז לקיבוץ גלויות של פשיעה, כי אז אינני מבין למה מחכה שר הפנים, כדי להסיק את המסקנות המתבקשות.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת יפרח.

יהונתן יפרח (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הרשו לי לברור, מתוך הנושאים שנגע בהם כבוד השר בסקירתו המאלפת והחובקת עולם ומלואו נושא אחד ויחיד, ולנסות במסגרת הזמן המוקצב לי לטפל בו. הנושא הוא השלטון המקומי בכלל והרשויות המקומיות הקטנות, קרי אזורי-הפיתוח, בפרט. ספק אם אנו נותנים את הדעת כיום על המצב השורר ברשויות המקומיות, כאשר תובעים מהן מחד גיסא את השירותים המקסימליים והיעילים ביותר, ומאידך גיסא לא נותנים בידיהן את הכלים לביצוע משימה כבדה זאת. הרשויות המקומיות, שהן ממשלות זוטא מאחד שהן מטפלות בחינוך, בטחון, דת, סעד, בריאות, בנוסף על השירותים המקומיים, לא תוכלנה למלא את חובותיהן אם לא תהיה גישה אחרת לפתרון בעיותיהן הכספיות והאירגוניות. נכון שאי-אפשר להכליל את כל הרשויות המקומיות תחת קורת גג אחת. הן מתחלקות לקבוצות: הערים הגדולות והבינוניות, המועצות המקומיות והאזוריות.

אתיחס בדברי רק לחלק מתוך הקבוצה הזאת, ששמו ערי הפיתוח.

אין זה סוד שיושבים היום בערי-הפיתוח, 27 במספר, כחצי מיליון נפש, מקריית-שמונה בצפון ועד אילת בדרום. מצבן הכספי של עיירות אלה הוא חמור מאוד. אוכלוסיותן והמבנה הדמוגרפי שלהן אינם מאפשרים לעיירות הללו לכסות את הוצאותיהן מהכנסותיהן. חלקן של המיסוי בכלל ההכנסות ברשויות אלה נע בין 8-10 אחוזים מכלל התקציב; כל השאר בא מקופת המדינה. הסכומים לפרעון מילואות הולכים וגדלים מיום ליום, והם אוכלים את התקציבים בכל פה.

השיטה שלפיה מחולקים היום המענקים בהתאם לגודל האוכלוסיה היא שיטה שלדעתי טעונה בחינה מחדש, כי איננה הולמת את הדרשות. לדעתי יש לאון את התקציבים ולא לאשר תקציבים בלתי-מאוזנים, המכניסים רשויות אלה לחובות ולגרעונות.

האוכלוסיה תובעת מרשויות אלה אספקת שירותים גאותים, והרשויות מעוניינות לספק את השירותים האלה כדי לקשור את האוכלוסיה למקום. בנוסף על כך מעוניינות הרשויות המקומיות האלה למשוך אליהן אוכלוסיה

מר קוברסקי, ובייחוד את מר רוזן על הבנתו וגישתו הנוחה והאוהדת למקומות הקטנים. רצוני לבקר את עובדי השדה, שמבצעים תוך סיכון נפשי עבודה נהדרת, וכוונתי לאלה שעובדים בעזה, סיני, שומרון, יהודה והגולן. הם עושים עבודה המקדבת לבבות יותר מאשר נאומים חוצבי להבות מעל הבמה הזאת.

ולסיום, הנני תקווה שמשרד הפנים יתן דעתו על ההערות שהעליתי כאן, וגרגיש כבר השנה את השינויים לטובה בשטחים שבהם דובר.

אחד מן הישובים האלה תכנית כלכלית וחברתית לשנים הקרובות. זוהי חובתנו כלפי אזרחים המקיימים ישובים אלה, וחובתנו מבחינת ההון הרב המאמצים הרבים שהמדינה השקיעה בייסודם ובפיתוחם של הישובים עד היום. משרד הפנים יקח בשנה זאת יזמה בתחום זה.

רצוני לשאול את כבוד השר: מה נעשה בשטח זה במשך השנה שחלפה, ומה יעשה המשרד בשנה הבאה עלינו לטובה ולשלום?

כנסת נכבדה. רצוני לסיים את דברי בנימה אוהדת, ולברך את משרד הפנים על פעולותיו, את המנהל הכללי

2. תשובת השר

במחוז חיפה יש הרחבה בתחום הבנייה לפי המקום בין 30—50 מקומות.

הועלתה טענה בנוגע להריסות הצריפים בריכוזי הבדווים. רצוני לומר שעל כל דבר מסוג זה היה דיון ממצה במוסדות השונים, היה בירור לגאלי ומאוד מאוד ממצה, ושום צווי הריסה אינם ניתנים אלא על-ידי בתי המשפט. לכן אין כאן הכתובת לתלונה בעת ויכוח פוליטי, אם השאלה מצאה את סידורה על-ידי בתי המשפט.

הערב דיבר חבר הכנסת דיאב עוביד. רצוני לומר לו, שבשנת 1970/71 היה היקף התקציבים המאושרים בסקטורים הערביים 18 מיליון לירות, וזה ב-1.5 מיליון לירות יותר מאשר שנה אחת קודם לכן. יש להניח שבשנה זאת היקף התקציבים בסקטור הערבי יהיה גדול עוד יותר, לא רק בגלל שכר העובדים שיהיה לאחר שהשוונו את שכר העובדים המוניציפליים הערבים לשכרם של העובדים בסקטורים המוניציפליים היהודים.

איני מוכן לוותר בקלות על הערה בתחום המסים. המסים בסקטור הערבי מוסיפים להיות גמוכים. לפי סטטיסטיקה שתמצאו בחוברת, שהכריכה שלה קסמה לחבר הכנסת קורן, בעמוד 40, שיעור המסים הגבוהים ביותר הוא 26 לירות לנפש בשנה, ואילו הנמוך ביותר הוא 6 לירות לנפש בשנה. כל עוד המצב הזה בתחום הסקטור הערבי אינו משתנה, אין לבוא בטענות לשלטון המרכזי.

לא אכנס לשאלות של חבר הכנסת אבנרי. ולא מפני שאין לי ידיעה בהן, ולא מפני שאין לי דעה בהן, אלא מפני שהן לא שייכות לנושא. אני מבין שאחד הפרופגנדיסטים הראשיים של הכנעניות דואה צורן גם לגייס את הרצל ואחר כך לקחת עוד, בתור אמצעי אבטחה באגפים, את מ. בן גריון-ברדיצ'בסקי. אבל מזה לאמת ההיסטורית, נדמה לי, דרך רחוקה עד למאור. הרצל אמר ששאלת היהודים היא שאלה לאומית. אבל בהגדרה הזאת אין שום הגדרה בלי דת ישראל. ואתה יכול למצוא ביומן ובכתבים הרבה הרבה דברים שהרצל אומר דווקא על היחס שלו לאותה דת שבקטנותו לא ידע עליה הרבה. בבגרותו רצה לברוח ממנה, אולי, ורק אחרי שהכיר את יהדות מורה אירופה, אותם יהודים של "המזרח", של בית הציונות הדתית, ראה אילו מקורות נפשיים עמוקים ונצחיים נובעים מחלק זה של היהדות. אבל עם כל היצר הטוב שלי להתוכח עם השר הרע שלך, איני יכול לעשות זאת במסגרת הוויכוח הזה.

אני מוכרח להתייחס לשאלה, ולפעמים אני מצטער שאותם חברים, מאגודת ישראל ופועלי אגודת ישראל,

היו"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לשר הפנים, לדברי תשובה.

שר הפנים י. בורג:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ראשית, עלי להודות על המחמאות שהומטרו בשפע רב על משרדי ועל חבר העובדים. אני מקבל את המחמאות הללו כמפרעה וגם בתור תמריץ להמשך הפעולה. אהיה שליח נאמן להעברת הברכות שנשלחו לעבודי המשרד, בייחוד בשדה.

לא אדבר הערב על כמה בעיות שהועלו במהלך הוויכוח, שלכל אחת מהן יש משקל כשהיא לעצמה, ובצידוק בעיות אחרות — על אחת כמה וכמה.

בעיני הבעיה של הכללתם לא תמצא את תרומת הכוללת על-ידי בחירה ישירה של ראשי ערים. זוהי בעיה נכבדה, אבל היא נעוצה בתחום המפלגות. במסגרת נאום ודברי סיכום בוויכוח על ענייני תקציב של משרד הפנים ופעולות המשרד — וכך נכתב בכותרת הפורמלית — ודאי שאיני יכול, איני צריך ואיני חייב להיכנס לאותו עניין מסובך הכרוך ביחסים של עדות, יחסים של אנשים, יחסים של אנשים במפלגה אחת במקום מסוים, יחסים בין המרכז ובין הפרובינציה. כל הדברים הללו ממלאים תפקיד בשאלה נכבדה זאת. הו"איל והשאלה נתונה בוויכוח ציבורי מצד אחד, ומצד שני היא נתונה בוויכוח בין מפלגות לעצמן, איני צריך הערב במסגרת של ויכוח זה להשיב על כך.

רצוני לומר שצדקו אותם חברים, ובתוכם, אחרון אחרון חביב, חבר הכנסת יפרח, שדיברו על המצב הכספי בכלל, ובייחוד על ההשלכות כבדות המשקל לגבי עיירות הפיתוח. אני מקווה שבשנה זו נוכל להתקדם נצטרך לקיים דיון במסגרת ועדת הפנים, ועדת הכספים ומפעל הפיס, יחד עם השלטון המקומי. אי-אפשר להשיג איר את המצב בעיירות הפיתוח כפי שהוא, אף-על-פי שהמצב הכספי בערים הגדולות אינו טוב הרבה יותר, אבל הן חזקות יותר במקצת ויכולות למצוא עצה ותושייה לפעמים בצורה קלה יותר.

רצוני להעמיד כמה דברים על דיוקם. אני רוצה להתייחס קודם למצב תכנית המיתאר בכפרים הערביים. בזמן האחרון הורחבו תחומי הבנייה בכפרים הערביים. במחוז הצפון יש כשישים כפרים ערביים. תחום הבנייה הכולל הוא 17,000 דונם, והוא הורחב עכשיו לתחום של 21,000 דונם; במחוז המרכז יש עשרה כפרים, קיים התחום של 2,300 דונם, שהורחב השנה ל-5,600 דונם.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

שאלתי אם בדקת את העניין די צרכו, אם ראית את תעודות הזהות שלהם.

שר הפנים י. בורג:

אדוני, תעודת הזהות של אדם בכיסו, ולי אין מיק-רוסקופ ואין לי רדיסקופ כדי לדעת מה בתוך תעודת הזהות.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

שר הפנים יכול לבדוק.

שר הפנים י. בורג:

הרשה לי, אני מוכן לקבל בהחלט שגם אני יכול לטעות, אבל אתה מוכרח לקבל שאינני רוצה לטעות. אתה רואה - כאן ההבדל.

וכאן אני אומר: אני בדקתי בתיקים. עוד לא הגיעו כל התיקים אלי, אבל תשובה מפורטת על כל דבר ודבר תגיע. ברם, עד עתה, תוך השבוע - והיו לנו עוד כמה עיסוקים - כבר נתברר שמחונן עשרה שמות שאתה הבאת שלושה רשומים בתור לא-יהודים מן היום הראשון שהם נמצאים על אדמת הקודש.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

כמה רשומים כיהודים?

היו"ר ש. רוזן:

אינני מסכים. שאלת שאילתה ותקבל תשובה.

שר הפנים י. בורג:

בוודאי, בוודאי, הואיל וזוהי שאילתה...

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

כמה מהם רשומים כיהודים?

היו"ר ש. רוזן:

חבר-הכנסת לורנץ, אינני מסכים. שאלת שאילתה ותקבל תשובה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

זו חצי תשובה, אדוני היושב-ראש. זכותי לשאול.

שר הפנים י. בורג:

אני יודע כי יש מספר אנשים שאסור להראות להם חצי עבודה. אבל אם תעיין בפרוטוקול תראה, ששאלת על עשרה מקרים בצורת שאילתה. היית בסדר בכך שלא גילית בפומבי את השמות, ואני משבח את זה והייתי רוצה שכולם ינהגו כך. אני שייך לאלה אשר חושבים שבארץ הזאת כל בן דת צריך למצוא את הביטוי החפשי לאמונתו ולפי אמונתו. אינני אוהב אם מישהו, במסווה של משהו, גוזל נפשות מעם ישראל המדוכא, שאיבד שישה מיליונים. אבל יש לי דרך-ארץ לכל אדם אשר חי לפי אמונתו.

מה שנוגע לתשובה מדוקדקת, מפורטת, על עשרה מקרים, יש לי, לפי התקנון של הכנסת, מספר ימים להשיב. אבל בתור מפרעה, ולא בתור טיטושוש, ולא בתור שקר, אלא בתור מפרעה, אמרתי, שהואיל ואתה הבאת זאת לא רק בתור שאילתה, אלא בישרת לכנסת, וזה נרשם בפרוטוקול הישיבה, - שלושה, מתוך עשרה, רשומים מן היום הראשון שהם בארץ בתור לא-יהודים.

מעלים אותה הן כאן והן מחוץ לבית הזה והן מחוץ לארץ הזאת, ושוכחים שבאותה שאלה גם מתנהל ויכוח עם חבר-הכנסת אבנרי. חברי במפלגות הדתיות שלא במפד"ל, אין אגחני חיים בחלל ריק. אין בינינו, חברי-הכנסת לורנץ וחבר-הכנסת ורדיגר, שום ויכוח על מעמד ההלכה בחיים של העם היהודי, ועל החיוב של ההלכה שאנחנו משתדלים בחיינו הפרטיים והציבוריים ללכת לפיה. אבל הבה נראה את השאלה בהיקפה. בעמוד 74 ובעמוד 78 של החוברת אתם רואים, ראשית כל, את ההיקף המספרי של עבודות משרד הפנים. 231,000 תעודות זהות, רישום של קרוב ל-40,000 עולים, רישום של יותר מ-4,000 מבקרים, רישום של 80,000 נולדים. אני מפנה אתכם לתחום הזה, וכמעט הייתי אומר שאם רואים את ההיקף הגדול הזה של מאות אלפי רישומים ונתקלים - אומר מיד במה נתקלים - בבניה, נדמה לי שצריכים לראות את הפרופורציות של הוויכוח. אם יש הגינות בוויכוח ציבורי, הרי שאין פרופורציה בוויכוח בין מאות אלפי רישומים לבין עשרות רישומים, שעוד אתייחס אליהם. הגינות בוויכוח ציבורי מחייבת לדעתי להוריד את האוקטבות של הוויכוח הזה.

בחלל העתונות, וגם באמריקה, בידכו אותי במודע-עות, והופיע דיבור על 300 מקרים של לא-יהודים שגר-שמו כיהודים. בקשתי לשלוח לי פרטים והפרטים לא הגיעו. לפני שבועיים בישר חבר-הכנסת לורנץ בעת ויכוח, שהוא יגיש או הגיש שאילתה ובה 10 שמות. אני רוצה להשיב על כך ולפתוח בעניין זה סוגריים, שעוד אינני יודע באיזו צורה לנהל ויכוח על ראובן ושמעון, עם שם ופרטים על מעמדו בציבוריות. יש לי בזה הרבה היסוסים מהרבה בחינות. אני סוגר את המאמר המוסגר, וד"ל.

מ-300 מקרים שמנסרים בחלל העתונות הגיעו אלי עשרה, שעליהם הודיע חבר-הכנסת לורנץ, לפי מיטב המידע המהימן שבידו, שאלה הם 10 מקרים של לא-יהודים שגרשמו כיהודים. לא הספקתי לגמור את הבדיקה, כי התיקים מפורזים בארץ. אבל עד היום יש לי נתונים על כך שמתוך עשרה שמות שהביא, שלושה רשומים מהיום הראשון שהם נמצאים בישראל בתור לא-יהודים.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אדוני השר, אתה בטוח בזה? האם אתה בטוח במה שאתה מצהיר?

שר הפנים י. בורג:

לכל הפחות כמו שאתה בטוח במה שאתה מצהיר.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

אני שאלתי לפי מיטב ידיעתי. אתה בתור שר הפנים חייב להשיב דבר ברור מאוד.

שר הפנים י. בורג:

בהחלט, בהחלט. אני מוחה נגד האינסיונאציה שלך, כי יש בה כאלו שני דברים. ראשית, אתה אומר שאתה בתור חבר הכנסת יכול לומר מה שאתה אומר, אלא שהשר צריך לומר אמת. האם שנינו לא נשבענו לומר את האמת ולשמור על חוקי המדינה? איך אתה יכול להניח שאגיד דבר לא נכון בידעני?

לגבול ומודיע bona fide שהוא יהודי. הוא רוצה להתחתן, או קורא את הוויכוח בינינו, ושומע שאינו יהודי; הולך לרבנות ומבקש להתגייר באשר נודע לו שלפי ההלכה, אשר קובעת במדינה הזאת את הסטטוס הפרסונלי, אינו יהודי. אינני יכול לומר שהוא רימה, אינני יכול לומר שמשרד הפנים או מישהו התרשל בתפקידו. אני יכול לומר שיהודי אשר גר במדינה, שיותר מ-50 שנה אסור לתת בה אינסטרקציה, לימוד דתי, יכול להיכשל bona fide. והנה, קרה שמקרה אשר חבר הכנסת ממפלגה דתית שאל עליו שאילתה, והאיש או האשה שאצלם קרה המקרה ההיפותטי שאמרתי — בן יהודי, בעל שם יהודי, בעל עבר של סבל מאנטישמיות — פנה כאן להתגייר, ובמקרה גר בכפר חב"ד. הווה אומר, שהחיים שלנו — ואני מסתפק ברמיזה דקה ביותר — אחרי שאמרתי את הכתובת — מגוונים מאוד, ואנחנו משלמים מחיר מר בעד הביגורפיה של הדור הזה.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

במקרה זה הם ידעו שהם לא־יהודים, ואם היו שואלים אותם בגבול היו אומרים שרוצים להתגייר. בכל זאת רשמו אותם כיהודים.

שר־הפנים י. בורג:

אני מברך אותך על הידע המקיף שיש לך על שניים וחצי מיליון יהודים. אינני יכול להתחרות ואינני רוצה להתחרות.

צינתי קודם שהפרוצדורה של רישום לא נשתנתה כל עשרים ושלוש השנים מאז קמה המדינה, פרט לאותה התקופה הידועה, שאז היו בתוקף ההנחיות של שר הפנים דאז, המנוח ב־יהודה. ואני אביא דוגמה. בהנחיות דאז, בסעיף 18(א), כתוב: כותרת — דאז, לא דהיום — "רישום הקטין כיהודי". "הצהירו שני בני הזוג על ילדם כי הוא יהודי, והאים הצהרתם זו כאילו היתה הצהרה חוקית של הילד עצמו; לפי חוק שיווי זכויות האשה שניהם כאחד הם אפטרופסיו של הילד ופיהם פיו". גם כאן מותנה, כמובן, תמיד התנאי של תום לב; אך אין לראות חוסר תום־לב בעובדה בלבד כי אחד ההורים עצמו אינו יהודי — ואני מוסיף: נניח האם — ומצהיר שאינו יהודי. לגבי פקיד הרישום אין כל חשיבות לעובדה, כי לפי דיני התורה הילד הולך אחר האם — שהיא במקרה דנן לא יהודיה.

אני מתכבד להודיע — כאן אחת התשובות על המה נשתנה ומה לא נשתנה — שהיום, לאחר תיקון החוק המותקף כל־כך, אסור לרשום ילד כזה כיהודי.

חבר־הכנסת ורדיגר ציטט אחד הקטעים מדאיון שאינני יכול לומר שהוא לא־מדויק. הייתי אצל הרב מלובביץ'. אני חושב שמתפקידו של שר דתי הוא גם להיות בקשר עם אישים דגולים בעולם היהודי. אמרתי שהשינוי הזה היתה עניינית. יש הבדלי השקפה, אבל מתוך הכרה. אמרתי ואינני מתבייש לחזור על זה: ההגדרה בחוק מרשם התושבים של המושג "יהודי" היא הגדרה חילונית. כל מי שהוא איש הלכה היה מגדיר את הדברים ברור יותר וברוח הברורה של ההלכה.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

זאת הודעה חשובה מאוד.

שר־הפנים י. בורג:

כדי להבטיח שלא יטעו ולא יפגעו בחוק גישואין

על היתר נודע בינתיים, אם כי עוד צריך לברר יותר, שכמה מהם נרשמו לפני אחת־עשרה שנה; יש משפחה שנרשמה לפני שלוש־עשרה שנה. כל דבר בזכות עצמו צריך להיבדק, אבל מכאן ועד ההשתוללות בעתונות, שכל זה בא: (א) מפני שיש בורג; (ב) מפני שיש תיקון בחוק — הדרך רחוקה. תשובה מדויקת תקבל.

ובכן, מתוך 300 מקרים כי הגיעו — 10, מתוך 10—3 רשומים מן היום הראשון בתור לא־יהודים; מספר מאלה — 7 שרשומים שלוש־עשרה שנה ואחת־עשרה שנה, אני אבדוק בתיקים ואתן תשובה מדויקת. אם כן, את יתר הפרטים, כי יש מספר פרטים, אנחנו נבדוק.

והנה, אני מתכבד להודיע — ואני מוכרח לקחת מספר דקות של זמנכם, כי אני בדעה שאנחנו מוכרחים לראות את שתי השאלות בקונטקסט אמיתי — שהם דיניות של רישום עולים בגבול לא נשתנתה למן הזמן שאגודת ישראל או פועלי אגודת ישראל יישבו בקואליציה. ואני מקווה שהמשפט הזה תדַמשמעני וברור.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

זה לא מתאים למציאות. הדובר שלך מודיע שרשום מים בהתאם למה שמצהירים, זאת אומרת לפי הוראותיו של ב־יהודה.

שר־הפנים י. בורג:

חכה. ה"זאת אומרת" — שלך. אבל תשמע, ובכן, הרשו לי להגיד: המדיניות של רישום בגבול לא נשתנתה למן הזמן שאגודת ישראל ופועלי אגודת ישראל יישבו בממשלה. אם אתה תציע כלל אחר מאשר המקובל — ועל ב־יהודה עוד אגיד משהו — שכל אדם עומד בחוקת דובר אמת עד שאתה מוכיח את ההיפך; אם אתה מוכן להחליף את הכלל הזה — תציע חוק, תציע שראשית כל כל אדם הוא בחוקת דובר לא־אמת. והכנסת תצביע על זה.

אני רוצה לומר יותר בעניין זה. אני רוצה להוסיף שתי נקודות. ותקשיב היטב. ואני מבהיר אותן היטב. (א) שום חוק בעולם אינו נותן הגנה נגד אדם אשר במתכוון ובמזיד מתכחש לאמת ומטעה את השלטונות. והמשפט הזה שאמרתי חל על אנשים מברית כסף, וחל על אנשים אשר מרמים במס הכנסה. נגד אדם אשר לכתחילה רוצה לדמות ולהונות את הממשלה או את השלטונות אין עצה כל זמן שלא תפסת אותו. אני אישית רואה מקרים כאלה בחומרה רבה, והיום סיפר חבר־הכנסת ורדיגר על מקרה מסוים של אדם אשר הלך לערכאות, למשפט, כדי לבדוק משהו. אני אראה מה בית־המשפט פסק. אם יתברר שכאן היה מעשה מרמה לכתחילה נגד המדינה, לא אהסס לנקוט אמצעים.

אני רוצה לומר עוד דבר. נדמה לי, חבר־הכנסת לורנץ, שזה ברור למדי. אני רוצה להוסיף ולומר, שאנחנו צריכים להכיר במציאות שלנו. וכאן אני בא לבעיה עדינה מאוד, אבל אינני רואה לי פטור מלהוכיח אותה. נניח שבא עולה אשר אביו, במדינה מסוימת, היה חי כיהודי, בעל שם יהודי. העולה הזה, אשר אמא שלו, נניח, אינה יהודיה, ולכן על־פי ההלכה אינו יהודי, קיבל דרכון שלפיו הוא יהודי במדינתו — לא מרב מוסמך, כמובן — נושא שם יהודי, סבל בבית־הספר ובאוניברסיטה מן החברים למקצוע כאשר הם חשבו שהוא יהודי; בא

חוברת ל"ה, ישיבה רט"ז

— סקירת שר הפנים על פעולות משרדו (תשובת השר) (בורג, ורדיגר, לורנץ, גרוסמן); (סיכום הדיון) (רוזן, יפרח, רזאל-נאור) —

אני אמרתי שזה החוק, אמרתי מה החוק אומר בפירושו. שום דבר בסדרי הרישום לא נשתנה מזמנכם, ובעניין ההנחיות של בריהודה הבאתי דוגמה של ילד של אם לא-יהודיה, שאז היה יכול להירשם כיהודי, והיום לא נרשם כיהודי.

תיקת גרוסמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
חבל מאוד.

שר הפנים י. בורג:

חבל — זה עניינכם. אבל אנחנו — לא, זה במסגרת החוק.

אחרי הוויכוח הזה, חברי הכנסת ודאי יאמינו לי שיש לי להוסיף בהרבה שטחים. לא אדבר עכשיו על בעיות התיכונן. אני רוצה רק לומר שנתנו הוראות לוועדות המחוזיות להיות ליברליות יותר בנוגע לאחוזי בנייה, אם המדובר בזוגות צעירים, אם המדובר בפנימי משכנות עוני. ואנחנו גם רוצים להחיש את התהליכים. לא יכול להיות ששיכון של זוג צעיר צריך להתעכב בגלל עיכוב אדמיניסטרטיבי כלשהו, ונתנו את ההוראות בהתאם לכך.

אני רוצה לסיים, ואני יכול לעשות זאת בקלות יחסית, מסיבה פשוטה. אנחנו נמצאים בשיתוף מתמיד עם ועדת הפנים, בעזרתו הפעילה של היושב-ראש שלה, והרבה מן הנושאים שאני נגעתי בהם, ושחברי הכנסת דיברו עליהם בוויכוח, הועברו על-ידי הצעות לסדר היום לוועדה. כך בוודאי יהיה מקום להמשיך.

3. סיכום הדיון

2. הכנסת מחווה את דעתה, כי דרושה רפורמה מקיפה של שיטת המיסוי המקומי, אשר תאפשר לרשות יות המקומיות למלא את המשימות המוטלות עליהן.
3. הכנסת מחליטה, כי יש צורך לפתח, להרחיב ולשפר את השירותים המוניציפליים היומיומיים.

4. הכנסת קובעת, כי כל השירותים הממלכתיים הניתנים ברשות המקומית ימומנו על-ידי הממשלה, ואילו כל השירותים המוניציפליים-מקומיים ימומנו על-ידי הרשות המקומית.

5. הכנסת מטילה על הממשלה לפעול למען תיקון אי-הצדק שנגרם, לעיריות הפיתוח בעיקר, בחלוקת המשאבים הכספיים לצרכי פיתוח.

6. הכנסת תובעת מן הממשלה, שכל הכספים המוזרמים לרשויות המקומיות ממשרדי הממשלה השונים יועברו באמצעות משרד הפנים.

7. הכנסת תובעת הקמת רשות עליונה לתיכונן פסי כלל-ארצי בראשות שר הפנים, אשר תתאם את פעולות כל הגורמים העוסקים בתיכונן ובנייה, מתוך דאגה לקביעת תקנים אחידים ושמירת נוף הארץ וא-תריה.

8. הכנסת רואה בחומרה את מצב המקלטים, ודרושה ממשרד הפנים לפעול מיד ובדרך נמרצת ביותר לתיקון הליקויים התמורמים וההזנחה, המסכנים חיי אדם.

9. הכנסת קוראת למשרד הפנים להגביר את המאמצים והמשאבים הכספיים הדרושים לטיפול בב-עיות הסביבתיות.

וגירושין, נקבע בפירוש בחוק שאין הכוונה של הרישום הזה לפגוע, לגרוע, למעט מחוק נישואין וגירושין. ואני רוצה לומר שכתוב גם בפירוש בחוק — ואני חוזר על כך — שהרישום בפרטים דת, לאום ומצב אישי אינו משמש דאיה לכאורה. כך אומר החוק.

לי יש שאלה חמורה, שאלתי אותה לפני עשר או שתים-עשרה שנה. היתה כנראה מפלגה או תנועה שראתה צורך לעזור למפד"ל, ועכשיו, בשנה זו, להדפיס מחדש את החוברת של 1958. אולי חברי הכנסת ורדיגר יודע מי עשה זאת.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):
אני חושב שגם אדוני השר יודע.

שר הפנים י. בורג:

לא. אם אני יודע, אתה בכל זאת יודע טוב יותר.

ובכן אני אומר: ההגדרה היא הגדרה חילונית, החוק מדגיש את זה, והיא אומרת בפירוש שאין מקום לטעות. עמדנו על כך על-מנת שלא תהיה עירבוביה בין הצד התיאוצני של הרישום ובין הצד ההלכתי של הנישואין והגירושין לפי דת משה וישראל.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):
זאת תעודת סילוף ולא תעודת זהות.

שר הפנים י. בורג:

אתה רשאי בכנסת להגדיר בחופש של חבר הכנסת כל דבר שנגעשה לפי החוק.

הי"ר ש. רוזן:

אנו ניגשים להצעות סיכום של הדיון על פעולות משרד הפנים. רשות הדיבור לחברי הכנסת יפרח, להצעת סיכום בשם כמה סיעות.

יונתן יפרח (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם סיעות המערך (עבודה-מפ"ם), מפד"ל, המפלגה הליברלית העצמאית, קידמה ופיתוח, שיתוף ואחווה, הנני מתכבד להביא את הצעת הסיכום הבאה:

הכנסת רושמת לפנייה את סקירת שר הפנים על פעולות משרדו, שנמסרה לכנסת ביום כ' בוגמוז תשל"א — 13 ביולי 1971.

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחברת הכנסת רזאל-נאור, להצעת סיכום בשם סיעת גח"ל.

אסתר רזאל-נאור (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. הצעה לסיכום הדיון על פעולות משרד הפנים, מוגשת על-ידי סיעת גח"ל:

1. הכנסת קובעת, כי על משרד הפנים להכין חוקת השלטון המקומי, אשר תענה על מושגי היסוד של ימינו בדבר מעמדן של הרשויות המקומיות, מבנה, סמכויותיהן, תפקידיהן והיחס שביניהן ובין השלטון המרכזי.

היו"ר ש. רוזן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שלמה לורנץ, להצעת סיכום מטעם אגודת ישראל.

שלמה לורנץ (אגודת ישראל):

הצעת סיכום מטעם אגודת ישראל, לדיון על משרד הפנים:

(1) הכנסת קוראת לממשלה ליזום, בהקדם הזמן האפשרי, תיקונים לחוק השבות ולחוק מרשם התושבים, שלפיהם ייקבע כי חוק השבות חל רק על היהודים, בהתאם למטרתם של מחוקקי החוק עם הקמת המדינה, וכי יהודי הוא רק מי שההלכה קובעת לגביו כי הוא יהודי.

(2) הכנסת דורשת ממשרד הפנים לנקוט צעדים דחופים ביותר כדי להביא להפסקה מיידית של רישומים כוזבים במרשם התושבים ובתעודות הזהות, שלפיהם נרשמים שאינם יהודים כיהודים.

(3) הכנסת תובעת ממשרד הפנים לנקוט צעדים מתאימים נגד הצגתם של סרטים ומחזות קלוקלים, הגורמים לזיהוי מוסרית במיוחד בקרב הנוער.

(4) הכנסת קוראת למשרד הפנים לבצע את חוק איסור גידול חזירים כרוחו וכלשונו, ולמנוע גידול חזירים בישובים יהודיים במסווה של "מכון מדעי".

(5) הכנסת קוראת למשרד הפנים לתת את דעתו לבעיות האקולוגיות ההולכות ומתרבות עם ההתפתחות הגדולה במדינה, וממליצה לצרף לצוותי התיכנון של המשרד מומחים לבעיות זיהום הסביבה.

(6) הכנסת מביעה את דעתה שיש לשנות את שיטת המסים המוניציפליים ולקבוע את שיעורם לפי הכנסתו של האזרח.

היו"ר ש. רוזן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת שובל, להצעת סיכום בשם הרשימה הממלכתית.

זלמן שובל (הרשימה הממלכתית):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. בשם סיעת הרשימה הממלכתית הגני מתכבד להגיש את הצעת הסיכום הבאה:

(א) הכנסת מציינת בדאגה את עול החובות ההולך וגדל של העיריות ושל הרשויות המקומיות, וקוראת לממשלה לנקוט צעדים מתאימים בנדון.

(ב) הכנסת קוראת למשרד הפנים לדאוג לכך, שבכל שלבי התיכנון והביצוע של פרויקטים חדשים בשטח הבנייה, התעשייה, התחבורה והשירותים הציבוריים, יילקח בחשבון הגורם האקולוגי.

(ג) ייבדקו ההליכים והנהלים המסורבלים הקיימים היום לגבי אישורן של תכניות בניין, הזאת מותך מגמה לזרז את קצב הבנייה בארץ.

(ד) הכנסת מקדמת בברכה יוזמות להקמת מסגרת מוניציפלית גדולה יותר, שמטרתן למנוע פיצול מיותר, ביחוד כפי הציבור וסבל מן התושבים.

(ה) הכנסת קובעת ששינוי שיטת הבחירות לרשויות המקומיות הוא תנאי מוקדם לכל נסיון להבריאת את מצבן של העיריות ושל הרשויות המקומיות ולהבטיח שלטון מקומי תקין ויעיל.

היו"ר ש. רוזן :

הצעת סיכום בשם סיעת הרשימה הקומוניסטית החדשה יביא חבר-הכנסת טובי.

תוביק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

הגני מתכבד להביא את הצעת סיעת רק"ח לסיכום הדיון על משרד הפנים:

(1) הכנסת מחליטה להטיל על הממשלה להגיש לכנסת תוך שנה הצעת חוק הרשויות המקומיות, אשר תחליף את החוק המנדטורי הקיים. הצעת החוק תכלול שיטת מיסוי עירוני, שתהיה צמודה לשיעור ההכנסה ותבטל את שיטת המיסוי לפי יחידת הדיו, וכן תרחיב את סמכויות הרשויות המקומיות.

(2) הכנסת מביעה את דאגתה נוכח ההחמרה שחלה במצבן הכספי של הרשויות המקומיות, המתבטאת בגידול הגרעונות והחובות וביצימזום יכולת הרשויות המקומיות לשאת בנטל ההוצאות הגדלות של השירותים הסוציאליים המוטלים עליהן, ומחליטה שיש הכרח דחוף להגדיל את תמיכת הממשלה ברשויות המקומיות.

(3) הכנסת קובעת שהעזרה הממשלתית לרשויות המקומיות הערביות אינה תואמת את הצרכים החינוכיים לקידום השירותים המוניציפליים בישובים הערביים, ואינה משתווה לתמיכה הניתנת ליתר הרשויות המקומיות במדינה. לכן מחליטה הכנסת להגדיל את שיעורי התמיכה הממשלתית ברשויות המקומיות הערביות.

(4) הכנסת מביעה את דאגתה נוכח אי-ההתקדמות בהכנת תכניות מיתאר בישובים הערביים לצורך תיכנון הבנייה. הכנסת קובעת שעל הממשלה להרחיב את תחומי הבנייה המותרת לישובים הערביים, לזרז את התהליכים של הוצאת רישונות הבנייה ולהימנע מפעולות הדיסת מבנים לדיו.

היו"ר ש. רוזן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ורדיגר, להצעת סיכום בשם סיעת פועלי אגודת ישראל.

אברהם ורדיגר (פועלי אגודת ישראל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת. הצעת סיכום לדיון בפעולות משרד הפנים, מטעם סיעת פועלי אגודת ישראל:

(1) הכנסת שמעה את דברי שר הפנים בדיון על פעולות משרדו, וקוראת לממשלה להפסיק את רישומם של לא-יהודים כיהודים.

(2) הכנסת קוראת לממשלה להביא לדיון את כל אלה שעל-ידי הצהרות לא-נכונות גרשמו כיהודים.

(3) הכנסת קוראת לממשלה לפעול כדי שהרשויות המקומיות תדאגנה לקיום כל מוסדות החינוך לילדי ישראל שבתחומיהן.

(4) הכנסת קוראת לממשלה לדאוג לכך שהרשויות המקומיות תבצענה את חובותיהן בשמירת חוקי-העזר העירוניים המתאימים לשבת.

היו"ר ש. רוזן :

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אורי אבנרי, להצעת סיכום בשם סיעת העולם הזה—כוח חדש.

חוברת ל"ו, ישיבה רט"ז

— סקירת שר הפנים על פעולות משרדו (סיכום הדיון) (אבנרי, קשת, רוזן); הודעה אישית של חבר-הכנסת ד. לוי (רוזן, ד. לוי) —

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-
הכנסת ת. טובי — מיעוט
נגד — רוב
הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת ת. טובי
לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-
הכנסת ז. שובל — מיעוט
נגד — רוב
הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת ז. שובל
לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-
הכנסת ש. לורנץ — מיעוט
נגד — רוב
הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת ש. לורנץ
לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביאה חברת-
הכנסת א. רזיאל-נאור — מיעוט
נגד — רוב
הצעת הסיכום שהביאה חברת-הכנסת א.
רזיאל-נאור לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-
הכנסת י. יפרח — רוב
נגד — מיעוט
הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת י. יפרח
נתקבלה.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. סיעת העולם הזה
— כוח חדש מציעה: הכנסת מגנה את הכללתריסם
על כל צורותיו, וקוראת לכל הגורמים ללחום בתופעה זו.
המטילה צל על חיי הציבור בארץ בכל המישורים.

בן-ציון קשת (גח"ל):

חבר-הכנסת אבנרי, אני מצביע בעד.

הי"ר ש. רוזן:

חברי הכנסת, אנו נוגשים להצבעה. ראשונה נצביע
על הצעת הסיכום של חבר-הכנסת אבנרי.

אורי אבנרי (העולם הזה—כוח חדש):
אני מבקש למנות.

הצבעה

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-
הכנסת א. אבנרי — 8

נגד — 26
הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת א. אבנרי
לא נתקבלה.

בעד הצעת הסיכום שהביא חבר-
הכנסת א. ורדיגר — מיעוט

נגד — רוב
הצעת הסיכום שהביא חבר-הכנסת א. ורדיגר
לא נתקבלה.

טו. הודעה אישית של חבר-הכנסת ד. לוי

הי"ר ש. רוזן:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת דוד לוי, להודעה
אישית.

דוד לוי (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. שר המשטרה
ניצל את השאלתה של חבר כנסת כדי לתת לכנסת
תיאור חד-צדדי ובלתי-יכון של התקרית, שבה הייתי
קרוב לתוקפנות על-ידי קצין משטרה. בעניין זה הגשתי
תלונה ליושב-ראש הכנסת, ועדת הכנסת מינתה ועדת-
משנה לבירור, ועדת-המשנה המליצה על מינוי ועדת
חקירה פרלמנטרית, אך הרוב בוועדת הכנסת דחה את
ההמלצה הזאת.

כפי שהסברתי בוועדת-המשנה של ועדת הכנסת
ביום המעשה, כשבאתי לשער הכנסת ראיתי השתוללות
שוטרים כלפי מפגינים, גם כלפי נשים וילדים, ברחבת
הכנסת. גברים קיבלו מכות מידי השוטרים. אשה נגררה
על הכביש. נער נסחב בשערותיו. כאשר בתוך חבר
הכנסת, לפי זכותי וחובתי, ביקשתי למנוע ברחבת הכנ-
סת שפיכת דמים, הותקפתי פעמיים על-ידי קצין מש-
טרה, ובפעם השנייה נפגעתי בראשי.

אחרי שהתלוננתי לפני יושב-ראש הכנסת מיהרו
אנשי המשטרה לערוך בעצמם חקירה, כביכול, בעניין
שבו הם הנאשמים. מה שנקרא על-ידי שר המשטרה
"עדויות" נערך למטרה זו, ובמידה שהן נוגדות את

דברי, הן גם מנוגדות לאמת. בידי רשימה של שמונה-
עשר אנשי משמר הכנסת וסדרנים שהודעותיהם לא
נחקרו או לא פורסמו, ואשר היו בתפקיד במקום המע-
שה באותו זמן. בידי תצהירים של שישה עדים אשר
מאשרים את דברי. לדוגמה אביא אחת מעדויות אלה
שניתנה בתור תצהיר לפני שני חברי הכנסת שהם
עורכי-דין. וזה נוסח התצהיר:

תצהיר

לאחר שהוזהרתי כי עלי לומר את האמת וכי אהיה
צפוי לעונשים הקבועים בחוק אם לא אעשה כן, אני
מצהיר בזה לאמור:

1. כתבתי ביזמתי, ביום 22 ביוני 1971, מכתב
לחבר-הכנסת מנחם בגין ומה שכתבתי במכתב זה הכל
אמת.

2. ביום 21 ביוני 1971 היה עלי להסדיר עניינים
פרטיים בירושלים, ולאחר שהתפנית נישתי לבקר בבני-
סות. באתי לרחבת הכנסת בערך ב-3.30 אחר-הצהריים
וראיתי את ההתכנסות בין המשטרה ובין אזרחים.
המשטרה התחילה לעצור את הגברים וראיתי ששוטרים
הפילו אשה על הכביש והתחילו להכות אותה. פתאום
הופיע אדם שניגש אל שוטר ודיבר אותו והוציא מסמך
מכיסו והראה לשוטר. השוטר דחף אותו אדם.

— הודעה אישית של חברי הכנסת ד. לוי (ד. לוי, רוזן); החלטות בדבר אישור הוראות בצו הבלו על דלק, בצווי שעת חירום ובצו תעריף המכס והפטור (ביבי, קרגמן) —

לעונשים הקבועים בחוק אם לא יעשה כן, אישר והתם בפנינו על אמיתות תצהירו לדליל, היום 27 ביוני 1971.
(ד"ר י. בדר) (י. ארידור)

אני מצטער מאוד שלא נתקבלה בעניין זה הצעת ועדת-המשנה למנות ועדת חקירה פרלמנטרית, מה שגרם למעשה השמצה חד-צדדית. ידוע לי ששר המש- טרה נהנה מחסינות פרלמנטרית, ואופייני הדבר שבמקום לעשות נסיון לקיים את איומי הסרק שלו נגדי להסרת חסינותי, הוא משתמש היום בחסינות של עצמו כמגן בפני אחריות על דברי העלילה שלו בכנסת. שר המש- טרה וחבריו למפלגה לא רצו ועדת חקירה פרלמנטרית, שעל דרישתי להקמתה אני עומד גם כיום. הוא בחר במקום זאת להוציא פסק-דין לעצמו, ובכך הטעה את הכנסת.

בעניין זה נטל שר המשטרה לעצמו את התפקידים של חוקר, קטיגור נגדי, סניגור לקצין המשטרה, שופט, ומפדסם פסק-דין. בדרך זו יפגע רק בעצמו ובהליכים שהוא חייב לכבד אותם במיוחד.

היו"ר ש. רוזן:
אני מכיר על הפסקה עד שעה 22.00.

(הישיבה הופסקה בשעה 21.27 וחודשה בשעה 22.00)

טו. החלטות בדבר אישור הוראות: 1. בצו הבלו על דלק (הטלת בלו), תשל"א-1971; 2. בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על מחזיק בדלק), תשל"א-1971; 3. בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על גז נפט מעובה), תשל"א-1971; 4. בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 67), תשל"א-1971 *

חברי הכנסת. השינויים במחירי הדלק יביאו לקופת האוצר תוספת הכנסה הנאמדת בסך 175 מיליון לירות בקירוב לשנה, וכ-115 מיליון לירות עד תום שנת הכספים.

מחירי מוצרי הדלק במדינת ישראל, להוציא הבנ- זין, לא הועלו מאז 1961. שיטת המחירים ששררה באותה התקופה היתה מבוססת בחלקה על יסודות שנקבעו עוד בתקופת פעולתן של החברות הזרות בארץ. המערכת הנוכחית של מחירי מוצרי הדלק אינה משקפת איפוא את ההתפתחויות שחלו מזה עשור ומעלה, כתוצאה משינויים טכנולוגיים-כלכליים, מן השינויים בהרגלי הצריכה עקב עליית רמת החיים ומן השינויים במערכות האספקה של הדלק.

המוצר שלגביו חלו שינויים יתרים הוא הקרוסין. בעת שמחירו הנמוך נקבע לאחרונה שימש הוא כדלק הבסיסי בחלקם הגדול של משקי הבית. מאז חלה מהפכה מוחלטת בהרגלי הציבור, אשר עבר כולו (לרבות השכבות העניות ביותר) לבישול על-ידי גז ולחימום מים בעיקר על-ידי חשמל או דודי שמש.

אולם בשנתיים שלוש השנים האחרונות פשטה שוב צריכת הקרוסין בממדים ניכרים ביותר, הפעם

3. באותו זמן הרביצו שוטרים גם לנער, תפסו אותו בשערות כשידיו מכופפות לאחור, והעלו אותו לג'יפ של המשטרה. האדם שהזכרתי רצה להצטרף לג'יפ. ראיתי שהוא עלה לג'יפ, כשקצין משטרה משך אותו בכתפו מתוך הג'יפ, והג'יפ היה כבר בתנועה מאחד שהקצין נתן לנהג הוראה לנסוע. האדם קיבל מכה בראש ממשקוף של הג'יפ וראיתי שהוא נוגע בידו בראשו לאחר שקיבל מכה וידו חזרה מלאה דם.

4. למחרת ראיתי בעתון את התמונה של האדם הנ"ל, והתברר לי שזה חברי הכנסת דוד לוי.

5. אחרי המקרה שיינתי את דעתי ולא נכנסתי לכנסת, היות וראיתי את המכות שהמשטרה הרביצה. לא ידעתי מה היתה סיבת התקרית ולא היה לי כל קשר אליה.

6. הגני נותן תצהיר זה לחברי הכנסת י. בדר וי. ארידור לשימוש בבירור בכנסת.

7. והגני מצהיר כי זה שמי וזו חתימתי וכל האמור לעיל אמת.

בפנינו, עו"ד י. בדר וי. ארידור, הופיע היום, ולאחר שהזהרנו אותו כי עליו לומר את האמת וכי יהיה צפוי

היו"ר מ. ביבי:

אני מתכבד לחדש את ישיבת הכנסת. חברי הכנסת, גדון עתה בסעיפים ל"ו-ל"ט של סדר-היום: החלטות בדבר אישור הוראות בצוויים. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הריני מביא בזה לאישורה של מליאת הכנסת את הצוויים הבאים אשר הונחו לפניכם: 1. צו הבלו על דלק (הטלת בלו), תשל"א-1971; 2. צו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על מחזיק בדלק), תשל"א-1971; 3. צו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על גז נפט מעובה), תשל"א-1971; 4. צו תעריף המכס והפטור (החלפת התו-ספת) (תיקון מס' 67), תשל"א-1971. הצוויים גודונו בוועדת הכספים של הכנסת, והוועדה ממליצה לפני הכנסת לאשרם.

צוויים אלה הם מכשירים לביצוע המדיניות בדבר שינויים במחירי הדלק וכן לספיגת ההפרשים שבין המ- חירים החדשים והישנים לגבי המלאי המוחזק על-ידי המשווקים.

פרטי השינויים במחירי מוצרי הדלק מונחים לפני

— החלטות בדבר אישור הוראות בצו הבלו על דלק, בצווי שעת חירום ובצו תעריף המכס והפטור (קרגמן, ביבי, בדר) —

בעוד שעתיים—שלוש שעות, ואולי לפני כן. המלחמה היא מלחמת בזק נגד הצרכן בישראל. לא פעם אמרתי בכנסת כי בימים אלה אין להתנגד להעלאת המיסים, אלא אם כן יש סיבות מיוחדות לכך. בוודאי הפעם יש סיבה מיוחדת לעשות צעד יותר מרחיק לכת מזה שאני עומד לעשות. אני חושב שיש צידוק מסוים לומר כי מן האפשר לדחות צווים אלה סעיף סעיף.

במה דברים אמורים? בחודש ינואר הגיש שר האוצר לכנסת תקציב — תקציב לא-קטן, כמעט של 13.5 מיליארד לירות. הוגש גם אומדן המיסים. אומדן המיסים הוא 7 מיליארד ו-750 מיליון לירות. ניתנה גם הבטחה כפולה מפי שר האוצר — הבטחה לכנסת, וזה כמובן פחות חשוב. מה זה לתת הבטחה לכנסת? והבטחה לשותף בעיסקת החבילה. הרי זאת עיסקה, והעסקות מחייבות. ניתנה הבטחה כפולה זו שלא תהיה העלאת מיסים, אלא אם כן יתגלה איזה מפנה דומתי.

תקציב זה מיוסד על אותם כללים שנתקבלו בכנסת בסוף חודש מארס. עברו ארבעה חודשים ולא היה שום מפנה דרמטי וגם לא היה שום מפנה בלתי-דרמטי, והנה מוטלים על הציבור היטלים נוספים בסך 175 מיליון לירה. לפי קנה-המידה של הגלגול במשק הפיסקלי כיום, סכום של 175 מיליון לירות הריהו, אפשר, מעין דמי כיס מבחינת האוצר. זה אף לא מיליארד לירות, אף לא חצי מיליארד לירות, אלא 175 מיליון לירות. מילתא וזוטרוא היא. אבל בשביל הציבור, בשביל אלה שישאו בהיטלים אלה, היטלים על סולר ועל קרוסין או על גפס — זאת מעמסה רצינית עד מאד.

האם צורת הגשת חומר זה תקינה? ודאי שאינה תקינה. מביאים לכנסת מיסים חדשים, והכנסת והעם רשאים לדעת לשם מה. ואינני מתכוון לגאומים כלליים ומעורפלים במסיבות עתונאים, בשיחות עם סופר "מע-ריב", עם סופר "ידיעות אחרונות", בשיחות בערבי מפלגה. אני מתכוון לאותו מסמך רשמי ששם חייב שר האוצר במדינה תקינה לומר לעם ולפרלמנט לשם מה דרוש לו הכסף. למסמך זה קוראים תקציב, או קוראים לו תקציב נוסף.

אני מבין, אדוני הושב-ראש, ששר האוצר מתכוון להגיש לכנסת תקציב נוסף. ההגיון אומר שיש להגיש תקציב ולומר: אלה הם הצרכים שלי, והנה הצעה למיסים חדשים. אולם אומרים לנו קודם כל שיש מיסים חדשים, ואחר כך, כעבור שלושה חודשים יוגש גם תקציב, היינו מסמך האומר לשם מה דרוש כסף זה. אפילו מלמד דרדקי לא היה יכול להתנהג בצורה זו.

בלי תקציב נוסף — הוצאות נוספות. אמנם ציפיתי לתשובה אחרת — התשובה אולי הגיונית היתה אילו נאמר לנו שהכנסות האוצר מן המיסים וממקורות אחרים אינן מספיקות לכיסוי התקציב השנתי שכבר אושר. אך נאמר לנו ההיפך מזה: אותם המיסים הקיימים מכניסים ויכניסו סכומים ניכרים מעל האומדן. אפילו בלי 175 מיליון לירות אלה יתנו המיסים הקיימים לאוצר לא 7 מיליארד ו-750 מיליון לירות אלא הרבה יותר. כסף זה אינו דרוש, אם כן, לתקציב הקיים. וזהו התקציב הבא. אני חושב שאין בגישה זו יחס של כבוד לכנסת. יש בה אי-כבוד לכנסת. אינני רוצה להשתמש במילים של קיטרוג נגד שר האוצר, כי אני יודע את מצבו ואת המעמסה שהוא

לצריכה "מתוחכמת" — לשימוש בתנורים להסקת דיירות. המחיר הול של הקרוסין והמחיר היחסי הנמוך שלו לעומת הסולר מעוררים צריכת-יתר של קרוסין למטרה זו. הקרוסין משמש עתה כדלק סילונים הן לתעופה האזרחית והן לתעופה הצבאית. הוא איפוא עתה התזקיק המבוקש ביותר, והוא נעשה יותר ויותר יקר-המציאות. קיים איפוא הכרח כי שיטת המחירים של מוצרי הדלק לא תעודר צריכה בזבזנית של קרוסין.

עיוותים שונים היו קיימים בתחום מחירי הדלק. נדגים אחדים מהם: (1) לגבי בנזין היה נהוג בתחנות מחיר אחד בכל הארץ. לא כן הדבר לגבי סולר וקרוסין, שמחיריהם שונים ממקום למקום בהתאם להוצאות הובלה "היסטוריות" שלא היו קיימות עוד במציאות. (2) מסיבות היסטוריות נתמך מחיר המזוט באזור תל-אביב יותר מאשר באזורי הפיתוח הקרובים לאשדוד.

המחירים החדשים למוצרי הדלק מיוסדים על העק-רונות הבאים: (1) מחיר מציאותי לקרוסין. (2) הפ-רש מחירים סביר בין מחירי הקרוסין והסולר, כדי שלא לעודד את השימוש בקרוסין למטרות שיפה להן גם השימוש בסולר. (3) אי הגדלת ההפרש בין מחירי הסולר והבנזין (כדי שלא להגדיל את התמריץ לשימוש ברכב דיזל, על חשבון רכב בנזין). (4) מחירים אחידים בכל הארץ לסולר ולקרוסין. (5) ביטול עיקר התמיכה למזוט. צרכני המזוט ישלמו את דמי ההובלה במלואם, עד הגבול של 12.5 לירות לטון. מעבר לסכום זה תשולם תמיכה על-ידי קרן ההשוואה למחירי דלק בשיעור של 75% מן ההוצאה הנוספת. (6) ביטול התמיכה לגו.

השינויים במערכת מחירי הדלק גוצלו גם על מנת לחלק בצורה רציונלית יותר את הגביות לבלו שהוא מכשיר פיסקלי בעיקרו ולקרן ההשוואה למחירי מוצר הדלק, שהוא בעיקרו מכשיר לוויסות מחירי הדלק.

חברי הכנסת, ההעלאות והשינויים האלה בתעריפי הדלק יביאו לידי עליית מדד המחירים לצרכן ב-1.2%, לפי החלוקה הבאה: לאוטובוסים 2.6%, למוניות סולר 4.3%, למשאיות בנזין 3.1%, למשאיות סולר 2.8%, לתעשייה 0.25%, לחקלאות 0.9%, למאפיות 1.5%. אבל כאן אומרת ההודעה שלא יחול שום שינוי במחיר הלחם.

עוד רצוני לומר בקשר לקרוסין: השימוש בגפס הוא דבר מעניין, כפי שאמרתי קודם. אם אציג זאת במספרים לפי הסקר האחרון של הוצאות המשפחה שבידנו אשר נעשה ב-1968/69, הרי אם לפני כמה שנים ההוצאה של המשפחה לקרוסין היתה 0.8% — קרוב ל-1%, הנה ב-1969 ירדה היא ל-0.14%, זאת אומרת ירידה ב-80% בקירוב. המגמה לעבור מתצריכת גפס או קרוסין לצריכת החשמל, שבלטה ב-1969/70, מסת-מנת גם עתה. ההוצאה הריאלית לגפס ירדה ב-50%, בעוד שההוצאה לגו כמעט לא השתנתה.

חברי הכנסת, אלה הם דברי הסבר קצרים. יש דעה נפרדת לחבר-הכנסת בדר לגבי כל הצווים, ודעה נפרדת לחבר-הכנסת טובי.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת בדר.

יוחנן בדר (גח"ל):

כבוד הושב-ראש, חברי הכנסת. היתה זו מלחמת שלושת הימים. היא התחילה ביום ראשון ועומדת להיגמר

— החלטות בדבר אישור הוראות בצו הבלו על דלק, בצווי שעת חירום ובצו תעריף המכס והפטור (בדר, ברעם, קרגמן) —

לו, ובצדק, המס האינפלציוני. מלבד אי-הצדק המוחלט שיש במס אינפלציוני זה, יש בו גם סכנת הרס למשק. אני חושב שכל שאר המיסים עדיפים.

משה ברעם (המערך, עבודה—מפ"ם):
אילו מיסים עדיפים?

ישראל קרגמן (המערך, עבודה—מפ"ם):
מס הכנסה?

יוחנן בדר (גח"ל):

לפיכך, לאחר דיון ממושך, החליטה סיעתנו — אף-על-פי שההצעות האלה היום באות בלי הצעת תקציב, אף-על-פי שלא ברור שהכסף הזה דרוש, אף-על-פי שיש לנו זכות וגם חובה בעניין מיסים חדשים עד שמביאים הצעת תקציב — לא להתנגד להתנגדות מוחלטת להצעות אלה.

ועתה רצוני לומר למה אנו מסכימים, ובאילו עניינים אנו מרחיקים לכת בהטלת דופי בהצעה זו, אפילו אנו מקבלים אותה בכללותה. אבל יש בה כמה פרטים שעליהם רצוני לדבר עתה.

אני זוכר כי בוועדת הכספים התנהל לפני שנים רבות דיון בשאלה: האם צריך להמשיך ולקיים את הסובסידיה לבנון, או האם מותר לבטלה? באותם ימים לא הוטל בלו על בניין. בעת הדיון בנושא שולמה סובסידיה לבנון בסכום של 20 מיליון לירות, סובסידיה זו היתה דומה לסובסידיה המשתלמת למצרבים חקל-איים אשר קיימת כיום — ודעה זו הבעתי גם אז.

משה ברעם (המערך, עבודה—מפ"ם):
אינך מאמין במה שאתה סת, כי הסובסידיה לדלק דומה לסובסידיה למוצרין חקלאיים.

יוחנן בדר (גח"ל):

אני מעריך את ההערות שלך, חברי-הכנסת ברעם. אחזור ואגיד לך מה שאני אומר כל הזמן, שהיה בריא יותר לתת את הכסף במישרין לנצרכים, כדי לסייע להם לשלם את המחירים הגבוהים בעד התוצרת החקלאית, מאשר לתת ביד רחבה סובסידיה, שהיא או סובסידיה לחקלאים בלבד או סובסידיה לנצרכים ללא שום אבחנה. אני רוצה להגיד לך שבימים ההם נאמר לי שקשה לתת סובסידיה ישירה לנצרכים. אבל עכשיו כבר נותנים אנו כספים לנצרכים מסוגים שונים באמצעות הביטוח הלאומי. לדעתי, דרך זו צודקת יותר גם מבחינה סוציאלית. צודק יותר לשלם את הכספים לנצרכים כדי שיוכלו לעמוד במחירים העולים מאשר לשלם את הסובסידיות כפי שעושים עכשיו.

להווי ידוע לך: אני מוחה על כך שאני מקבל סובסידיה לחלב ולביצים שאני קונה. זו איננה מגיעה לי.

קיבלנו פעם נתונים מן האוצר, שאני יכול למצוא אותם ולספק לך, והם מוכיחים כי במידה שהצרכנים נהנים מן הסובסידיה למוצרי חקלאות, הרי ככל שהצרכן אמיד יותר, כן הוא מקבל יותר.

משה ברעם (המערך, עבודה—מפ"ם):
מדוע?

נושא על גבו. הוא האדם העמוס ביותר במדינה. אין אדם הנושא על גבו צרות גדולות כל-כך כמוהו. אבל בלשון מתונה אני רוצה לדבר על היחס הזה לכנסת. והרי יש מוסד ששר האוצר יודע להתייחס אליו בכבוד.

אם מותר להאמין לעתונות, הרי עוד ביום שישו נפגש שר האוצר עם השותפים לעיסקת החבילה — נציג ההסתדרות ונציג בעלי-התעשייה — והודיע להם על העניין. ואם נאמין לעתונות, שהודיעו לנו בשמחה מסוימת על הדבר, הרי לא שמע שר האוצר מפיחה דברי התנגדות. אם אינם מתנגדים, הכל כבר כשורה? היכן הכנסת? היכן הפרלמנט? היכן הציבור? כל זאת לגבי הצורה התייצונית.

לגבי המעמסה עצמה — 175 מיליון לירות — כבר אמרתי שאלה הם דמי כיס לעומת כל אותם סכומי ההיטלים המתגלגלים במדינת ישראל. אבל צריך להזכיר גם סכומים אלה: 7 מיליארד ו-750 מיליון לירות מיסים קיימים. מיסים אלה יתנו הרבה יותר. האפשר לומר שיתנו 8.25 מיליארד? הביטוח הלאומי — 1.5 מיליארד לירות. הרי כבר נעשתה הפרדה גמורה בין חובות תשלום לבין הזכות. יש הצעה לשלם לגמרי את הזכות; לקחת כסף מן הכל, אך לתת רק לזקקים, כמו סעד. נכון, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים? מכל מקום זהו היטל של עוד 1.5 מיליארד לירות. לא דרושים לנו אפילו 175 מיליון לירות אלה כדי שבינו שעברנו את הגבול של 10 מיליארד לירות במיסים לסוגיהם. אני רוצה להוסיף, אדוני היושב-ראש, שכל המיסים האלה הם גזירה קטנה לעומת המס הנוסף, שהוא מס אינפלציוני.

מהו המס הנוסף? על אף מעמסת המיסים הגדולה גובה האוצר מן הציבור עוד מס שהוא, כפי שאמרתי, מס אינפלציוני. והגבייה פשוטה ביותר: לוקחים כסף מבנק ישראל ומכניסים אותו למחזור תמורת שירותים ותמורת סחורות. בצורה זו גובה האוצר מן הציבור מיליארד לירות. עד עתה, מן האחד בינואר, יחד עם המקדמה של 650 מיליון לירות, זה מגיע למיליארד ו-100 מיליון לירות. 650 מיליון לירות ועוד 450 מיליון לירות כמה הם ביחד? מיליארד ו-100 מיליון לירות. זאת גובים מהציבור. ממי בציבור זה גובים, זו שאלה אחרת. זהו המס שגובים באופן ארעי, מקרי, מפתיע ובלתי-צודק ביותר. גובים זאת מן הפנסיונר שמקבל פנסיה ושכתוצאה מגביית אמצעי התשלום יכול פתאום לקנות פחות. ממנו גובים. מעובד המדינה, שאיננו שובת ומשכורתו קבועה — ממנו גובים. מן הגושה שמקבל את תשלומי חובו ומקבל את הערך המגיע לו בכסף בעל ערך נמוך יותר — ממנו גובים. מן הפועל, פועל הייצור, שאינו יכול לשבות כמו אנשי השירותים — ממנו גובים. לבעל חוב, בפרט בעל חוב בלתי-מסודר המשטה את התשלומים המגיעים — לו מוסיפים. לספסר — יש גם כאלה — מוסיפים. למי שעושה ספקולציה בסחורות ומחזיק בהן — לו מוסיפים.

צריך להיות ברור לכולנו שאת המס האינפלציוני, הנמדד ב-100 מיליון לירות במשך קצת פחות ממחצית השנה הראשונה, מישוהו משלם. לא נס הוא שפתאום הממשלה, בעזרת הבאנקוטים האלה, רוכשת שירותים וסחורות באותו סכום. אין זו תוספת שירותים. לוקחים זאת מן הציבור. במה? באותו אמצעי שבכלכלה קוראים

חוברת ל"ו, ישיבה רט"ז

— החלטות בדבר אישור הוראות בצו הבלו על דלק, בצווי שעת חירום ובצו תעריף המכס והפטור

(בדר) —

יוחנן בדר (גח"ל):

הוא צורך יותר וקונה יותר מצרכים מאשר אדם שיש לו פחות אמצעים. יש סטטיסטיקה המוכיחה זאת.

בישראל קיימת קבוצת לחץ, שאמנם אין לה יושב-ראש, אין לה ועד, לכאורה איננה מאורגנת, אבל היא מלוכדת ביותר — זוהי הקבוצה של בעלי המכוניות. זוהי קבוצת לחץ שיש לה נציגים רבים גם במשרדי הממשלה.

בשעתו ביטלנו את הסובסידיה לדלק, וסבורני שיש לי חלק נכבד באותו ביטול של סובסידיה לדלק. כיום אין סובסידיה לדלק, אבל מוטל בלו על הדלק. בהצעה זו יש סימן מובהק לנצחון גוסף של בעלי המכוניות. לפי הצעה זו, תוספת המס על מחיר ליטר קרוסין מתבטאת ב-14 אגורות; תוספת המס על בגוין למכוניות — 6 אגורות לליטר; תוספת המס על בגוין בעל טיב משוּבָה, שנקרא אוקטן 94 — היא 7 אגורות לליטר. תוספת המס על ליטר קרוסין גדולה פי שניים מתוספת המס על ליטר בגוין בעל איכות משופרת.

בנושאים כלכליים נתונה המדינה במידה רבה בשבי של הבנקים. מי הם היועצים הכלכליים דרך כלל? הבנקאים. באילו גימוקים אפשר להסביר את ההצעה שאין להעמיס על הבגוין אותה המעמסה עצמה שמטילים באמצעות המיסים החדשים על סולר או קרוסין? טוענים לעומתנו, שגם לפני כן הוטלו מיסים על בגוין, ואותן 6 או 7 אגורות אינן אלא תוספת למיסוי הקודם. אדוני היושב-ראש, מן הגויים למדנו שהטוב במיסים הוא המס הישיר. האם הציבור יודע כיום מהו המשקל של מחיר הבגוין או של הבלו כאשר הוא משלם 53 אגורות בעד ליטר בגוין? הציבור התרגל לעובדה, שמחיר הבגוין הוא 53 אגורות לליטר. עכשיו מעלים את המחיר ב-6 אגורות. מי יודע איזה חלק ממחיר הקרוסין מהווה המס. הציבור יודע שהחל ביום שני בבוקר עולה מחיר ליטר קרוסין ל-24 אגורות. איך אפשר לא להתייחס בכוונה גדולה יותר לעניין? דווקא לגבי קרוסין אומרים: לא, תשלם 14 אגורות נוספות על 10 אגורות, 140%, בעוד שכנך שיש לו מכונית ושילם 53 אגורות, תשלם עתה 59 אגורות, פירוש הדבר 10% יותר. אתה תשלם 140% יותר ושכנך 10% יותר. אבל אפשר להסביר בדרכי הוכחה כלכליות-פיסקליות ש-14 אגורות הרי זה הרבה פחות מאשר 6 אגורות, כך הסבירו לנו.

מה זה קרוסין? אני יודע. אין אני מתבייש. וכי לא היו שנים שהלכתי לקחת קרח בתל-אביב? האם לא היו שנים גם ברמת-גן שהלכתי לקחת גפס בפחים? כמה אנשים בישראל עודם משתמשים בכלל בחימום בתנורי גפס? יש ביניהם משתמשים באותם התנורים הישנים שנותנים יותר ריח מאשר חום. יש כאלה משתמשים באותם תנורי גפס משוכללים יותר שהכניסו "אמקור" ו"פרידמן" לשוק. יש ביניהם משתמשים בתנורים גדולים, חדישים. יש תוצרת תנורים כזאת בארץ. תנורים אלה הם יקרים, אלף לירות התנור. אבל אדם עני, שהחימום דרוש לו, בעיקר במקום כמו ירושלים, כדאי לו להתחייב ל-1,000 לירות ולשלם תשלומים חלקיים, כי יש לו ילדים בבית.

דיבר אתי אתמול אדם פשוט, סדרן בכנסת. הוא קנה לדירתו בירושלים תנור כזה. הוא ידע שהגפס

לתנור יעלה לו 10 לירות בחודש. על סמך זה התחייב בתשלומים בעד התנור. ופתאום יעלה לו הדבר לא 10 לירות בחודש, אלא 24 לירות בחודש. הוא אומר: לו ידעתי, לא הייתי קונה לי תנור כזה. לא הייתי מוכן, הוא אומר, לשלם בעד תנור וגם בעד גפס.

אומרים לנו: אנשים שמשתמשים כיום בגפס לחימום ולבישול אינם רבים כל-כך. ודאי, הם פחות רבים מבעלי המכוניות: 250,000 מכוניות. 11,000 מכוניות נמכרו בארץ רק בחמשת החודשים הראשונים של השנה. צריך לדאוג לרבים כל-כך, ואילו אלה שדרוש להם קרוסין מעטים כל-כך.

אדוני היושב-ראש, לבי למעטים האלה, למקופחים האלה. אין דעתי משתווית עם אותם פיסקליסטים האומרים שאפשר מצד אחד להגדיל את מחיר הבגוין ב-6 אגורות, שהם 10% מן המחיר הקיים, ומצד אחר להגדיל את המס על קרוסין ב-14 אגורות, שהם 140% של המחיר הקיים.

אמרו לנו: אם נפחית את המס על קרוסין, מה יהיה על הסולר? הגפס יהיה זול והסולר יהיה יקר, כי על הסולר העלו את המיסים, ועל-ידי כך אנשים עלולים להשתמש בגפס במקום סולר. לפיכך אנחנו מציעים, והצענו בוועדת הכספים, אדוני היושב-ראש, להקטין את העלאת המס על קרוסין ועל סולר כדי מחצה, ולהגדיל את המס על בגוין. אנחנו מציעים במקום 6 אגורות — 9 אגורות, ובמקום 7 אגורות על בגוין משופר — 10.5 אגורות.

לא אמרנו דבר על העלאת המס על גז לבישול. גם הוא הועלה ב-20%. בדרך כלל הבישול בגז נעשה עממי. בכל זאת יש הבלו בין המשתמשים בקרוסין ובין המשתמשים בגז. אבל אין זה אלא 20%.

לפי הצעתנו, אמנם לא יגיע מחיר הקרוסין ל-24 אגורות אלא ל-17 אגורות. ההצעה שהבאנו לוועדת הכספים פירושה להעלות את שיעור המס לבגוין ולהקטין את תוספת המס על סולר וקרוסין.

התוצאה היא בסך הכל הכנסה של 140 מיליון לירות ומעלה. אין זה 175 מיליון. אבל יש לכך יתרונות. לא יהיה צורך לתת סובסידיה למאפיות, שכבר ברור שרוצים לתת אותה כדי שלא יעלה מחיר הלחם. אבל יש עוד סיבה. בעתונות מדברים בנימה אופטימית שגובלת בקלות-דעת — יספגו. מה זה סולר במדינת ישראל? אוטו-בוסים — זה סולר, רוב המוניות היום — זה סולר, משי-איות — זה סולר, חלק ניכר מן התעשייה עובדת בסולר. אומרים לנו: יהיה זה אחוז קטן, המחירים לא יעלו. כלום זה הנסיון שלנו? הנסיון שלנו הוא שאם עולות הוצאות הייצור, המחירים עולים עוד יותר. לדעתי, אין קלות-דעת גדולה יותר מאשר לקרוא היום דרוז להתייקרות על-ידי העלאת מחיר הסולר, כמו שהועלה, ב-90%.

חבר-הכנסת קרגמן קרא רשימה על ההתייקרויות, מה יהיו ההתייקרויות, לפי הערכת האוצר. על גיבויים אלה, מה תהיה תרומת המשק, מה תהיה התוצאה סופית. אוכל להגיב רק בחיור.

מזמן, אדוני היושב-ראש, שום אדם בישראל, אולי חוץ מכלכלי האוצר, אינו מתייחס ברצינות למדד. האם נכון הדבר שבששת החודשים האחרונים עלו המחירים ב-4.5%?

— החלטות בדבר אישור הוראות בצו הבלו על דלק, בצווי שעת חירום ובצו תעריף המכס והפטור (בדר) —

פקחים, שוטרים, שוטרי מכס, שרדשמים את המלאי הקיים. אחר-כך אומרים לסוחר: אתה לא תעשה עסק מהעלאת המס, ואומרים לאותו אדם: אתה תשלם בעד המלאי כתשלום חובה על מה שהיית משלם היום בעד הבלו לו היית קונה זאת היום. הסוחרים חושבים שזה מעשה של אי-צדק. למה? הסוחר אומר: בינתיים יש לי אלף ליטר בנזין, נניח, ואלף ליטר בנזין אלה קניתי במחיר נמוך יותר. עכשיו לוקחים ממני את הפרש המס. אני אמכור את אלף הליטרים הללו יחד עם המס, תשלום חובה, ואקבל סכום כסף. אבל בסכום הכסף הזה לא אקנה עוד אלף ליטרים בנזין, אלא רק 900 — 10% פחות. הם חושבים איפוא שזה אי-צדק, ואני רוצה לציין שבפניות-דה-לוקס משנת 1962 לא עשו זאת. גם לא הועיל הדבר. הלוקסוס היה גדול מדי, לכל הצדדים. אבל כך הדבר; יש בזה הגיון.

הפעם נעשה דבר אחר. לא רק שמחייבים את מחזיק המלאי לשלם לאוצר את הפרש הבלו; הוא מוכרח לשלם לאוצר גם את הפרש המחיר. כי בהעלאת המחיר של דלק, קרוסין וסולר, הרי יש גם חלק המייצג את העלאת המחירים, לא רק בלו. אבל אומרים: לא תשלם לנו את הבלו שלא הספקנו לגבות. תשלם לנו גם את הפרשי המחיר שהיה זול יותר. ושוב זה כך. התעשייה, הספק הגדול — "פזוג", "של" וכו', גם אחרים — ירוויחו, מכיוון שעולים המחירים לטובתם. ואילו הוא, שממילא מוכה על-ידי תשלום הבלו בעד העבר, ממילא יודע שלא יוכל תמורת המכירה לחדש את המלאי כולו — מוכרח לשלם גם בעד עליית המחיר. מי יקבל את הכסף הזה?

כבר שמעתי — בוודאי זוכר חבר-הכנסת קרגמן את ההסברים של המפקח על הדלק — על הסכומים שמחזירים מהפרשי מחירים מקופת המדינה, מקרן הדלק להשוואה לכל מיני יבואנים, סכומים גדולים. התפלגו על גדיבות-הנפש. גדיבות-נפש כלפי מי? — כלפי הגדולים. וכאן — יד תזקה.

אני חושב שזה לא רק לא-צודק. זה גם בלתי-חוקי. לא לשם כך הסכמנו בקושי לתקנות תשלומי חובה, כדי שישתמשו בהן גם למטרה זו, לא רק להפרשי המיסים.

מה התוצאה לגבי ההצבעה שלנו? אנו מוכנים להצביע בעד העלאת הבלו על גז. נימנע מהצבעה על בנזין. לא מפני שאנו נגד, אלא אנו סבורים שיש להטיל היטל גבוה יותר. נצביע נגד המס על קרוסין וסולר, מאחר שהצעת הפרשה שלנו לא נתקבלה.

אדוני היושב-ראש, עדיין לא סיימתי המדינה שרויה במצב קשה. בכמה מקרים ללא תקדים של התנהגות אופוזיציה במדינה כלשהי, — הצבענו יחד עם הקואליציה בעד מיסים ותוספת מיסים; לאחרונה בקנה-מידה גדול, באותו אוגוסט 1970, על אף כל הפיקפוקים, על אף העובדה שהפעם ההעלאה באה בלי תקציב נוסף, על אף העובדה שאיננו יודעים בעצם לאיזו מטרה ילכו הכספים הללו. כי בין ההודעות בעל-פה לבין התקציבים רב המרחק. אני זוכר מה היו ההבטחות שניתנו לנו וליהודים בחוץ-לארץ לגבי מטרות האמיתיות של מגבית שעת החירום ב-1967, כשכל אחד מאתנו ידע לאן הלך התקציב הנוסף באוגוסט 1967, שהיו בו 10% להוצאות בטחון.

עם כל הכבוד — השרים מבטיחים, השרים מודיעים

פעם הביאו לוועדת הכספים ידידי ממפ"ם הצעה לסדר-היום לדון בהתייקרות. הכנסת החליטה והעבירה את ההצעה לוועדת הכספים. בא מר ספיר לוועדה והביא לנו את האינדקס, את הסטטיסטיקה של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה המוכיחה שאין התייקרות. אמר-תי לו: אדוני השר, גם אני קראתי את התוכנית הזאת, אבל אשתי טוענת אחרת. ומר ספיר, בהומור שלו, השיב: גם אשתי טוענת אחרת.

זאת אפילו לגבי המדד הקיים. אבל לגבי המדד הבא? איזה כלכלן גאון, בעולם כולו, יידע מראש לחשב את תגובת השרשרת של המחירים, כאשר זה עולה על זה, האחד מזיז את השני והשני משפיע תגובת גומלין ומזיז את הראשון?

לגבי הבנזין המצב פשוט ביותר. אין אוטובוסים הנוסעים בבנזין, אין משאיות המונעות בבנזין. הדבר יוכל לפגוע, כמובן, בצרכנים מסויימים, אשר יצטרכו לחסוך או לנסוע פחות, ואם הם נדרשים — יידעו גם לדרוש. כי מי דורש יותר מאשר שנקרא נדרש? מכל מקום, כאן תגובת השרשרת מוגבלת מאוד, כי זה עניין של העלאת המחיר לצרכן. אבל בסולר הרי זה נוגע לתעשייה, לחקלאות, לתחבורה.

אופייני מאוד הוא שהמיסים על הסולר עולים בשיעור של 90%, מחיר הבנזין עולה רק ב-10%, וההסבר הוא ששם היו הקלות לפני כן, פה לא היה, ולכן העניין כשורה. אבל את מי מעניין מה היה? מי זוכר מה שהיה? חבר-הכנסת קרגמן, לו היו הבוחרים זוכרים מה שהבטחתם ומה שעשיתם, כלום הייתם מקבלים קולות בבחירות הבאות? תנוח דעתך. לא זוכרים. אתה חושב שזוכרים את מחיר הבנזין מלפני חמש שנים? הם יודעים שהיום אתה מעלה את מחיר הבנזין ב-10% ואת מחיר הקרוסין ב-140%, ואת מחיר הסולר ב-90%. זאת הם יודעים.

אדוני היושב-ראש, יש דברים מוזרים ביותר. כאשר בדקתי את הצווים כדי לראות מה עושים לנו, נתגלה לי שאינם מעלים את הבלו על קרוסין כפי שחשבת, ב-14% אגורות. לא. הם מעלים את הבלו ב-7 אגורות. המחיר עולה ב-14 אגורות. מה הסיבה? הסיבה היא שבאותו זמן שהצרכן יוכרח לשלם 14 אגורות נוספות בעד ליטר קרוסין, יקבל הספק הגדול של הקרוסין — בתי-החיקוק, היבואנים וכו' — תוספת מחיר של 7 אגורות. האוצר, כאח טוב, מתחלק עם החברה, עם בית-החרושת, עם "פזוג" וכו': הצרכן ישלם 7 אגורות לי 7 אגורות לך. פירוש הדבר, לגבי קרוסין עליית המחירים היא לא רק לטובת האוצר. אפילו אין הנחמה שאת ההפרש מקבל האוצר. חלק ניכר הולך ליצרן, לסוחר, ל"פזוג", ל"של", לכל אלה.

הוא הדין לגבי סולר. רק לגבי בנזין, מפני שהעלייה היא ב-10%, הכל הולך לאוצר. לגבי סולר, הבלו שמטי-לים הוא 5 אגורות. המחירים עולים ב-9 אגורות. ההפרש הולך ל"של", ל"פזוג" וכו'. כשראיתי זאת — חשכו עיני. זאת עושה ממשלה סוציאליסטית? מוסיפים לגדול-לים ומטילים תוספת של 40% על המחיר לעניים.

הוספתי להסתכל בצווים, וגדלה הפתעתי עוד יותר. מה נתגלה? יש נוהג, עוד מימי מר דב יוסף, מימי הפיחות הראשון, שכאשר מעלים מיסים על מצרכים כגון נפט, בנזין וכו', שולחים לכל אותו שטח פקידים,

— החלטות בדבר אישור הודאות בצו הבלו על דלק, בצווי שעת חידום ובצו תעריף המכס והפטור (בדר, ביבי, מילמן) —

יוחנן בדר (גח"ל):

לא דיברתי עליך. העידותי את הערתי על התקנון. יש לי זכות מלאה למתוח ביקורת על התקנון.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת מילמן.

דב מילמן (גח"ל):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שהטלת מיסים על ציבור הצרכנים בסדר גודל של 175 מיליון לירות ראויה לתשומת-לב וגם לכמה דקות נוספות, אינני חושב שצריך להתייחס לדיון זה בפחות סבלנות מאשר לכל מיני דברים אחרים, שעם כל הכבוד הם בעלי ערך הרבה פחות מזה.

הי"ר מ. ביבי:

חבר-הכנסת מילמן, אני מתפלא על דברך אלה. איש לא התייחס בחוסר סבלנות. יש פרוצדורה של דיון, ונהגתי לפי זה. רצית לדבר — בבקשה, דבר. אבל אל תאמר שמתייחסים בחוסר סבלנות. לא היה שום חוסר סבלנות.

דב מילמן (גח"ל):

אינני חושב שאמרתי איזה דבר מיוחד לא-פרל-מנטרי.

חברי הכנסת, האוצר הביא את ההצעה הזאת. הוא הוציא את הצו, והצו כבר פורסם. לפי האינפורמציה שניתנה לנו לפני שלושה ימים, ולפי התיאור שניתן, אפשר היה לקבל את הרושם שלא הצרכן יהיה הנפגע. אולם העובדה היא כי דווקא הצרכן בעל ההכנסה הקטנה והנמוכה הוא הנפגע. ניתנו לנו סטטיסטיקות והן מתארות מצב, שכבר הבוקר נוכחנו לדעת שאיננו המצב הנכון. למשל, נאמר לנו בטבלה שהעלאת מחירי הנסיעה באוטובוסים עקב כל ההעלאות האלה בדלק תהיה בסך הכל בשיעור של 2.6%. אולם כבר התבררנו שהקואופרטיבים לתחבורה אינם מדברים כלל על הסכום הזה. הם מבקשים לחדש את פעולת ועדת התעריפים. ידוע היטב כי בוועדה ההיא ביקשו הם העלאה של 45% על מחירי הכרטיסים. הוא הדין להובלות במש-איות המונעות בבניין ובמשאיות המונעות בסולר. ניתנה לנו על-ידי האוצר הסטטיסטיקה שבמשאיות המונעות בבניין תהיה ההעלאה בסך הכל ב-3.1%, ובמשאיות המופעלות בסולר — ב-2.8%. הבוקר התבררנו שהמור-עצה למשאיות כבר העלתה דרישה של העלאה בשיעור של 20%. הוא הדין להובלה במוניות המונעות בסולר. האוצר טוען שהעלייה במחיר תהיה ב-4.3%, ואילו בעלי המוניות מבקשים העלאה של 40%. ואשר לרכבת — עומדת על סדר-היום דרישה של העלאת המחירים בשיעור של 22%.

יוצא איפוא שהצרכן בישראל עומד מול עליית המחירים בכל המערכת של הובלות ונסיעות בסדר גודל ממוצע של 30% בערך, ולא בין 2.6% ל-4.3%. אין כל ספק — ומי שמצוי במשק הישראלי חייב להודות בכך — שעלייה זו מכניסה אותנו למעגל חדש של עליית מחירים כללית, ומציעדה אותנו צעד נוסף לקראת האינפלציה הדוהרת.

חברי הכנסת, הבוקר לא ידעתי מי באמת מייצג

על כוונתם. לא תמיד יכולים הם לעמוד בכוונותיהם. על כן, מה שאנו שומעים על המטרות איננו מספיק. מוטב שיחא תקציב נוסף. אבל היינו מוכנים הפעם בלב כבד להסכים למעמסה נוספת. איננו יכולים להסכים לחלוקה של הסכום הזה. איננו יכולים להסכים לאותה קלות שבה מחליטים על מעשה של אי-צדק סוציאלי. איננו יכולים להסכים שבשעה שיש עיסקת חבילה מוסיפים לבתי-החיוק ולספקים הגדולים כספים למחיר של קרוסין ושל סולר, ואגב כך גם של מאזוט, והו מחיר, אין זה מס, על כך אין מצביעים. הספקים יקבלו בעד המאזוט, לפי התכנית החדשה של האוצר, 9 מיליון לירות יותר במשך שנה. כך כתוב פה, כתוב בניירות של האוצר שקיבלנו. באותו זמן יש עיסקת חבילה, סוגים את ההוצאות הנוספות, דורשים שמירה על המחירים.

אגב, שר האוצר הוא מעל לכל. הוא גם מעל לוועדת המחירים, בעוד היה הוא הגורם העיקרי בהקמת שתי ועדות המחירים העיקריות. אולי סובר הוא שאינו חייב לפנות בעניינים הנוגעים לו לוועדת המחירים. בכל זאת דואי לשאול: כלום דוגמה טובה היא? מעלים את המחיר, להבדיל מבלו אני אומר, מחיר של קרוסין, של סולר ושל מאזוט, בלי קשר עם בלו, בלי ועדת המחירים. מוסיפים מחירים לספקים ולבתי-החיוק, בלי ועדת המחירים. אולי שר האוצר צודק; אינני יודע מה הדקע. בכל זאת יש ועדת המחירים. אם שר האוצר איננו מחייב את ועדת המחירים — מי צריך לחייב אותה? ואם זאת הדוגמה, להעלות מחירים בלי ועדת המחירים — למה לא ילכו אחרים באותה הדרך? הבעיה היא לא רק מה עושים, אלא איך עושים, איך מחלקים את העומס, על מי הן ועל מי לאו, על מי יותר ועל מי פחות.

מכל הבחינות האלה הצווים האלה על העלאת המחירים הם דבר לא-צודק. ולכן, אדוני היושב-ראש, בשעה שאנחנו, הציבור, עומדים להפסיד את השלב האחרון במלחמת שלושת הימים, אני רוצה להגיד שנצביע באופן הגיוני, נגד אישור הצווים.

הי"ר מ. ביבי:

חבר-הכנסת בדר, אני מבקש לדעת אם נימקת גם בשמו של חבר-הכנסת מילמן.

יוחנן בדר (גח"ל):

לא. הפרוצדורה בעניינים אלה איננה כמו בהסתיי-גויות, כפי שידוע לכבודך, אלא יש דעות נפרדות. דעות נפרדות יכולות להיות לכל אדם בכנסת, לא רק לחברי ועדת הכספים. אינני יודע אם יופיעו חברי סיעות אחרות. מותר להם. וזכותו של חבר-הכנסת מילמן היא כזכותו של כל חבר כנסת מכל סיעה. מכיון שהדפורמה התקנונית של חבר-הכנסת ישעיהו עדיין לא הגיעה לנושאים אלה, סבורני שהמצב התקנוני הוא עדיין בלי מחסום לפיותיהם של חברי הכנסת.

הי"ר מ. ביבי:

אני חושב שדברך האחרונים לא היו במקומם. לא היתה שום כוונה לשים מחסום, אלא שאלתי, כפי שגם דובר עם חבר-הכנסת מילמן והוסכם אתו. הוא אמר שאם אתה מנמק גם בשמו, אז הוא מותר. לא היתה שום מגמה לחסום את פי חברי הכנסת או לשלול מהם את זכותם לדבר.

— החלטות בדבר אישור הוראות בצו הבלו על דלק, בצווי שעת חירום ובצו תעריף המכס והפטור (מילמן, קרגמן, ביבי, טובי) —

בו בזמן שחלקים נרחבים מבין תומכי הממשלה מתמרמרים על העלאה זו, בו בזמן שאפילו המזכיר הכללי של ההסדרות הביע אתמול בבוקר את חרדתו מן התוצאות החמורות שתגדלנה בשל העלייה במחירי הדלק, יצביעו הם היום בעד אישור ההעלאה הפוגעת בהמוני העם.

כבר ברור לכל, שלמרות הודעות ההרגעה של פקדי האוצר, יביא צעד חמור זה בעקבותיו גל חדש של התייקרות בשירותים, בתחבורה, בתקלאות ובמוצרי התעשייה; וכמעט לא יהיה ענף שלא יקפצו בו המחירים גם כשלא יהיה הכרח בכך, אלא מתוך תאוות הרווח של בעלי ההון והתעשייה.

ייפגעו במיוחד המוני העם שיצטרכו לשלם תעריפי נסיעה מוגדלים, וזה בנוסף על ההעלאה שדרש משק התחבורה זה זמן רב, בשיעורים המתקרבים ל-45%. הכבדה מיוחדת על שכבות העם העממיות תגרום אותה העלאה ניכרת במחירי הקרוסין שהוא מצרך עממי ביותר. בחירת הקרוסין להעלאה הגדולה ביותר מוכיחה עוד יותר את האופי האנטי-עממי של צעד חמור זה.

העלאות מיסים ומחירים הפוגעת ברמת חייהם של המוני העם היא צעד נוסף בפירוק של עיסקת החבילה, שלא נשאר ממנה אלא הממד של הקפאת שכר-העבודה.

משך האוצר מנחם אותנו שמהעלאה זו במחירי הדלק תהיה השנה העלאה האינדקס רק ב-0.5% ובשנה הבאה — 1.2%. אך גם זו העלאה ניכרת. האמת היא שהעלאות המחירים הריאלית תהיה הרבה יותר גבוהה, ורמת השכר עתידה לרדת בשיעורים ניכרים מאוד.

לאחר צעדים כאלה המורידים עוד יותר את רמת השכר ואת רמת הכנסתן של המשפחות העמלות, באיו זכות באים קברניטי המדינה ותובעים מציבור העובדים ריסון והימנעות מתביעות להעלאות השכר? איך אחרי צעדים כאלה שביאו בעקבותיהם לא רק הכנסות נוספות לממשלה, אלא גם רווחים נוספים גדולים לכל מיני דורשי העלאות מחירים בתעשייה ובשירותים, איך אפשר להגיד לציבור העובדים: קבלו את הגזירה, קבלו את העושה, קבלו את הפחתת השכר וגזילתה, ואל תיאבקו להעלאות השכר כדי לזכות ולו בפיצוי חלקי על ההפסד?

ציבור העובדים בוודאי ובוודאי לא ישלים עם גזירות אלה. הממשלה לא תוכל להוליך אותו שולל על-ידי הדמגוגיה של צרכי הבטחון, הקיום וכו'. העמלים הנפגעים ייאבקו, ישבתו ויתבעו פיצוי, ושום צווי ריתוק, כפי שהשתמשה בהם הממשלה נגד שובתות בתי-החולים, ושום הצעות חוקים נגד חופש השביתה לא יועילו.

אין ספק שמדיניות המשך המלחמה והכיבושים, הבולעת מקורות ענקיים ואמצעים אגדיים, תדרוש יותר ויותר הקצבות, והגטל יפול על שכמם של המוני העם.

האסון הוא שמדיניות זו אינה מביאה לא בטחון ולא שלום, אלא רק מרוששת את המוני העם לטובת בעלי ההון הגדול המקומי והזר, המתעשרים עושר אגדי מתקציבי המלחמה.

הממשלה מצפה לגישה מהעלאות מחירי הדלק קרוב ל-175 מיליון לירות בשנה. המשלמים העיקריים יהיו כמובן המוני העם, השכבות העמלות. בעלי העסקים ימצאו דרך לפצות עצמם חיש מהר ובשיעורים יותר

את המערך. יושב-ראש ועדת הכספים, אשר פתח היום את הדיון, כנראה אינו יודע שבבוקר נתפרסמו דברים מפי חברו לסיעה, שיושב בכנסת במרחק שלושה ספסלים בלבד ממנו — אני מתכוון לחבר-הכנסת בן-אהרן. הוא אמר משהו. אני מבין שיצחק בן-אהרן איננו חבר מן השורה במערך. לפי הערכתך, בענייני פנים המזכיר הכללי של ההסתדרות הוא בעל אחד התפקידים המרכזיים במדינה. והוא אמר דבר פשוט שלא הוכחש: "העלאות מחירי הדלק היתה מעשה בלתי-מתוכנן, אשר הוכיח כי האוצר חי מן היד אל הפה". היתתי מבקש שיושב-ראש ועדת הכספים יתייחס גם למה שחברו למפלגה אומר על הצווים האלה, ואל יתרעם על האופוזיציה.

ישראל קרגמן (המערך, עבודה-מפ"ם):
אין זה נימוק חזק בשבילך.

דב מילמן (גח"ל):

זהו נימוק חזק מאוד בשבילי, אדוני. זה רק מוכיח מה שחברך חושב על הצווים האלה. ייתכן שחבר-הכנסת בן-אהרן מייצג את חבר-הכנסת בדר יותר מאשר את חבר-הכנסת קרגמן. מה הוא מבטיח לנו? הוא עומד בראש ההסתדרות הגדולה במדינה, והוא אומר שהעלאות המחירים תגרום לאי-שקט ביחסי העבודה, והוא מאשים את הממשלה שהפרה את עיסקת החבילה, עירערה את מרכיבי המחירים והשכר בהסכם. איני סבור שזאת תשובה, חבר הכנסת קרגמן, שאתה אומר לי שאני רשאי להסתמך על חבר-הכנסת בן-אהרן. אכן מסתמך אני על חבר-הכנסת בן-אהרן, ואני אומר לך שאתה חייב לי תשובה כשאני מסתמך עליו.

אני שואל אותך מה הדבר הזה שאתם רוצים להופיע לפני הציבור, מצד אחד עם אחריות עצומה כלפי האינטרסים של המדינה שצריכה עכשיו 175 מיליון לירות, ומצד אחר באותה המפלגה יש גם מישהו שמתנגד לכך. בעת ובעונה אחת — גם בעד וגם נגד. את זה אתה צריך ליישב, את זה אתה צריך להסביר. ברור שאנחנו כאופוזיציה איננו יכולים לקבל את תיאור הדברים כמו שהוא ניתן היום: בבוקר אומרים שזה רע, בערב אומרים שזה טוב, ומחר בבוקר אולי יהיה דבר אחר. ועדיין אין אני בטוח שזה סופי, מפני שחבר-הכנסת בן-אהרן מאיים בבירור במוסדות המפלגה. אינני בטוח אם במוסדות המפלגה לא תרצו לשנות את הדבר, אחרי הבירור.

על כן אני סבור שצריך להצביע נגד הצו הזה, לאחר שלא קיבלתם את הצעת הפשרה ההגיונית שלנו.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת טובי.

תופיק טובי (הרשימה הקומוניסטית החדשה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. סיעתנו הקומוניסטית מציעה לא לאשר את הצווים שהעלו את המיסים על הדלק והקפיצו את מחירי סוגי הדלק השונים, ומציעה לבטל את הגזירה החדשה נגד המוני העם. העלאות מחירי הדלק עוררה זעם גדול, חרדה רבה וגם מתאה נמרצת. בקרב ציבור העובדים, שיהיה הסובל העיקרי מקפיצה זאת במחירים.

— החלטות בדבר אישור הוראות בצו הבלו על דלק, בצווי שעת חירום ובצו תעריף המכס והפטור (טובי, ביבי, קרגמן, בדר, מילמן) —

עכשיו אומרים פה: קרוסין, הגנה על העני; בקור-סין משתמשים עניים. אבל האמת היא שמשתמשים בו עשירים, פחות עשירים, פחות עניים. היתה בדרך כלל ירידה גדולה בשימוש בו, אבל בשנתיים האחרונות יש עלייה, וזאת עקב התקנת תנורי חימום מיוחדים בשכונות של בורגנים, בשכונות של עשירים וגם לא של עשירים; גם אצל המעמד הבינוני וגם אצל הפועלים הנהיגו תנורי חימום, זהו דבר מצוי, משתמשים בקרוסין שהוא זול, ואנו מגיעים למצב של מחסור בקרוסין.

אילו היה חבר-הכנסת בדר עורך ניתוח כלכלי של מבנה מחירי הדלק, היה בא לידי המסקנה שיש יציבות, מכיוון שהקרוסין זול, ואינו מצוי במידה מספקת, מכיוון שיש שימוש רב ויש מצוקת קרוסין. האם צריך לעודד שימוש רב יותר בקרוסין, שיש בו מחסור? מה התוצאה אם מחיר הקרוסין זול יותר? — משתמשים פחות בסולר ועוברים מזה לזה.

דב מילמן (גח"ל):

מפני מה מוציאים את הצו? האם מפני שצריך להשתמש בקרוסין או בסולר, או מפני שנחוצים יותר כספים?

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אני מצטער מאוד שאיני יכול להתווכח אתך, כי אתה דיברת בשמו של חבר-הכנסת בן-אהרן, ואתו אני יכול להתווכח בכל מקום שארצה — לא באמצעותך.

לכן אני אומר שעניין זה של 115 מיליון לירות — לא יהיה זה סך 115 מיליון לירות נטו, כי בלי ספק תהיה החזרה; אבל זה גם בא לתקן את העיוות הפנימי של מערכת המחירים שאנו חשים בו זה שנים. לא עשינו זאת; לא תיקננו. אל נשכח גם שיבוא הדלק לישראל עולה כסף רב.

אשר לתקציב נוסף — על מה יוצאו את הכסף? שר האוצר הודיע — אני מצטט זאת לא רק ממה שאמר בוועדת הכספים, אלא זה פורסם ברבים — שהוא יביא לכנסת תקציב נוסף בשנה זו, תקציב נוסף שיהיה גדול מסכום זה של 115 מיליון לירות שמתבקשת הכנסת לאשר לאותם הצרכים שאנו מדברים עליהם יום יום מעל במה זו — שיכון לזוגות צעירים, משכנות עוני, שיכון פגום, ענייני בטחון, חינוך, בתי-חולים, ועוד ועוד — שכל מה שיש אינו מספיק.

כבר שמענו כאן שבכלל לא צריך עוד מיסים, ומה שיש הוא אפילו יותר מדי. אבל כל מי שגישה רצינית לו, וכך הוא חבר-הכנסת בדר, יודע שיש צורך בהכנסות נוספות כדי לספק את הצרכים החברתיים, הסוציאליים, את הפעולות הסוציאליות ההכרחיות והחיוניות. יש צורך בהכנסה נוספת, ואין זה אלא חלק קטן מן הדרוש. ומי שבא לומר — לא זה; לא זה; לא קרוסין, אלה מה? — ביסקוויטים, געליים, בגדים? ממה יקחו מיסים? מה יש פה בארץ שאינו עממי, שאין המוני העם צורכים אותו? עובדה היא, ועובדה משמחת, שהמוני העם צורכים את מה שאנו מייצרים. יהלומים או פרוות קונים בארץ מעט מאוד; זה לא יכניס שום דבר.

לכן פעולה זו שנעשתה במשך יומיים אלה היתה גם טובה קודם כל מבחינת ההכנסה, מבחינה זו שקודם כל ביטלנו חלק מן הסובסידיות, נחסוך אותן ההוצאות, נקטין את הגרעונות שבאים עקב יבוא הדלק. שנית, דבר

ניכרים. אך סכומים הרבה יותר גדולים מזה מוצאים מתקציבי המדינה כמענקים ועזרה ישירה ובלתי-ישירה להתעשרותם של מיליונרים נוספים. אתמול התקיים דיון על דו"ח מבקר המדינה, וראינו מדו"ח זה כיצד מתבזבזים מאות מיליוני לירות ללא פיקוח ומוצאים את דרכם אל כיסי האנשים ההופכים את המלחמה לעסק מכניס.

כאלה הן התוצאות המדיניות המעמדית המובהקת של הממשלה, מדיניות בשירות בעלי ההון הגדול על חשבון הציבור הרחב העמל.

שר האוצר מכריז שזוהי העלאת המיסים האחרונה בשנת התקציב הזאת. הודעות כאלו שמענו קודם, ואין מתייחסים אליהן ברצינות.

צעדים כאלה של הממשלה בהכרח יגבירו את אי-האמון במדיניות הממשלה, יחשפו את אופיה העיון לשלום ולאינטרס היום-יומי של המוני העם. גם אם יתמהמהו עמלי ישראל, יסיקו את המסקנות הנכונות. הם יסיקו מסקנות גם מהתנהגותה הדמוגית והאקדרי-בטית של סיעת גח"ל, שדוברת יוצא בנאום תקיף נגד ההעלאות ואחר מצביעה הסיעה בעד או נמנעת. אנו מציעים לכנסת לבטל את העלאת מחירי הדלק.

היו"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת הכספים, לתשובה.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. יש אנשים מוכשרים, באמת מוכשרים, המסוגלים לנאום שני נאומים, זה נוגד את זה. הנאום הראשון — לא בהזדמנות זו, בהזדמנות נדירות אחרות רבות, מעל במת הכנסת ובעתונים — על המצב המחייב העלאת מיסים. זאת עושה חבר-הכנסת בדר. במאמריו השונים — ואני קורא את מאמריו, ולעתים קוונה במיוחד את העתון כדי לקרוא את מאמריו הכל-כליים — ובנאומים מעל במת הכנסת, ואינני מתייחס לדיון בוועדת הכספים, הוא קיצוני בניתוח המצב הכלכלי בארץ הרבה יותר מתחרי סיעת המערך. כאחד הפתרונות הוא תובע העלאת מיסים. כאשר באים ומציעים להעלות מיסים, הוא נואם נאום שני: מה אתם עושים, איזו מעמסה אתם מטילים על הצרכנים, על העובדים, על העניים?

זהו "הקו הישר" של חבר-הכנסת בדר בתחום הכלכלי.

לו היו מביאים לא ענייני דלק, אלא דברים אחרים — האם אי-אפשר היה לטעון שזה פוגע בציבור העובדים, בצרכנים, בעניים? האם יש איזה מס בארץ שאינו פוגע? כמובן אפשר לומר — מס ההכנסה. אבל יש פרוגרסייה ויש אפשרות לפטור הרבה אנשים. מי בכנסת הזאת עדיין לא נאם על כך שמס ההכנסה הגיע לנקודה כזאת שאין עוד להטיל מיסים בתחום הזה? מזמן התבקש מס על דלק, חבר-הכנסת בדר הונכד.

יוחנן בדר (גח"ל):

על בניין.

ישראל קרגמן (יו"ר ועדת הכספים):

אינני רוצה בוויכוח אתך להשתמש בדברך, אבל מזמן התבקש הדבר. בלט גם העיוות הפנימי של כל מבנה מחירי הדלק; ועוד באוגוסט 1970 שאלו — מדוע לא על דלק?

— החלטות בדבר אישור הוראות בצו הבלו על דלק, בצווי שעת חירום ובצו תעריף המכס והפטור (קרגמן, ביבי); חוק לתיקון חוקי סעד (פקידי סעד ראשיים) (ביבי, גרוסמן) —

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על מחזיק בדלק), תשל"א-1971, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו שעת חירום (שיעור תשלום חובה על גז נפט מעובה), תשל"א-1971, נתקבלה.

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו תעריף המכס והפטור (החלפת התוספת) (תיקון מס' 67), תשל"א-1971, נתקבלה.

זה מתקן את כל מבנה מחירי הדלק, שיהיה הרבה יותר בריא ולא תהיה הצטברות בלתי-כלכלית מפריט לפרט. אני מציע להחליט על אישור הצווים.

הי"ר מ. ביבי:

אני מודה ליושב-ראש ועדת הכספים. חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

ההחלטה בדבר אישור הוראות בצו הבלו על דלק (הטלת בלו), תשל"א-1971, נתקבלה.

י. חוק לתיקון חוקי סעד (פקידי סעד ראשיים), תשל"א-1971 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הי"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף ט"ו בסדר-היום: חוק לתיקון חוקי סעד (פקידי סעד ראשיים), תשל"א-1971, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושבת-ראש ועדת השירותים, חברת-הכנסת חייקה גרוסמן.

חייקה גרוסמן (יו"ר ועדת השירותים הציבוריים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני מתכבדת בזה להביא לכנסת, לקריאה שנייה ושלישית, את החוק לתיקון חוקי סעד (פקידי סעד ראשיים), תשל"א-1971.

התיקון שאני מביאה בקריאה שנייה בא כדי להעניק סמכויות לפקידי סעד ראשיים באופן הוקתי, על-מנת להכניס אחדות בעבודה סוציאלית, להכניס קריטריונים וגורמות אחדים בהגשת החומר לבתי-המשפט, כדי שבת-המשפט יקבלו החלטה בעניינים הנוגעים לקטינים, לחולי-נפש, לנעדרים, למפגרים, לחור-סיים, וכן בעניינים הנוגעים לאימוץ ילדים. החוק, שצריך להביא אחדות, צריך להתבצע בעזרת מתן סמכויות חוקתיות, כפי שאמרת, לפקידי סעד ראשיים, אשר יקבעו את המדיניות הכללית של פעולת הסעד.

במבוא המצורף לחוברת הכחולה כתוב כי "אין הכוונה לשלול שיקול דעתו של כל פקיד סעד, לעניין הסמכויות שניתנו לו בחוק, אלא לתת אפשרות לקבוע גורמות אחדות לעבודה הסוציאלית". כתוב גם ש"תפקידו של פקיד סעד ראשי יהא איפוא להנחות את פקידי הסעד בדרך עבודתם".

לאחר כל אלה, כשפתחנו את החוברת הכחולה גראה היה לוועדת השירותים הציבוריים, בשני הדיונים שקיימה, כי הנוסח שהוגש לנו בחוברת הכחולה אינו תואם בדיוק את המגמה הזאת. בנוסח הזה לא היה כתוב כי תפקידו של פקיד סעד ראשי יהא להנחות את פקידי הסעד במקום, אלא כתוב היה ש"פקידי הסעד יפעלו לפי הוראותיו של פקיד סעד ראשי". אי-לכך מצאנו לנכון לתקן את הנוסח, ואחרי דין ודברים התקבל התיקון על דעת כל חברי הוועדה ללא הסתייגויות.

תיקון נוסף הכנסנו, גם הוא במגמה להבטיח לפקיד הסעד הפועל במקום את חופש השיפוט ואת יכולתו לנהוג בהתאם למדיניות הכללית, אך בלי ליטול ממנו את האפשרות גם לשקול וגם להכריע. אם כן, מצאנו לנכון להוסיף בכל פרק ופרק ובכל סעיף וסעיף בתיקון זה את הפסוק הבא: "חלק פקיד סעד על ההנחיות לעניין מסויים, ישוב פקיד הסעד הראשי ויכריע בדבר לאחר שקיים התייעצות בעניין זה עם פקיד הסעד ועם גופים אחרים שמצא לנכון". תוספת זאת נראית לנו כתוספת מהותית. היא אמנם אינה נוגדת את רוח החוק, אך אין בה רק שינוי של נוסח ושל סמנטיקה, אלא גם מתן הנחיות לפעולת סעד אחידה וגם שמירה על עצמאותו וחופש פעולתו של פקיד סעד במקום בהתאם למצפנו.

אותו תיקון חל גם בחוק הסעד, בתיקון בחוק שירותי הסעד, בתיקון בחוק הנוער (טיפול והשגחה), בתיקון בחוק ההגנה על חוסים, בתיקון בחוק הסעד (טיפול במפגרים), וכן בתיקון בחוק אימוץ ילדים. כל אלה התקבלו פה אחד, ללא הסתייגות, ואבקש להביא את החוק לקריאה שנייה ושלישית.

הי"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, אנו עוברים להצבעה. לסעיפים 1 עד 6 ועד בכלל אין הסתייגויות ואעמיד אותם להצבעה יחד בקריאה שנייה.

הצבעה

סעיפים 1-6 נתקבלו.

הי"ר מ. ביבי:

נצביע על החוק לתיקון חוקי סעד (פקידי סעד ראשיים), תשל"א-1971, בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק לתיקון חוקי סעד (פקידי סעד ראשיים), תשל"א-1971, נתקבל.

יח. חוק המיטלטלין, תשל"א—1971 * ; חוק המכר (תיקון), תשל"א—1971 *

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

בסוף סעיף זה, סעיף 5(ד), יש הוראה נוספת והיא מרחיבה את תחולת ההוראות של הסעיף גם על עיקול שהיה מוטל על הנכסים, בביטוי הקצר והקולע ש"דין עיקול כדין שיעבוד".

אין הערות והסברים לסעיפים 6, 7, 8, ואילו בסעיף 9 יש תיקון מבחינת ניסוח המתבטא בכך, שבמקום הפניה לחוק המקרקעי, סעיפים קטנים (א) ו-(ב) מוסיפים את ההוראות בניסוח המתאים למיטלטלין, הנבדל מן ההגדרה שניתנה למקרקעין בחוק המקרקעי.

בסעיף קטן (ד) בסעיף 9 הוספו דרישה, שאם נעשתה עיסקה כזו שאחד השותפים מסר את זכותו למישהו אחר, חייב מי שעשה את העיסקה להודיע על השינוי הזה גם לשותפים האחרים במיטלטלין, שהם רכוש משותף של אחדים.

בסעיף קטן (ה), שמקודם היה סעיף קטן (ד), לא כללו את סעיף 34 של חוק המקרקעי, ששם פוסלים התניה המגבילה את זכותו של השותף להעביר את חלקו בנכסים המשותפים. לא מצאנו לנכון שמגבלה זו תחול גם בחוק המיטלטלין.

בסעיף 10 אין שינוי, ואילו בסעיף 11, סעיף קטן (ב) להצעת הממשלה, שבו נשלל עיכבון של מיטלטלין שאינם ניתנים לעיקול, נמחק, כי הוועדה היתה סבורה שהפטור מעיקול אינו מצדיק שיחרור מעיכבון, ואילו סעיף קטן (ה) מוסיף הוראה, המסדירה את העיכבון ביחס למקרקעין, והמרחיבה את תחולת הסעיף על עיכבון, שנוצר לא על-פי דין אלא על-פי הסכם.

בסעיפים 13, 14 התיקון סיגנוני בעיקרו: במקום תלות את התיקון של סעיף 3 בחוק נכסי המדינה, אנחנו קובעים תיקון של החוק ההוא ולא התניה בחוק זה עצמו.

בסעיפים 15 ו-16 אין שינויים, ואילו בסעיף 17 היה שינוי מבחינת קביעת המועד של תחולת החוק. הוועדה קבעה את ה-1 בינואר 1962, דהיינו בעוד כחצי שנה, כמועד לעניין הזה.

בזה גמרתי את ההערות לגבי חוק המיטלטלין. הואיל ולפי התקנון יש להביא מיד את חוק המכר, שנדפס על דף נפרד, אני רוצה לומר כי גם בחוק זה יש שינוי לעומת הצעת הממשלה. כאן הובהר שמכירות על-פי דין נשארות קיימות. לא רק זכויות שלפי תנאי המכירה אינן מתבטלות, אלא גם זכויות שאין בהן ערובה לחיוב כספי, כגון זכויות מכירות או זיקת הנאה. בהתאם לכך הובהר שרק זכויות שיש בהן ערובה יחולו על הפדיון של המכירה. כתוצאה מהוספת ההוראות אלה בחוק המכר היה צורך לצמצם את ההוראות המקבילות בחוק ההוצאה לפועל, תשכ"ו—1967.

אדוני היושב-ראש. שני חוקים אלה שאני מביא יחד, בהתאם לתקנון, מוגשים לכנסת ללא הסתייגות ואני מבקש להצביע עליהם בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף י' של סדר-היום: חוק המיטלטלין, תשל"א—1971, קריאה שנייה ושל-שית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומש-פט.

יוסף גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט): כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. ראשית כל עלי לבקש תיקון טעות שנפלה בהדפסת החוק כפי שמונת לפניכם.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל): זה תיקון חצות, אדוני?

יוסף גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט): בעמוד 2, בסעיף 9(א), יש להוסיף את המלה "שהם" אחרי "מיטלטלין".

שנית, רצוני לומר כי בזיקה לחוק המיטלטלין אני מביא תיקון לחוק המכר, תשל"א—1971, וזאת לאחר שוועדת החוקה, חוק ומשפט קיבלה גם את הסכמת ועדת הכנסת לחלוקת חוק זה, בהתאם לסעיף 296(2) לתקנון הכנסת. העברנו, אם כן, את סעיף 13 של הצעת חוק המיטלטלין לחוק המכר (תיקון), תשל"א—1971, ואתיחס לזה אחר כך.

בעבודת הוועדה על חוק זה שונה שם החוק על-ידי כך, שאין אנו מציעים לכלול בו את המלים "הוראות משלימות", שהופיעו קודם לכן בכותרת בסוגריים.

בסעיף 1 נמנענו מלהפנות את הגדרת הבעלות בחוק זה אל חוק המקרקעין. בסעיף 2 של החוק, כפי שהוא מובא לפניכם, נותנים אנו את הגדרת הבעלות במיטלטלין, המתאימה לצורך חוק זה.

בסעיף 4, הדן במיטלטלין מחוברים או מעורבים, הכניסה הוועדה שינוי. מקודם נקבע בסעיף קטן (ב) שכאשר יש עיקר וטפל ישלם בעל המיטלטלין העיקריים לבעל המיטלטלין הטפלים את ההתעשרות או את הערך לפני השיפור, הכל לפי הפחות שמשני הסכומים. עכשיו מציעים אנו בסעיף קטן (ב) שבעל המיטלטלין העיקריים ישלם לחברו את הסכום שזכה בו ברכישת המיטלטלין הטפלים.

בסעיף קטן (ג) באותו סעיף מוסיף החוק, כי שמורה לא רק הזכות לתבוע פיצויים במקרה זה, אלא גם שמורות שאר התרופות בשל החיבור או התערבות, והן נתונות למי שיש זכות לתבוע אותן.

אשר לסעיף 5, יש הוספה בסעיף קטן (ב) האומרת, כי החוק נותן עכשיו הוראה, שאם היו המיטלטלין העי-קריים, שאליהם נתחברו המיטלטלין הטפלים בצורה שאינה ניתנת להפרדה, משועבדים, יחול השיעבוד גם על המיטלטלין שהבעלות בהם עברה לפי הוראת הסעיף 4 (ב).

— חוק המיטלטלין; חוק המכר (תיקון) (ביבי); חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות שוחד) (תיקון מס' 5) (ביבי, גולדשמידט); חוק השכירות והשאלה (ביבי, גולדשמידט) —

היו"ר מ. ביבי:

אנו עוברים להצבעות.

אני מעמיד את חוק המיטלטלין, סעיפים 1 עד 17 ועד בכלל, להצבעה בקריאה שנייה.

הצבעה

סעיפים 1–17 נתקבלו.

היו"ר מ. ביבי:

אני מעמיד את חוק המיטלטלין, תשל"א–1971, להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק המיטלטלין, תשל"א–1971, נתקבל.

היו"ר מ. ביבי:

אני מעמיד את חוק המכר (תיקון), תשל"א–1971, להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק המכר (תיקון), תשל"א–1971, נתקבל.

יט. חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות שוחד) (תיקון מס' 5), תשל"א–1971 * (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר מ. ביבי:

לא חלו שינויים מלבד אלה. הסתייגויות אין, ועל כן אני מבקש שהכנסת תצביע על חוק זה בקריאה שנייה ושלישית.

היו"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, אני מעמיד את שני הסעיפים שבחוק זה להצבעה בקריאה שנייה.

הצבעה

סעיפים 1–2 נתקבלו.

היו"ר מ. ביבי:

אני מעמיד את החוק לתיקון דיני העונשין (עבירות שוחד) (תיקון מס' 5), תשל"א–1971, להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות שוחד) (תיקון מס' 5), תשל"א–1971, נתקבל.

חברי הכנסת. אנו עוברים לסעיף ל"א של סדר-היום: חוק לתיקון דיני העונשין (עבירות שוחד) (תיקון מס' 5), תשל"א–1971 — קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

יוסף גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש. חוק זה הוא הצעת חבר-הכנסת קלינגהופר, שעברה את הדיון המוקדם בוועדה והובאה לקריאה ראשונה בכנסת ביום כ"ט בתמוז תשל"א — 22 ביולי 1971, והועברה שוב לוועדת החוקה, חוק ומשפט.

הוועדה הכניסה שינוי אחד בלבד בנוסח החוק והוא, שבסעיף 3(א) אנו מוסיפים את המלים "על קיום", ויהיה כתוב "על קיום, על מהלך או על תוצאות של תחרות ספורט". הסיבה היא בכך, שגם הקיום צריך להיות מוגן על-ידי חוק זה, כי בהחלט תיתכן מניפולציה כלשהי של שוחד המכוונת לשנות את המועד ואת עצם הקיום של התחרות. תוספת מלה זו מגבירה את הבטחון באימתן שוחד, לעומת הנוסח שהוצע בחוברת הכחולה שהובא לקריאה ראשונה.

כ. חוק השכירות והשאלה, תשל"א–1971 ** (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת. אנחנו עוברים לסעיף האחרון בסדר-היום: חוק השכירות, תשל"א–1971, קריאה שנייה ושלישית. רשות הדיבור ליושב-ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט.

יוסף גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. ראשית כל עלי לבקש להכניס שלושה תיקונים בנוסח החוק כפי שהוא לפניהם.

תיקון ראשון בעמוד 2, בסעיף 7(א), בשורה השנייה: במקום "בנכס שברשותו המשמש למושכר", יבוא "בנכס שברשותו המשמש את המושכר". תיקון שני: בעמוד 5

בנוסח שלפניכם, בסעיף 23, במקום המלה "תקופות" צריך להיות "תרופות". תיקון שלישי הוא בסעיף 29 לחוק, בעמוד 5. בהדפסה הושמט סעיף קטן (ב), האומר: "לא הוסכם על תקופת השאלה, או שהצדדים המשיכו לקיימה לאחר תום התקופה שהוסכם עליה בלי לקבוע תקופה חדשה, רשאי כל צד לסיים את השאלה על-ידי מתן הודעה לצד השני זמן סביר מראש".

ועתה לחוק עצמו. שם החוק, שהוגש בתחילה כחוק השכירות, נשתנה, והחוק ייקרא: חוק השכירות והשאלה. בהצעה הראשונה היה סעיף אחד בלבד שדן בנושא השאלה. במהלך דיוניה הגיעה הוועדה למסקנה שראוי כי הנושא הזה יפורט במספר סעיפים נפרדים, ושנית —

* "דברי הכנסת", חוב' ל"ה, עמ' 3443; נספחות.

** "דברי הכנסת", חוב' ז', עמ' 527; נספחות.

סעיף 17 הוא סעיף חדש, שמביא את האמור בסעיף 11 (ב) להצעת הממשלה. הוא מוסיף את זכויותיו של המשכיר לבדוק את המושכר בזמנים סבירים.

בסעיף 18 נמחקו המלים "לא הוסכם..." מן הטעם שצויין קודם לכן.

בסעיף 19 קובעים מועד לסיום השכירות. במקרה שהשכירות במקורה נקבעה לתקופה מסוימת, תסתיים השכירות במועד מאוחר יותר, כי מוסיפים את כל התקופה שלגביה נקבעה השכירות.

בסעיף 20 נוספה הוראה, בסעיף קטן (ב), המחייבת להחזיר מקרקעין כשהם פנויים.

בסעיף 22 חלו כמה שינויים חשובים. נקבעו דינים שונים למקרקעין מצד אחד, ולמיטלטלין מצד שני, וכן למקרה שהחזרה "שותק" ולא קובע דבר בשאלת העברת השכירות, מצד אחד, ולמקרה שהחזרה אוסר או מגביל את ההעברה, מצד שני.

לפי החוק, כמו לפי ההצעה, הכלל הוא שהסוחר אינו רשאי להעביר את השכירות או להשכיר את המושכר בהשכרת-משנה בלי הסכמת המשכיר. אולם אם המשכיר מסרב להסכים מטעמים בלתי-סבירים, או מתנה את הסכמתו בתנאים בלתי-סבירים, הרי בשכירות מקרקעין פטור הסוחר מלקבל את הסכמתו, ובשכירות אחרת רשאי בית-המשפט להרשות את העסקה. סמכות זו מוקנית לבית-המשפט, בשכירות של מקרקעין, וגם אם החזרה אוסר או מגביל את ההעברה או השכרת-המשנה, ואילו בשכירות מיטלטלין שוללת התנאה כזו את הסמכות של בית-המשפט.

סעיף 23: במקום להזכיר תרופות שבסעיפים 9-10 הוחלט לכלול את כל התרופות שבפרק זה הן בשכירות.

אנחנו באים לפרק ב' המסדיר בסעיפים 26-30 את תנאי השאלה, וכמובן יש בשאלה מספר שינויים, כי השאלה היא שימוש במיטלטלין ללא תמורה, לעומת שכירות, שהיא שימוש בנכס לצמיתות בעוד שניתנת גם תמורה.

סעיף 27 לחוק: במקום לפרט את הסעיפים שלא יחולו על שאלה החליטה הוועדה לפרט אותם סעיפים שאמנם יחולו על השאלה.

סעיף 28: הוראת סעיף קטן (א) היתה כלולה גם בהצעת שלילת התרופה של האכיפה שנכללה באותה הוראה, והיא הורחבה עכשיו על כל הפרה של חוזה השאלה.

סעיף 29: סעיף זה מתיר למשאל לבטל את חוזה השאלה בהודעה סבירה מראש, כל עוד לא נמסר הנכס המושאל לשואל, ואילו סעיף קטן (ב) נותן את האפשרות של הדין המקביל לסעיף 19 לפרק הדין בשכירות.

התיקונים לחוק המקרקעין, בסעיף 33, מתחייבים מהגדרת המונח שכירות בסעיף לחוק המוצע ומן ההסדר הכולל, שיש בו לגבי סעיף 22, בשאלת העברת השכירות והשכרת-המשנה.

בזה סיימתי את ההערות לגבי החוק. אבל יש לדון בהסתייגויות שהוגשו לסעיפים 2 (ב) על-ידי חבר-הכנסת אנקוריין, ולסעיפים 14 ו-16.

שיהווה פרק מיוחד. הואיל ובהצעת החוק יהיו שלושה פרקים: שכירות, שאלה, ושונות, שינינו את שם החוק והוא ייקרא: חוק השכירות והשאלה.

איני צריך לדבר על חשיבותו של החוק שיהווה אחד הפרקים של הקודקס האזרחי הישראלי. הדבר מתבטא גם בכך, שהחוק בא לבטל חלק מן המג'לה ולהנהיג במקומו חוק ישראלי מקורי.

בסעיפים 1-4 לא חלו שינויים, ואילו בסעיף 5, סעיף קטן (ב), הוחלף הסדר בין חלקיו, ובסעיף קטן (ג) נמחקו המלים "לא הוסכם על מקום המסירה" היות שהן מכוסות על-ידי ההוראה בסעיף 2 (ג). בכמה מקומות ניסינו להוציא מן החוק את המלים "אם אין הסכם אחר", או "אם לא הוסכם אחרת". אבל לא מצאנו אפשרות להיות בכך עקביים עד הסוף, כך שהביטוי מצוי עדיין בכמה מקומות בחוק זה.

אשר לסעיף 6, החובה להודיע למשכיר על אי-ההתאמה של המושכר חלה על השוכר רק לאחר שגילה אותה בפועל, ולא, כפי שנאמר בהצעת החוק, גם לאחר שהיה עליו לגלות אותה.

בסעיף 7, סעיף קטן (א), צומצמה חובת התיקון של נכס המשמש את המושכר לנכס שנמצא ברשותו של המשכיר. הוראת סעיף קטן (ב) צומצמה לשכירות של מיטלטלין.

לסעיף 9: על השיפורים בנוסח הסעיף ומבנהו נוספה הוראה בסעיף קטן (ב) המחייבת את השוכר להודיע למשכיר בכתב, לפני שהוא מתקן פגם מצדו, על כוונתו לעשות כן. גם בקשר לחובת הודעה בכתב לא היינו עקביים. צימצמנו את חובת ההודעה בכתב ככל האפשר, והשאירו אותה רק במקום שהדבר נראה לנו כהכרחי.

לסעיף 11: בשעה שבהצעת החוק דובר על שימוש למטרת השכירות, בנוסח המובא לכנסת מדובר על שימוש מושלם המוסכם בין הצדדים.

הנושא של סעיף 11 (ב) להצעת החוק הועבר לסעיף 17, והוא מהווה סעיף חדש ונוסף.

בסעיף 13, סעיף קטן (ב), הובהר, שאת דמי השכירות הדאויים יש לקבוע לפי מה שהיה ראוי בעת כריתת החוזה.

בסעיף 14 שונה שם הסעיף והוא נקרא "מועד התשלום ומקומו", מפני שנוספו בו הוראות שונות שהייבו את שינוי השם. בסעיף זה הוסיפה הוועדה הוראה מפורטת בנוגע לדרכים השונות לתשלום דמי השכירות. זהו אחד הסעיפים שיש לגביהם הסתייגויות של שר המשפטים, של חבר-הכנסת אברמוב ושל יושב-ראש הוועדה. על כך נדבר כאשר נדון בהסתייגויות.

לסעיף 15: הוועדה הוסיפה כמה סייגים לתחולת סעיף זה: היא הגבילה את תחולתו לשכירות של מקרקעין; במקום המלים "כתוצאה מנסיבות שאינן תלויות בשוכר" נאמר: "כתוצאה מנסיבות הקשורות במושכר או בדרכי הגישה אליו"; הפטור מתשלום דמי השכירות יחול רק אם השוכר לא ביטל את החוזה בשל אותן נסיבות. אם ביטל את החוזה — יהיה חייב לשלם שכירות עד למועד שנקבע בחוזה. נוספה ההוראה שלפיה רשאי המשכיר לבטל את החוזה אם לא הודיע לו השוכר שהוא מוכן להמשיך בתשלום דמי השכירות.

יוסף גולדשמידט (מפד"ל):

בסעיף 14 (ב) נאמר: "דמי השכירות ישולמו במקום עסקו של המשכיר, ובאין לו מקום עסק — במקום מגוריו". בוועדה דנו איך מבצעים תשלום ומה הוא מקום התשלום, אם על-ידי שליח, אם באמצעות הדואר, ואם על-ידי הכנסת תשלום בבנק, וכו'. הואיל ויש אפשרות נוספת, במקרה שהמשכיר נמצא בחוץ-לארץ ולא בארץ, או שהשוכר נמצא בחוץ-לארץ והוא צריך לשלם את דמי השכירות, כדי לא להיכנס לפירוט יתר, הצעתנו היא שבסעיף קטן (ב), אחרי המלים "דמי שכירות ישולמו", יוכנסו המלים "באחת הדרכים המקובלות". יש דרכים מקובלות. אם יתפתח ויכוח או סיכסוך בין הצדדים בעניין זה, יפסוק בית-המשפט אם השוכר נהג באחת הדרכים המקובלות או לאו. כנגד זה נראה לנו, שסעיף קטן (ג) הוא מסודבל. אין אנו ממצים את כל האפשרויות ולא נותנים לו גיטור שיוכל לפתור את הבעיה באופן יסודי. באופן יסודי ניתן לפתור אותה רק בנוסח הכולל יותר, שאנחנו מציעים כתוספת ב-14 (ב), ואחרי זה מחיקת (ג) וביטולו.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת ארזי, לתשובה בשם הרוב בוועדה.

ראובן ארזי (בשם ועדת החוקה, חוק ומשפט):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה. הוועדה החליטה ברוב קולות להוסיף לסעיף 14 סעיף קטן (ג). סעיף קטן (ב) אומר ש"דמי השכירות ישולמו במקום עסקו של המשכיר, ובאין לו מקום עסק — במקום מגוריו". כאן התעוררה השאלה מהו הדין כאשר השוכר והמשכיר גרים בערים שונות, לדוגמה: השוכר בירושלים והמשכיר בתל-אביב. אם שניהם גרים באותו מקום, אין בעיה; אז משלמים או במקום העסק או במקום המגורים. אבל אם הם גרים במקומות שונים, התעוררה השאלה מהי הדרך הטובה ביותר, הנוחה ביותר, היעילה ביותר, הפשוטה ביותר, כדי שהשוכר יוכל לשלם למשכיר את דמי השכירות.

הרוב בוועדה היה סבור, שיהיה זה נכון אם יבוא סעיף קטן (ג), אשר יאמר במפורש ש"דינו של תשלום לזכותו של המשכיר באמצעות בנק או הדואר או בכל דרך מקובלת אחרת, ומתן הודעה על כך למשכיר, כדין תשלום במקום עסקו של המשכיר או במקום מגוריו". על-ידי התוספת הזאת רצתה הוועדה לקבוע דבר שהוא בעצם מקובל בפרקטיקה והוא פופולרי למדי, דהיינו, שתשלום באמצעות בנק או באמצעות הדואר הוא תש-לום כשר. מאידך גיסא, אם הדבר ייאמר בלשון כללית, כגון "בדרך מקובלת אחרת", במקרה זה יצטרך בית-המשפט לפסוק, האם הדרך הזאת היתה אמנם דרך מקובלת או לא. בכך מסכן המשכיר את עצמו, מכיוון שבמקרה שבית-המשפט יפסוק כי זאת לא היתה דרך מקובלת, הוא יכול לקבל פסק-דין של פיגוי. לכן היה סבור הרוב בוועדה, שמוטב כי הדבר ייאמר במפורש, כנאמר בסעיף קטן (ג) — באמצעות בנק או הדואר או בכל דרך מקובלת אחרת — ועל-ידי זה יהיה הדבר, שהוא בדרך כלל מקובל בפרקטיקה, מעוגן גם בחוק.

לכן אני מבקש את הכנסת לקבל את ההצעה כפי שנתקבלה בוועדה על-ידי הרוב.

הי"ר מ. ביבי:

אנחנו עוברים להצבעה על החוק בקריאה שנייה. לסעיף 1 אין הסתייגויות.

הצבעה

סעיף 1 נתקבל.

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור לחבר-הכנסת אנקוריון, להגמקת הסתייגותו לסעיף 2 (ב).

ארי אנקוריון (המערך, עבודה-מפ"ם):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה. אני טוען שהסעיף כפי שהוא נוסח על-ידי הוועדה הוא כללי מדי ואינו הולם את לשונם של בני-אדם רגילים. הוא מובן למשפטים, אבל אינו מובן לאנשים פשוטים.

הסעיף 2 (ב) אומר: "הוראות פרק זה יחולו, בשינויים המחוייבים, גם על שכירות-משנה", במקום לומר בלשון פשוטה שחוק זה יחול על שכירות-משנה, ובכל מקרה כזה שוכר-המשנה בא במקום השוכר והשוכר הראשי בא במקום המשכיר, ולא לדבר בכלל על "השינויים המחוייבים". אני טוען שאדם שקורא את החוק, אדם רגיל, צריך שתהיה לו אפשרות להבין את החוק. לכן הצעתי היא פשוטה, שבמקום הנוסח הכוללני יופיע "השכיר השוכר את המושכר בשכירות-משנה, יהיה דינו של שוכר-המשנה כדין השוכר ודינו של השוכר הראשי יהיה כדין המשכיר בחוק זה".

הי"ר מ. ביבי:

רשות הדיבור ליושב-ראש הוועדה, חבר-הכנסת גולדשמידט, לתשובה.

יוסף גולדשמידט (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

גם אחרי שמיעת ההסתייגות של חבר-הכנסת אנקוריון אנחנו בדעה שהביטוי "בשינויים המחוייבים" הוא ביטוי מקובל. כל אחד יכול לתרגם לעצמו מה קורה אם יש שכירות-משנה. בשכירות-משנה יש אדם שהוא שוכר; ויש אדם שקדם היה שוכר והוא משכיר את הנכס הלאה. תרגום הסיטואציה הזאת ופירוטה כפי שחבר-הכנסת אנקוריון מציע עשוי להיות לשפת-יתר, ובחקיקה שפת-יתר היא תמיד דבר הטומן בתוכו את הסכנה של פירוט שהמחוקק לא התכוון אליו. לכן אני מבקש לא לקבל את ההסתייגות הזאת ולאשר סעיף 2 (ב) כפי שהציעה הוועדה.

הי"ר מ. ביבי:

אנו עוברים להצבעה.

הצבעה

התיקון של חבר-הכנסת א. אנקוריון לסעיף 2 (ב) לא נתקבל.

סעיף 2, בנוסח הוועדה, נתקבל.

הי"ר מ. ביבי:

לסעיפים 3-13 אין הסתייגויות.

הצבעה

סעיפים 3-13 נתקבלו.

הי"ר מ. ביבי:

לסעיף 14 הסתייגות לשם המשפטים ולחברי-הכנסת אברמוב וגולדשמידט. רשות הדיבור לחבר-הכנסת גולדשמידט.

חוברת ל"ג, ישיבה רט"ז, ה' אב תשל"א (27 יולי 1971)
 - חוק השכירות והשאלה (ביבי, קלינגהופר) -

התיקון של חבר-הכנסת ש. תמיר לסעיף 16
 לא נתקבל.

סעיף 16, בנוסח הוועדה, נתקבל.

הי"ר מ. ביבי:

לסעיפים 17 עד 34 ועד בכלל אין הסתייגויות.
 אעמיד אותם להצבעה.

הצבעה

סעיפים 17-34 נתקבלו.

הי"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת. אעמיד את חוק השכירות והשאלה,
 תשל"א-1971, להצבעה בקריאה שלישית.

הצבעה

חוק השכירות והשאלה, תשל"א-1971, נתקבל.

הי"ר מ. ביבי:

בזה תם סדר-יומנו. תודה רבה. הישיבה הבאה מחר,
 בשעה 9 בבוקר. ישיבה זו נעולה.

הי"ר מ. ביבי:

חברי הכנסת, נצביע על ההסתייגות המשותפת של
 שר המשפטים וחברי-הכנסת אברמוב וגולדשמידט לסעיף
 14.

הצבעה

התיקון של שר המשפטים וחברי-הכנסת ש.ז.
 אברמוב וי. גולדשמידט לסעיף 14 נתקבל.

סעיף 14, בנוסח מתוקן, נתקבל.

סעיף 15 נתקבל.

הי"ר מ. ביבי:

לסעיף 16 הסתייגות לחברי-הכנסת ארידור והלוי.

יצחק ה. קלינגהופר (גח"ל):

המסתייגים מבקשים סליחה על שנאלצו לעזוב את
 הכנסת ולא תהיה הגמקה.

הי"ר מ. ביבי:

אעמיד איפוא את ההסתייגות להצבעה ללא הגמקה.

הצבעה

התיקון של חברי-הכנסת י. ארידור וב. הלוי
 לסעיף 16 לא נתקבל.

הישיבה נעלה אור ליום 28 ביולי 1971 בשעה 00.26.